

Институт за
српски
језик
САНУ

МОНОГРАФИЈЕ

27

Радмила Жугић

**ДЕМИНУТИВИ У
ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКИМ
ДИЈАЛЕКТИМА
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(С ОСВРТОМ НА БУГАРСКИ
И МАКЕДОНСКИ КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК)**

Београд
2017

Радмила Жугић

ДЕМИНУТИВИ У ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКИМ ДИЈАЛЕКТИМА
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
(С ОСВРТОМ НА БУГАРСКИ И МАКЕДОНСКИ КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК)

INSTITUTE FOR THE SERBIAN LANGUAGE OF THE SASA
Monographs 27

Radmila Žugić

DIMINUTIVES
IN THE PRIZREN-TIMOK
DIALECTS OF SERBIAN
(WITH A GLIMPSE AT THE SITUATION IN
BULGARIAN AND MACEDONIAN
STANDARD LANGUAGES)

BELGRADE
2017

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

Монографије 27

Радмила Жугић

ДЕМИНУТИВИ У
ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКИМ
ДИЈАЛЕКТИМА
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

(С ОСВРТОМ НА БУГАРСКИ И МАКЕДОНСКИ
КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК)

БЕОГРАД

2017

Уредник серије:

академик Александар Лома

Рецензенти:

проф. др Недељко Богдановић

проф. др Најда Иванова

проф. др Рада Стијовић

др Тања Петровић, научни саветник

Тираж: 300

Издавање ове књиге финансијски је помогло Министарство науке, просвете и технолошког развоја Републике Србије

Издаје: Институт за српски језик САНУ

Припрема и штампа: ЗД+, Београд

СР - Каталогизација у публикацији -

Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'282.2

811.163.41'367.622

811.163.3'367.622

811.163.2'367.622

ЖУГИЋ, Радмила, 1952-

Деминутиви у призренско-тимочким дијалектима српског језика : (с освртом на бугарски и македонски књижевни језик) / Радмила Жугић. - Београд : Институт за српски језик САНУ, 2017 (Београд : ЗД+). - 334 стр. ; 24 см. - (Монографије / Институт за српски језик САНУ = Monographs / Institute for the Serbian Language of the SASA ; 27)

На спор. насл. стр.: Diminutives in the Prizren-Timok dialects of Serbian : (with a glimpse at the situation in Bulgarian and Macedonian standard languages) / Radmila Žugić. - Тираж 300. - О аутору: стр. 333. - Пописи употребљених деминутива у бугарском језику: стр. 245–254. - Пописи употребљених деминутива у македонском језику: стр. 255–259. - Интегрални попис употребљених деминутива: стр. 260–320. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Регистри.

ISBN 978-86-82873-66-2

а) Српски језик - Говори б) Српски језик - Деминутиви с) Српски језик - Деминутиви д) Бугарски језик - Деминутиви е) Македонски језик - Деминутиви

COBISS.SR-ID 270712844

Мом љерано љреминулом суљругу Радивоју

САДРЖАЈ

I. УВОД	13
Предмет и циљеви истраживања	13
Семантичко-творбене сличности и разлике деминутива у призренско-тимочким дијалеката и бугарском и македонском језику	14
Извори и опис грађе	15
Досадашња истраженост деминутива и творбе речи у српском језику с посебним освртом на призренско-тимочке дијалекте	17
Важнији појмови и термини у творби речи	18
Лексикографска интерпретација деминутива у речницима призренско-тимочке дијалекатске зоне	20
II. ИМЕНИЧКИ ДЕМИНУТИВИ	27
Категоријално, творбено и семантичко одређење именичких деминутива	27
Новија сазнања о деминутивима	27
Досадашња проученост именичких деминутива у призренско- тимочким дијалектима	28
Именички деминутиви мушког рода	31
Деминутиви мушког рода са суфиксом <i>-ък (-ак)</i> и његовим проширеним варијантама: <i>-чък (-чак)</i> , <i>-уљак</i> , <i>-урак</i> , <i>-урљак</i> , <i>-ужњак</i> , <i>-ишњак</i>	31
Суфикс <i>-ък (-ак)</i> са проширеним варијантама и његови еквиваленти у стандардном српском језику	31
Узајамна зависност творбене и семантичке структуре деминутива ...	33
Деминутиви са основом неизведених именица мушког рода и суфиксима <i>-ък (-ак)</i> , <i>-чък (-чак)</i>	34
Деминутиви са основом изведених деминутивних именица и суфиксом <i>-чък</i>	41

Глаголски деминутиви с инфиксом <i>-и-</i>	158
Парцијални закључак	160
V. ЗАКЉУЧАК	166
VI. РЕЗИМЕ	179
VII. ЛИТЕРАТУРА	183
VIII. ИЗВОРИ	192
Извори за призренско-тимочке дијалекте српског језика	192
Извори за бугарски и македонски језик	193
IX. ПОПИСИ УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА	194
ПОПИСИ УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА ПО АФИКСИМА	194
Именички деминутиви	194
Именички деминутиви мушког рода: <i>-њк, -ак</i>	194
Именички деминутиви женског рода: <i>-ка</i>	198
Именички деминутиви средњег рода: <i>-че</i>	210
Именички деминутиви средњег рода: <i>-це, -енце, -ченце</i>	222
Именички деминутиви средњег рода: <i>-е</i>	228
Именички деминутиви средњег рода: <i>-ле</i>	230
Придевски деминутиви	230
Суфиксални придевски деминутиви	230
Префиксални придевски деминутиви	234
Префиксално-суфиксални придевски деминутиви	235
Глаголски деминутиви ПО- + НГ:	237
ПОПИСИ УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА У БУГАРСКОМ ЈЕЗИКУ	245
Именички деминутиви	245
Именички деминутиви женског рода: <i>-ка</i>	245
Именички деминутиви средњег рода: <i>-це, -енце, -ченце</i>	248
Именички деминутиви средњег рода: <i>-е</i>	249
Именички деминутиви средњег рода: <i>-ле</i>	250
Придевски деминутиви	251
Глаголски деминутиви	253

ИНТЕГРАЛНИ ПОПИС УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА	260
Попис употребљених именичких суфикса и њихових проширених варијанти	321
Попис употребљених придевских суфикса и њихових проширених варијанти	321
Попис употребљених придевских префикса	321
Попис употребљених глаголских префикса и њихових проширених варијанти	322
Попис употребљених глаголских инфикса	322
РЕГИСТАР ПОЈМОВА	323
РЕГИСТАР АУТОРА	329
Х. СКРАЋЕНИЦЕ	331
О АУТОРУ	333

I. УВОД

Предмет и циљеви истраживања

1. Монографија *Деминутивни у иризренско-тимочким дијалектима српског језика (с освртом на бугарски и македонски књижевни језик)* бави се истраживањем творбеног, семантичког и употребног (комуникативног) аспекта деминутива као специфичне творбено-семантичке категорије. Творбена језичка средства, суфикси код именица и придева и префикси код придева и глагола, уз могућност њиховог комбиновања, у контакту са основама неутралних мотивних речи, врше семантичку модификацију основних речи. Она се у случају деминутива своди на деминуцију, тј. умањење степена особине или интензитета радње референтног појма. Будући да настају из потребе субјекта да у одређеној комуникативној ситуацији искаже своју вредносну (углавном позитивну) оцену о референтном појму, деминутиви се сматрају речима субјективне оцене.

1.1. Процесу деминуције, од променљивих врста речи, подлежу именице, придеви и глаголи, те су стога овде анализирани *именички, придевски и глаголски деминутиви*.

1.2. Настанак деминутива, независно од врсте речи, у најужој је вези са модификацијом семантике мотивних речи уз употребу одговарајућих творбених елемената чији је избор у најширем смислу условљен врстом речи која се подвргава деминуирању: у процесу деминуције именица реч је о суфиксима и суфиксалној деривацији као начину творбе; придевски деминутиви уз суфиксе и суфиксалну деривацију, настају и употребом префикса, тј. префиксацијом, као и комбинацијом префиксалних и суфиксалних творбених форманта, тј. префиксално-суфиксалним начином творбе. Запажа се и трећи, префиксални творбени начин који подразумева префиксацију мотивног придева у свом основном облику позитива; модификација семантике мотивног глагола врши се префиксацијом, префиксално-инфиксалним начином творбе и инфиксацијом.

1.3. Чињеница да деминутиви као различите граматичке врсте речи, независно од заједничког исхода модификације мотивне речи,

имају и своја специфична граматичка, семантичка и творбена обележја, захтева одвојено представљање *именичких*, *придевских* и *глаголских деминутива*.

1.4. У монографији су најпре анализирани именички, потом придевски и најзад глаголски деминутиви.

Будући да именички деминутиви настају суфиксацијом одговарајућим суфиксима чији је избор условљен родом мотивне именице, који у изведеним деминутивима углавном остаје неизмењен, они ће бити представљени по роду, а у оквиру рода по творбеним суфиксима. Притом се морају уважавати две чињенице: диференцијалност избора суфикса у односу на српски стандардни језик и њихова продуктивност.

Именички деминутиви анализирани су у оквиру основног суфикса, под који су подведени и они са проширеним суфиксним варијантама основног суфикса. Посебна пажња је посвећена функцији појединих суфикса у смислу њиховог утицаја на промену рода мотивне именице, попут суфикса *-че*.

Придевски деминутиви због врло јасних параметара мотивних придева који бивају деминуирани, пружају могућност издвајања конкретизованих семантичких типова који су условљени разнообразним творбеним средствима.

Међусобна зависност семантике мотивних речи и творбених средстава присутна је и код глаголских деминутива, те се може сматрати константом свих деминутивних речи.

Семантичко-творбене сличности и разлике деминутива у призренско-тимочким дијалеката и бугарском и македонском језику

2. Ради што потпунијег увида у семантичко-творбене особености деминутива у призренско-тимочким дијалектима, у свим сегментима потврђеним лексичком грађом, начињена је компарација са стањем у бугарском и македонском језику као структурно блиским и контактним јужнословенским идиомима. Имајући у виду наведене околности, пошли смо од претпоставке да ће компаративно истраживање потврдити,

с једне стране, идентичне творбене моделе за сва три идиома, а, с друге стране, самостално развијене творбене типове, као и разлике у продуктивности истих творбених типова и творбених начина.

2.1. Претпостављене сличности у погледу творбе деминутива јесу резултат међусобног утицаја језика у контакту као лингвогеографске реалности.

2.2. С друге пак стране очекивано је потврђивање језичке законитости о способности сваког језика да изнађе сопствене творбене могућности за проширивање лексичког инвентара и образовање нових лексичких јединица ради остваривања комуникативне и стилски другачије функције сваког појединачног језика.

Извори и опис грађе

3. Грађа је ексцерпирана из следећих дијалекатских речника с подручја призренско-тимочке дијалекатске зоне: *Речник лесковачког говора* Бране Митровића, 1984; *Речник ипиројског говора* Новице Живковића, 1987; *Речник говора јужне Србије* Момчила Златановића, 1998; *Речник села Каменице код Ниша* Властимира Јовановића, 2004; *Речник говора јабланичког краја* Радмиле Жугић, 2005; *Тимочки дијалекатски речник* Јакше Динића, 2008; *Црноћравски речник* Радосава Стојановића, 2010 и *Речник говора југа Србије* Момчила Златановића, 2011.

У монографији су успостављене скраћенице извора уз навођење скраћенице дијалекта у оквиру призренско-тимочке дијалекатске зоне, скраћеног назива пункта, скраћенице аутора са годином, нпр.: П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); Т–Л, Тим., Дин., 2008; С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

3.1. При презентовању лексичке грађе руководићемо се принципом о равноправној заступљености сва три дијалекта. Због монолитности дијалеката у оквиру призренско-тимочке дијалекатске зоне, неизбежно је понављање истих лексема са мањим фонетским или акценатским разликама. У монографију ће бити унет оптимални обим корпуса који потврђује одговарајућу појаву, док ће корпус у целости бити представљен у посебном делу монографије у виду Пописа употребљених деминутива.

3.2. Фонетске и морфолошке (творбене) варијанте семантички еквивалентних деминутива биће приказане у оквиру истог семантичког типа: *тї́єсьцьк / тї́єсацк / тї́єсьчк / тї́єсначк; у́стїесан / їоїриїтї́есан / їоїриїтї́есацк / їриїтї́есацк; љуї́ачак / љуї́аччк / љуї́ињав / љуї́ишиќав / љуї́ињќав; наљуї́ињав / наљуї́ињќав / наљуї́ињќав / наљуї́ињчав.*

3.3. Многи деминутиви су са истим фонетским или акценатским варијантама у по неколико коришћених речника. Могло се прибећи елиминисању и бележењу варијанти само у једном извору, али бисмо тиме зарад уштеде у простору добили недовољно јасну слику рецимо о стању овог употребе одређеног суфикса у осталим изворима, тј. дијалектима. Грађа дата на овај начин не само да омогућава сасвим прецизан увид у стање одређеног суфикса, префикса или инфикса већ показује и важну чињеницу о њиховој дистрибуцији на читавом подручју призренско-тимочке дијалекатске зоне. Наведени примери, такође, иду у прилог тези о мање-више лексичкој уједначености придевских деминутива на испитиваном дијалекатском подручју.

3.4. Глаголске одреднице у већини дијалекатских речника представљене су у 3. л. једнине презента. Ради уједначености, глаголски деминутиви су у монографији навођени у 3. л. једнине презента и из оних дијалекатских речника у којима су бележени у 1. л. једнине презента.

3.5. Запажено је да лексикографски опис деминутива у нашим дијалекатским речницима које смо користили као изворе не одражава увек прецизан однос мотивне лексеме и деминутивне изведенице ни у творбеном ни у семантичком погледу. Стога смо на конкретним примерима које смо у монографији наводили као потврде у фуснотама скретали пажњу на недостатности, недовољну прецизност и омашке како у дескриптивним тако и у граматичким дефиницијама.

3.6. Грађа за бугарски језик ексцерпирана је из *Обраїног речника бугарског језика* (ОРБЕ, Мурдаров и др. 2011) и *Бугарско-срїског речника* Марина Младенова (Младенов 2000). Као допуна, коришћена су и усмена саопштења еминентних бугарских слависта Василке Радеве и Најде Иванове.

3.7. Грађа за македонски језик ексцерпирана је из монографије *Тенденције у тїворби речи у македонском језику* Славице Велеве (Велева 2007). За нека питања су коришћена усмена саопштења истакнутог македонског дијалектолога Веселинке Лаброске.

Досадашња истраженост деминутива и творбе речи
у српском језику с посебним освртом
на призренско-тимочке дијалекте

4. Сходно циљевима истраживања деминутива, јасно је да морамо имати у виду досадашња сазнања о овом питању у српском језику, почевши од резултата изучености овог лингвистичког проблема са граматичког аспекта с краја 19. и током 20. века до новијих гледишта с краја 20. и у првим деценијама 21. века.

4.1. Тако су Даничић,¹ Белић² и Бошковић³ проучавали деминутивне (и) аугментативне именице дијахроном анализом суфикса са фонетског, морфолошког, творбеног и семантичког аспекта, уз посебно истицање значаја консонантских елемената у структури суфикса. За наше истраживање деминутива од посебне су важности резултати до којих је дошао Белић.⁴

4.2. Проучавајући суфиксалну творбу деминутивних и аугментативних именица, ослањајући се на дотадашња истраживања о пореклу и структури суфикса, М. Стакић је отишао корак даље и осветлио творбену проблематику истраживши консонантске промене у деривационој основи именица и придева у процесу суфиксације.⁵

4.3. О језичким средствима у творби деминутивних речи (именица, придева, глагола), конкретно о преношењу истих језичких средстава из једне врсте речи у другу, пише И. Грицкат.⁶

Грицкат пише и о суфиксалној деривацији именица где у анализу уводи семантичке и комуникативне критеријуме.⁷

4.4. У најновијим истраживањима деминуције именица тежиште је на семантичком и творбеном аспекту уз укључивање у анализу и прагматичких аспеката, комуникативних ситуација, говорних чинова и сл. (Ристић и др. 2005; Јовановић 2010).

¹ Даничић 1860: 474–499.

² Белић 2000а и б: 9–81.

³ Бошковић 2000: 268–302.

⁴ Белић 1905: 289–437.

⁵ Стакић 1988: 5.

⁶ Грицкат 1955–1956: 45–96.

⁷ Грицкат 1995: 1–14.

Почетком овог века рад на творби речи у српској лингвистици интензивно се развија, уједначава се и кристалише појмовно-терминолошки апарат у области дериватологије уз праћење ове области у западноевропској и руској лингвистици. Тако је српска дериватологија добила неколико наслова који су незаобилазни у даљим истраживањима творбе не само у српском стандардном језику, већ и у дијалекатским дериватолошким истраживањима: Радовић Тешић 2002,⁸ Клајн 2002,⁹ Клајн 2003,¹⁰ Вељковић Станковић 2005¹¹ (рукописна дисертација), Копривица 2006,¹² Ћорић 2008,¹³ Јовановић 2010.¹⁴

4.5. Творба речи у призренско-тимочким дијалектима слабо је истражена област. Посебних студија из ове проблематике нема, а ретки су и радови који се баве творбено-семантичким аспектом експресивне лексике.

Монографије о говорима призренско-тимочких дијалеката, са акцентом на дескрипцији углавном фонетских и морфолошких особености, нешто података из творбе речи дају у оквиру морфологије. Детаљни подаци у том смислу биће елаборирани у оквиру анализе сваке врсте деминутивних речи понаособ. Занимљиво је да се аутори ових монографија и у овом делу ослањају на Белића, али је због утврђене концепције изостала дубља и шири творбена и семантичка анализа.

У овој монографији су цитирани и радови о појединачним суфиксима који су специфичност призренско-тимочких говора и они су унети у Литературу.

Важнији појмови и термини у творби речи

5. У Регистру појмова и термина представљен је целокупан појмовно-терминошки апарат коришћен у овој монографији. Овде ћемо изложити само оне који су незаобилазни у творби речи: начин творбе,

⁸ Именице с префиксима у српском језику.

⁹ Творба речи у савременом српском језику I (слагање и префиксација).

¹⁰ Творба речи у савременом српском језику II (суфиксација и конверзија).

¹¹ Речи субјективне оцене у настави српског језика и књижевности.

¹² Творба именица од придева у српском и чешком језику.

¹³ Творба именица у српском језику (одабране теме).

¹⁴ Деминутивне и аугментативне именице у српском језику.

деривација, творбени елементи, творбено значење, творбена категорија, творбено-семантичка категорија, модификациона појмовна категорија, мотивисаност твореница, творбени тип, творбени модел, семантичка структура, творбена структура.

5.1. У анализи деминутива примењена је деривација као најчешћи начин морфемске творбе, а у оквиру деривације суфиксација, префиксација и префиксално-суфиксална деривација: суфиксацијом се деривирају само именички деминутиви, док се префиксацијом и префиксално-суфиксалном деривацијом образују придевски и глаголски деминутиви.

5.2. Термин творбени формант се, по сазнању Радовић Тешић (2002: 14), употребљава тек у новијим радовима и представља афиксалну морфему, дакле и суфиксалну и префиксалну.

5.3. Творбено значење изведеница подразумева јединство значења творбене основе и творбеног форманта (Копривица 2006: 18).

5.4. Творбена категорија подразумева припадност изведеница истом творбеном значењу и представља у творбеном појмовном апарату највишу системску јединицу која обухвата системске јединице нижег ранга попут творбеног типа (Ђорић 2008: 19).

Творбено-семантичка категорија је група изведених речи са истим творбеним значењем.

Модификациону појмовну категорију коју је приликом класификације творбених значења издвојио Докулил (1962: 263) чине изведенице у којима је семантички садржај делимично измењен неком новом семантичком компонентом (деминутивне изведенице на пример припадају овој појмовној категорији).

Изведеница је мотивисана како формом тако и значењем мотивне речи (Докулил 1962: 108). Често је једна изведеница мотивисана два речима истог корена.

5.5. Творбени тип обухвата изведенице са истим формантом које припадају истој категорији основинских речи, а повезује их и исто творбено значење. У случају деминутива које овде истражујемо један творбени тип чине нпр. лексичке јединице са суфиксом *-че* које припадају категорији именичких деминутива, шире, категорији именица субјективне оцене, а повезује их значење које произилази из јединства значења творбене основе и творбеног форманта.

5.6. У вези са творбеним типом је творбени модел као образац по коме се изводе нове речи. Продуктивност творбеног модела условљена је продуктивношћу творбеног типа, тј. способношћу једног творбеног форманта да се везује за већи број творбених основа, најпре онда када постоје фонетски услови за то, а потом и аналошким путем.

5.7. Творбена структура деминутива представља његову грама-тичку структуру коју чине *моћивна реч* и *творбени формант*, нпр. код именичких деминутива *моћивна именица* и *деминутивни суфикс* (дар+љк → *дарљк*; плац +љк → *љлацљк*).

5.8. Семантичка структура деминутивних изведеница подразумева јединство придевског значења (код именичких) и прилошког значења (код придевских и глаголских) деминутива, нпр.: *љридевско значење* + *именичко значење*, односно: придевска компонента (мали, млад, мио, драг и сл.) + именица → деминутив (мали + тањир → *љтањирљк*; млад + вол → *волљк*).

5.9. Изузев већ наведених, у монографији су коришћени и термини домаћих и страних истраживача којима је у фокусу истраживања семантика: сема, семантичка реализација, семантичка компонента, примарно значење, секундарна или периферна значења, умањење или увећање физичке величине референтног појма, говорно лице, циљеви говорника, значај контекста у употреби деминутива (и) аугментатива, комуникативна ситуација и друго.

Лексикографска интерпретација деминутива у речницима призренско-тимочке дијалекатске зоне

6. Дијалекатски речници са подручја призренско-тимочке дијалекатске зоне представљају у овој монографији примарни извор грађе у анализи именичких, придевских и глаголских деминутива. Будући да је овде реч у првом реду о истраживању творбеног и семантичког аспекта деминутива уопште, јасно је од коликог је значаја прецизан, тачан и примерен лексикографски опис деминутива као изведеница чији је семантички садржај најнепосредније условљен њиховом творбеном структуром. Стога бисмо се на овом месту укратко осврнули на основне лексикографске поступке у интерпретацији експресивне

лексике у речницима призренско-тимочких дијалеката, користећи само она сазнања и закључке из три наша раније написана рада која се тичу именичких, придевских и глаголских деминутива.

6.1. У раду *Лексикографски њосџуџи џумачења семанџике изведеница на основу односа џворбене основе и џворбеног форманџа* (Жугић 2011: 403–411), на примерима дефиниџија именичких деминутива у дијалекатским речницима јужне Србије, успоставили смо систематизацију примењених лексикографских поступака, и указали на системска лексикографска одступања, омашке или погрешке, да бисмо на крају предложили одговарајућа решења која су у складу са лексиколошком нормом и лексикографском праксом.

6.1.1. Лексикографски поступак у коме се дериват дефинише неутралном мотивном речју, није добро решење, јер се у том случају семантички изједначавају дериват и мотивна реч. Јасно је, међутим, да у процесу деривације творбени формант модификује семантички садржај мотивне лексеме, те самим тим новонастали дериват добија модификовано творбено значење које произилази из јединства значења његових саставних делова, тј. творбене основе мотивне речи и творбеног форманта. Када ово имамо у виду, постаје јасно да деривати попут *мазџк*, *солџџк*, *бебџе*, *белиџе*, *брашџе*, *месџе*, *млекџе*, *беџе*, *војниџе*, *госџодинџе*, *грађанџе*, *јарџе*, *џиџе*, *ујџе*, *бабџика*, *гусџена*, *другариџка*, *ладовинџка*, *мамка*, *маглиџа* нису синоними лексема маз, сол, бебџе, белило, брашно, мџсо, млекџо, војник, госџодин, јарџе, џиџа, ујџа, баба, гусџеница, другариџа, ладовина, мајџка и магла, већ представљају деминутиве наведених мотивних лексема са модификованим семантичким садржајем у значењу умањене величине или количине основне, мотивне лексеме.

6.1.2. Лексикографски поступак, који између осталог, доприноси прецизној идентификаџији семантичко-творбене структуре изведенице и њене експресивно-стилске обојености, захтева граматичку дефиниџију, евентуално допуњену синонимском дефиниџијом, јер се на тај начин успоставља узајамна веза између творбене основе и творбеног форманта. На тај начин се, с једне стране, даје основна информација о деривату, док се, с друге стране, творбеним суфиксом таква информација додатно прецизира, што доприноси сагледавању везе деривата с мотивном речи. У лексикографској пракси то се спроводи увођем квалификатива *дем.* или двоструког квалификатива *дем. и хип.*, нпр. *другариџка ж дем. и хип. од другариџа*.

6.1.3. Од посебне је важности адекватно тумачење семантике секундарних, другостепених деривата који су настали у вишем рангу деривације, тј. даљом суфиксацијом претходно суфиксираних деривата. То самим тим значи да се они семантички разликују од првостепених деривата као мотивних речи.

6.1.4. У дијалекатским речницима призренско-тимочких дијалеката, нема доследности у примени примерене лексикографске интерпретације. Често се другостепени деривати дефинишу (описним, граматичким или упућивачким дефиницијама) као првостепени, тј. доводе се у везу са основном, немаркираном лексемом, чиме се занемарује и замагљује њихова семантика као последица неодговарајућег сагледавања творбене структуре одредничког деривата. Тако се на семантичко-творбеном плану изједначавају деминутиви *бради́ца* и *бради́чка*, *води́ца* и *води́чка*, *њи́вче* и *њи́вичка*, *џамџурче* и *џамџурчџк*, *џрсиџенче* и *џрсиџенчџк*, *рука́вче* и *рукавчџк*, *саму́нче* и *самунчџк*, *џуџиче*, *џуџичџнце*, *џуџика* и *џуџикица*, *џручџ* и *џручџнце* и сл. Јасно је, међутим, да су семантички изједначени деривати у раскораку са односом њихових творбених елемената. Наиме, *бради́чка*, *води́чка*, *њи́вичка* и сл. су другостепени деривати од *бради́ца*, *води́ца*, *њи́вица* изведени суфиксом *-ка* који их додатно семантички модификује нијансом хипокористичности. У складу с тим, они би морали бити дефинисани граматичко-стилском дефиницијом која би одразила њихов однос према првостепеном деривату, нпр.: *бради́чка* ж дем. и хип. од *бради́ца*; *девојџенце* с дем. и хип. од *девојџе*; *саџунчџк* м дем. и хип. од *сапу́нче* (детаљније о овоме, као и ширу литературу в. у наведеном раду).

У закључку о лексикографској интерпретацији именичких деминутива каже се следеће: „дефиниције именичких деривата морале би да презентују њихова творбена значења која проистичу из јединства значења творбених основа и творбених суфикса.

6.1.5. Дефиниције морају бити конципиране тако да се из њих може сагледати семантичка веза деривата са мотивном речју: првостепени деривати се доводе у везу са простим речима, док се другостепени деривати доводе у везу са првостепеним дериватима.

У том смислу, најподеснија је граматичка дефиниција која може бити допуњена синонимском дефиницијом“ (Жугић 2011: 410).

6.2. Лексикографским описом придевских деминутива, са тежиштем на речницима призренско-тимочких дијалеката, бавили смо се

у раду *Обрада придевских деминутива у српским дијалекатским речницима* (Жугић 2007: 343–354). Циљ истраживања је био да се анализом семантичког садржаја дефиниције утврди однос семантике одредничког придевског деминутива који се дефинише и његове реализације у примеру којим се потврђује његова употреба.

6.2.1. Установљено је да је од три типа дефиниције – описног, синонимског и граматичког, описна дефиниција најчешће примењиван тип. Њену структуру најчешће чини прилог *прилично* у вези са основним, неизведеним придевом, а врло ретко прилози *досџа*, *довољно* и *јомало* (*мало*). Тако су дефинисани придевски деминутиви *големишк*, *млџецк*, *наубрдџав*, *обрџак*, *пришврдачк*, *иџачк* (Динић 1992), *добрџк*, *јачак*, *лџкџк*, *скуџачак*, *сџачк* (Јовановић 2004). Сматрамо да прилози *досџа*, *довољно*, *прилично* нису довољни да представе семантику придевских деминутива, те смо предложили модел који образују следећи елементи: прилози *донекле*, *јомало*, *унеколико*, *незнајно*, у *незнајној мери* и сл., са основним обликом мотивног придева и адекватним синонимом стандардног језика (Жугић 2007: 347).

Овај модел је доследно примењен у Речнику говора јабланичког краја (РЈК) (Жугић: 2005), те одавде наводимо неколико примера: *блџачк* 'помало, донекле благ, слатак, слаткаст'; *наљушњичав* 'помало, донекле љутог укуса, љуткаст, наљут'; *прџачк* 'донекле, помало прост, наиван, припрост'.

У раду су истакнуте и друге напомене о структури елемената описне лексикографске дефиниције произашле из употребе непрецизних, незадовољавајућих елемената који одступају од лексикографске норме: елементи дефиниције морају бити у истом граматичком статусу са одредницом која се дефинише; тако је, на пример, придев *долџк* (Јовановић 2004) дефинисан као прилог: 'прилично далеко, удаљено'; у дефиницији придевског деминутива *љуџачк* употребљен је глагол, и то у дијалекатском облику: 'који наљутује' (Јовановић 2004); придев *наглувџав* је дефинисан као именица: 'особа која наглувује' (Митровић 1984). Ми смо указивали на овакве и сличне пропусте, уз објашњење у фусноти о каквом је пропусту реч.

6.2.2. Синонимска дефиниција придевских деминутива у речницима призренско-тимочких дијалеката углавном је коректна. Ипак, са становишта лексикологије, изостављен је један врло битан моменат који се тиче употребе више од једног синонима. У поменутом Речнику

(Жугић 2005) задовољен је и овај критеријум: *набудаличав* 'будаласт, приглуп, наглуп'; *накиселичав* 'накисео, киселаст, киселкаст'; *зелењикав* 'назелен, зеленкаст'. У лексикологији се овај начин тумачења одреднице поставља као постојање семантичког реципроцитета између хиперонима (одреднице) и хипонима (синонима одреднице), при чему синоним може да замени одредницу у примеру без битног семантичког померања.

6.2.3. Вид неприхватљиве, наводно синонимске дефиниције, јесте дефинисање придевског деминутива придевом који представља мотивну лексему, нпр.: *џрилџ* 'лењ'.

6.3. Граматичка дефиниција је најмање заступљена, мада је методолошки прихваћена и често коришћена у лексикографској пракси. У време писања рада на који се овде позивамо нисмо дали образложење за изванредан одклон лексикографа од граматичке дефиниције. Сада, када се поново враћамо овом питању, одговор је једноставан: граматичка дефиниција доводи у непосредну везу дериват и мотивни придев који се наводи у дијалекатском облику: *крџачак* 'дем. од кротак'. Међутим, уколико се остане само на овим елементима дефиниције, поготову ако је из одговарајућег речника изостављена мотивна лексема, што није сасвим редак случај, доводи се у питање разумљивост семантике деривата који се дефинише. То значи да граматичка дефиниција захтева синонимску допуну лексемама из стандардног језика што за лексикографа представља додатни, често нерешив проблем. Стога предлажемо модел који ће остати на граматичкој дефиницији, уз обавезу увођења лексикографске обраде мотивног придева.

6.4. У раду *Лексикографска интeрпрeтaциjа глаголских деминутива у речницима џризенско-џимочке дијалекатске обласи* (Жугић 2008: 175–189) скренули смо пажњу на поједине неадекватне лексикографске поступке у обради наведених лексичких јединица и предложили одговарајућа решења која би могла допринети прецизнијем одређењу њиховог значења. То се у првом реду односи на врсту и квалитет дефиниције која би морала садржавати оне елементе који ће изразити специфичне, релевантне карактеристике радње или стања глаголског деминутива.

6.5. На основу целокупне грађе из поменутих дијалекатских речника констатовали смо присуство сва три типа дефиниције, као и то да је највише заступљена описна, а најмање граматичка дефиниција.

6.6. Као заједничко својство дескриптивне дефиниције истакнута је њена језичка оскудност будући да је чине прилози *мало*, *ћомало* у вези са основним, неизведеним глаголом као конститутивним елементима дефинисања семантике глаголског деминутива: *назнајујем* 'знам помало' (Митровић 1984); *ћосћечали* 'заради мало' (Динић 1992); *насумњујем* 'помало сумњам' (Златановић 1998); *ћомаје се* 'задржи се мало' (Јовановић 2004). Уз претходно речено, овакве дефиниције су недовољно спецификоване те смо стога предложили модел дескриптивне дефиниције од прилога, основног глагола и допунског синонима. Уз прилоге *мало*, *ћомало* ваља користити и оне који су у складу са семантиком глаголског деминутива: *извесно*, *краће време*, *краћко*, *у незнајној мери*, *незнајно*, *у извесном сћејену*, *донекле*. У дефиницију се уносе само релевантне значењске компоненте основног глагола. За синонимски део дефиниције узима се онај синоним који је значењски најприближнији глаголском деминутиву који се дефинише. Како то изгледа у лексикографској пракси показали смо на примерима из Речника говора јабланичког краја (Жугић 2005), из кога доносимо неколико њих: *ћозбóрим* 'проведем извесно краће време у разговору, поразговарам'; *ћорабóћим* 'извесно краће време радим, порадим'; *ћоћивкујем* 'пијем помало, пијуцкам (алкохолно пиће)'.

У примеру *ћоóди* 'похода, мало хода па се одмори' (Јовановић 2004) налазимо неколико непожељних лексикографских поступака: 1) синоним 'похода' исконструисан је по дијалекатском моделу творбе глаголских деминутива префиксом *ћо-*, али се у овом лику не среће ни у дијалекту ни у стандардном српском језику; 2) синоним треба да дође на крају дефиниције; 3) део описне дефиниције 'па се одмори' сугерише да ће се радња ходања поновити, наставити после одмора. Међутим, по структури ово није итеративни глагол попут *ћоћивкује*, на пример, али јесте деминутивни јер га таквим чини префикс *ћо-*. Дакле, дефиниција 'мало хода па се одмори' непрецизна је и преспецификована. Семантика глагола *ћоóди* могла би се прецизније одредити као радња ходања која се врши извесно краће време, која се кратко упражњава, односно траје кратко.

6.7. Синонимску дефиницију глаголских деминутива прате слични лексикографски пропусти примењени у дефинисању именичких и придевских деминутива, те ћемо стога као илустрацију навести неколико примера: *ћоорáћим* 'поразговарам' (Митровић 1984); *ћолаћфи*

’поразговара’ (Златановић 1998); *ѿосачека* ’причека’ (Јовановић 2004).

6.7.1. Избор неадекватног синонима, што се у лексикографији сматра грубом грешком, илустроваћемо примером *ѿожали* са дефиницијом ’оджали’ у којој глагол оджали који се не може сматрати стандардним, има значење ’прежали’. *Пожали*, међутим, значи да је радња квантитативно ограничена префиксом *ѿо-* и да није доведена до краја, због чега овај глагол треба дефинисати: ’проведе извесно, краће време у жалости за преминулим’.

6.7.2. У овом и другим случајевима, када лексикограф не може да пронађе адекватан синоним у стандардном језику, препорука је да примени описну или граматичку дефиницију.

6.8.1. Смисао граматичке дефиниције већ је истакнут у примени описа именичких и придевских деминутива. Грађа потврђује да је у речницима који претходе објављивању РЈК (2005), граматичка дефиниција глаголских деминутива мало коришћена. Пажњу заслужује пример проширивања граматичке дефиниције описном дефиницијом као сувишан лексикографски поступак: *варне* ’дем. скува, скува мало, скува на брзину’ (Динић 1992); *делка* ’дем. од дела, деље бритвом, ситно и овлаш деље бритвом’ (Исто).

6.8.2. Граматичка дефиниција у којој се граматичким средствима успоставља лексичко-семантичка веза између глаголског деминутива и основног глагола, најчешћи је коришћени тип дефиниције глаголских деминутива у РЈК, одакле преузимамо неколико примера: *глећкам* ’у дем. значењу: гледам’; *мацкам* ’у дем. значењу: мацам’; *сејнем* ’у дем. значењу: сејем’; *шеткам се* ’у дем. значењу: шетам се’.

6.9. Сматрамо да није било сувишно донети на истом месту најбитније податке из три рада објављена у различитим часописима, о оним елементима лексикографске обраде деминутива у којима се очитују пропусти и недостаци. Шире, са већим бројем прокоментарисаних примера, уз позивање на релевантну литературу и сопствено лексикографско искуство, видети у наведеним радовима.

II. ИМЕНИЧКИ ДЕМИНУТИВИ

Категоријално, творбено и семантичко одређење именичких деминутива

7. Именички деминутиви припадају граматичкој категорији именица, конкретно категорији именица субјективне оцене.¹⁵

7.1. Именички деминутиви се образују суфиксацијом, тј. додавањем одговарајућег суфикса иза пуне или окрњене основе мотивне именице. Том приликом, суфикси као творбени форманти одређених значења уносе у семантички садржај мотивних именица нове семантичке компоненте при чему долази до модификације значења мотивних именица у смислу деминуције, умањења квантитативног или квалитативног значењског садржаја првобитне основне речи. У оваквом творбеном процесу и настајању деминутива примарну улогу има говорно лице које употребом формалних творбених средстава образује реч модификованог значења као израз сопствене оцене или става о референтном појму. У креирању новог деминутивног значења, изузев формалних граматичких критеријума (суфикс, морфолошка структура основне именице) говорно лице, субјекат, узима у обзир и контекст као регулатор функционално-стилског и лексичко-семантичког обележја сваке речи (Ћорић 2008: 179).

Новија сазнања о деминутивима

8. У српској литератури се истиче да се у деминутивним дериватима са значењем умањених физичких реалија у семантичкој сфери 'неживо' и деминутивним дериватима из семантичке сфере 'живо' примарни семантички садржај реализује као субјективна (вредносна, емотивна) оцена објекта именовања (Вељковић Станковић 2005: 93–96).

¹⁵ Термин именице субјективне оцене у српску лингвистику увео је А. Белић.

8.1. Деминутивни суфикси као модификатори семантике мотивних именица, уз основно значење деминуције физичких размера природних реалија, омогућају и индуковање других прагматичких садржаја у сфери 'живо' за које су релевантни параметри *драг, мио, симпайичан, вредан поштовања* (у категорији човек), или *млад, мали, неодраслао* (у категорији младо, мало људско биће, младунче животиње, мала животиња) (Ристић С. и др. 2005: 604).

8.2. Деминутивним именицама својствена је хипокористичност која у садржај деминутива уноси компоненту симпатије, милоште, као израз наклоности и нежности субјекта према појму на који се указује (Јовановић 2010: 27). Због семантичке структуре деминутивних именица које уз примарну квантитативну компоненту умањења, могу у експресивном изражавању реализовати и квалитативну компоненту хипокористичности (Вељковић Станковић 2005: 87) често се категорије деминутива и хипокористика тумаче као јединствен појам.

8.3. Деминутивне и аугментативне именице у српском књижевном језику, са теоријског и практичног становишта, из творбеног и семантичког угла, добро су расветљене (Јовановић 2010). У оквиру овог истраживања, аутор укратко скреће пажњу и на неке творбене типове који су одлика дијалеката српског језика, у првом реду призренско-тимочког дијалекта (Исто: 70).

Досадашња проученост именичких деминутива у призренско-тимочким дијалектима

9. Творба речи у српским дијалектима, те самим тим и у призренско-тимочким дијалектима, како је већ у Уводу речено, слабо је проучена дисциплина.

9.1. Неке податке о овоме налазимо у монографски описаним говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне и дијалекатским речницима.¹⁶

9.1.1. Аутор монографије *Говори Бучума и Белог Пошочка* не разматра питања творбе речи у II делу: Морфологија. Нешто грађе се налази у Речнику који је дат у оквиру IV дела: Лексика у коме је забележено и

¹⁶ Монографије наводимо хронолошким редоследом.

шарáбица ... ћёркица ... чорбiца, шумица); -це (врелцѐ, жицѐ (житце), зрнцѐ, колцѐ, куѝаѝилцѐ, млекцѐ); -енце (бурѐнце, голубѐнце, грнѐнце, дѝтѝенце, јарѐнце, месѐнце, ѝрасѐнце, ѝтелѐнце, шерѝенце, шишѐнце); -ченце (градинчѐнце, девојчѐнце, кучѐнце, унучѐнце); -анце (жишѝнце, кориѝанце, ѝлаѝанце); -ице (сирењѝице, цвећѝице); -че (бiволче, врайчѐ ... девојче ... момчѐ ... слукчѐ ... јабучѐ, орáче, крáстiавче ... астѝáлче ... гасáрче ... колѝйче ... ѝрозорчѐ, сойчѐ ... ѝруйчѐ ... шѝаѝчѐ); -иче (вишѝличѐ, каниѝичѐ, коѝличѐ) (Марковић 2000: 201–215).

9.2. О именичким деминутивима у призренско-тимочким говорима писала је Радмила Жугић (в. Литературу).

9.3.1. Неки дијалекатски речници садрже и врло кратке напомене о творби речи. Тако се у *Речнику села Каменице код Ниша* истиче да су овде врло чести деминутиви, али видимо да је у тој напомени реч о именичким и придевским деминутивима. Овде исписујемо све тамо наведене именичке деминутиве: *момчѐ, момчѐнце, ѝсница, ѝсничка, брѝѝвица, брѝѝвичка* (Јовановић 2004: 325). Иначе, овај речник је узет као извор грађе за монографију са веома богатим корпусом именичких деминутива.

9.3.2. Ауторка *Речника говора јабланичког краја*, у делу Увода, О Речнику говора јабланичког краја, истиче своје настојање да што исцрпије представи деривате основне лексеме као што су деминутивне и аугментативне изведенице од именица. Она сматра да се оваквим приступом не сагледава само њихов међусобни лексичко-семантички однос, већ се омогућава и увид у творбену проблематику, односно карактеристичне суфиксе. „У вези с овим је и настојање да се што потпуније представи свако деривационо гнездо ... Исцрпно навођење лексема из једног деривационог гнезда значајно је не само ради употпуњавања лексичког фонда овог говора, већ првенствено стога што омогућава праћење деривације (ланац именица – придев, придев – именица, именица – глагол, глагол – именица), уочавање творбених суфикса или творбених префикса код глагола“ (Жугић 2005: XXXVIII).

9.3.3. У два новија дијалекатска речника, *Тимочком дијалекатском речнику* Јакше Динића (2008) и *Црнојвранском речнику* Радосава Стојановића (2010), у кратком представљању особина говора који су у њима лексикографски представљени, није поменута карактеристична творба речи, а самим тим ни карактеристични суфикси којима се деривирају именички деминутиви.

Именички деминутиви мушког рода

*Деминутиви мушкога рода са суфиксом -њк (-ак) и његовим
проширеним варијантама: -чњк (-чак), -уљак, -урак, -урљак, -ужњак,
-ишњак*

10. Истраживање творбених и семантичких карактеристика именичких деминутива мушкога рода образованих простим суфиксом *-њк (-ак)* и његовим проширеним варијантама: *-чњк (-чак)* (најчешће) и *-уљак, -урак, -урљак, -ужњак, -ишњак* (знатно ређе), подстакнуто је њиховом продуктивношћу у дијалектима призренско-тимочке дијалекатске зоне која их диференцира од српског стандардног језика и осталих његових дијалеката. Пажња ће бити усмерена на механизам модификације значења мотивних именица у процесу суфиксације, при чему изведени деминутиви развијају прототипско значење умањене величине. Осим тога, деминутиви у контекстуалној употреби, активирањем квалитативне структурне компоненте која садржи субјективну оцену говорног лица о референту, развијају и периферна значења попут хипокористичког, ироничног, пејоративног и сл.

10.1. За компарацију са стањем у стандардном српском језику коришћени су подаци које нам из ове области нуде: Стевановић 1975₃; Клајн 2003 и Јовановић 2010. Пратићемо, такође, степен очуваности деминутива мушког рода са овим старим суфиксом и у бугарском и македонском стандардном језику.

*Суфикс -њк (-ак) са проширеним варијантама
и његови еквиваленти у стандардном српском језику*

11. Ексерпирана грађа деминутивних именица мушког рода из дијалекатских речника призренско-тимочких дијалеката показује, да архаична форма основног суфикса *-ак* са полугласником (*-њк*) и његова проширена варијанта *-чњк (-чак)* имају апсолутну доминацију у њиховој деривацији. У осталим проширеним варијантама (*-уљак, -урак, -урљак, -ужњак, -ишњак*) полугласник је дао вокал *a*, а неке од њих се својом морфемском структуром диференцирају од стандардног језика.

11.1. Преглед стања основног суфикса *-ак* и његових проширених варијанти у савременом српском језику, од традиционалног Стевановићевог разматрања преко новије Клајнове анализе творбе речи, до најновијих изучавања творбе, конкретно деминутивних и аугментативних изведеница, показате диференцијацију између дијалекатског и стандардног идиома у савременом српском језику, најпре у погледу фреквенције, а потом и у погледу семантичких категорија које обухвата у једном и другом идиому.

11.2. Насупрот овоме, коришћена литература за бугарски и македонски књижевни језик, као структурно и географски блиских језичких идиома са призренско-тимочким дијалектима, требало би да уз диференцијалне потврди и заступљеније идентичне елементе на творбено-семантичком плану.

11.3. У савременом српском језику, суфикс *-ак* иде у ред високо продуктивних суфикса у творби именичких деривата мушкога рода, насталих суфиксацијом основним суфиксом *-ак* или његовим проширеним варијантама (*-ићак*, *-ичак*, *-ањак*, *-уљак*, *-ећак*, *-аљак*, *-ељак*). Деривати мушкога рода изводе се од именичких, глаголских, придевских и бројчаних основа и припадају различитим семантичким категоријама (Стевановић 1975₃: 473–477). Исти извор предност даје категорији деминутива, хипокористика, ређе категорији деминутива-пејоратива који су изведени суфиксацијом именица као мотивних лексема (Исто: 473–474 под а), б), в), г)).

11.3.1. Клајн, такође, констатује да се суфиксом *-ак* изводе деминутиви мушког рода од именичких основа, али експлицитно тврди да овај суфикс данас није продуктиван у творби деминутива, те се многе од тих изведеница сматрају поетизмима или архаизмима (Клајн 2003: 26). Клајн наводи по који пример деминутива, хипокористика и деминутива-пејоратива од проширених варијанти суфикса *-ак*: *-еићак* (хаљетак, крњетак); *-ељак* (путељак и још неколико деминутива из наших речника); *-уљак* (чов(ј)ечуљак, момчуљак, д(ј)евојчуљак и још неколико) у којима се осећа блага пејоративност; *-ерак* (кућерак, чуперак); *-ичак* (камичак, пламичак, крајичак); *-ићак* (комадићак, борићак и још неколико деминутива) (Исто: 29–31).

11.3.2. Најновија истраживања показују да је у савременом српском језику, основним суфиксом *-ак* и његовим проширеним варијантама, изведен велики врој именичких деминутива, али да ипак

„творба деминутива са суфиксом *-ак* није транспарентно продуктивна у савременом српском језику“ (Јовановић 2010: 47). То значи да деминутивне именице са суфиксом *-ак*, махом представљају „неутралан, немаркиран лексички слој“, или пак да неке друге деминутиве на *-ак* „одликује архаичан или поетски тон“ (Исто). Јовановић овакво стање у савременом српском књижевном језику супротставља стању деминутивног суфикса *-ак* у говорима југоисточне Србије, те на основу примера из дијалекатских речника с овог подручја констатује да овај суфикс има апсолутну доминацију над осталим суфиксима у творби деминутива мушкога рода (Исто). Претходно наведену констатацију експлицитно ћемо потврдити, између осталог, и на најновијој грађи из речника призренско-тимочких дијалеката. Примери деминутива у овим народним говорима показаше да је ова категорија и данас продуктивна и у живој употреби, те да самим тим чува старо стање српског језика.

11.4. У разматрању деминутивних изведеница мушког рода на прост суфикс *-њк (-ак)* и његове проширене варијанте, у обзир ће бити узети следећи параметри: суфиксација основним или проширеним суфиксом; род мотивне именице; семантичка категорија мотивне именице; тип основе на коју се додаје суфикс (неизведена основа), или пак основа већ изведене именице; модификација значења мотивне именице; семантичка структура изведеница; услови реализације прототипског и периферних значења истраживаних деминутивних изведеница.

*Узајамна зависност̄ ӣтворбене
и семантичке ст̄руктуре деминутива*

12. Деминутивне именице мушког рода које су настале у творбеном процесу суфиксације основним суфиксом *-њк (-ак)* или његовим проширеним варијантама (*-њк (-чак)*, *-уљак*, *-урак*, *-урљак*, *-ужљак*, *-ишњак*), на творбеном плану биће систематизоване у две групе у зависности од типа основе мотивне именице на коју се у процесу суфиксације додаје неки од наведених суфикса. Притом ваља имати у виду, да је уз мали број изузетака, мотивна именица мушког рода, али и то да мотивне именице припадају различитим семантичким класама. Примери ће показати узајамну везу творбе и семантике суфиксираних

деминутивних именица, али и различита значења деминутива која су резултат других екстралингвистичких фактора (субјективан став говорног лица према референту, контекстуална условљеност). Неспорно је да семантика деминутива зависи не само од значења суфикса којим се деминутив изводи, већ и од контекста у коме је употребљен. Ово ће, илустрације ради, уз извешан број деминутива, бити потврђено преузетим примерима из дијалекатских речника. Тако ће наведеним контекстуалним примерима бити илустровано да деминутиви, изузев деминутивног као прототипског значења,¹⁷ развијају и одговарајућа периферна значења,¹⁸ попут хипокористичког, ироничног, погрдног и сл., што се да сагледати из наведеног контекста.¹⁹

12.1. Након творбено-семантичке анализе примера у контекстуалном окружењу, за сваки установљени тип деминутива биће наведени и додатни примери из дијалекатских речника који ће омогућити шири увид у њихову територијалну распрострањеност на подручју прирзенско-тимочке дијалекатске зоне.

*Деминутиви са основом неизведених именица мушкога рода
и суфиксима -ѝк (-ак), -чѝк (-чак)*

12.2. Највећи број деминутива настао је додавањем суфикса -ѝк (-ак), -чѝк (-чак) на пуну, неизведену основу мотивних именица мушког рода у семантичкој категорији предмета или других неживих ентитета.

¹⁷ Прототипско, основно значење деминутива представља сема димензионог карактера, садржана у творбеном форманту 'мало / умањујуће' (мала физичка величина) што се уклапа у тумачења когнитивне лингвистике о димензионалности као основном критеријуму перцепције и концептуализације појмова (Јовановић 2010 : 21).

¹⁸ Тада када се деминутиви не односе на конкретне већ на апстрактне појмове, основна сема димензионалности се семантички модификује развијајући периферна значења са семама 'слабо', 'нежно', 'лепо', 'уважавајуће' и сл. Периферна значења су резултат когнитивних процеса, обухваћен у теорији прототипа појмом семантичка екстензија (Тејлор 1991).

¹⁹ Периферна значења деминутива као експресивних језичких средстава одражавају говорникове намере и његове комуникативне циљеве. Оне се могу сагледати из контекста који семантички дефинише у њему употребљене деминутиве. Творбени суфикси донекле откривају семантички потенцијал изведеница, конкретно деминутива, али за потпуније сагледавање њихових значења неопходно је укључивање и комуникативног контекста који је регулатор функционалностилских и лексичко-семантичких обележја речи уопште (Ђорић 2008: 179).

У творбеном процесу суфиксације, наведени деминутивни суфикси уносе у семантички садржај мотивне именице нову семантичку компоненту са прототипским значењем деминуције, умањења. Тако новонастала изведеница добија модификовани семантички садржај који се у категорији предмета реализује као 'умањена величина'. Суфиксацијом настали деминутиви у оквиру јединствене семантичке категорије предмета, биће систематизовани у два типа у зависности од тога да ли квантитативна компонента умањења уноси у изведеницу значење 'умањене димензије' или 'умањене количине'. Разлог овакве поделе произилази из могућности развијања различитих периферних значења изведеница једног и другог типа. Тако смо у тип [1а] сврстали оне изведенице које уз прототипско значење деминуције које је у речницима означено квалификатором *дем.* ретко развијају периферно значење хипокористичности (*хиџ.*). То ће показати контекстуална употреба оваквих деминутива, међу којима има и оних чији лексикографски опис није у складу са њиховом семантичком структуром. За такве деминутиве биће у фусноти дат коментар. На остала периферна значења попут ироничног, погрдног и сл., пажњу ћемо скренути у оквиру конкретне деминутивне изведенице. Други тип [1б] чине изведенице са квантитативном компонентом 'умањене количине'. Оне означавају називе животних намирница или јела. Од изведеница типа [1а] разликују се способношћу активирања квалитативне структурне компоненте која уз значење деминутивности развија у употреби незаобилазно хипокористичко значење. Под којим екстралингвистичким околностима овакве изведенице имају увек двоструки квалификатор *дем.* и *хиџ.*, образложићемо у оквиру њиховог тумачења, уз навођење контекста који такву реализацију двоструког значења омогућава.

12.2.1. *Деминутивне изведенице ѿиѿа [1а]: гроздѣк 'гроздић' (Дај на дете неки гроздѣк ...); ђувечѣк (Купи си едѣн ђувечѣк); ковчежѣк (Погледа у младевестин ковчежѣк²⁰ да видим кѣкво е донела); кошѣк 'кошић' (Дај му кошѣк да носи гројзе) (С-3, Кам., Јов., 2004); ѿлаѣѣк*

²⁰ У наведеном контексту, квалитативна компонента умањене величине појма не може да активира секундарну, квалитативну хипокористичку компоненту, будући да говорно лице, повезујући величину невестине шкриње са количином девојачке опреме и дарова, управо исказује негативну оцену која се може означити квалитативном семантичком компонентом за исказивање ироничности (ир.).

(Тај плацък²¹ што има и кућу, њиве нема, стоку исто такој, не се мучи); *илоџьк* (Осидаја ... плотък,²² мож прерипи кој си оће); *расадък* (Имашем ники расадък там у башчу, да увати ники све да ми га искубе) (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *гроздък* (Ела сине, да ти тетка даде едџн гроздък); *дарък* (Дадосе ми и на мен нећи дарък²³); *дарчък* в. дарък (Добила и она нећи дарчък, колко да не без ич); *илоџьк* (Да исплетемо едџн плотък да ни овце не улазе у градину); *џањирък* 'мали тањир' (Оч ли да ти сипем малко пченичку у тањирък?); *џруџьк* (Дај ми трупък да седнем на њег) (Т–Л, Дин., 2008); *дарчък* (Прими и ја дарчък,²⁴ колко да не пројдем без ништа) (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

За шири увид у продуктивност овог творбено-семантичког типа и степен дијалекатске распрострањености у призренско-тимочкој дијалекатској зони, навешћемо из дијалекатске грађе и следеће примере: *-ък (-ак): врџьк, гробък / гробък, класък, лисџьк, снойък / снойък* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *враџьк, врџьк, гласък, градък, гроздък, грошък, делък, домък, класък, комаџьк, крсџьк, лисџьк, џласџьк, џрсџьк, џруџьк, џуџьк, реџьк, симидък, снежък, снойък, сњьк, часък* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *крсџьк* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *видък, буџьк, враџьк, врџьк, гласък, гробък, гроздък, грошък, дарък, дренък, џувечък, зубък, сидък, класък, ковчежък, комаџьк, кошък, крсџьк, лисџьк, џенџерък, џлацък, џлужък, џрсџьк, џруџьк, реџьк, рубък, русџьк, сњьк, снежък, снойък, срџьк, сџоужък, џасък, џраџьк, џеџьк* (С–З, Кам., Јов., 2004); *ладък, обедък, џлацък, џлеџьк,*

²¹ Чини се да у наведеном контексту употребљени деминутив не развија хипокористичко значење како је у Речнику истакнуто, већ би се пре могло закључити да је њиме исказано погрдно значење које произилази из говорникове негативне оцене не само појма на који се реферира, већ и остатка имовине.

²² Овде би уз квалификатор *дем.* требало да стоји и квалификатор *ир.* којим би била истакнута негативна оцена говорног лица о референту који својом димензијом, висином, не задовољава услове намене.

²³ Контекст у коме је употребљен овај деминутив не дозвољава развијање хипокористичке компоненте. Спојивост неодређене придевске заменице 'нећи' (неки) с деминутивом *дарък* асоцира да говорно лице под тим подразумева некакав, било какав дар, дар мале вредности који не заслужује пажњу, исказујући тиме ниподаштавање, омаловажавање, односно негативан став према појму на који реферира, а самим тим и према лицу од кога долази. То је експлицитно показано у контексту уз деминутив *дарчък* у коме је исказана вредносна оцена појма готово еквивалентна са појмом 'ништа'. У том смислу, у лексикографском опису наведених деминутива, уз квалификатор *дем.* требало би да буде укључен и квалификатор *ир.*

²⁴ За потребу укључивања квалификатора *ир.* уместо *хиџ.*, в. објашњење у оквиру фусноте 7.

илоиѝк, ѿорезѝк, ѿраиѝк, расадѝк, русѝк, снежѝк (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *вриѝк, жарѝк, сидѝк, крсѝк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *бодѝк, бојѝк, бичѝк, брежѝк, бродѝк, везѝк, видѝк, вриѝк, вриѝк, гласѝк, градѝк, гробѝк, гроздѝк, дарѝк, делѝк, долѝк, жарѝк, живоиѝк, зубѝк, сидѝк, кладѝк, класѝк, комаѝк, коренѝк, крсѝк, кружѝк, ледѝк, лисѝк, ножѝк, носѝк, образѝк, ѿамеѝк, ѿерчинѝк, ѿеиѝк, ѿласѝк, ѿлаѝк, ѿлоиѝк, ѿорезѝк, ѿрсѝк, ѿруѝк, ѿуѝк, редѝк, рожѝк, ројѝк, санѝк, сѝрудѝк, сѝрѝк, ѿаѝк, цреѝк, чуѝк* (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *белчуѝк, брежѝк, буѝк, вриѝк, вриѝк, гаѝанѝк, гасѝк, граиѝк, гробѝк, гроздѝк, гроиѝк, гласѝк, гуѝк, дарѝк, делѝк, ѿвечѝк, зубѝк, сидѝк, класѝк, ковчѝк, комаѝк, крсѝк, крчѝк, ладѝк, лисѝк, медѝк, носѝк, ѿласѝк / ѿласѝк, ѿвоѝк / ѿвоѝк, ѿрсѝк, ѿруѝк, ѿуѝк, редѝк, рубѝк, русѝк, снежѝк, снойѝк, сѝрѝк, сѝожѝк, ѿеѝк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѿлаѝк* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); *-ѝк (-ѝак): залѝк, крајѝк, сѝнѝк, ѿамѝанѝк* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *вирѝк, грмѝк, груменѝк, долѝк, калѝк, каменѝк, коренѝк, крајѝк, крвѝк, ѿрсѝенѝк, ѿулѝк, сѝруѝк, ѿрнѝк* (Т–Ј, Пир., Живк., 1987); *беденѝк, ведерѝк, вирѝк, гроѝк, груменѝк, дарѝк, дубарѝк, жарѝк, каменѝк, коренѝк, крајѝк, крвѝк, куѝк, осѝнѝк, ѿамѝурѝк, ѿеѝелѝк, ѿламенѝк, ѿрсѝенѝк, реѝк, рукавѝк, руѝк, сѝнѝк, сайунѝк, ѿраѝк, ѿруѝк, федерѝк* (С–З, Кам., Јов., 2004); *вриѝк, жарѝк, крајѝк, крвѝк, ѿеѝелѝк, санѝк, ѿрнѝк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *вирѝк, зуѝк, калѝк, каменѝк, ѿамѝанѝк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *беденѝк, венѝк, вирѝк, дарѝк, долѝк, кашѝк, каменѝк, клинѝк, краваѝк, крајѝк, куѝк, лискунѝк, малѝерѝк, мејурѝк, ѿенѝерѝк, ѿеиѝк, ѿрсѝенѝк, ѿрнѝк, ѿуѝанѝк, чирѝк* (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *ашавѝк, беденѝк, ведерѝк, вирѝк, вриѝк, гаѝанѝк, гаѝк, груменѝк, дарѝк, димѝк, динарѝк, друмѝк, дуванѝк, каменѝк, клинѝк, крајѝк, крвѝк, креваѝк, крндарѝк, куѝк, огеѝк, ѿамѝурѝк, ѿандѝлѝк, ѿенѝерѝк, ѿеѝелѝк, ѿоздравѝк, ѿрсѝенѝк, реѝк, ридѝк, рожѝк, рукавѝк, руѝк, сайунѝк, ѿемѝк, ѿигаѝк, ѿрнѝк, ѿеѝк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *акѝлак, дуванѝк, еѝмѝк, зойѝк, јечѝк, крвѝк, овѝчак* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011);

12.2.2. Деминутивне изведенице *ѿиѿа* [16]: *мазѝк* (Имам још малко брашѝце и мазѝк); *медѝк* (Купи за Бѝдѝи вечер и медѝк); *ашавѝк* (Има нешто ашавѝк, ако га не затре град); *босѝанѝк* (Роди се

нешто и *босѿанчѣк*); *кромѿдак* (Роди овуј годину тај њива и пченичку и *кромѿдак*); *мумурузак* (Имам нешто и *мумурузак*, ће га изранимо прасе); *ѿшѿѣрчѣк* 'алева паприка' (Млого не тражи: парче лебац, солчѣк и *ѿшѿѣрчѣк*); *солчѣк* (Донеси још малко *солчѣк* за јело) (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *зејѿинчѣк* дем. и хип. од зејтин (Купи малко *зејѿинчѣк* у задругу); *комѿирчѣк* дем. и хип. од компир (Дај му неки *комѿирчѣк* да понесе на децу); *мазѣк* дем. од маз (Дал му *мазѣк* колко за лек); *медѣк* дем. и хип. од мед (Кусну две-три ложичке *медѣк* па ми се услади); *оцѣѿѣк* дем. од оцѣт (Дадо на Колку едно шишенце *оцѣѿѣк*); *солчѣк* дем. од сол (Помињуе на леб и *солчѣк*) (С–З, Кам., Јов., 2004); *грашѣк* (Тај *грашѣк* ис тепсиче, пресипи га у тањир па га тури на студено, ће га изеде Игор, он тој воли); *зајѿинѣк* (Остаја ми *зајѿинѣк* на дно флашу); *којусѣк* (Остаја у кацу мало *којусѣк*, не ми се свиди да га расипем); *мазѣк* (*Мазѣк* остаја на дно канту); *медѣк* (На свако залче лебац туриш *медѣк*...); *мумурузѣк* (Тај *мумурузѣк* што ми остаја у салач, гугутке и врапци све искљуваше); *оризѣк* (Иди потражи једну чашу *оризѣк* од Бранку); *солчѣк* (Зрно *солчѣк* немам у кућу); *шићѣрѣк* (Тури на каву повиш *шићѣрѣк* да буде блага); *босѿанчѣк* (Посади там при башчу *босѿанчѣк*, колко деца да не жељујев) (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *зајѿинѣк* (Нећи пут му капнем малко²⁵ *зајѿинѣк*); *лојѣк* 'мала количина лоја' (Не лоше да га намажеш с *лојѣк*, има да одмекнее); *лојѣк* в. *лојѣк* (*Лојѣк* тој мањује кѣд се намаже сѣс зајчи *лојѣк*); *солчѣк* (... малко *солчѣк* ...) (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *бобѣк* (Свари тој малко *бобѣк* што имашемо); *мазѣк* (Да зајмим едно кило *мазѣк*); *медѣк* (Обић малко од наш *медѣк*); *солчѣк* (Остаде јоште малко *солчѣк*...); *зејѿинѣк* (... нестал ми *зејѿинѣк*); *зејѿинчѣк* в. *зејѿинѣк* (Требеше још малко да му присипеш *зејѿинчѣк*) (С–З, Кам., Јов., 2004).

12.3. Изложена анализа семантичке структуре претходно наведених деминутива показала је оправданост класификације деминутива из семантичке категорије 'неживо' у два типа, по критеријуму разлике у развијању периферних значења у једном и другом типу.

²⁵ Лексичка спојивост деминутива с прилошком квантитативном компонентом 'малко' свакако упућује на појачани степен деминутивног значења. Из контекста се види да говорно лице уз употребљени деминутив, изузев прилога *малко* користи и деминутивни глагол 'кајнем' (канем) у значењу 'сипати малу количину нечега'. Ово упућује на субјективан став брижљивог односа говорног лица према референту, односно драгоцености намирници чија се употреба мора штедљиво доzirати, а све то доприноси модификацији семантике мотивне лексеме и компонентом хипокористичности.

12.3.1. Деминутиви типа [1a] чија је употреба показана на конкретним примерима, потврђују да је прототипско значење реализовано квантитативном категоријалном семом 'мали' ('умањујући'), у смислу мале, умањене величине: *дарџк*, *дарчџк*, *џешџирџк*, *џлаџџк*, *џлоџџк*, *џтаџџирџк* и сл. Од периферних значења углавном развијају иронично и погрдно значење, али никада хипокористичко.

12.3.2. У деминутивима типа [1б], квантитативна компонента 'умањене количине' активира квалитативну компоненту која омогућава реализацију периферног, хипокористичког значења. Реч је о именицама у значењу назива животних намирница и јела. Квантитативна компонента 'умањене количине' садржана у деминутивном суфиксу, неретко је довољна да подстакне реализацију квалитативне компоненте хипокористичности, која се додатно исказује експресивним, позитивним ставом говорног лица према појму означеном деминутивом, а који се сагледава из контекста. Механизам контекстуалне условљености хипокористичког значења, са већ евидентним деминутивним значењем 'мале количине' која проистиче из деминутивног суфикса, прокоментарисаћемо на примерима деминутивно-хипокористичких изведеница *грашџк* и *босџанџк*. *Грашџк* 'мала количина преосталог скуваног пасуља' која може стати у један таџир, ваља оставити 'на студено' како се не би укварио, јер га треба сачувати за именованог члана породице који ће га појести – 'он тој воли'. Или: квантитативна компонента деминутива *босџанџк*, реализована је деминутивним суфиксом, али и додатним језичким средствима. Наиме, домаџин казује да је *босџанџк* посадио 'там при башчу' (значи на мањем преосталом простору 'башче', као секундарну културу, уз паприку, парадајз, кромпир и сл. културе као примарне). Контекст употпуњује сазнање о малој количини и њеној намени – 'деца да не жељујев' – а тај садржај најнепосредније условљава реализацију хипокористичке структурне компоненте деминутива *босџанџк*.

12.3.3. У знатно већем броју примера, реализација хипокористичког значења потпомогнута је позитивном субјективном оценом говорног лица према референту, тј. према квантитативном садржају деминутива и његовом лексичком спојивошћу са следећим језичким средствима којима се конкретизује умањење количине појма на који се реферира, у значењу партитивног генитива:²⁶ количинским прилогом 'мало

²⁶ В. Жугић 2010: 40–50.

(*малко*): *мало* копусџк, *малко* мазџк, *малко* солчџк, *малко* зејтинчџк, *малко* зајтинџк, *малко* медџк; неодређеном именском заменицом '*нешџџо*' у значењу 'незнатне, умањене количине': има *нешџџо* ашавчак, роди се *нешџџо* и бостанчџк, имам *нешџџо* и мумурузак; синтагматским конструкцијама различите структуре: *једну чашу* оризџк, *две-џри* ложичке медџк, *едно шишенце* оцетџк, *едно кило* мазџк, *зрно* солчџк.

12.4. Већина напред наведених деминутива лексикографски је описана двоструким квалификатором (дем. и хип.; дем. и ир.; дем. и пеј.), што упућује на то да деминутиви имају двоструку димензију: квантификативну и квалитативну. Квалитативном семантичком компонентом деминутива реализују се експресивна значења у домену субјективне оцене (хипокористичко, иронично, пејоративно) (Вељковић Станковић 2005: 87).

12.5. У свим наведеним примерима реч је о првостепеним дериватима,²⁷ дакле о именичким изведеницама насталим суфиксацијом мотивних именица мушкога рода с пуном, неизведеном основом. Ово се без изузетка односи на деминутивне изведенице простим суфиксом *-џк (-ак)*, као и на неке изведенице суфиксом *-џк (-чак)* попут *ашавчак*, *дарџк*, *дуванџк*, *зејџџинчџк*, *лојџк*, *џџџерџк*, *џрсолчџк*, *солчџк*. Овакви примери на *-џк (-чак)* потврђују процес осамостаљивања овог суфикса²⁸ што је, између осталог, веома битна чињеница за дијалекатску лексикографију, која лексикографа упућује на правилно дефинисање оваквих лексема и њихово разумевање као првостепених деривата. Да је овде реч о првостепеним деминутивним изведеницама и осамостаљеном суфиксу *-џк (-чак)* потврђује чињеница да мотивне именице *ашав*, *дар*, *дуван*, *зејџџин*, *лој*, *џџџер*, *џрсолац*, *сол* немају деривате на *-че*.

12.5.1. Да бисмо потврдили продуктивност и овог творбено-семантичког типа деминутива, представљамо део грађе коју доносе речници са подручја призренско-тимочке дијалекатске зоне: *-џк (-ак)*; *-џк (-чак)*: *куџусџк*, *мазџк*; *солчџк* (П-ЈМ, Леск., Митр., 1984); *мазџк*, *медџк*; *солчџк*, *џџџерџк* (Т-Ј, Пир., Живк., 1987); *кромџдак*, *мазџк*, *медџк*, *мумурузак*; *ашавчак*, *босџџанчџк*, *џџџерџк*, *солчџк* (П-ЈМ, ј.

²⁷ За првостепене или примарне деривате в. Драгићевић 2007: 190.

²⁸ Осамостаљивање простих или сложених суфикса у дериватологији, како у стандардном српском језику тако и у истраживаном дијалекту, честа је појава. За осамостаљивање суфикса на примеру суфикса *-че*, *-ченце*, *-енце* и сл. у дијалекту, в. Жугић 2012б: 194–202. За осамостаљивање *-че* у стандардном језику в. Клајн 2003: 203.

Срб., Злат., 1998); *бобџк, којусџк, лебџк, мазџк, медџк, оцџиџк, њасуљџк, скробџк, чајџк; ашавчџк, грашачџк, зејџинчџк, кваичџк, комџирчџк, ошавчџк, њасуљчџк, ренчџк, самунчџк, солчџк* (С–З, Кам., Јов., 2004); *босџианчџк, грашџк, зајџинџк, којусџк, мазџк, медџк, оризџк, мумурузџк, овсџк, њразџк; солчџк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *јечамчџк, кромидџк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *бобџк, зајџинџк, кокурузџк, комџирџк, конџирџк, мазџк, мамурузџк, момурузџк, овсџк, оризџк, њасуљџк, сирџк; зајџинчџк, колачџк, комџирчџк, конџирчџк, лојџк, њеџилицџнчџк, солчџк, шиџерчџк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *зејџинџк, комџирџк, лебџк, мазџк, њасуљџк, шиџерџк; грашачџк, зејџинчџк, комџирчџк, лејџк, њасуљчџк, солчџк, шиџерчџк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *којузџк, оризџк; ајварчак, зејџинчџк, оришчџк, шиџерчџк* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

*Деминутиви са основом изведених деминутивних именица
и суфиксом -чџк*

12.6. По творбеној структури, од досад разматраних деминутива, издваја се посебна група деминутивних изведеница које су настале суфиксацијом од већ изведених деминутивних именица. Међу деминутивима на *-чџк*, како грађа потврђује, налазе се и примери који се могу сматрати и другостепеним, секундарним дериватима.²⁹ Ово се тиче примера у којима се суфикс *-чџк* може тумачити као сложена или проширена варијанта од *-че* и *-џк*, додата на основе првостепених деривата на *-че*. Такви су деминутиви *вирчџк, врџичџк, залчџк, клашџк, кончџк, лејџк, сџирџк, жарчџк, џирнџк, црејџк, шалчџк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *вирчџк* дем. и хип. од *вир*,³⁰ *жарчџк* дем. и хип. од *жар*, *џамџурчџк* дем. од *пампур*, *коренчџк* дем. и хип. од *корен* (мали клип кукуруза), *кујџк* дем. и хип. од *куп*, *гомилица* (С–З, Кам., Јов.,

²⁹ За другостепене, секундарне деривате в. Драгићевић 2007: 190.

³⁰ Из лексикографске дефиниције овог деминутива видимо да се он творбено и семантички доводи у везу са мотивном именицом *вир*. Тако је и код осталих деминутива *жарчџк, коренчџк, кујџк, џамџурчџк*. Додуше, аутор Речника Каменице (Јовановић 2004), изузев *џамџурче*, не наводи остале деминутиве на *-че*, којих вероватно има у говору. Ово се може сматрати недостатношћу наведеног извора, јер доводи у питање исправност творбеног и семантичког одређења секундарних деминутива. С друге стране, на примерима из Црнотравског речника (Стојановић 2010), чак ни регистровање првостепених деривата на *-че* није било довољан показатељ за исправно одређење деминутива на *-чџк* (*-чак*).

2004); *беденчѝк* дем. од беденче, *возничѝк* дем. од возник 'мање буре', *орејчѝк* дем. од орејче, *пешћирчѝк* дем. од пешћирче (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *жарчѝк* дем. од жар, *ведерчѝк* дем. од ведер, *вирчѝк* дем. и хип. од вир, *гајтанчѝк* дем. од гајтанѝк, *вирчѝк* дем. и хип. од вир, *залчѝк* дем. и хип. од залок, *клинчѝк* дем. од клин, *лейчѝк* дем. и хип. од лебѝк (С–З., Ц. Т., Стој., 2010).

12.6.1. Како наведени примери потврђују, у претходној семантичкој категорији реч је само о другостепеним деминутивима изведеним од првостепених деминутива на *-че*. У поређењу са стањем у савременом књижевном језику, изостаје суфиксација првостепених деривата на *-ић* мушкога рода, или деривата на *-ица* женскога рода, те самим тим изостају и другостепени деривати на *-ићак*, односно *-ичак*. Бројне примере са овим проширеним суфиксима попут *ѝрсѝићак*, *собичак* в. у (Јовановић 2010: 48). Ово ни у ком случају не значи да дијалекат нема могућност другостепеног деривирања који представља својеврсну могућност лексичко-семантичког богаћења. Напросто, у дијалекту се суфиксација врши другим суфиксима, те тако у њему функционишу другостепени деривати попут *ѝрсѝѝенце*, *сојчѝенце* и сл., што је детаљно елаборирано у обради деминутива на суфикс *-енце*.

*Деминутививи са основом изведених именица
(ређе од основе изведених деминутива) и суфиксом -ѝк (-ак)
и његовим проширеним варијантима*

12.7. Деминутивне изведенице мушкога рода које су настале суфиксацијом од простих, неизведених речи и од већ изведених деминутива, због значајно мање продуктивности у семантичкој категорији 'живо', на творбеном плану биће размотрене у оквиру јединственог творбеног типа. Као што ће грађа показати, бројним проширеним варијантама суфикса *-ѝк (-ак)*, *-чѝк (-чак)*, *-уљак*, *-урак*, *-урљак*, *-ужљак*, *-ишњак*, од којих се у семантичкој категорији 'неживо' јавља само суфикс *-чѝк*, творен је знатно мањи број деминутива.

12.7.1. Изузев разлике у врсти суфикса и степену њихове продуктивности, на творбеном плану, деминутиви у семантичким категоријама 'неживо' и 'живо' имају исту творбену структуру. Разлике међу овим двама категоријама уочавају се у њиховој семантичкој структури.

12.7.2. Видели смо да је код деминутива из категорије 'неживо' примаран садржај размере у значењу 'мали, умањујући'. За разлику од њих, у деминутивима из категорије 'живо', квантитативна компонента 'мали' реализује се као 'млад' (млад мушкарац, млада девојка, млада животиња, млада биљка). Компонента 'млад' у категорији 'људско биће' индукује значење 'неодрастао, недовољно психички сазрео'; у категорији 'млада животиња' значење 'неодрасло (мало)'. Значења овако употребљених деминутива, и када се они односе на млада људска бића, квалитативно детерминише семантичка компонента 'недовољно емотивно зрео', проистекла из квантитативне компоненте 'млад'. Како нам контекст сугерише, компонента 'млад' сама по себи није довољна да генерише хипокористичко значење, већ говорно лице даје вредносну оцену у којој износи ироничан став, проистекао из несразмере сема 'физички одрастао' према 'емотивно незрео'. Као потврду овога наводимо следеће деминутиве у контекстуалном окружењу у коме деминутиви примарно означавају:

[а] младо мушко биће: *деџишињаќ* 'дечак, дечарац, деран' (Голем се извукја, ал јож *деџишињаќ*); *момчурќ* 'дем. и хип. од момче' (Еј, замоччија се веће, *момчурќ*) (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *деџишињаќ* 'дечак који тек што није постао момак' (Велко е *деџишињаќ*, још га неће женимо) (С–З, Кам., Јов., 2004); *деџишињаќ* 'дечак који још није постао момак' (Жика оче да се жени, а још *деџишињаќ*); *момчужњаќ* 'пеј. и хип. од момак, момчић' (Ти си још *момчужњаќ*, још неси за женилбу); *момчурњаќ* 'в. момчужњаќ' (Он не озбиљан, он још *момчурњаќ*), *мужњк* ... 2. 'дем. и ир. супруг' (А *мужњкџи*, кько петле) (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *мушкараќ* 'дем. од мушкар (мушко дете, младић)' (Порасал ко прави *мушкараќ*); *момчуњаќ* 'пеј. од момак' (Још е *момчуњаќ* а усрћа се у девојке), *момчурњаќ* 'пеј. од момак' (Јоште е *момчурњаќ*, требе још да расте) (С–З, Ц. Т., Стој., 2010). У појединим примерима, компонента млад, уз значење дем., индукује и хипокористичко значење, тј. њоме се исказује позитивна вредносна оцена говорног лица: *мужњк* 'јак, снажан младић' (Еве слика, видиш какв сьм *мужњк* бија ко војник) (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *мужњк* 'снажан дечак' (Твој дечишар ојакнаја, *мужњк*, нема што!) (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *мужњк* 'дем. и хип. од муж, мужић, ојачали дечак, момчић' (Дедин *мужњк*, све уме да работи) (С–З, Кам., Јов., 2004); *мужњк* 'дем. и

хип. од муж, момчић' (Порасал ми убав *мужѣк*. Дедин *мужѣк*); *унучѣк* 'дем. и хип. од унук' (Овој ли ти е *унучѣк* од Милана?) (С–З, Ц. Т., Стој., 2010). Забележени су и примери деминутива који се односе на статус, занимање младог човека у којима компонента млад уз деминутивно значење укључује и позитивну вредносну оцену говорног лица која је исказана квалификатором хип.: *зеѣѣк* 'дем. и хип. од зет' (*Зеѣѣк* ми е добѣр, ћерка ми не ваља) (С–З, Кам., Јов., 2004); *ѣоѣѣк* 'дем. од поп, млади поп' (Кѣд иду да русе по село, напред иде поп Иларион, а по њег еѣн млад *ѣоѣѣк*) (Т–Л, Тим., Дин., 2008).

[б] младу животињу: *веѣрѣк* 'в. вепре (дем. од вепар, млади вепар)' (Че ни требе еѣн *веѣрѣк* за куде светѣц); *воѣк* 'дем. и хип. од вол' (Овој теле че да буде добѣр *воѣк*) (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *'воѣк* дем. и хип. од вол, вочић' (Само га ти чувај, ће порасне добар *воѣк*) (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *куѣѣрѣк* 'младо псето, псетанце, псић' (Имав једнога *куѣѣрѣка*, слободно иди у обор) (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *куѣѣрѣк* 'младо псето, псић' (Нешто ми *куѣѣрѣк* скуцка, не знам кѣкво му е) (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *куѣѣрѣк* 'млади пас' (Остаји *куѣѣрѣка* куде Руселену докле отидем у Лебет по модре сливе) (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

[в] младу биљку: *бѣзѣк* 'дем. и хип. од бѣз, младо дрво зове' (Да си оцекал неку грањћу *бѣзѣк* да си набыцкам младенчичи); *борѣк* 'млади бор, садница бора' (Да посадимо нећи *борѣк* покре меѣу?); *бресѣѣк* 'дем. од брес, младо дрво бреста, брестић' (Беше еѣн *бресѣѣк* покре пут, али га нећи оцекал); *ореѣѣк* 'дем. од ореј, младо дрво ораха' (Мњечѣк *ореѣѣк*, али добро раѣа) (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *бресѣѣк* 'дем. и хип. од брес' (Оцекал ми ники онија *бресѣѣк* што растеше на слог) (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

12.7.3. Наводимо и остале деминутиве анализираних значења деминутива који су потврђени у нашим речничким изворима: а) *браѣѣк*, *мужѣк* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *браѣѣк*, *зеѣѣк*, *мужѣк*, *синѣк* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *деѣѣишињѣк*, *мишиѣк*, *мужѣк* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *браѣѣк*, *зеѣѣк*, *мужѣк* (С–З, Кам., Јов., 2004); *зеѣѣк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *браѣѣк*, *зеѣѣк*, *калућерѣк*, *кумѣк*, *мужѣк*, *ѣоѣѣк*, *синѣк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *мужѣк*, *мушѣрѣк*, *ѣризеѣѣк*, *синѣк* / *синѣк*, *унучѣк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2008); б) *куѣѣрѣк* (П–ЈМ, Леск., Митр.,

1984); *коњѝк, шиїарчѝк* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *вољѝк, куїїраѝк* (С–З, Кам., Јов., 2004); *веїїрѝк, вољѝк, гушиїерѝк, коњѝк, коњѝк, шиїѝрѝк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *веїїрѝк, куїїраѝк, црѝвѝаѝк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); в) *бресїѝк, цѝвеїѝк, цѝрѝк* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *габрѝаѝк* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *бресїѝк, бресїѝаѝк, расїѝк, ржѝк, цѝвеїѝк* (С–З, Кам., Јов., 2004); *босїѝљѝк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *базѝк, благуњѝк, бресїѝк, забелѝк, јечмѝк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *бѝзѝк, борѝк, бресїѝк, гложѝк, жирѝк, сумбуљѝк, орејѝк, орејѝк, цѝвеїѝк, цѝрѝк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *борѝк, босїѝљѝк, бресїѝаѝк, венѝк, габарѝк, дрењѝк, дрењѝк, дуїѝк, лучѝк, овсѝк, ржѝк, цѝвеїѝк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

*Именички деминуїиви мушког рода
у бугарском и македонском језику*

13.1. У бугарској литератури се суфикс *-ѝк (-ак)* не помиње као творбени елемент именичких деминутива мушког рода (Радева 1987: 57, 58; Бојацијев и др. 1999: 248–256). Његов еквивалент је суфикс *-ец* (*лисїѝец, цѝвеїѝец* и сл.).

Међутим, ОР бугарског језика доноси извештан број деминутива с овим суфиксом, попут примера: *храсїѝалаѝк, коренѝк, дарѝк, царевичѝк, орешиѝк*.

13.2. Слично је и у македонском језику, али је у њему присутна тенденција дезактуализације овог и неких других суфикса, најчешће у корист конкурентнијег суфикса *-че*. Тако се уместо *веїїрец, лебец, браїѝец* и сл. чешће употребљавају деминутиви на *-че, -енце: веїїренце, леїѝче, браїѝче* (Велева 2006: 131). Више о разлозима замене једних творбених модела другима в. код деминутива на суфикс *-че*.

Парцијални закључак

14. Од именичких деминутива мушког рода у призренско-тимочким дијалектима најпродуктивнији је творбени тип са основним суфиксом *-ѝк (-ак)* и његовим проширеним варијантама *-ѝк (-ѝак), -уљѝк, -ураѝк, -урљѝк, -ужљѝк, -ишиѝаѝк*. У том смислу, ово је диференцијална

језичка црта у односу на српски стандардни језик у коме је суфикс *-ић* (*-чић*) најпродуктивнији.

14.1. Основни творбени суфикс са полугласничком вредношћу *-ѝк* најчешће се додаје на пуну, неизведену основу мотивних именица. Овде је реч о примарним или првостепеним деминутивним дериватима (*зејѝшинѝк*, *медѝк*, *солчѝк*, *ѝиѝерчѝк*, *ѝићерѝк* и сл.).

14.2. Проширеним суфиксом *-чѝк*, од првостепених деривата, деривирају се другостепени, секундарни деминутиви (*вирчѝк*, *жарчѝк*, *ѝеѝћирчѝк* и сл.).

14.3. Како је истраживање показало, деминутиви мушкога рода на *-ѝк* (*-ак*) и његове проширене варијанте, одликује јединствена творбена структура: њу чине *моѝивна именица* и *деминуѝивни суфикс* (дар+ѝк → *дарѝк*; плац+ѝк → *ѝлацѝк*).

14.4. Семантичка структура деминутивних изведеница представљена је моделом: *ѝридевско значење* + *именичко значење*, односно: придевска компонента (мали, млад, мио, драг и сл.) + именица → деминутив (мали + тањир → *ѝањирѝк*; млад + вол → *волѝк*).

14.5. За разлику од призренско-тимочких дијалеката српског језика, у бугарском и македонском језику разматрани суфикс није типичан у творби именичких деминутива.

Именички деминутиви женског рода

Месѝо, значај и очуваносѝ деминуѝивног суфикса -ка у јужнословенском језичком ареалу и циљеви истраживања

15. У творби деминутива женскога рода у призренско-тимочким дијалектима, биће најпре размотрени деминутиви изведени суфиксом *-ка* и његовим проширеним варијантама. Са становишта продуктивности, као и са становишта диференцијалности у односу на стање у српском књижевном језику и осталим српским дијалектима, суфикс *-ка* заузима посебно место. Ово тим пре, ако се има у виду чињеница да је овај суфикс, изузев у бугарском и македонском језику, као и у дијалектима призренско-тимочке дијалекатске зоне српског језика, једини сачувао старо деминутивно значење, некада познато свим словенским језицима.

15.1. Превасходни циљ је установљење семантичко-творбених типоваименичкихдеминутивнихдериватанастаналихсуфиксацијомосновним суфиксом *-ка* и његовим проширеним варијантама у призренско-тимочким дијалектима. Уважавајући историјсколингвистичке и геоллингвистичке разлоге који резултирају међујезичким контактима, упоредили смо савремено стање суфикса *-ка* у наведеним дијалектима српскога језика са стањем у бугарском и македонском језику као двама блиским јужнословенским језичким идиомима. Притом имамо у виду специфично деминутивно значење суфикса *-ка*, које је остало сачувано једино у наведеним јужнословенским идиомима.

*Стање њроучености суфикса -ка
у њризренско-њимочким дијалектима
и њима сњрукњурно блиским језицима, бугарском и македонском*

16. Врло продуктиван суфикс *-ка* у творби именица женскога рода са деминутивним значењем одражава архаично стање призренско-тимочких дијалеката. Сва досадашња истраживања, од Белића, преко Бошковића и Стевановића, до овде цитираних аутора монографија о појединачним призренско-тимочким дијалектима или говорним подручјима унутар једног дијалекта, истичу особеност употребе суфикса *-ка* у деминутивном значењу као маркиране форме архаичности говора југоисточне Србије у светлу јужнословенског језичког ареала.³¹

16.1. Овде ћемо се у првом реду осврнути на Белићево тумачење овог суфикса у дијалектима југоисточне Србије. Као родоначелник дијалектолошких истраживања, Белић се у својим *Дијалектима* дотакао и дијалекатске творбе речи. На расположивој сопственој грађи коју је могао забележити, он је суфиксе више посматрао са дијахроног становишта, не задирући дубље у њихов семантички аспект, што је и разумљиво ако се има у виду ширина дескрипције фонетске и морфолошке проблематике дијалеката јужне и источне Србије. Ипак, и у овом обиму дате Белићеве опсервације о суфиксима говоре о његовом настојању да упути на творбену проблематику и истакне историјскојезички значај појединих суфикса и њихову диференцијалност у односу на остатак

³¹ В. нпр. Белић 1905: 371; Марковић 2000: 204; Жугић 2014а: 156–158; Жугић 2014б: 295–314.

српских дијалеката. Коментаришући суфикс *-ка*, он посебно скреће пажњу на његово деминутивно значење. Грађа којом је располагао довела га је до закључка да овај суфикс у дијалектима које је испитивао није тако продуктиван. Белић наводи неколико примера са основним суфиксом *-ка*: *кошуљка*, *кудџка*, *џољанка*, *џосиџка*, *чапка* (370) уз напомену да су нешто продуктивнији проширени суфикси са *-ка*, тј. *-ичка*, *-инка*, захваљујући којима су ови говори сачували „несумњиво много више старине“ (Белић 1905: 371).

16.1.1. Суфикс *-ичка* Белић подводи под суфиксе с елементом *и*, конкретније, интерпретира га у оквиру суфикса *-ица*. Од деминутива које је Белић записао наводимо само неколико њих, и то оне који су обухваћени корпусом забележеним у дијалекатским речницима и монографијама о призренско-тимочким говорима, деценијама након првих Белићевих истраживања: *бабичка*, *грањичка*, *здравичка* (375).

16.1.2. Белић разматра суфикс *-инка* у оквиру суфикса под сугласником *н*, тј. суфикса *-ина*. Говорећи о њему као суфиксу ниске продуктивности, Белић истиче да се он изгубио у свим осталим, изузев у овим дијалектима. Нестајање овог суфикса он доводи у везу са слабљењем деминутивног значења суфикса *-ка*, свуда па и овде, као саставног дела суфикса *-инка*. Навешћемо неколико примера на *-инка* које је Белић забележио, и то оне у којима је несумњиво реч о овом суфиксу: *врџинка*, *дџинке*, *сирџинка*, *чорбџинка*. Вероватно се код Белића може наћи још по који пример са осамостаљеним суфиксом *-инка*, али већина тамо наведених деривата настала је суфиксацијом изведеница на *-ина* деминутивним суфиксом *-ка*, попут: *градџинка* од *градџина*, *колибџинке* од *колибине*, *облачџинка* од *облачина*, *џлоџинка* од *плотина*, *џравџинка* од *правџина* и сл. (Белић 1905: 384). Ови примери речито говоре и о томе да су сви наведени деминутиви деминутивно значење добили суфиксацијом са *-ка*, те да они спадају у деминутиве са проширеном варијантом суфикса *-ка*, тј. са суфиксом *-инка*. Ово стање је посведочено на широком корпусу свих дијалекатских речника са подручја призренско-тимочке дијалекатске зоне, што ће у овој монографији бити показано.

16.2. Најпре ћемо се осврнути на податак о слабој продуктивности простог суфикса *-ка* у деминутивном значењу, који налазимо код Белића. Он наводи да је забележио свега неколико примера (Исто: 370), од којих смо неке навели напред. У дијалекатским речницима налазимо

више од сто примера најпродуктивнијег семантичко-творбеног типа деминутива изведених основним суфиксом *-ка* од основа неизведених именица женског рода на *-а*, као и његовим проширеним суфиксима *-ичка*, *-инка*. Наводимо неколико примера: *аљинка*, *закрџика* (закрџица), *лимузинка*, *чикулајџика* (чоколадица) (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005), *џарка* (метални новчић), *цедуљка* (цедуљица) (С–З, Кам., Јов., 2004), *мешинка*, *џуџањања*, *ћеремџика* (Т–Л, Тим., Дин., 2008). Наше истраживање потврђује не само његову данашњу продуктивност већ и богатство семантичко-творбених типова деминутива.

16.3. Семантичко-творбена анализа именичких деминутива на суфикс *-ка* и његове проширене варијанте *-ичка*, *-инка* у призренско-тимочким дијалектима показује стабилност и историјско-језички континуитет како основног суфикса *-ка* тако и његових проширених варијанти у деривацији именица женског рода са деминутивним значењем.³²

16.4. Мера заступљености овога суфикса у деминутивном значењу у језицима јужнословенске заједнице, одражава степен архаичности једних језика у односу на друге (Бошковић 2000: 276). Суфикс *-ка* са деминутивном семантиком продуктиван је и у бугарском и македонском језику (Стакић 1988: 54–55).

16.5. Ваљану паралелу између продуктивности суфикса *-ка* у српском стандардном језику и народним говорима југоисточне Србије дају и најновија истраживања деминутивних изведеница, при чему се потенцира висока продуктивност суфикса *-ка* у говорима призренско-тимочких дијалеката (Јовановић 2010: 62).

16.6. Релевантна литература о творби речи у бугарском језику такође потврђује продуктивност суфикса *-ка* и његових проширених варијанти у творби именичких деминутива (Радева 1987: 58, 59; Бојацијев и др. 1999: 233, 251, 259). Занимљиво је да сви српски истраживачи, између осталог, истичу деминутивну функцију суфикса *-ка* као маркантну језичку црту говора југоисточне Србије која их опредељује као архаичне, истичући да је ова црта сачувана још само у бугарском и македонском језику. Савременим бугарским граматикама, у делу о творби речи, измиче одлика архаичности овога суфикса у деминутивном значењу, са акцентом на суфиксу *-ка* као најпродуктивнијем суфиксу с

³² Детаљно о овоме в. у: Жуџић 2016. Компаративно истраживање на грађи из бугарског језика показује идентично стање.

модификационим значењем, наслеђеним „из старобугарског језика“ са широким употребом у творби именица женскога рода у значењу професије, занимања, припадности колективу, организацији и сл., на пример: аптекар / *ајџекарка*, служитељ / *служџиџелка*, журналист / *журналистџика*, асистент / *асистџентџика* и др. (Радева 1987: 53). Јасно је да је овде реч о моционом значењу суфикса *-ка*. Иста ауторка истиче и високу продуктивност суфикса *-ка* у творби деминутива (Исто: 58), али по страни остаје његова архаичност као заједничко својство дијалеката југоисточне Србије, бугарског и македонског језика. Бојацијев и др. (1999) такође говоре о високој продуктивности суфикса *-ка* у творби именица с модификационим значењем, међу којима је и семантичка група деминутива и аугментатива, али и ту изостаје помињање архаичности овога суфикса у свим семантичким групама именица с модификационим значењем (1999: 249, 250). Ово историјскојезичко питање у истраживањима бугарског језика, може се довести у везу са чињеницом да је овај суфикс својствен колико бугарском књижевном језику толико и бугарским народним говорима.

*Суфикс -ка у значењу модификације (деминуције) именичких деривата
(еквиваленџи у бугарском и македонском језику)*

17. У семантичкој систематизацији деминутивних изведеница деривираним суфиксом *-ка* полазимо од теоријске поставке о семантици деминутивних именица и значају творбених суфикса у модификовању семантике мотивних именица, тј. настајању деминутивних деривата са значењем умањених физичких реалија у семантичкој сфери 'неживо' и семантичкој сфери 'живо' (в. т. 8.1).

О хипокористичком својству деминутива и условима његове реализације у експресивном изражавању в. т. 8.2.

17.1. Релевантна бугарска литература о творби именица истиче да се у творбеном систему бугарског језика као најпродуктивнија издваја суфиксална творба именичких деривата мотивисаних именицама, при чему се наглашава способност појединих суфикса да се у деривационом процесу везују искључиво за именичке основе (Радева 1987: 33). У оквиру њих се посебно разматрају именички деривати модификационог значења. Међу њима је и посебна семантичка подгрупа именица

субјективне оцене где спадају деминутиви и аугментативи „(с признак ’умалителност’ – ’увеличителност’)“ (Радева 1987: 52, 57). На том становишту је и Бојацијев који на примеру продуктивног суфикса *-ка* скреће пажњу на различите семантичко-творбене типове деривата с овим суфиксом и као посебан творбени тип издваја деминутиве попут *книжка, крушка, дрешка, чашка*, образоване од основа неизведених именица на *-а*: *книга, круша, дреха, чаша*³³ (1999: 251).

17.2. Велева (2006: 128) деминутивно-хипокористичке именице субјективне оцене у македонском језику сврстава у деривате модификационе структуре којима се означавају лица, предмети и појаве са умањеним квалитативним и квантитативним својствима у односу на мотивну именицу (в. и тамо наведену литературу). Реч је о дериватима преваходно експресивно-емотивне функције, те је њихова употреба својствена разговорном и литерарном језику (в. и тамо наведену литературу).

17.2.1. Велева разматра само творбу без семантичке анализе и типологије, али се из примера наведених код творбе може закључити о идентичним семантичким типовима, датим за призренско-тимочке дијалекте.

17.2.2. Најновија истраживања именичких деминутива на суфикс *-ка* у македонском језику показују тенденцију умањивања његове функционалности као деминутивног суфикса у деривацији деминутива од именица женскога рода. То се доводи у везу са конкурентношћу творбеног модела на суфикс *-че* којим се деминутиви женскога рода преводе у категорију деминутива средњег рода: тако су уместо деминутива женскога рода типа *рибка, кошулка, лојайџка, лединка, блуска* конкурентније деминутивне именице средњег рода типа: *ријче, кошулче, лојайџче, лединче, блузиче*. С друге стране, некадашњи деминутиви на *-ка* временом су се лексикализовали те је у њима деминутивно значење потиснуто: *градинка, книшка, машинка, ѝрашинка* (Велева 2006: 131). У фази дезактуелизације и архаизације су и некадашњи деминутивни деривати на *-ица*, типа *косичка, државичка, душичка, водичка, осичка, росичка*, који се замењују конкурентнијим творбеним моделима на *-че (иче), -енце*, типа: *главче, сојче, нивче, црквиче, сесѝриче, мајче (мајченце)* (Исто: 130).

17.2.3. Суфикс *-ка* се у сложеној варијанти *-ичка* у македонском књижевном језику показује најпродуктивнијим у творби именичких

³³ Примери у наведеном извору нису акцентовани.

деминутивних деривата женскога рода од мотивних именица женскога рода на *-а*: *женичка, момичка, мамичка, бабичка, снаичка, браздичка, њишквичка, кравичка, њчеличка*³⁴ и др. (Велева 2006: 131, 132).

17.2.4. Без обзира на тенденцију ка замени творбеног модела на суфикс *-ка* другим творбеним моделима, описано стање у македонском језику показује живу употребу старог суфикса *-ка* у облику творбеног модела са проширеним суфиксом *-ичка*.

17.3. Може се закључити да је у разматраним јужнословенским идиомима (призренско-тимочким дијалектима српског језика и бугарском језику) сачуван до данас суфикс *-ка* и(ли) његове проширене варијанте *-ичка, -инка*, што поткрепљује ранију констатацију о њиховој архаичности. У македонском језику је доминантна проширена варијанта суфикса *-ка (-ичка)*, док модел са проширеним суфиксом *-инка* није присутан.

Семантичко-творбена систематизација деминутива са суфиксом -ка и његовим проширеним варијантама: -ичка, -инка (високо њродуктивни); -етка, -урка, -уринка, -иљка, -ајка, -анка, -ињка, -унка, -ушка, -ошка (ниско њродуктивни)

18. Изнете општеприхваћене поставке о природи деминутива сугеришу оправданост њихове семантичке систематизације управо по критеријуму означавања ентитета из сфере 'неживо' и сфере 'живо'. Ради лакшег праћења, иза сваког дефинисаног семантичко-творбеног типа у призренско-тимочким дијалектима, наводићемо идентичан или еквивалентан тип у бугарском и македонском језику, у обиму расположиве грађе без претензија на исцрпност. Технички, тај део текста биће у ситнијим фонтовима и увучен. Ради увида у творбени процес, биће наглашена врста мотивне речи од које настаје одређени деминутив. Тако ће бити омогућено сагледавање односа врсте творбене основе и творбеног суфикса, на основу кога се могу извучити закључци о репартицији основног суфикса *-ка* и његових проширених варијанти у наведеним језичким идиомима. Изворе ћемо наводити по редоследу који је напред истакнут. Сама систематизација биће спроведена по критеријуму продуктивности семантичко-творбених типова деминутива.

³⁴ Ауторка примере у монографији доноси без акцента.

18.1. Увидом у грађу речника са подручја призренско-тимочке дијалекатске зоне, установљено је да су најпродуктивнији [1] деминутиви са основним суфиксом *-ка* (или његове проширене варијанте) из семантичке сфере 'неживо' са основним значењем деминуције физичке размере природних реалија. Овде је нужно укључити и творбени критеријум, ради сагледавања врсте творбене основе и типа суфикса (основни суфикс *-ка* или његове проширене, сложене варијанте).

18.1.1. У том смислу издвајамо три семантичко-творбена типа:

18.1.1.1. Први тип [1а] чине деминутиви изведени основним суфиксом *-ка* од простих, неизведених именица женског рода на *-а*: *аљинка*, *болешка*, *жичка*, *жиска*, *ладовинка*, *џуџинка*, *ћеремийка*, *џијелка*, *џијулка*, *чашка* 'чашица' (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *аљинка*, *баремийка* 'шубарица', *врешка*, *годинка*, *градинка*, *грбинка*, *гушка*, *жилка*, *залешка*, *колијка*, *крпка*, *ладовинка*, *ливашка*, *мешчинка*, *минђушка*, *илочка*, *џојашка*, *ћеремийка*, *џијелка*, *чашка*, *чорашка* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *боцка*, *вечерка*, *врвинка*, *гаринка*, *гошовинка*, *гревошка*, *долинка*, *дрешка*, *жилка*, *кожинка*, *кондурка*, *кривинка*, *лишка*, *мерка*, *мешчинка*, *омешинка*, *орашка*, *џосијелка*, *џредешка*, *џрешка*, *џуџинка*, *сирминка*, *џојолка*, *ћеремийка*, *чарашка*, *чеширке* мн., *шарка*, *ширинка*, *шумка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *антијерика*, *бонбонка*, *буџинка*, *влашка*, *врвинка*, *врешка*, *годинка*, *голошињка* ир., *грешка*, *грушка*, *дрешка*, *залешка*, *јабучка*, *кочинка*, *кошуљка*, *корка*, *крпичка*, *кудешка*, *куџинка* (од кутијка), *ладовинка*, *менђушка*, *мерка*, *мешинка*, *равнинка*, *рагошка*, *слезенка* анат., *слишка*, *џадинка*, *џарка*, *џерушинка*, *илочка*, *џојашка*, *срединка*, *џарајка*, *џојашка*, *џравка*, *ћеремийка*, *урвинка*, *цедушка*, *чавурка*, *чашка*, *чешашка*, *чисијинка*, *чуџурка*, *шашка* (С–З, Кам., Јов., 2004); *аљинка*, *бомбонка*, *врвинка* < *врвина* 'узбрдна путањница', *вечерка*, *годинка*, *гошовинка* < *готовина* 'готовиница', *грбинка* < *грбина* 'леђанца', *грешка*, *долинка*, *закрпка* < *закрпа* 'закрпца', *јагошка*, *камарка* < *камара* 'мали стог сламе', *кицешка* < *кицешка* 'кецелица', *књинка*, *колијка*, *корушка* < *коруба* 'комадић, парченце издубљене лубенице, бундеве', *кочинка* < *кочина* 'мали свињац', *кошуљка*, *крпичка* < *крпина* 'крпиница', *кудешка* < *кудешка* 'пресличица', *ладовинка*, *лаланка* < *лалана* 'нанулица', *левинка* < *левина* 'мала помоћна зграда', *ливашка*, *лимузинка* < *лимузина* 'лимузиница', *љуџинка* < *љуџпа* 'корица воћа', *мешинка* < *мешина* 'стомачић', *џадинка*, *џеленка*, *илочка* < *плоча*

'плочица', *йогачка*, *йольанка*, *йосиѐлка* < постѐља 'постельница дечија', *рагѐшка* < рагѐжа 'рогозина малих димензија', *руйка*, *сланинка*, *сливка* < слива 'шљивица'; *йалузинка* < талузина 'кратка, сува кукурузна стабљика без клипа', *йарайка*, *йојашка*, *ћеремийка* < ћеремйда 'ћерамидица', *цедуљка*, *циѐлка*, *чавурка* < чавура 'чахурица', *чашка*, *чикулајка* < чикүлада 'чоколадица', *чистијнка* < чистиња 'пољаница, пропланак', *ширинка* < шириња 'мањи земљишни посед заједничког сеоског имања, утриница' *шнѐлка* < шнѐла 'шналица' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *алошка* < алога 'шумица', *антиерийжа*, *арийија*, *арийишка*, *белѐшка*, *бѐлинка* фит.< бѐлина 'бело грожђе', *бомбѐнка*, *бѐцка*, *брсијнка*, *вѐклушка* зоон., *ведринка*, *вилка*, *врвинка*, *врѐчка*, *врлинка*, *вунийжа*, *габрѐвинка*, *гѐдинка*, *гомилка*, *градинка*, *гребуљна*, *груйка*, *деиѐлинка*, *дрѐшка*, *ерийија*, *ерийишка*, *жичка*, *жилка*, *јамка*, *јарушка*, *канайка*, *канурка*, *кѐжинка*, *колијка*, *коминка*, *кондурка*, *којривка*, *кѐрка*, *корубинка*, *кѐчинка*, *кошарка*, *кошуљка*, *кошуљна*, *кривуљна*, *крсијнка*, *кријинка*, *кудѐљна*, *кукаљна*, *ладавинка*, *ладовинка*, *лединка*, *љусијнка*, *майичка*, *менђушка*, *месѐчинка*, *мешијнка*, *мрѐнка*, *низинка*, *новинка*, *осавинка*, *йадинка*, *йерушијнка*, *йрашијнка*, *йуийањна*, *йольанка*, *йопадийжа*, *рѐвинка*, *рогѐшка*, *рѐднинка*, *сећурка*, *сливка*, *снајка*, *йовашка*, *йолузинка*, *ћеремийка*, *ћиселинка*, *ћиѐљна*, *чашка*, *черайка*, *шамийна*, *шачка*, *шевиѐлијжа*, *шијжа* (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *антиерика*, *арийишка*, *бомбѐнка*, *буийинка*, *ведринка*, *вечѐрка*, *врвинка*, *врѐчка*, *вунка*, *вуѐшка*, *годијнка*, *гойовинка*, *градинка*, *грбинка*, *грейка*, *гушка*, *долинка*, *дубинка*, *дуњка*, *жичка*, *жљѐбинке* мн., *јабучка*, *јамка*, *канурка*, *киѐљка*, *књишка*, *кожурка*, *колијка*, *којривка*, *кѐрка*, *коруйка*, *кѐчинка*, *кошуљинка*, *кошуљка*, *кошчинка*, *кривинка*, *кријинка*, *кудѐљка*, *куийинка*, *ладовинка*, *левинка*, *ливајка*, *лойайка*, *менђушка*, *менка*, *месечинка*, *мешијнка*, *мушљинка* < мушљина 'црвоточина', *наланка*, *низинка*, *ниска*, *оийујка*, *йадинка*, *йлѐчка*, *йогачка*, *йѐдвалка*, *йоловинка*, *йоийучка*, *йосиѐлка*, *йрашијнка*, *йрѐграјка*, *йременка*, *йуийањна*, *йуийинка* / *йуийињка*, *равнијнка* < равниња, *рѐска*, *сланинка*, *сливка*, *снајка*, *сиѐшка*, *срединка*, *йарайка*, *ћеремийка*, *цедуљка*, *циѐлка*, *црейуљка*, *чавурка*, *чашка*, *чѐљубинка*, *черайка*, *чикулайка*, *чистијнка* < чистиња 'широк, чист простор', *чуѐтурка*, *шарка*, *шачка* *ширинка*, *шубарка*, *шумка*¹ 'бадњак', *шумка*² 'млади лист букве', *шуйљинка* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *арийинка*, *бомбѐнка* бот., *висинка*, *гѐдинка*, *голѐнка*, *градинка*, *вирчинка*, *грбинка*, *жичка*, *жишка*, *завѐйринка*, *сидинка*,

јамка 'пастирска игра', *колијка*, *кòрка*, *корујка*, *кошуљка*, *крстијнка*, *кујијнка*, *кујијка*, *ладовијнка*, *ливáијка*, *лојáијка*, *месечијнка*, *мешијнка*, *милијнка*, *мојијнка*, *мрснијнка*, *иáрка*, *и́лòчка*, *и́оловијнка*, *и́разнијнка*, *рèска*, *рујка*, *секiрка*, *слезèнка* анат., *и́áранка* кул., *цијèлка*, *чарáјка*, *чáшка*, *чисијијнка*, *чоколáијка*, *шáчка*, *шнòлка*, *шòљка*, *шуиљијнка* (П-ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

18.2. У бугарском језику се за суфикс *-ка* наглашава његова значајна продуктивност у творби деминутива. Радева истиче доминантно деминутивно значење ових изведеница с напоменом да се њима изражава у конотацији и хипокористичко значење (1987: 58). На примерима које наводи: *дрèшка*, *книјжка*, *крушка*, *машинка*, *чинијка*, *чáшка*, *и́ојжка* видимо да је творбени образац исти као и у призренско-тимочким дијалектима, тј. да се деминутиви изводе суфиксацијом суфиксом *-ка* основа неизведених именица на *-а*, *-я*. Такође, присутан је и творбени тип суфиксације са *-ка* основа неизведених именица с елементом *-ц-*: *лџијчка* од *лџијца*, *сладкарничка* од *сладкарница* (Исто).

18.2.1. Дефинишући појмове творбено значење и творбени тип, Бојацијев за творбено модификационо значење, између осталог, наводи и деминутивне именице као именице субјективне оцене са суфиксом *-ка*, *-ич(ка)*: *ножичка* од *ножица*, *нивичка* од *нива* (Бојацијев и др. 1999: 250), а за суфиксални творбени тип, између осталих, примере деминутива образованих суфиксом *-ка*: *книјжка*, *крушка*, *дрешка*, *чашка* који је модификовао значења мотивационих именица: *книга*, *круша*, *дреха*, *чаша* (Исто: 251).

18.2.2. Као илустрацију наводимо деминутиве семантичко-творбеног типа [1a] изведене простим суфиксом *-ка* од основа неизведених именица ж. р. на *-а*, *-я*: *градијнка* < *градина* (баштица, вртић); *деветијнка* разг. < *деветина*; *жијлка* < *жила* (жилица); *килијка* < *килија* (манастирска ћелија), *книјжка* < *книга* (књигица), *крџијка* < *крџпа* (крпица), *куијијка* < *кутија* (кутијица), *машинка* < *машина* (машиница за шишање, бријање), *и́иèска* < *пиèса* (мали позоришни комад), *чáшка* < *чáша* (чашица за пиће), *сiрелкà* < *стрелà* (стрелица) (Младенов 2000); *бесèдка* < *бесèда* (мали павиљон (обично у башти)), *бúзка* < *бúза* (обрашчић), *височинкà* < *височинà* (мала, незнатна висина), *градијнка*, *долинкà* < *долинà* (долиница), *кабијнка* < *кабина* (кабиница), *картијнка* < *картина* (уметничка слика), *кесијка* < *кесија* (кесица), *килијка*, *книјжка*, *колибка* < *колиба* (колибица), *маслијнка* < *маслина* (маслиница),

мѐсечинка < мѐсечина, *мину̀йка* < мину̀та, *й̀лѓчка* < плѓча (плочица, натпис), *й̀оловѓнки* мн. разг. < половѓн (половина) (плитке ципеле), *й̀оля̀нка* < поля̀на (пољаница), *ракѓй̀йка* < ракѝя (ракијица), *рѓзка* < рѓза, *рѓй̀йка* < рѓпа (рупица), *сѓй̀айчка* < стѓя (собица), *й̀оѓяжска* < тоѓга (тоѓажица), *филѓй̀йка* < филѓя (маѓа кришка сира), *чей̀вѓрѓй̀й̀инка* < четвѓртѓна (четвртиница), *чинѓй̀йка* < чинѓя (таѓирић), *шнѓлка* < шнѓла (шналица), *й̀ямка* < й̀яма (јамица) (Мурдаров и др. 2011).

18.3. Исти семантичко-творбени тип налазимо и у македонском језику: *кошулка*, *лојай̀йка*, *блуска*, *книшка*, *машинка*, *й̀иревка*, *й̀ирашинка*, *салфетѓйка*, *шамѓјка*, *й̀еленка* (Велева 2006: 131).

18.4. Другом семантичко-творбеном типу [16] припадају деминутиви изведени простим суфиксом *-ка* од основа неизведених именица женског рода на *-ица*: *ложѓй̀чка*, *й̀оличка*, *ручѓй̀чка*, *сѓй̀оличка*, *шенѓй̀чка* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *ба̀ничка*, *бѓ̀кличка*, *воденѓй̀чка*, *глави́чка* 'главичица купуса', *дубѓй̀чка*, *здрѓвѓй̀чка*, *количка*, *крѓсѓй̀авичка*, *ложѓй̀чка*, *лубенѓй̀чка*, *љушѓенѓй̀чка*, *й̀анѓй̀чка*, *й̀оличка*, *рукави́чка*, *ручѓй̀чка*, *сѓй̀оличка*, *сушенѓй̀чка* (Т–ЈЛ, Пир., Живк., 1987); *арнѓй̀чка*, *лазарѓй̀чка*, *й̀иченѓй̀чка*, *равнѓй̀чка*, *реденѓй̀чка* кул. 'врста пите', *сѓй̀оличка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *воденѓй̀чка*, *гиба̀ничка*, *глави́чка*, *ка̀рличка*, *кљу̀нѓй̀чка*, *крѓсѓй̀авичка*, *лазарѓй̀чка*, *ложѓй̀чка*, *лубенѓй̀чка*, *љушѓенѓй̀чка* кул., *лѝзаличка*, *й̀анѓй̀чка*, *й̀оличка*, *й̀иченѓй̀чка*, *расѓлнѓй̀чка*, *рѓскави́чка*, *ружѓй̀чка*, *рукави́чка*, *сѓй̀оличка*, *шѓигањѓй̀чка*, *й̀иканѓй̀чка*, *у̀збрѓй̀чка* (С–З, Кам., Јов., 2004); *ложѓй̀чка*, *лубенѓй̀чка*, *й̀иченѓй̀чка*, *рањенѓй̀чка*, *ружѓй̀чка* < рѓжица, *рукави́чка* < рукави́ца 'рукавичица', *ручѓй̀чка* < ручѓица 'сноп конопље', *сѓй̀оличка*, *й̀ѝаслѓй̀чка*, *шѓигањѓй̀чка*, *й̀ирошенѓй̀чка* < трошенѓй̀чка 'мрвице кукурузног хлеба печене на уљу', *ба̀ничка*, *воденѓй̀чка*, *глави́чка* < глави́ца 'главичица лука, купуса', *ка̀рличка* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *доколѓенѓй̀чка*, *дубѓй̀чка*, *каленѓй̀чка*, *кљу̀нѓй̀чка*, *кошуљѓй̀чка* < кошуљѓй̀ца,³⁵ *крѓсѓй̀авичка*, *кудељѓй̀чка*, *лазарѓй̀чка*, *орнѓй̀чка* < орнѓй̀ца 'њивѓица за орање', *й̀аскури́чка* < паскури́ца 'обредни хлѓпчић', *й̀еснѓй̀чка* < песнѓй̀ца 'песничѓица', *й̀еѓѓѓй̀чка* < петѓица, (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *ба̀ничка*, *брада̀вичка*, *ваденѓй̀чка*, *вракњѓй̀чка*, *воденѓй̀чка*, *вѓди́чка* < вѓдица 'удѓиѓица', *глави́чка*, *гранѓй̀чка* < граница 'младо дрво храста границе', *ђибанѓй̀чка*, *единѓй̀чка*, *здрѓвѓй̀чка*, *јединѓй̀чка*, *ка̀рличка*, *кљу̀нѓй̀чка*, *крѓсѓй̀авичка*, *ложѓй̀чка*, *лубенѓй̀чка*, *љушѓенѓй̀чка*, *маљѓй̀чка* <

³⁵ *Кошуљѓй̀ца* није дем. од кошуљѓ, јер се реч лексикализовала због померања семантике: кошуљѓ фабричке, конфекцијске израде.

маљица 'штап са једним дебљим крајем', *маму̀рзничка* < мамурзница 'хлеб од кукурузног брашна', *маму̀рузничка*, *марамичка*, *меденичка* < меденица 'слатка кувана ракија', *мому̀рзничка*, *мому̀рузничка*, *муму̀рузничка*, *муру̀зничка*, *нѝзбрдњичка*, *йа̀личка*, *йаничка*, *йесничка*, *йивничка*, *йоличка*, *йрљичка*, *йченичка*, *йшеничка*, *равничка* < равница 'мала равница у брдовитом пределу', *ручичка*, *сливовичка*, *соленичка* < соленица 'мали сланик', *сѝоличка*, *сушеничка* < сушеница 'сушена вешалица', *йа̀сличка* < та̀слица 'манжетница', *у̀збрдњичка* < у̀збрдњица 'узбрдица', *ца̀ревичка* < царевица 'кукуруз', *црешњо̀вичка* < црешњо̀вица 'трешњевача' (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *ба̀ничка*, *брада̀вичка*, *воденичка*, *главичка*, *главњичка*, *грсничка* < грсница 'конопља', *ка̀рличка*, *кљуничка*, *красѝавичка*, *кукичка*, *лѝзаличка*, *лубеничка*, *маљичка*, *мушичка*, *нѝзбрдичка*, *йаничка*, *йесничка*, *йеѝйичка*, *йоличка*, *йрженичка*, *йу̀йуличка* < пупулица 'главица на чиоди', *йченичка*, *равничка*, *рженичка*, *рукавичка*, *руканичка*, *сѝоличка*, *сушеничка*, *йа̀сличка*, *у̀збрдичка*, *ченичка*, *ца̀ревичка* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ба̀ничка*, *главичка*, *дубичка*, *каленичка*, *ложичка*, *љу̀ишеничка* кул., *йрода̀вничка*, *рукавичка*, *йирљеничка* кул. (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011)._

18.5. Доносимо извештан број деминутива овог семантичко-творбеног типа из бугарског језика: *ба̀ничка* < баница (обично у мн.; ба̀нички, питица, питице); *жџлѝйичка* < жџлтица (златник, дукат), *ла̀стиовичка* < ластовица, *лџжичка* < лџжица (кашичица) (Младенов 2000); *врџсѝничка* < врџстница, *ка̀йиеричка* < катерица (веверица), *уча̀стиничка* < участница (Мурдаров и др. 2011).

18.6. Трећи семантичко-творбени тип [1в] чине деминутиви са проширеним варијантама суфикса *-ка* од основа изведених именица на *-ица*, *-ина*, (*-чина*): *-ичка* и *-инка*.

18.6.1. Проширени суфикс *-ичка* настао је од основних суфикса *-иц(а)* и *-ка*: *-ичка* < *-иц(а)* + *-ка*. Овај творбени тип је ограничене продуктивности коју условљава релативно ниска продуктивност суфикса *-ица* у творби деминутива. Деминутиви на *-ичка* су секундарни, другостепени деривати деминутива на *-ица* који представљају мотивне именице. О томе сведоче следећи примери: *бради́чка*, *ду̀шичка*, *жлџи́ичка*, *ко̀ричка*, *кочи́чка* < кочица 'кошчица', *њџви́чка* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *бради́чка*, *ва̀рбичка*, *гѝжжичка*, *ду̀шичка*, *кори́чка*, *кочи́чка*, *кужљичка*, *куѝйичка*, *ру̀йичка*, *са̀рмичка*, *слубичка*, *у̀зичка*,

у̀сничка, ф`арбичка (С–З, Кам., Јов., 2004); водичка, ко̀ричка, но̀жичке мн., чергичка < чергича, чѐшмичка, чорбичка (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); брадичка, бру̀чичка < бру̀чица, већичка < већица, вишњичка, врсничка, душичка, жиљичка, земњичка, ко̀вичка, кра̀гличка, мумуру̀зничка, њаскуричка (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); ба̀ричка, брадичка, бу̀бичка, ведричка < ведрича 'мало ведро', водичка, грањичка, дељничка, душичка, жлїи́чка, зељичка, јединичка < јединица, ка̀йичка, ко̀жичка, количка, ко̀йичка, ку̀ћичка, ла̀нйичка, њивичка, тїравичка, ша̀йичка, ша̀ричка, шу̀мичка, шу̀йичка (Т–Л, Тим., Дин., 2008); брадичка, бру̀чичка, већичка, водичка, главичка, душичка, кори́чка, косичка < косица, ку̀йичка, мушичка < мушица, но̀жичке мн., њивичка, њесми́чка < њесмица, руйичка, са̀рмичка, слубичка < слубица, сї̀товничка < стовница 'тестијца', у̀жичка, у̀сничка, цр̀гичка, цр̀жичка, чесми́чка, чорбичка (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); ду̀шичка, фла̀шичка, шко̀личка (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

18.7. Радева потврђује овај семантичко-творбени тип деминутива изведених од деминутива на *-ица* суфиксом *-ка*: *-ичка* < *-ица* + *-ка*, наводећи следеће примере: *горичка* од *горича*, *водичка* од *водица*, *мушичка* од *мушица*, *коричка* од *корица*, *њивичка* од *њивица* (1987: 59). Бојацијев и др. такође истиче сложену морфемску структуру суфикса *-ичка* уз навођење примера *горичка*, *нивичка* (1999: 259).

18.7.1. Проширени суфикс *-ичка* настао је од основних суфикса *-иц(а)* и *-ка*: *-ичка* < *-иц(а)* + *-ка*. Овај творбени тип је, као и у П–Т дијалектима, ограничене продуктивности коју условљава релативно ниска продуктивност суфикса *-ица* у творби деминутива. Деминутиви на *-ичка* су секундарни, другостепени деривати деминутива на *-ица* који представљају мотивне именице што потврђују следећи примери: *горичка* < *горича* (шумица), *душичка* < *душица*, *луличка* < *лулица*, *кџицичка* < *кџица* (портирска кућица), *коричка* < *корица* (корица, парченце корице, парченце), *рџичка* < *рџица* (Младенов 2000); *кџицичка*, *мушичка* < *мушица* (бубица), *сїџлбичка* < *стџлбица*, *душичка* (Мурдаров и др. 2011).

18.8. Семантичко-творбени тип деминутива на *-ичка* као другостепених деривата од деминутива на *-ица* и суфикса *-ка* потврђује се и у македонском језику. Велева (2006: 130) истиче да је актуелна тенденција конкуренције и замене деминутива на *-ица* деминутивима на *-ичка*: *косичка* < *косица*, *државичка* < *државица*, *душичка* < *душица*, *водичка* < *водица*, *земјичка* < *земјица*, *тїревичка* < *тривица*.

18.9. Аналошки према деминутивима од именица на *-ица*, деминутивни суфикс *-ичка* се осамосталио везујући се за основе неизведених именица женског рода на *-а*: *шијичка* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *ракијичка*, *ѿорбичка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *крошњичка*, *ѿаричка* < *пара* 'метални новчић', *раничка* 'храна' (С–З, Кам., Јов., 2004); *вадичка*, *вуничка*, *гуничка*, *игличка*, *крошњичка*, *ѿиквичка* < *тјква* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *ѿенсијичка* < *пенсија*, *ѿлаѿичка* < *плата*, *ѿржичка* < *пржа*, *ракијичка* < *ракија*, *сѿржичка* < *спржа*, *ѿорбичка* < *торба*, *шијичка* < *шија* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *будаличка* < *будала*, *врбичка* < *врба*, *гуничка* < *гуша*, *земљичка* < *земља*, *кожичка* < *кожа*, *меѿличка*, *рамуничка* < *рамунѿка*, *рибичка* < *риба* 'рибица', *шеѿичка*, *ѿиичка* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *вадичка*, *врбичка* < *врба* 'млада врба', *вуничка* < *вунѿа*, *гуничка*, *игличка* < *игла*, *крошњичка* < *крошња*, *меѿличка* < *метла*, *ѿаричка*, *ѿлаѿичка* < *плата*, *раничка* < *рана* 'храница', *сѿбичка* < *сѿба*, *ѿарабичка* < *тараба*, *шамичка* < *шамѿја* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѿаричка*, *ѿесмичка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

18.10. У бугарској литератури о творби речи, осамостаљени суфикс *-ичка* се не коментарише (Радева 1987), мада је његова продуктивност знатно већа од суфикса *-ичка* као проширене варијанте суфикса *-ка* од именица на *-ица*. Међутим, сасвим је јасно, да је у бугарском језику, као и у П–Т дијалектима, самостални суфикс *-ичка* конкурентнији што се објашњава слабом продуктивношћу суфикса *-ица* у деминутивном значењу. Радева истиче да се овај суфикс у творби деминутива сматра допунским (1987: 59). Бојацијев, говорећи о настанку нових суфикса путем декомпозиције, као такав наводи и суфикс *-ичка* (1999: 259).

18.10.1. Аналошким путем, према деминутивима у чијој је творби било фонетских услова, суфикс *-ичка* се и у бугарском језику осамосталио и постао врло продуктиван у творби деминутива од основа неизведених именица ж. р. на *-а*, *-ја*. То потврђују бројни примери из речника бугарског језика: *брадвичка* < *брадва* (секирица, секирче), *грѿдичка* < *грѿда* (грѿдица), *гѿбичка* < *гѿба* (печуркица), *кѿѿичка* < од *кѿѿа* (куѿица), *ламичка* < *лампа* (сијаличица, стона лампица), *мѿсичка* < *мѿса* (сточић, асталчић) (Младенов 2000); *баричка* < *бара* (барица), *брадвичка*, *брадичка* < *брада* (брадица), *вадичка* < *вада* (воденична вадица), *вратичка* < *врата* (вратанца), *горичка* < *гора*; *грѿдичка* < *грѿда*, *звездичка* < *звезда*, *карѿичка* < *карѿа* (дописница), *касичка* < *каса*, *коричка* < *кора* (кора хлеба, кора за питу), *коѿичка* < *коѿа*, *мѿсичка*

(сточић), *сїайчка* < ста̑я, *їавичка* < тав̑а, *їїквичка* < тїк̑ва, *їорбичка* < торба̑, *їулумбичка* < тулумба (пумпа за воду) (Мурдаров и др. 2011).

18.11. Творбени модел деминутивних деривата са суфиксом *-ичка* од основе мотивних именица женскога рода на *-а*, постао је у македонском књижевном језику најпродуктивнији: *сесїричка* < сестра, *женичка* < жена, *сликичка* < слика, *їесничка* < песна, *момичка* < мома, *золвичка* < золва, *главичка* < глава, *ногичка* < нога, *браздичка* < бразда, *црквичка* < црква, *їиквичка* < тиква, *црешничка* < црешна, *вишничка* < вишна, *жабичка* < жаба, *рибичка* < риба, *кравичка* < крава, *їчеличка* < пчела, *водичка* < вода, *нивичка* < нива, *слободичка* < слобода (Велева 2006: 129/130). Његовој продуктивности је допринела тенденција запостављања творбеног модела на *-ица*, који се почео схватати као архаичан. Мишљења смо да је овде, као и у призренско-тимочким говорима и бугарском језику, пре реч о проширеном суфиксу *-ичка*, који је настао аналогијом према мање продуктивном типу од немаркираних именица на *-ица*, типа *ласїовица* код којих је било фонетских услова да се суфиксацијом суфиксом *-ка* изводе деривати типа *ласїовичка*. Будући да је и у македонском језику ограничен број деминутивних деривата на суфикс *-ица*, суфикс *-ичка* се почео као осамостаљени суфикс аналогијом везивати за мотивне основе именица ж. р. на *-а*. Због тога сматрамо да је разлог тенденције ширења деривата на *-ичка* на рачун модела са суфиксом *-ица* у слабој продуктивности мотивних именица на *-ица*.

19. Проширеним суфиксом *-инка* изведени су деминутиви од другостепених деривата на *-ина (-чина)*, што потврђују следећи примери: *брсїинка* (< брстина) (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *кошчїнка*, *їоловинка*, *їрашїнка*, *їречїнка*, *їрошїнка* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *вровинка*, *голишїнка*, *дуварїнка*, *лазїнка*, *їролизїнка*, *їуїїинка* < путїна, *цреїуїїинка*, *шїеїїинка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *брсїїинка*, *дукаїїинка*, *їрашїїнка*, *їакурїнка* (С–З, Кам., Јов., 2004); *болешчїнка* < болешчїна, *брсїїинка*, *врвїнка*, *гоїовїнка*, *ладовїнка*, *љусїинка*, *мешчїнка* < мешчїна, *мосїїинка* < мостина, *їуїїинка*, *їрїїинка* < пртїна 'пртинаца, путељак' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *боровїнка*, *врбвїнка*, *гроздїнка*, *душїчїнка*, *кожїнка* < кожина 'осушена свињска кожа', *мешчїнка*, *облачїнка*, *обложїнка*, *їоварїнка*, *їорїнка*, *їрошїїнка*, *црешњовїнка*, *чавурїнка*, *їакуљїнка*, *їакурїнка* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *кошарїнка*, *кошуљїнка* < кошуљїна, *меїловїнка*, *мушљїнка*,

йерушїнка, йолуїїнка, йрїїнка, йуїїнка, сомурїнка, јурвинка, цре-йуљїнка, џакуљїнка (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *колибїнка, коруїїнка, расїадинка, їоварїнка, шибљїнка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

19.1. Радева (1987) не помиње деминутивни суфикс *-инка*. Ипак, на основу коментарисаног суфикса *-ина*, за који истиче да је слабо продуктиван (1987: 47), посредно закључујемо о разлогу слабе продуктивности суфикса *-инка*.

19.1.1. На основу расположиве грађе из речника, у бугарском језику је установљена слаба продуктивност суфикса *-инка*. Наводимо малобројне примере из речника: *лозїнка* < лоза, *йрашїнка* < прах (честица прашине), *снежїнка* < снег (Мурдаров и др. 2011). На основу њих може се говорити о самосталном суфиксу *-инка* којим су деминутиви изведени од основа неизведених именица. Ово је у складу са тврдњом Бојацијева да је суфикс *-инка* нов и да је попут суфикса *-ичка* у *нивичка* настао од мотивних именица које нису изведене суфиксом *-ина*, попут *йрашїнка, живоїїнка, йесъчинка* (1999: 259). У изведеници *мѐсечинка* < мѐсечина (Младенов 2000) реч је о суфиксу *-ка*, а не о проширеном суфиксу *-инка*.

19.2. У македонском језику се, мимо нашег очекивања, не констатује творбени модел на суфикс *-инка*. Примере *лединка, градинка, машинка, йрашїнка* и Велева (2006: 131) наводи као деминутиве настале суфиксацијом са *-ка* основних неизведених именица женског рода на *-а*, типа *градина*.

20. Аналошким путем према именицама на *-инка* < *-ина* (*-чина*) + *ка*, суфикс *-инка* се почео везивати за основе неизведених именица женског рода на *-а* чиме је стекао статус самосталног суфикса: *вечерїнка* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *боровїнка* бот., *сврїїнка* од свртка (П–ЈМ, ј. Срб., Злат. 1998); *башчїнка* < ба̀шча, *лешїнка* < леја, *лозїнка* < лоза (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *вревїнка* < врева́ 'притајен, тих разговор' (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *башчїнка, лешїнка, лозїнка* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *вадїнка, гројзїнка, йлеїїнка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

20.1. Грађа коју смо користили показује да су деминутиви [2] из семантичког поља 'живо' знатно мање заступљени. Такође, продуктивнији су деминутиви са значењем малих, младих животиња у односу на деминутиве за означавање људи. Ваља истаћи да у категорији деминутива за људске јединке преовлађује семантичка компонента

зоон., *ѿилајка*, *срнка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); **-ка (-ичка)**: *гусѣнка*, *живоѿињка*, *дукаѿика* зоон., *јунѿчка*, *кобилка*, *ласѿавичка*, *мушѿчка*, *овѿичка*, *осѿичка*, *ѿијавка*, *рањеничка* (С–З, Кам., Јов., 2004); **-ка -(ушка, ичка)**: *бѿволичка*, *грличка*, *јеребичка*, *каѿеричка* < *каѿерица* 'веверица', *кравичка* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *живоѿињка*, *јунѿчка*, *кобилка*, *ласѿавичка*, *овѿичка*, *ѿејерушка*, *рањеничка* < *рањеница* 'утовљена свиња' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); **-ка -(ушка, ошка, ичка)**: *бѿлочка* зоон. < *бѿлоча* 'бела овца', *бѿлошка* зоон. < *бѿлоша* 'бела коза', *бѿкошка* зоон. < *бѿкоша* 'бела овца са црним боковима', *вѿѿрушка* зоол., *голубѿчка*, *грличка*, *грлка* зоон., *еребѿчка*, *жабѿичка*, *жабуљѿа*, *живѿинка*, *живоѿињѿа*, *зајкошка* зоон., *јунѿчка*, *козѿичка*, *кравичка*, *крѿиѿчинка*, *ласѿавичка*, *лисѿичка*, *малошка* зоон. < *малоша*, *млаѿика* зоон., *рибѿичка*, *цвеѿѿанка* зоон., *цвеѿѿаношка* зоон., *цвеѿѿошка* зоон. (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); **-ка -(ичка, инка)**: *голуѿка*, *грличка*, *живѿинка*, *живоѿињка*, *јунѿчка*, *кобилка*, *кравичка*, *ласѿавичка*, *овѿичка*, *осѿичка*, *ѿѿѿлка*, *рањеничка* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); **-ка -(анка, ошка, ичка)**: *бѿлошка* зоон., *вѿвѿеричка*, *гавранка* зоон., *грличка*, *дукаѿика* зоон., *дњка* зоон., *ђурђѿѿѿка* зоон., *живоѿињка*, *јеребѿичка*, *јунѿчка*, *карамѿлка* зоон., *кобилка*, *кравка*, *млаѿика* зоон., *млекушка* зоон., *нођка* зоон., *никѿлка* зоон., *носиљка* зоон., *ѿрѿѿѿѿенка* зоон., *ѿѿѿлка*, *рѿска* зоон., *рунка* зоон., *соколка* зоон., *субѿѿика* зоон., *цвеѿѿанка* зоон. (П– ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

21.1. Као што се из наведених примера види, овде се запажа и присуство још неколико непродуктивних проширених варијанти суфикса *-ка*; **-ајка** (*ѿилајка*), **-анка** (*цвеѿѿанка*), **-еѿка** (*бабѿѿѿка*), **-ошка** (*бѿлошка*), **-уљка** (*невѿѿѿуљка*), **-ушка** (*ѿејерушка*). Они се претежно јављају у зоонимима разуђене мотивисаности.

21.2. Семантичко-творбену подгрупу за означавање малих и младих животиња у бугарском језику чине деминутиви: *живоѿињка* < *живѿт* или *живѿтно* (животињѿица) (Младенов 2000); *жабѿка* < *жаба*, *живѿинка* < *живѿина* (свака перната животиња), *живоѿињка*, *рибѿка* < *риба*, *ѿемеруѿѿка* < *темеруѿда* (лептирић) (Мурдаров и др. 2011).

Деминутивни женског рода са суфиксом -ица (-чица)

22. Суфикс *-ица (-чица)* знатно је ниже продуктивности.³⁶ Он ће бити узет у разматрање стога што се до сада о њему није говорило као деминутивном суфиксу у призренско-тимочкој дијалекатској зони, али и зато што речничка грађа јасно показује његову различиту заступљеност у дијалектима призренско-тимочке дијалекатске зоне. Грађа којом располажемо показује да је његова продуктивност већа у тимочко-лужничком него у призренско-јужноморавском и сврљишко-заплањском дијалекту.

22.1. Однос продуктивности суфикса *-ица (-чица)* и суфикса *-ка (-ичка)* у призренско-тимочким дијалектима обратно је пропорционалан стању у српском стандардном језику, те његово сагледавање заслужује посебну пажњу. Наиме, конкурентношћу суфикса *-ка (-ичка)* у призренско-тимочким дијалектима објашњава се овако ниска фреквенција суфикса *-ица (-чица)*. Суфикс *-ка (-ичка)* је доминантан у свим семантичко-творбеним типовима. Њиме су обухваћене обе основне семантичке категорије, као и три основна творбена типа, укључујући и два творбена типа од основа неизведених мотивних именица на *-ица* (семантичко-творбени тип [1б] и основа изведених мотивних именица на *-ица* (семантичко-творбени тип [1в] (в. т. 18.4. и 18.6). С друге стране, овде није реч о тенденцији замене суфикса *-ица* суфиксом *-ка*, већ о чувању старог деминутивног суфикса *-ка* што објашњава старо стање и историјскојезички развитак српског стандардног језика.

Система̀тиза̀ција деминутива са суфиксом -ица (-чица)

22.3. Деминутиви женског рода на *-ица (-чица)* биће систематизовани према семантичко-творбеном аспекту. То значи да ће истим творбеним типом бити обухваћени деминутиви из обе основне семантичке категорије, будући да су деминутиви из категорије 'живо' малобројни и да се уклапају у одговарајуће творбене типове. Примери деминутива насталих од именица мушког рода на *-а*, односно сугласник, биће посебно прокоментарисани. Пажња ће бити скренута

³⁶ У савременом српском језику, суфикс *-ица* се убраја у најпродуктивније суфиксе у творби деминутива женског рода (Јовановић 2010: 58).

и на семантику деминутивних изведеница условљену творбеним процесом палатализације.

22.3.1. У сва три призренско-тимочка дијалекта најпродуктивнији је семантичко-творбени тип деминутива творених од истородних именица на самогласник *-а*: *арџијица*, *бачица*, *башичица*, *брадица*, *булица* бот., *водица* (и хип.), *грбиница*, *зълвица* (и хип.), *кокочица* (и хип.), *ћерица* (и хип.) (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *башичица* (и хип.), *влница*, *дрешчица* (и хип.), *дүйчица*, *дъшчица*, *снајица*, *седельчица* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *алчица* хип. бот., *бананица* хип. бот. агр., *врчица*, *звездица* бот., *зълвица*, *кавурмица* (и хип.) *ногица* (и хип.), *рукица* (и хип.), *шаруљица* хип. зоон. (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *арџицица* (и хип.), *бачица*, *вајдица*, *ванглица*, *варбица*, *влашица*, *врчвица*, *дајкица*, *свездица*, *књигица*, *ковица*, *кујичица*, *мајичица* хип., *мејлица* бот., *јаклица*, *јакуљица*, *ручица*¹ (ручка), *јрицица*, *раница* (храна), *слъзица*, *снашкица*, *чергица* (С–З Кам., Јов., 2004); *бачица* (и хип.), *брадица*, *веђица* (и хип.), *водица*, *врбица*¹, *Врбица*, *врчица*, *жлицица*, *жичица*, *зълвица* (и хип.), *земњица*, *машица*, *сѣмчица* хип., *сиручица* (и хип.), *стирејица* (и хип.), *ташњица*, *чергица* хип. (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005; Жуг., Картоотека); *бањица*, *бурђицица*, *вадица*, *вејица*, *врчвица*, *дадица*, *ејрвица*, *свездица*, *сверчица*, *канатицица*, *ковица*, *косица*, *кућица*, *мејица*, *мушамица*, *ножица*, *илевњица*, *јрејица*, *рожджица*, *свечица*, *свињица*, *сиручица*, *слзица*, *сливица*, *снажица*, *снајица*, *снашица*, *танбурица*, *ћивлица*, *ћишица*, *црешњица*, *чѣрчица*, *чешмица* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *бабица*, *барица*, *вадица*, *вајдица*, *вечѣрица*, *гајчица*, *главица*, *дадица*, *дршкица*, *зѣмњица*, *змиица*, *машица*, *наница*, *невѣстицица*, *јрицица*, *ракицица*, *раница*¹, *раница*², *слубица*, *снашкица*, *торбица*, *ћускицица*, *фајдица*, *чиѣзмица*, *шарица* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ваклушица*, *гамлицица*, *гаркица*, *земњица*, *свездица*, *кајлицица*, *кајицица*, *коркица*, *куклицица*, *снајица*, *цѣзвица* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

22.3.2. У грађи је забележено и неколико деминутива који су настали додавањем суфикса *-ица* основама именица на *-а* са значењем мушке особе одређеног занимања, друштвеног или породичног статуса: *газдица*, *јрикица*, *ћивџицица*. Попут стања у стандардном језику, ове именици у једнини задржавају мушки род, док су употребљене у множини женског рода (в. Јовановић 2010: 57).

22.3.3. Неколико именица на *-ица* (*-чица*) деривирани су од именица мушког рода на сугласник различите семантике: *зѣйчица*, *крвчица*,

нóчица, *о́йашичица* (опаш реп) *йејелчїца*, *йóреишичица*, *солчїца*, *сїручица* (струк), *ї́рунчица* (трун), *їуїуїунчица* (тутун дуван). Оне су, попут деривата од именица средњег рода: *ведри́ца* (ведро), *вінчица* (вино), *зевáлица* (цвет зевало), *о́кица* (око), деминутивно-хипокористичког значења.

22.3.4. Именице *нóгица* и *ру́кица* са неизвршеном палатализацијом имају деминутивно-хипокористичко значење (драга, мила нога, рука). Палатализовани облици *нóжице*, *ручїца* употребљавају се у значењу предмета за сечење (маказице), односно снопића обраних и повезаних стабљика конопље.

22.4. Други семантичко-творбени тип чине деминутиви на *-чица* који су настали суфиксацијом неизведених мотивних именица на *-ица*: *маслѐнчица* (и хип.) бот. (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *гумчица* хип., *ћуїричица* (С–З, Кам., Јов., 2004); *бѐлчица*, *видовчица* бот., *грличїца*, *калушчица* хип. зоон., *кóттарчица*, *кошóљчица*, *кукавчица* бот., *їерáишичица*, *чобáнчица*, *чучóљчица*, *шўїчица* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *кóрчица* (и хип.) (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

22.5. Трећем семантичко-творбеном типу припадају деминутиви на *-чица*, настали другостепеном суфиксацијом деминутива на *-ица*: *вrbїчица* (и хип.) (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *нáнчица* хип. (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *бáїчица*, *иглїчица* бот., *снáјчица*, *снáчица* (С–З, Кам., Јов., 2004); *бáїчица*, *ведри́чица* бот, *вішињичица*, *жáїчица*, *зеленчїца*, *каїчица*, *кудѐљчица*, *крекóшчица* (и хип.) зоол., *сїсчица*, *ћїїчица*, *черáїчица* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *аљїнчица*, *бáїчица*, *сїичица*, *снáјчица*, *їрáвчица* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010);

22.6. Релативно слаба продуктивност наведених типова на *-ица*, *-чица* резултат је слабе продуктивности немотивисаних именица на *-ица* с једне стране, а с друге стране конкурентности суфикса *-ка*, *-ичка*, којим се најчешће творе деминутиви од мотивних именица на *-а* (*-ка*), а потом од именица на *-ица* како мотивних тако и изведених. Суфикс *-ица*, *-чица* је слабо развијеног деминутивног значења и због конкурентности суфикса *-че*, *-инче* (в. у монографији т. 29, 29.1, 31. и 31.1).

22.6.1. Деминутиви са суфиксом *-чица* као проширеном варијантом суфикса *-ица* настали су претежно од првостепених деминутива на *-ица*, *-ка*, дакле тамо где је било фонетских услова за развој

палатализоване форме *-чица*: *врби́чица*, *вишињичица*, *черајчица*; *бајчица*, *кудѐљчица*, *кајчица*, *аљинчица*. Наведени примери показују виши степен деминутивно-хипокористичког значења. У примерима са ослабљеним деминутивно-хипокористичким значењем, суфиксом *-чица* се ово значење поново успоставља: *снајчица*, *кошуљчица*.

22.6.2. Суфикс *-чица* се аналошким путем почео везивати и за основе у којима није било фонетских услова за његов развој. На тај начин је успостављен осамостаљени суфикс *-чица*: *зојчица*, *йејелчица*, *йујунчица*, *шујчица*.

22.6.3. Ваља подвући да суфикс *-ица* (*-чица*) у призренско-тимочким дијалектима, у највећем броју случајева, има према себи далеко конкурентнији суфикс *-ка* (*-ичка*). Ова појава деривационог односа *-ка* (*-ичка*) према суфиксу *-ица* (*-чица*) запажена је и у бугарском и македонском језику.

22.7. Суфикс *-ица* (*-чица*) у творби деминутива слабе је продуктивности и у бугарском језику. То закључујемо на основу података које нам доноси Радева (1987: 58, 59). Она потврђује деминутивно-хипокористичко значење именица женског рода на *-ица* (*-чица*), а ми овде, ради илустрације, наводимо само неколико примера које не доноси ОР бугарског језика: *книжчица*, *мрвчица*, *чашичица*; *захарчица*, *йесенчица*, *кръвчица*, *солчица*. За последња четири наведена деминутива на *-чица* наглашава да се изводе од именица које се завршавају на сугласник (Исто: 59). Знатно више примера бележи ОР бугарског језика. Примере наводимо без систематизације будући да они сами говоре о каквом је семантичко-творбеном моделу реч: *баџица*, *буљчица*, *бљклица*, *ведрица*, *вѐйчица*, *водица*, *врвџчица*, *главица*, *гџзбица*, *горџица*, *дџмица*, *душица*, *дџсчица*, *женица*, *змейца*, *јбљчица*, *кајчица*, *кијчица*, *кобилица*, *корица*, *кумица*, *кџклица*, *кџчица*, *лџица*, *мајчица*, *нџжица*, *овчица*, *йарица*, *йриказчица*, *рџница*, *рџица*, *рибица*, *сџнчица*, *сџирџица*, *сливица*, *снахица*, *снаишица*, *сиџлбица*, *йорбица*, *йревџица*, *йроишица*, *черџица*, *шајчица* (Мурдаров и др. 2011).

22.8. У савременом македонском језику присутна је тенденција замене модела на *-ица* најпре конкурентнијим и продуктивнијим моделом на *-ичка*, а потом и моделом на *-че*, тј. архаизацијом модела на *-ица*. За ову појаву Велева наводи доста примера: *бабичка*, *браздичка*, *вишничка*, *водичка*, *главичка*, *државичка*, *жабичка*, *женичка*, *земјичка*, *золвичка*, *керкичка*, *косичка*, *кравичка*, *маичка*, *мамичка*, *момичка*,

нивичка, ногичка, њесничка, њчеличка, рибичка, сесѝричка, слободичка, снаичка, собичка, ѝшейичка, ѝиквичка, ѝорбичка, црешничка, црквичка; главче, мајче нивче, рѝиче, сесѝриче, солзиче, соѝиче, црквиче (Велева 2006: 29–30). Малобројне деминутивне именице на *-ица* чувају функционалност захваљујући лексикализацији значења за затамњеним деминутивним значењем и развијањем новог термилошког значења: *бабица* (значење професије), *главица* (ботанички термин), *свекица* (део аута), *ѝлочица* (трбушни мишић) (Исто).

Парцијални закључак

23.7. Посебно место у творби деминутива женског рода у дијалектима призренско-тимочке дијалекатске зоне, како са становишта продуктивности, тако и са становишта диференцијалности у односу на стање у српском књижевном језику и осталим његовим дијалектима, заузима суфикс *-ка*. Старо деминутивно значење суфикса *-ка*, некада познато свим словенским језицима, одражава архаично стање призренско-тимочких дијалеката.

23.7.1. Сва досадашња истраживања, од Белића, преко Бошковића и Стевановића, до овде цитираних аутора монографија о појединачним призренско-тимочким дијалектима или говорним подручјима унутар једног дијалекта, истичу особеност употребе суфикса *-ка* у деминутивном значењу као маркиране форме архаичности говора југо-источне Србије у светлу јужнословенског језичког ареала.

23.7.2. Истраживање показује да је у призренско-тимочким дијалектима суфикс *-ка* далеко веће продуктивности у семантичкој категорији 'неживо'. Најпродуктивнији је семантичко-творбени тип деминутива [1a] изведених основним суфиксом *-ка* од основа неизведених именица женског рода на *-а* типа *долѝнка* < долѝна, *кошуљка* < кошуља.

23.7.3. Другом семантичко-творбеном типу [1б] припадају деминутиви изведени основним суфиксом *-ка* од основа неизведених именица женског рода на *-ица*, типа *ложѝчка* < ложѝца, *сиѝоличка* < столица.

23.7.4. Трећи семантичко-творбени тип [1в] обухвата деминутиве са проширеним варијантама суфикса *-ка* од основа изведених именица на *-ица*, *-ина*, (*-чина*): *-ичка* и *-инка*. Такви су другостепени деривати *већичка* < већица, *ведричка* < ведрица, односно *мосијинка* < мостица, *пртијинка* < пртица.

23.7.5. Деминутиви из семантичке категорије 'живо' знатно су мање заступљени. Нешто су бројније деминутивно-хипокористичке изведенице за означавање малих, младих животиња: *живињка*, *живошћинка*, *кобилка*, *ијилка*, *ићелка*, *срнка*, *биволичка*, *грличка*, *змијичка*, *јеребичка*, *јуничка*, *кравичка*, *ласијавичка*, *овчица*.

23.7.6. У деминутивно-хипокористичким изведеницама са значењем људских јединки: *бајка*, *дајка*, *лајка*, *мајка*, *млајка*, *најка*, *нујка*, *џурка*, *женичка*, *зљвичка*, *кумичка*, *сесиричка* често преовлађује семантичка компонента хипокористичности, јер, на пример, *сесиричка* не мора нужно да означава младу сестру, нити *бајка* младу бабу.

23.8. Суфикс *-ка* са деминутивном семантиком сачуван је још и у бугарском и македонском језику, нпр.: *градинка* < градина, *киљика* < килија (манастирска ћелија) (у бугарском језику), односно *кошулка* < кошула, *лединка* < ледина (у македонском језику). Мера заступљености овога суфикса у деминутивном значењу у језицима јужнословенске заједнице, одражава степен архаичности једних језика у односу на друге.

23.8.1. Поређењем продуктивности суфикса *-ка* и његових проширених варијанти *-ичка*, *-инка* у призренско-тимочким дијалектима српског језика и бугарском језику уочава се приближно исти однос деминутива сва три типа. Наводимо покоји пример за стање у бугарском језику: *бајба* < баба, *внујка* < внука, *лелка* < леля (тетица), *сиринка* < стрина; *богородичка* < богородица, *дъщеричка* < дъщеря, *мајинка* < мајма, *сесиричка* < сестриче, *горичка* < горица, *свиљбичка* < свиљбича *жљтичка* < жљтица 'златник', *госиљничка* < гостиљница 'гостионица'. Посредно извлачимо закључак о приближно истој продуктивности мотивних именица на *-ица* у оба идиома. Када је реч о проширеним суфиксима *-ичка*, *-инка*, уочава се закономерност у оба идиома о њиховој мањој продуктивности у односу на прва два семантичко-творбена типа, што је условљено ниском продуктивношћу првостепених деривата на *-ица*, *-ина* као мотивних именица.

23.8.2. Најновија истраживања именичких деминутива на прост суфикс *-ка* у македонском језику показују тенденцију умањивања његове функционалности као деминутивног суфикса. Међутим, без обзира на тенденцију ка замени творбеног модела на основни суфикс *-ка* другим творбеним моделима, описано стање у македонском језику показује да је проширена варијанта *-ичка* најпродуктивнија у творби именичких деминутивних деривата женскога рода: *женичка, момичка, мамичка, бабичка, снаичка, браздичка, њиквичка, кравичка, њчеличка*.

23.9. Анализа именичких деминутива са суфиксом *-ка* и његовим проширеним варијантама *-ичка, -инка* у три јужнословенска језичка идиома, тј. призренско-тимочким дијалектима српског језика, као и у бугарском и македонском језику, одражава стабилност и историјско-језички континуитет овог суфикса у деривацији именица женскога рода са деминутивним значењем што поткрепљује ранију констатацију о њиховој архаичности.

23.9.1. За суфикс *-ица (-чица)* закључује се слаба продуктивност у сва три испитивана језичка идиома.

23.9.2. У примерима деминутива са самосталним суфиксима *-ичка, -инка, -чица* долази до изражаја језичка законитост о способности сваког језика да изнађе могућности за проширивањем творбеног инвентара са циљем образовања нових лексичких јединица ради остваривања комуникативне и стилски другачије функције сваког језика.

Именички деминутиви средњег рода

Творбено-семантичка систематизација деминутива средњег рода

24. Именички деминутиви средњег рода по утврђеној досадашњој концепцији, биће систематизовани, како грађа налаже, у оквиру пет продуктивних творбених типова,³⁷ редоследом заснованим на њиховој продуктивности. У сваки творбени тип укључићемо и семантику деривата, засновану на критеријуму означавања ентитета из

³⁷ Творбени тип као основну јединицу творбеног система чине лексичке јединице које обједињују следећи елементи: исти формант (суфикс), заједничка категоријална припадност мотивне рече и јединство творбеног значења (Радовић Тешић 2002: 14).

семантичких категорија 'неживо' и 'живо'. Запажа се да је у свима њима константа мотивна реч из категорије именица сва три рода, која се у творбеном процесу најчешће јавља као основна именица мушког рода, ређе као основа. Модификација значења мотивних именица, тј. њихов прелазак у деривате деминутивног, хипокористичког, ироничног и сл. значења, врши се помоћу различитих суфикса. Деминутиви изведени истим суфиксом припадају истом творбеном типу у оквиру категорије именичких деминутива, односно у оквиру категорије именица субјективне оцене. Полазећи од ове теоријске поставке у творби деминутива, деминутиве ћемо размотрити према творбеним суфиксима.

Показаћемо и стање одговарајућег творбеног типа и његове семантичке карактеристике у бугарском и македонском језику.

24.1. Грађа из речника дијалеката призренско-тимочке дијалекатске зоне потврђује да је најпродуктивнији семантичко-творбени тип деминутива са суфиксом *-че*.³⁸ Потом долазе деминутиви изведени суфиксом *-це* и његовим проширеним варијантама: *-енце*, *-ченце*. Продуктиван је, такође, творбени тип деминутива средњег рода са суфиксом *-е*.

24.2. Деминутиви изведени проширеним варијантама суфикса *-це* (*-алце* (*-ълце*), *-анце* (*-ънце*), *-илце* и *-ице*), као и деминутиви деривирани суфиксом *-ле* спадају у творбене типове ниже продуктивности. Независно од тога они заслужују своје место у оквиру овог сегмента монографије првенствено зато што су одлика само призренско-тимочких дијалеката. Уз то, суфикс *-ле* има способност везивања са продуктивним суфиксом *-енце*, творећи тако деминутиве појачане деминутивно-хипокористичке семантике.

25. Грађа коју нуди *Образни речник бугарског језика* (Мурдаров и др. 2011) наводи на закључак да су изузев творбеног типа деминутива на суфикс *-че* продуктивни и творбени типови на *-це* и његове проширене варијанте *-енце*, *-ченце*, као и творбени типови на суфиксе *-е* и *-ле*.

³⁸ О овоме в. рад Жугић 2015а: 35–45.

*Деминутивни средњег рода са суфиксом -че
и његовим проширеним варијантама: -иче, -инче*

26. Анализа именичких деминутива средњег рода образованих суфиксом *-че* има за циљ да установи њихову семантичку диференцијацију, редослед заступљености семантичких група, разлоге продуктивности овог суфикса, одностворбене основе и творбеног форманта, условљеност деминутивног, хипокористичног и пејоративног значења и кратак компаративни приказ стања у бугарском и македонском језику као блиским јужнословенским идиомима.³⁹

26.1. Иако Клајн (2003: 203–205) наводи доста деминутива и хипокористика образованих суфиксом *-че*, не можемо тврдити да је он типичан и за стандардни српски језик, будући да већина ових твореница не припада књижевном већ разговорном, жаргонском слоју језика (чавче, врапче, голупче и сл.).

26.2. Суфикс *-че*, основни или са својим проширеним варијантама, најпродуктивнији је.⁴⁰ С гледишта творбене структуре изведеница, реч је о првостепеним или другостепеним дериватима (Драгићевић 2007: 190). Прецизна идентификација творбене структуре ових, као и других изведеница, од посебног је значаја за њихово тачно и коректно лексикографско представљање.⁴¹

³⁹ Компаративно истраживање деминутива средњег рода са структурно блиским бугарским и македонским језиком, потврђује идентичне творбене типове у сва три јужнословенска језичка идиома. Творбени аспект деминутива у призренско-тимочким говорима, посматран у светлу наведених блискосродних јужнословенских идиома, омогућава формирање јасније слике о међусобној језичкој интерференцији говора у контакту, условљеној лингвогеографским факторима. Стога ће приликом анализе конкретних творбених типова деминутива, бити успостављане и коментарисане паралеле са наведеним језицима. Истраживање ће показати да у творби речи у македонском језику долази до извесних промена с тенденцијом слабљења неких творбених типова, односно ограничавања њихове употребе на разговорни језик. Разлози оваквих тенденција се у првом реду објашњавају нефункционалношћу појединих творбених типова коју условљава честа двосмисленост изазвана фонетским и морфолошким променама у процесу деривације. Компарација степена сличности и диференцијалности у овом сегменту граматичке структуре наведених језичких идиома заснована је на опису стања у призренско-тимочким дијалектима и критичком осврту на стање у творби деминутива које је представљено у релевантној бугарског и македонској литератури из творбене проблематике која ће на одговарајућим местима бити цитирана, а наведена је у Уводу монографије.

⁴⁰ Продуктивни, али неупоредиво мање у односу на суфикс *-че* су и суфикси: *-це* (*-ченце, -енце, -анце*), *-е* и *-ле*.

⁴¹ В. Жугић 2012б: 193–202.

26.3. На деминутивно значење изведеница суфиксом *-че*, карактеристичним за јужнословенске језике и с тим у вези за источне српске говоре, као и „на могуће присуство балканистичких језичких момената у укоренењавању суфикса *-че*“ указује Радић (1987: 227, 228, 234). Сличне закључке пре Радића износи и Марков (1960: 235, 245).

27. Релевантна литература о творби речи у бугарском језику као најпродуктивнији процес у творби именица издваја суфиксалну деривацију, а у оквиру ње именичке деривате настале суфиксацијом именица с општим модификационим значењем (Радева 1987: 32–52). У оквиру њих диференцирају се и именице субјективне оцене међу којима су именички деминутиви и аугментативи са значењем умањене или увећане физичке величине, размера или степена без допунске конотације, тј., својство деминуције или аугментације настаје као субјективна оцена онога који оцењује (Исто: 52). Изузев тога, деривати настали по истом творбеном типу, у зависности од контекстуалне употребе развијају и друга значења (хипокористичко, иронично и сл.) (Радева 1987: 57, 60, 63).

27.1. Систематизација деминутива унутар именица субјективне оцене изложена је по суфиксима, те се у том смислу, када је реч о деминутивним именичким дериватима средњег рода, издваја пет продуктивних творбених типова. Запазили смо да се међу продуктивним суфиксима помоћу којих се изводе именички деминутиви и у призренско-тимочким говорима налази и суфикс *-че* (бор > борчѐ, славеј > славејче, секира > секирче, дърво > дървчѐ) (Радева 1987: 62).

27.1.2. Релевантна граматика бугарског језика Съвременен български език (Бојацијев и др. 1999), у поглављу Словообразуване (Творба речи), 227–276, у делу о творбеном значењу и творбеним типовима, у оквиру именичких деривата модификационог творбеног значења издваја и именице субјективне оцене за означавање умањене или увећане величине, размера деривираниог појма, личног негативног или позитивног става, ироније, пејоративности, хипокористичности и сл., нпр.: сол – солчица, нива – нивичка, писмо – писъмце, куче – кученце, петел – петле (Бојацијев 1999: 249, 250).

28. Готово исти термилошки апарат при разматрању деминутивно-хипокористичких назива у македонском језику користи Велева (2006: 128), уз напомену да је њихова употреба својствена разговорном језику и језику књижевних дела.

28.1. Деривате на суфикс *-че* издваја као најфреквентније доводећи то у везу са способношћу суфикса *-че* да се везује за мотивне именице сва три рода, нпр.: *бра̄ӣ* > *бра̄ӣче* (ови, као и надаље дати примери, у извору нису акцентовани), *извор* > *изворче*, *сӣол* > *сӣолче*, *шал* > *шалче*; *сокак* > *сокаче*, *кладенец* > *кладенче*; *кошула* > *кошулче*, *секира* > *секирче*, *жена* > *женче*; *бебе* > *бейче*, *йенцере* > *йенцерче* и др. (Велева 2006: 129).

28.2. Ауторка, такође, указује и на појаву дезактуализације поједих творбених модела и њихове замене творбеним моделом на *-че* као конкурентнијим због избегавања двозначности (на пример *бра̄ӣе*, *орле* са обликом вокатива, уместо којих су актуелни деминутиви *бра̄ӣче*, *орелче*). Дезактуализацијом је обухваћен и творбени модел на *-ец*, који уступа место продуктивнијем моделу на *-че*: *лис̄ӣец* : *ливче*, *лебец* : *лейче*, *грнец* : *грнче*, са циљем отклањања морфолошке деблокираности за образовање множинских форми ових деривата (Исто: 130, 131). Такође, у складу са стандарднојезичком нормом, деривати на *-ок* (*вейтерчок*, *синок*, *денчок*) уступају место конкурентнијем моделу на *-че*: *ливче*, *вейтерче*, *синче* (Исто: 131). Најзад, деминутивни суфикс *-ка*, нпр. у *градинка*, *книшка*, *машинка*, *ријка*, *кошулка*, *лојайка* и др. услед губљења деминутивности и развијања новог лексикализованог значења, уступа место моделу са *-че*: *градинче*, *ријче*, *кошулче*, *лојайче* и др. (Велева 2006: 131).

28.3. На примере деминутивно-хипокористичких деривата са проширеним суфиксима *-иче*, *-инче*, у коришћеном извору нисмо наишли.

28.4. Како видимо, најпродуктивнији творбени модел са суфиксом *-че* у македонском језику, изузев могућности везивања за именице сва три рода, дугује и дезактуелизацији творбених модела на *-е*, *-ец*, *-ок* и *-ка*, услед двозначности, отклањања морфолошке деблокираности множинске форме или губљења деминутивности услед лексикализованости значења.

29. У испитиваним говорима примарно је деминутивно значење изведеница суфиксом *-че* или проширеним суфиксима *-инче*, *-иче*. Оно је доминантно у семантичкој категорији 'неживо', тј. за означавање неживих реалија умањених физичких размера. Ово је сасвим очекивано кад се има у виду околност да је човек окружен далеко већим бројем неживих ентитета употребне и друге вредности, у односу на ограничен број бића (животиња) и младих људских јединки. Истодобно, такви

називи изузев деминуције исказују и човеков субјективни став према тако означеном појму. На тај начин долази до придруживања деминутивном значењу и значења хипокористичне обојености.

29.1. Као и до сада изворе ћемо наводити хронолошким редоследом са додатно истакнутом скраћеницом дијалекта. При презентовању лексичке грађе руководићемо се принципом равноправне заступљености сва три дијалекта. Наводимо најпре примере деминутива из семантичке категорије 'неживо', тј. предмета [1], и то прво примере са најпродуктивнијим суфиксом *-че*,⁴² а потом примере са његовим проширеним варијантама *-иче* и *-инче*. Грађа показује да је највећи број оваквих деминутива изведен од основних неизведених именица мушког рода, ређе од основа неизведених именица мушког, женског и средњег рода као мотивних именица. Стога ће у обзир бити узет и критеријум мотивних именица:

-че: *авионче, бајадерче, брекче, ајдуче* 'натега', *вирче, гробче, грумѐнче, гуњче, дљљиче / далјиче*¹ 'млин за кафу', *долјиче*² 'ниша', *домче, дуварче* 'место за седење код огњишта', *ђугумче, жарче, забелче, зуйче, ибриче, калљиче, коланче, косирче, кравајче, лейче, најалионче, обршче, њлавеише, равче, њањирче, њоиче* 'кита цвећа', *фусјанче, цинцарче, џакче, чукче, шафолче, шићерче, шолче; добиче, дукаче, дулече, гаче* < град, *грнче, залче, јасиљче, кајанче, кладанче, колче, обожче, ојнче, јуиче* 'пупак'; *аљнче, анјериче, богородиче* бот., *вурунче, главче, гранче* 'брош', *грањче* 'гранчица', *дињче, иконче, круише, ливаче, ложиче, љуише, макарче, мајиче, мојиче, њаниче, њајриче, њојриче, сикирче, њавче, њејсиче, њесјиче, фуниче, цинче, шамиче; бурче* (буренце), *бурче* (део казана за печење ракије), *вриенче* (стаклена бочица за ракију), *салче, њраскалче* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *асјалче, восјанче, љугумче, јасиљче, јесиљче, језиче, јесенче, кожувче, коланче, косирче, кравајче, куиче, мерјанче, њеширче, њруише, њујанче, љуиче, чукче, шићерче; залче, ојнче, кајанче; звонче, салче; аљнче, каче, књишче, крошње, крјиче, мајиче, мешинче, сјоличе, њејсиче* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *амбарче,*

⁴² Способношћу суфикса *-че* да се везује за именице сва три рода, модификујући граматички род именица мушког и женског рода у именице средњег рода, објашњава се његова висока продуктивност. Истовремено, суфикс *-че* модификује и семантику мотивних именица, тако да суфиксални деривати добијају деминутивно значење које се у творбеној структури деривата јавља као доминантно.

асїїалче, баїрче, вагáнче, вирчѐ, гáберче, грóйчѐ, грчмáнче, дóмче, ђугóмче, ђугóнче, зáбелче, каїейáнче кул., каменáрче бот. агр., коїáнче, костїурчѐ, кошїїáнче, остїьнче, їашкóльче, їенцѐрче, їлáменче, їодрóмче, сòкче, сврделче, їегáрче, фидáнче, чобóрче, фусїїáнче, чукарче, шїїчѐ; бузáлче, зáлче, колчѐ, рчкóльче, чáйоньче; бомбóнче, брáбушче, брисáльче, вешáльче, габрїче, долáмче, долїнче, ђермáнче, кáрличѐ, коїушáрче, кордѐльче, корїче, корóйчѐ, кошїлáјче, кошáрче, кривїнче, крáсїавче, лѐјче, ливáче, марáмче, маїїчѐ, мејóмче, мошóвїлче, нóкче, њóшче, їуїóльче, рóкче, рóйчѐ, сицїмче, скóрушче, сїолїче, шїрлчѐ, шїрóшче; цедїлче, ђемáнче (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); ашóвче, бѓгрѐнче, бѓлванче, бадѐнче, гóњчѐ, јексѐрче, јерѓмче, бакáлче, сумбóлче, калѐмче, кóйчѐ, остїьнче, остїалче, їамїурчѐ, їенцѐрче, їейїлицáнче, їешкїрче, їлукчѐ, їрсїенче, рукавче, самóнче, сáйóнче, шáњїрче, шѐвїѐрче, шїгáњчѐ, ђебáйчѐ, ђелїмче, фѐдерче, филцáнче, чокáњчѐ, чукчѐ, цемїїрче; зáлче, каїáнче, клáданче, оїњчѐ, їїкавче, їоклóйчѐ, сокáче, чáйоньче, црцóльчѐ; аљїнче, анїѐрїчѐ, вурóнче, глáвче, градїнче, кокóче, кошїлáјче, крїчѐ, куїїчѐ, ливáче, маїїчѐ, мешїнче, руїчѐ, цїнче; сáлче (С–З, Кам., Јов., 2004); авáлче, амрѐлче, анцáрче, асїїалче, бајадѐрче, бакáлче, барабáнче, бунáрче, вилцáнче, вирчѐ, висїїáнче, врїшáльче, вршчѐ, глокчѐ, грóйчѐ, горóнче, дудóчѐ, дукáче, дучѐ, душѐче, езїче, елѐче, ергáнче, есѐрче, жарчѐ, зáбелче, зуїчѐ, колїрче, комбїлїзóнче, комїїрче, коїáнче, кóрењчѐ, кóферче, лейчѐ, мулáрче, ношчѐ, окáнче, орáшче, остїалче, ошóвче, комачѐ, корóйчѐ, їейїлїжáнче, їодрóмче, їрóзорче, їрсїѐњчѐ, снóйчѐ, сокчѐ, срїчѐ, сїокчѐ, сїручѐ, шáнóрче, шáњїрче, шáшчѐ, шїрнчѐ, шїрóњчѐ, шїруїчѐ, ђелїмче, ђуїчѐ, улáрче, фидáнче, филцáнче, фисїїáнче, чршáвче, чукчѐ, цакчѐ, цейчѐ, цреїчѐ, шалчѐ, шїђѐрче, шолчѐ, јулáрче, канїїáрче, каїáрáнче, каїóчѐ, колáнче шїоршечѐ; башчелѐчѐ, венчѐ, грнчѐ, залчѐ, зельáнче, клáданче, колчѐ, коноїчѐ, обóјчѐ; аљїнче, арїїчѐ, бомбóнче, ванѐлче, вѐшелѐчѐ, вїљушче, вушáрче, гїгáльчѐ, грáњчѐ, грбїнче, дїњчѐ, долїнче, дóњчѐ, кáйчѐ, кóчинче, марáмче, маїїчѐ, менђушче, мешїнче, мошóвїлче, нáруквичѐ, њївче, овїрче, оїорїчѐ, їрáшче, рóкче, руїчѐ, слївче, сóйчѐ, шїейсїчѐ, шїесїїчѐ, шїојáшче, фанѐлче, фелїчѐ, цедáльчѐ, чáшче, чейчѐ, цóльчѐ, шамїчѐ, шївче, шнóлче шїїáлче (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005);

ајдуче, балџарче, барабанче, бѣденче, брешчѣ, вагонче, ваџрѣлче, венѣрче, виџиљче, врџаљче, ђерданче, елѣче, ероџланче, кашичѣ, калѣмче, клиџерче, кожувче, комџирче, коренче, куче, меџурче, орѣјче, осџалче, ошѣвче, џарошче, џашињаче, џенџерчѣ, џлавешче, џовѣјче, џиганѣче, џонобилче, џоџчѣ, џилѣрче, чукчѣ, џакчѣ; залче, кладанче, конџиче, џоклоџиче, џраџорче, сџоџарче; аљинче, арџиџиче, брабонче, главче, градинче, ерџиџиче, залошче, кайче, књиџиче, колиџиче, красџавче, ливаче, лубѣнче, џивче, џадинче, џѣленче, сџоба, џеџиџиче, џесџиџиче, чераџиче; свѣнче, свончѣ (Т–Л, Тим., Дин., 2008); авалче, амрѣлче, арѣѣвче, асџалче, ашѣвче, багрѣнче, базѣнче, бакалче, балванче, борчѣ, бурчѣ, вѣдерче, веџѣрче, вирчѣ, висџанче, вршчѣ, глокчѣ, горунче, дрѣнчѣ, жарчѣ, калѣмче, канџарче, комбилизонче, кревајче, огеџчѣ, џеџиџичанче, џлаџавиџиче, реџчѣ, саџунче, сноџчѣ, сокчѣ, џанурче, џемѣлче, џроџче, џрџчѣ, џруџчѣ, џуџанче, џуџчѣ, фисџанче, џреџчѣ, шиџѣрче; венчѣ, грнчѣ, заклоџиче, залчѣ, каџанче, кладанчѣ, ланчѣ, оџанче, орашчѣ, обѣјче, џикавче, чаџоџче; аљинче, арџиџиче, анџерџиче, бомбонче, брабѣнче, вилчѣ, гигаљче, главчѣ, вурунче, џеџуџичѣ, џеруџичѣ, доламче, долинче, дуџчѣ, колиџиче, кошуљче, кришчѣ, крушчѣ, кукаљче, ливаче, менџуџиче, меџинче, џоловинче, рукавичѣ, сливчѣ, џканичѣ, џојаџиче, фурунче, џедилче, џедуљче, чаѣвче, чаѣурчѣ, чераџиче; виѣлче, свончѣ, килче, косилче, џраскалче (С–З., Ц. Т., Стој., 2010); амрѣлче, анџарче, багрѣмче, базѣнче, баџаче, борче, брѣкче, брѣке, врџиче, герданче, дѣлче, дирѣкче, долче, дрѣнче, дуџиче, ђерданче, жарчѣ, загонче, зембиљче, јѣндече, јѣрѣмче, каменче, кайџиџиче, кайуче, клаџиче, комџирче, лѣџиче, лѣџиче / лѣџиџиче, лимѣнче, бубрѣшче, нѣшче, обрѣче, ѣџаџиче, орѣче / орѣшче, џрсџѣнче, самунче, синџирче, џаџиче, џривѣнче, џруџиче, џелѣрче, џелимче, џумѣџиче, фѣшче, филџанче, џѣрче, шаѣѣлче; кладѣнче, клѣмбурче, колче, конче, нарамче, џеџѣнче, џрѣѣлче; арџиџиче, асџирче, белѣвче, бомбонче, брисаљче, глогџиче, градинче, кајсѣче, калѣдрѣмче, калѣнѣче, каѣче, кашѣче, кошарче, кошуљче, круџиче, лулче, марамче, меѣунче, Милѣвче, џаџирче, џадинче, џарче (парица), џоџавче, џуџуљче, рѣѣшче, секѣрче, слуџиче, Сџанче, џерѣмѣче, фѣлѣче, фунѣче, џумбурче, џуџуљче, чаџиче, чистџиче, шамѣче, шџалче, шуџѣлче, шџраџиче; бурче, клоџеџалче, свѣнче (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); **-иче**: виџиљчѣ, иглѣчѣ¹, иглѣчѣ² бот.,

косиче (коса на глави), *йеїліче* бот., *сребрниче* бот., *їекмиче*, *їиквиче*, *чешљиче* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *їорбиче*, *брадиче*, *вадиче*, *врчвиче*, *вуйиче*, *гњездиче*, *гроздиче*, *игличе*, *канїиче*, *ковиче*, *коїліче*, *корїиче*, *косиче*, *крошњиче*, *лоїаїиче*, *меїліче*, *слубиче*, *сукњиче*, *їекмиче*, *їаашњиче*, *їиквиче*, *їорбиче*, *чергиче*, *чесмиче*, *чешљиче* / *чешљиче*, *чижмиче*, *меїиче*, *шерїиче* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *авліјиче*, *бачиче*, *вуйиче*, *дубиче*, *зградиче*, *зграђиче*, *їзбиче*, *казаниче*, *коїліче*, *крошњиче*, *рєкличе*, *сермиче*, *сукмиче*, *їуїїриче*, *фуйиче*, *црешњиче*, *чешмиче* (П – ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *коїліче* (С–З, Кам., Јов., 2004); (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *бѣвчиче* *бицикличе*, *блѣзиче*, *вадиче*, *виїиліче*, *вишњиче*, *врчвиче*, *вусикличе*, *вуйиче*, *грїмњиче*, *гѣгличе*, *згладиче*, *зграђиче*, *игличе*, *канїиче*, *ковиче*, *коїліче*, *кргличе*, *крошњиче*, *кѣкличе*, *меїліче*, *кућиче*, *рукавиче*, *сврдличе* *сукњиче*, *їиквиче*, *їорбиче*, *фиронгиче*, *фусикличе*, *фуйиче*, *црешњиче*, *црквиче*, *чергиче*, *чешљиче*, *чешмиче*, *чижмиче*, *мезвиче*, *шерїиче*, *шијиче* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека);⁴³ *коїліче* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *башичиче*, *врчвиче*, *зеїїинліче*, *свездиче*, *игличе*, *кућиче*, *меїліче*, *миразліче*, *йеїліче*, *слубиче*, *їорбиче*, *мезвиче*, *чергиче*, *шерїиче* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); **-инче**: *аїичинче* (лек) (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *виринче*, *сїдинче* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *башичинче*, *сїдинче* *лешичиче* (П–ЈМ, Јабл., Жуг. 2005); *макуљинче* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

29.2. Грађа показује да су све ове изведенице настале од именица мушког или женског, ређе средњег рода.

30. Компаративним истраживањем именичких деминутива средњег рода са суфиксом *-че* у бугарском језику и призренско-тимочким говорима српскога језика установили смо да је у оба испитивана јужнословенска језичка идиома, најпродуктивнији тип деминутива из семантичке категорије 'неживо', тј. предмета (Жугић 2015в: 37–46). Илустрације ради, наводимо неке деминутиве на суфикс *-че* по редоследу мотивних именица: *балонче*, *барабанче*, *барче* (мали бар), *градче* (градић), *грамофонче*, *грѣздче*, *жакетиче*, *заливче*, *зѣбче*, *їзворче*, *казанче*, *карїонче*, *кебабиче* (ћевапчић), *килимче*, *кожѣхче*, *колєїиче* (пакетић), *кошиче* (кошић, корпица), *креваїиче*, *крѣгче*, *куїиче*

⁴³ Ово је скраћеница извора: Жугић, Картоотека са примерима из корпуса прикупљене грађе након објављивања *Речника* из 2005.

(гомилица), *коланче*, *кѹфарче*, *лѣвче*, *лимѡнче*, *лисѣиче* (листић), *мѡлѣвче*, *нѡжче*, *ѡрехче*, *ѡликче* (ковертица), *ѡдрѹмче*, *рѡзказче* (причица), *рѡгче*, *саѣѹнче*, *снѡйче*, *сѣѡлче*, *сусѡмче*, *ѡѡсче* (лончић), *ѡѣѡѣрче*, *ѡрѣнче*, *фенѣрче*, *фѣлмче*, *хлѣбче*, *хрѡсѣиче* (храстић), *цвѣѣчѣ* (цвѣтић), *чѹкче*, *чорѡйче* < чорѡп (чарапица), *чѹчурче* (цев), *джѡбче* (цепић), *шѡлче*, *шѣшче* (ражњић), *шѡколѡдче*; *венчѣ* < вѣнец, *звѣнчѣ* < звѣнец, *кѡдѣнче* < кѡдѣнец; *секѣрче* < секѣра, *хѡйче* < хѡпка (залогајчић); *дрѣвчѣ* < дрѣвѡ; проширена варијанта *-иче*: *кафѣнѣиче* < кафѣнѣ (кафаница), *саѣѹнѣиче* < саѣѹн (Мурдаров и др. 2011). Анализа деминутива показује оштру дистинкцију у погледу репартиције суфикса *-че* с једне, и његових проширених варијанти с друге стране: високу продуктивност суфикса *-че* и врло ниску продуктивност проширених варијанти *-иче*, *-инче* (*кафѣнѣиче*, *саѣѹнѣиче*, *момѣиче*, *сесѣрѣиче*; *живѡѡѡнѣиче*) у бугарском језику што се може довести у везу са односом мотивних именица мушког рода на једној страни и мотивних именица женског и средњег рода на другој страни (деминутиви се у бугарском језику, у односу на стање у призренско-тимочким дијалектима, најчешће деривирају од основних неизведених именица мушког рода и много ређе од основа неизведених именица женског и средњег рода).

31. Творбено-семантички тип деминутива из сфере 'живо' за означавање малих и младих животиња и птица, као и малих и младих људских бића [2], показује нижу продуктивност. У семантичкој структури деминутива овог типа, значење деминуције је потиснуто, јер је у овим дериватима примарна квантитативна компонента *мали* уступила место квалитативној компоненти *млад*, *недорасѡѡ*, *незреѡ*, а ти параметри индукују хипокористично значење.⁴⁴

Стога се у лексикографској интерпретацији, уместо граматичке дефиниције, нпр. (*чѹкарче* 'дем. од биволица') препоручује описна дефиниција *чѹкарче* 'младунче биволице', која омогућава успостављање семантичке везе између деминутивног назива за младунче и назива одрасле животиње (*ѡѡелчѣ* је младунче краве, *јѡганче* младунче овце и сл.). Осим тога, називи младих животиња су често мотивисани неком видљивом, упечатљивом физичком особином (боја и др.), што је додатни разлог за употребу описне дефиниције.⁴⁵

⁴⁴ Идентично стање је и у бугарском језику (Жугић 2015в: 37–46).

⁴⁵ О овоме в. рад: Жугић 2004: 179–194. Ми смо уз деривате овакве семантике, у циљу диференцирања од назива животиња као зоолошких термина, наводили квалификатив *зоон*.

31.1. Најпре презентујемо део грађе за именовање младих животиња и птица са творбеном основом од основних неизведених именица мушког рода, основе именица мушког и женског рода (само два деривата од именица средњег рода): **-че:** *б'иволче, бравч'е велигденче* зоон. (врста инсекта), *бич'е* (од бик), *јес'ењече* зоон., *конч'е, коњч'е, ш'и'рч'е; зајче, њог'анче; гуг'уче, змич'е, р'и'иче, шаче; њилче, њрашче; бич'е* (< бик), *влч'е, зајече* < зајек, *мишч'е; доб'иче, зајче; њујче, њииче* (Г–Л, Пир., Живк., 1987); *б'елче* зоон. 'бело јагње, мала и бела овца', *б'ел'че* зоон. 'младунче белке', *бр'даче* зоон. 'овнић чији су рогови вештачки увијени увис', *бул'у'ииче* 'младунче птице буљине'; *бул'че* зоон. 'жуто теле са белом пегом на глави', *в'е'и'рушче, вол'че, гавран'че* 'сасвим црно јагње', *голу'иче, ж'ел'че* 'младунче жељке'; *ка'и'ерче* 'младунче катерице'; *луб'енче* зоон. 'кратко и дебело јагње', *мер'имче* зоон. 'јагње мерино расе', *м'есече* зоон. 'јагње са белегом на глави у виду месеца', *мрк'ушче* зоон. 'јагње мрке боје, бело јагње са црном губицом', *невес'и'у'лче* 'младунче од невестуљке' *голу'иче, гавран'че, дук'аче* зоон. 'јагње жућкасте боје', *ђур'ђевче* зоон. 'јагње које се ојагњило на Ђурђевдан', *јес'е'аче* зоон. 'пиле које се извело у јесен', *загарч'е, јел'енче, киселој'ејче, ко'савче, њуж'ел'че, ск'овранче, славеј'че, слов'ејче, њерајешче, шу'и'аче* зоон.; *браби'њче, броби'њче, вран'че, кр'и'и'њче, њог'анче, ско'кавче, сланин'арче / сла'њин'арче / сла'њин'ерче, њуј'у'њче, јар'че, њасни'че* зоон.; *буб'ал'че, в'е'и'рушче, ж'љу'нче, жу'и'ајче* зоон., *зми'че, јереј'че, њреј'ерче, њу'и'и'удал'че, ска'че, ћур'че, улул'ејче, чавр'љушче, шаче; јун'че, њил'че; до'рче* зоон., *дрозг'у'лче, гр'оздавче, сур'че* зоон., *ћосав'че* зоол., *ћу'кавче, ца'цор'че* зоон. (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *бравч'е, дук'аче* зоон., *њо'јагај'че* зоол., *славеј'че* зоол., *фазан'че* зоол.; *зајче* зоол., *јар'че, ћу'кавче* зоол., *чворч'е* зоол.; *жу'и'ај'че* зоон., *змич'е, мер'имче* зоон., *њлов'че* зоол., *швра'че; њил'че, њелч'е* (С–З, Кам., Јов., 2004); *буб'ал'че, Бул'че, врај'че, голош'иче, гуг'уче, ж'ел'че, зајче, змич'е, свиш'че; јаган'че, јеребиче, коби'лче, коко'че, кокош'че, кра'вче, кр'љешче, лас'тавче, мачор'че, мис'ирче, њејеруш'иче, њил'че, њог'анче, р'и'иче, сви'њче, ск'овранче, славеј'че, сланин'арче, њелч'е; њерајеш'че, ћу'кавче, ћулум'че, ћур'че, црвч'е, цр'цор'че; чав'че, чавгар'че, шаче, ш'и'рч'е* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *б'иволче, бикч'е, бич'е = бикче, броби'њче, волч'е, голу'иче, гуш'иче, жерч'е* (ждралић) *живоњи'њче, жу'и'ај'че, кр'и'и'њче, ћулумај'че* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *бравч'е, дрозг'у'лче, змајч'е, кленч'е, јър'че, њавун'че, њеливан'че; би'и'че, брабин'че, вранч'е, зајче, ш'и'и'арч'е;*

ђурђевче зоон., змијче, змиче, зрнче зоон., кравче, мисирче, мрэнче, шийче, ћулумче зоон., шоче; јаганче (Т–Л, Тим., Дин., 2008); бикче, бравче, волче, маџорче, ѿојагајче, шерајешче, црџорче; бробињче, вранче, врайче, зајче, кршињче; белче зоон., бубалче, вшиче, грличе, гугуче, жайче змиче, кобилче, јеребиче, рииче, свињче; говече, јаганче, јаганче, јунче, шелче; кокошче, кравче, лисиче, меримче, мушиче, ѿушудалче, рањениче (млади товљеник) (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); барданче зоон. (овнић повинутих рогова), гаванче, голдујанче зоон., голишијарче зоон., гугујанче зоон., гугујашче зоон., дукаче зоон., жеровче зоон., маџорче, ѿвцајанче, орљче, ѿрђилче зоон., рањениче зоон., соколче, крљешче, црвче; зајче¹ зоол. 'зечић', зајче² 'јагње', слањинерче зоол., ћокавче, шийарче; буђавче зоон. 'прасе црне свиње са кратком њушком', голошиче зоон., вшиче, гаворче зоон., гаворче зоон. 'пиле грахорастог перја', грличе, змиче, кобилче, кокодјаче зоон., кокодше, ласѿавче, лесиче, ѿејелавче зоон., ѿушјурјаче зоон., рогуче зоон., рагуче зоон., свраче, сојче, срнче, ћурулејче, ћулавче зоон., ћулумче зоон., чеврључе, чавче; шелче (П – ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); **-иче**: ѿејилче (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); ѿејилче (Т–Л, Пир., Живк. 1987); вејриче, дукашличе зоон., дориче зоон., овниче, ѿејилче (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); ѿејилче (С–З, Кам., Јов., 2004); јуниче, овниче, ѿејилче (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); вејриче, козличе (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); јуниче, ѿејилче (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); вејриче, козличе, окиче зоон. (П– ЈМ, ј. Срб., Злат. 2011).

32. Стање у бугарском језику илуструјемо мањим бројем примера: гушшерче, гљбче, лѳвче, славејче, црљкелче < црљкел (рода), биволче, еленче, конче, слонче; врабче < врабец, зајче < заек; жабче, змијче, катериче < катерица (веверица), кукувиче < кукувица, ѿшиче < птица, ѿшиче < пуйка, свинче < свиня; проширена варијанта **-иче**: живошшиче < животно (животињиче) (Мурдаров и др. 2011).

33. У појединим називима животиња суфикс **-че** нема деминутивно већ хипокористичко значење, јер не означава младе јединке већ одрасле животиње: бравче, јуниче, кобилче, кокоче, кокодше, коњче, кравче, маџорче, свињче.

34. У изведеницама за именовање деце и младих људских бића суфикс **-че** има три семантичке реализације међу којима су деминутивна и хипокористичка реализација тешко разлучиве: наине, јасно деминутивно значење имају деривати који означавају мала бића,

нпр. *бејче* као заједнички назив за новорођенче и називе новорођенчади према полној припадности, нпр. *девојче*,⁴⁶ *бећарче*, *мушкарче*, мада и ова три назива могу имати хипокористичко значење у зависности од контекстуалне употребе. Хипокористичко значење је евидентно у оним дериватима који означавају *младу* а не *малу* јединку. Такође, хипокористичког су значења деривати који се односе и на старије особе, нпр. *бајче*, *нанче*.

У лексикографској пракси, у појединим случајевима, прибегава се граматичкој дефиницији уз употребу двоструког квалификатива – *дем.* и *хиј*.

35. Због малог броја правих деминутива, овде ће материјал бити наведен обједињено, уз напомену да је претежно реч о дериватима хипокористичког значења:⁴⁷ *-че*: *бекче*, *бећарче*, *болниче*, *војниче*, *господинче*, *грађанче*, *деверче*, *дилберче*, *кумашинче*, *стиокарче*,⁴⁸ *сиромаче*, *фабриканче*, *инајдерче*, *шустерче*; *браћанче*, *господе* = господинче, *комишче*, *момче*, *симициче*, *штерзиче*, *шећериче*; *бајче*, *бејче*, *девојче*, *женче*, *йојадиче*, *снајче*, *ујче* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *овчарче*, *човече* (и ир.); *браћанче*, *истириче*, *момче* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *бећарче*, *браче*, *душманче* (и пеј.), *истириншаче*, *истириче*, *мрсољанче*, *мришкљоче*, *џакосниче* (и пеј.), *џисарче*, *џреклешче* (и пеј.), *џрцљоче* (и пеј.), *џрчљоче* (и пеј.), *сиромашче*, *мизљоче*, *шећинче*, *учишечче*, *царче*, *шустерче*; *господе*, *ђувендиче* (и пеј.), *џрејкоње* (и пеј.); *сејче*, *лишјинче*, *госпиче* (и пеј.) (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *бећарче*, *близначе*, *голиштарче* (и ир.), *грећанче*, *душманче* (и пеј.), *мушкарче*, *џарануче*, *џојче*, *џријанче*; *муштериче*, *џасторче*, *џрвече*, *џрцљоче* (и ир.); *бајче*, *бејче*, *девојче*, *нанче*, *йојадиче*, *свастиче*,

⁴⁶ Због примарне семантичке компоненте *млад*, неки од ових деривата попут *девојче*, *момче* добијају неутрално значење, те у даљем процесу суфиксације, нпр. суфиксом *-енце*, поново враћају деминутивно-хипокористичко значење.

⁴⁷ У бугарском језику, такође, деривати на *-че* са значењем младих особа претежно имају хипокористичко значење: *браћиче*, *другарче*, *ергенче* < ергџен, *момче* < момџк, *синче*; *девојиче*, *женче*; проширена варијанта *-иче*: *момиче* < момџа, *сестриче* < сестрџа.

⁴⁸ Деривати попут овога настали су од изведених неутралних именица са значењем занимања. Квалитативна компонента *млад*, потпомогнута семантиком мотивних именица, може индуковати и друга значења попут ироничног, пејоративног и слично, у зависности од контекстуалне ситуације. Овај тип деминутива/хипокористика (*рибарче*, *говедарче*, *козарче*, *биволарче*, *свинарче*, *овчарче*) наводи се и за бугарски језик (Мурдаров и др. 2011).

слукче, ујче (С–З, Кам., Јов., 2004); бећарче, војниче, врсниче, грашарче, мушкарче, ијсарче, иојче (поп), сирењарче, сиромашче, шеејиче, царче, човечё; момче; бајче (и хип.), будалче (и хип.), девојче, жёнче, нанче, снајче, снашче (П–ЈМ, Јабл., Жуг. 2005); бейче (и хип.) вриколче (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); варошанче, гајдарче, говедарче, Еврејче, краљче, мушкарче, овицирче, иараунуче, царче; брајанче, гостанче, гостиче, истириче, свириче, слукче; бајче, иојадиче, ћерче (Т–Л, Тим., Дин., 2008); ајдуче (и пеј.), близначё, војниче, говедарче, голишиарче, деверче, дунћерче, душманче (и пеј.), мрсолче, мушкарче, овчарче, огурсуче (и пеј.), иакосничё (и пеј.), иалашкарче (и пеј.), иараунуче, иечалбарче, иојче, иовојче, ириолче, седењкарче, сисарче сидарче; брајанче, истириче, иакожиче (и пеј.), момче, мушпериче, иасиорче, собориче; бајче, бейче, будалче, девојче, женче, нанче, иојадиче, свасииче, снајче, снашче, ћерче (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); гостодиче, дунћерче, касииче, кошруљанче (и пеј.), крадовче (и пеј.), краљче, кумашииче, немшурче (и пеј.), рабодиче, сејменче, царче (и ир.), инадерче; играорче, момче, симиче, сириче (и пеј.); бајче, Данче л. хип., девојче, жёнче, Нёлче, Нёнче, снашче, ћерче (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); **-иче**: зљвиче, скубличе (и пеј.) (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); курвиче вулг., шугличе (и пеј.) (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); зљвиче (С–З, Кам., Јов. 2004); зљвиче, курвиче, невесиче (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); залвичё, курвичё (вулг.), невесиче (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); зљвинче, флинниче (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); **-инче**: војводиче (Т–Л, Тим., Дин., 2008).

36. Трећа семантичка реализација суфикса *-че* је деминутивно-пејоративна. Она се односи на именовање деце према некој физичкој, ређе карактерној особини. Овакве изведенице обично према себи имају пејоративне називе за именовање одраслих мушких или женских лица, које се опет најчешће изводе од придева или придевских основа, ређе глаголских. То објашњава њихову већу продуктивност у односу на именице за именовање младунчади животиња и младих људских бића деминутивног и хипокористичког значења. Оне су апелативи и њихов број је ограничен, док су изведенице деминутивно-пејоративног значења мотивисане великим бројем придева негативне конотације непосредно, или ређе посредно преко именица за мушка и женска лица од истих придева. Ово деминутивно-пејоративно значење суфикса *-че*

је секундарно и резултат је преношења пејоративности са придевске основе на суфикс у процесу везивања суфикса *-че* за пејоративну придевску основу.⁴⁹

36.1. Непосредно од придева настале су следеће изведенице: *дрдавче* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *жуљавче, срдавче, кљекавче, коћправче, љигавче, њаћправче, улавче, шуѓавче* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *аздјсанче, брњавче, брњољивче, дрдавче, грозешљивче, жуљавче, њавче, инаћљивче, коћправче, кошћљавче, љигавче, мешињавче, мићљавче, мрзошљивче, мрсољивче, мршкавче, скржавче, скржљивче, ћојавче, уаленче, улавче, чкобавче, чкољавче, цгољавче* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *кљекавче, сакаћинче* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *аздјсанче, багаљивче* (хромо дете), *вшљивче, гољждривче, грозешљивче, мешљивче, мрзешљивче, њаћправче, сајећљивче, улавче, цгољавче, шумоглавче, њрђивче* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *дрдавче, њавче, кљекавче, мрзешљивче, скржавче, шјуњавче, шјуњавче* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

36.2. Посредно, од пејоративних именица придевског порекла, проширеним суфиксом *-иче* изведени су следећи деминутиви-пејоративи: *грчliche, жућliche, сивliche, мућliche, скајliche, скржliche, скућliche, ћојliche, чкѣмбliche, чкобliche, шћрбliche*; од именица преко глагола, суфиксом *-че* су творене изведенице: *здориче, избириче, њакосниче, сваћациче*; од именице глаголског порекла, сложеним суфиксом *-иче* настала је изведеница *њрчliche*, а непосредно од именица суфиксом *-че* изведени су деминутиви-пејоративи: *жуљавче, кљекавче, коћправче, њаћправче, улавче; лићоћинче, мрсољанче, мршкочче, њакосниче, рчкочче, ччкочче; сваћациче* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *голишћарче, њрочче, чивуче* (С–З, Кам., Јов. 2004); *будалче, сковранче, црочче, чајоњче, чајрњче* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005).

*Деминутиви средњег рода са суфиксом -це
и његовим њродуктивним њроширеним варијанћама: -енце, -ченце*

37. Међу продуктивним творбеним типовима деминутива средњег рода налазе се деминутиви настали суфиксацијом суфиксом *-це*

⁴⁹ Детаљније о овоме в. у радовима: Жугић 2009: 81–106; Жугић 2010б: 103–118; Жугић 2010в: 219–239; Жугић 2011: 403–413.

и његовим проширеним варијантама од којих су најпродуктивнији суфикси *-енце* и *-ченце*.

37.1. Размотрићемо најпре деминутиве творене суфиксом *-це* који припадају семантичкој сфери 'неживо', тј. означавају предмете и остале неживе ентитете умањених физичких размера или умањене количине када је реч о називима животних намирница. Суфикс *-це* се додаје на творбену основу именица средњег рода које се завршавају на *-о*, *-е*: *белилце*, *брашњенце*,⁵⁰ *дњенце*, *дрвце*, *дувалце*, *желенце*, *колѐнце*, *колѐ*, *крилце*, *месѐ*, *меѐ*, *млекѐ*, *ѝисѐнце*, *ѝоѝилце*, *ѝракалце* / *ѝрекалце* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *брашанѐ* / *брашњенѐ*, *дувалце*, *жалѐ*, *желесце*, *жиѝѝенѐ*, *жиѐ*, *колѐ*, *масѐлѐ*, *ѝисѐмѐ*, *свѝркалце*, *селѐ*, *сукњенѐ* (хаљиница), *ѝракалце*, *ѝро̀скалце* (Т–Ј, Пир., Живк., 1987); *билце*, *жиѝѝенце*, *клилце*, *клуѐалце*, *колѐ¹*, *колѐ²* кул., *коѝилце*, *сенѐ* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *брашњенѐ*, *брашанѐ*, *дрвце*, *дувалце*, *виделце*, *желесце*, *жиѝѝенѐ*, *жиѐ*, *имањѐ*, *килце*, *колѐ*, *месѐ*, *месњенѐ*, *осѝрилце*, *ѝерѐ*, *ѝиѐњѐ* / *ѝијѐњѐ*, *ѝувалце*, *селѐ*, *сѝренце*, *шилце* (С–З, Кам., Јов., 2004); *брашњенце*, *варивце*, *већилце*, *виделце*, *дњенце*, *дувалце* *врѝенце*, *врѝикалце*, *зѐвкалце*, *свонѐ*, *имањѐ*, *килце*, *клоѝеѝалце*, *колѐнце*, *колѐ*, *крилѐ*, *месѐ*, *Миѐ* л. хип., *млекѐ*, *окѐ*, *ѝѐчивце*, *свеѝилце*, *селѐ*, *сенѐ*, *сѝренце*, *сѝрењѐ*, *ѝркалце*, *ѝрѝалце*, *ѝвце*, *ѐѐдилце*, *ѐревѐ*, *ѐелѐ* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *винѐ*, *гњѐздѐнце* *дрвце*, *желесце*, *зѐлѐ* *косѝлце* *огледалце*, *осѝрилце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *билѐ*, *блаѝанѐ*, *брашанѐ* *варивѐ*, *видалце*, *влакњенѐ*, *врѐлѐ*, *горивце*, *ѐзерце*, *желесце*, *жиѐ*, *заѝѝискалце*, *крмилце*, *масѐлѐ*, *моѝавилце*, *обљалце*, *окѐ*, *орѐ*, *осѝрилце*, *ѝерѐ*, *ѝоклоѝалце*, *салѐ*, *селѐ*, *сенѐ*, *сѐчивце*, *ћилѐ*, *ѐѐдилце*, *ѐалѐ* (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *брашанѐ*, *варивѐ*, *виделце*, *врѐиенѐ*, *врѝенце*, *врѝикалце*, *грлце*, *дрвѐ*, *желесце*, *жиѐ*, *килце*, *колѐнце*, *колѐ*, *крилѐ*, *масалѐ*, *месанѐ*, *месѐ*, *млекѐ*, *оделѐњѐ*, *окѐ*, *осѝрилце*, *ѝерѐ*, *ѝиѐњѐ* / *ѝијѐњѐ*, *селѐ*, *сенѐ*, *сѝренце* / *сѝрењѐ*, *ѝракалѐ*, *ѝркалѐ* / *ѝркаљѐ*, *ѝвце*, *ѐвећѐ*, *ѐревѐ* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *брашњенце*, *варивце*, *виделце*, *гњѐздѐнце*, *жалѐ*, *масљѐнце*, *месњѐ*, *месѝѝенце*, *ѝисѐмѐ*, *сѝренце* (и хип.) (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

⁵⁰ Да деминутиви образовани од именица које пред наставком *-о* имају сугласнички спој од сонорног и шумног сугласника добијају епентетски полугласник испред последњег сонорног сугласника, за бугарски језик потврђује Радева (1987: 60).

38. Деминутиви на прост суфикс *-це*, забележени у речницима бугарског језика, сходно описаном стању у дијалектима призренско-тимочке дијалекатске зоне, потврђују продуктивност творбено-семантичког типа деривата изведених суфиксом *-це*. Идентичност овог творбеног типа огледа се како у истом творбеном суфиксу тако и у истој граматичкој врсти мотивних именица, што је резултирало изведеницама истог деминутивно-хипокористичког значења и њиховом припадношћу истој семантичкој сфери 'неживо': *брашњнице* < брашнò, *винце* < винò, *влакњнице* < влакнò, *дрвце* < дрвò, *езерце* < езеро, *железце* < железò, *зрњце* < зрнò, *кљбце* < кљбò (крупко), *колелце* (точкић) < колелò, *колѐнце* < колјно, *копйице* < копйто, *крилце* < крилò, *масљце* < маслò, *млекце* < мляко, *огледале* < огледалò, *йерце* < перò, *йисъмце* < писмò, *йлаињнице* < платнò, *селце* < селò, *сйѣбљце* < стѣблò, *сйѣкљце* < стѣклò, *ребърце* < ребрò; само деминутив *говѣдце* < говѣдо је из семантичке сфере 'живо' (Мурдаров и др. 2011); *иманце* < имане, *сйренце* < сйрене (Младенов 2000).

39. У македонском језику се, такође, суфикс *-це* са проширеним варијантама *-енце*, *-ченце*, узима као најфункционалнији творбени модел деминутива од основа мотивних именица средњег рода: *езерце*, *крилце*, *дрвце*, *селце*; *сйабленце*, *кафенце*, *јагненце* и сл. Велева посебно наглашава изражену тенденцију проширивања модела *-ченце* и на именице мушког и женског рода типа *брайиченце*, *сйайиченце*, *девојченце* (2006: 129) чиме истовремено долази до успостављања синонимских деривата према дериватима на *-че* (*брайиче*, *сйайиче*, *девојче*).

40. У семантичкој сфери 'живо' забележени су само лични хипокористици на *-це*. Као пример доносимо само неке од њих, а за детаљан увид у творбу личних хипокористика в. у Жугић 2013б: 279–301): *Боце*, *Вице*, *Доце*, *Йце*, *Коце*, *Моце*, *Неце*, *Пеце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

41. У дијалектима призренско-тимочке дијалекатске зоне, основни суфикс *-це* је развио продуктивне проширене варијанте *-енце* и *-ченце*.

41.1. Проширене варијанте *-енце* и *-ченце* јављају се и као осамосталени суфикси који су знатно подигли продуктивност основног суфикса *-це*. Као такви заслужују појединачно разматрање како због начина на који су настали тако и због њихове функције у поновном успостављању деминутивно-хипокористичког семантичког садржаја новонасталих деривата од мотивних именица које су изгубиле

деминутивно значење, односно у додатном подизању степена деминутивно-хипокористичке семантике од мотивних, претходно изведених именица деминутивно-хипокористичког садржаја.

Деминутиви са суфиксом -енце

42. Сложени суфикс *-енце* настао је најпре додавањем суфикса *-це* на основу зависних падежа именица средњег рода типа *име / имен-*, „а како сугласник *н* не припада стварно основи – наставком се стало осећати *-енце*, које се додавало и другим именицама на *е / еџа*, сада на корен њихов, па су тако добивени деминутиви, односно хипокористици: *детенце ... буренце*“ (Стевановић 1975₃: 529–530).

42.1. Суфикс *-енце* је продуктивнији у семантичкој сфери 'неживо' творећи деминутиве од основа неутралних именица средњег рода, али мањим делом и од именица мушког рода на сугласник и женског рода на *-а*: *дујџенце, лојзџенце, мезџенце, месџенце, седлџенце, шишџенце; ћујџенце* < ћуп (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *грозјџенце, јујџенце, коришџенце, лалџенце, лозјџенце, месџџенце, џисмџенце, сџирџенце, сџирџџенце, соврџенце, цвећџенце, шишџџенце; бришџџенце, бџчџџенце, врчџџенце, крошџџенце, кошџенце, лебџенце* (Т–ЈЛ, Пир., Живк., 1987); *бубуљџенце, кајџенце* < капа, *собџенце* < соба, *чергџенце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *глешџенце, говнџенце, гројзџенце, дујџџенце, кубџенце, лебџџенце, лојзџџенце, џубџенце, шишџџенце* (С–З, Кам., Јов., 2004); *влакнџенце, лалџџенце, мезџџенце, месџџџенце, сџџаклџенце, сукнџенце* < сџкно (сукњичица), *шерџџенце, шишџџџенце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *бричџџџенце, бурџџенце, јужџџенце, клубџџенце, лајнџџенце, лојзџџџенце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *брџнишџџџенце, брдџенце, бремџенце, варивџенце, вџменце, глешџџџенце, гњездџенце, гроздџенце, гувнџенце, ћуљџенце, жишџџенце, засџџџџџџџенце, зрнџенце* < зрџно (зрџце), *кроснџенце, крчџџџџџенце, кубџџџенце, ливадџенце* < ливџада (ливџадица), *лозјџџџенце, месџџџџенце, месџџџџџенце, мудџенце, равнџџџџџџџенце, сишџџџџенце, ћујџџџенце, цвејџџџенце, шишџџџџенце* (Т–ЈЛ, Тим., Дин., 2008); *бремџџџџенце, вџмџџџенце, влакнџџџенце, времџџџенце, врчџџџенце, врчџџџџенце, говнџџџенце, грозјџџџенце, дујџџџџенце, комашџџџенце, кубџџџџенце, лалџџџџенце, мезџџџџенце, рунџџџџенце, цвећџџџџенце, шишџџџџџенце* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *брдџџџџенце, имџџџџџџџенце, лишџџџџџенце, лојзџџџџџенце, шџулбџџџџенце, ћујџџџџџенце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011);

неутралисања семе 'мали' доминантном семом 'млад', суфиксацијом суфиксом *-енце* се враћа деминутивно-хипокористичко значење: *шеленце* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *шеленце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *ждребенце, јаренце, кученце, магаренце, маченце, ийленце, ирасенце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *ирасенце, соколенце* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *сугаренце, чукленце* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ишленце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

47. Овакво је стање и у бугарском језику што потврђују и следећи примери: *магаренце* < магаре, *ирасенце* < прасе, *иийченце* < птиче, *шеленце* < телѐ (Мурдаров и др. 2011); *кученце* < куче, *муленце* < муле (мазга), *ишленце* < пиле, *иешленце* < петлѐ, *шеленце* < телѐ, *ишленце* < шиле (шилѐже), *јаренце* < јаре (Младенов 2000).

48. Услед репартиције семантичких компонената 'мали' и 'млад', ослабљено деминутивно и хипокористичко значење појачано је додатном суфиксацијом са *-енце* једном већ деривираних именица суфиксима *-е*, *-ле*, тј. маркираних именица на *-е*, *-ле*: *иешленце, гуденце, кушренце, шуленце; гугушленце, козленце* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *воленце* < волѐ, *овненце* < овнѐ (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *иешленце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *кушренце, иешленце* < петлѐ (петлић) (П–ЈМ, Јабл., Жуг. 2005); *вејренце* < вепрѐ, *козленце, овненце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *бибенце* < бибе (гушче, пловче), *вејренце, воленце, гуденце, овненце, шуленце* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *вејренце, воленце, гуденце, кушренце, иешленце* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *гавраненце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

49. Примери из бугарског језика сведоче о истој појави: *орленце* < орлѐ, *сърненце* < сѐрнѐ (Мурдаров и др. 2011); *воленце* < волѐ, *козленце* < козлѐ, *кодненце* < кодѐ (маченце), *мишленце* < мишлѐ, *иашненце* < пѐте (пловкица) (Младенов 2000).

50. Суфикс *-енце* има исту семантичку функцију и у деривирању деминутивно-хипокористичких именица за означавање младих особа како од неутралних именица: *деиенце, дундуленце, леиошненце* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *унученце* < унуче (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005), *деиенце* < детѐ (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека), тако и од једном већ изведених именица са ослабљеном деминутивном и хипокористичком семантиком: *бебенце* < бебѐ (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *браишленце, мужленце* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *девојенце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *бебенце* < бебѐ (С–З, Кам., Јов., 2004); *бебенце* (П–ЈМ, Јабл.,

шамиченце, шивченце, шнолченце (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); бајадёрченце, бакалченце, бокалченце, главиченце, дукаченце, ђувеченце, зуйченце, игличенце јабученце, јестивченце, каначенце, кишельченце, клаченце, клашченце, колченце, кошуљченце, крвајченце, кљученце, кожученце, ливаченце, марамченце, обрашченце, оивнченце, шаашченце, макченце, (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); барјаченце, возниченце, дудученце, елеченце, естивченце, јајченце, кашиченце, калемченце, кантарченце, клувченце, колаченце, коноиченце, кравајченце, личенце, лонченце, њаниченце, њаченце, њрослученце, сьндьченце, сећирченце, соларченце, шиниченце (Т–Л, Тим., Дин., 2008); аљинченце, асџалченце, вирченце, врвиченце, гајченце, главченце, грнченце, дашченце, дудученце, дуииченце, елеченце, јајченце, језиченце, јелеченце, кљуиченце, колаченце, комаченце, коиличенце, красџавиченце, кревајченце, кришиченце, кубарченце, куииченце, ланченце, лейченце, личенце, ложиченце, лубенченце, маииченце, огњишиченце, њарченце, њолуииченце, рученце, соиченце, шањирченце, џканиченце, џруииченце, чајченце, шалченце (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); босилченце, дукаченце, ђаковченце, жарченце, свонченце, каченце, ношченце, одајченце, рушченце, снойченце, шаашченце, џруииченце, шалченце (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

55. Еквивалент *-ченце* налазимо у бугарском језику код деривата у значењу 'неживо' [I, 3а] од маркираних именица на *-че* са појачаним деминутивним значењем и наглашеним хипокористичким значењем у називима јела: *звџнченце* < звџнчѐ, *килимченце* < килимче, *корабченце* < корабче (бродић), *кревајиченце* < кревајче, *топиченце* < топиче (топић, лоптица, куглица), *шалченце* < шалче; *картофченце* < картофче (кромпирић), *кебајиченце* < кебајче, *хлебченце* < хлебче, *шишиченце* < шишиче (ћевапчић, ражњић) (Младенов 2000).

56. У семантичкој категорији младунчади животиња и птица, као и у категорији младих људских бића, суфикс *-ченце* има деминутивно-хипокористичко значење: *ласџавиченце*; *девојченце*, *момченце* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *зајченце*, *сироченце* (Т–Л, Тим., Живк., 1987); *јарченце*, *ласџавиченце*; *девојченце*, *џарченце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *ииченце*; *џараунученце*, *унученце* (С–З, Кам., Јов., 2004); *говеченце*, *зајченце*, *кривченце*, *џеипличенце*, *иилченце*, *шаченце*; *девојченце*, *момченце*, *унученце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг. 2005); *биволченце*, *јаганченце*, *ласџавиченце*; *беииченце*, *бећарченце*, *ујченце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *зајченце*, *кученце*, *лисииченце*, *ииченце* 'дем.

од тиче⁶ (птичица); *девојчѐнце, момчѐнце, њараунѐнце, сељанчѐнце* (Г–Л, Тим., Дин., 2008); *говечѐнце, грличѐнце, кравчѐнце; бейчѐнце, девојчѐнце, момчѐнце, мушкарчѐнце, њараунѐнце, унучѐнце* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *кокошчѐнце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат. 2011).

57. Исти семантички резултат наведеног деривационог процеса налазимо и у бугарском језику: *момѝченце* < момѝче, *момчѐнце* < момчѐ (Мурдаров и др. 2011); *браѝчѐнце* < братчѐ), *добѝченце* < добѝче, *дрѝбченце* < дрѝбче, *другѝрченце* < другѝрче, *елѝнченце* < елѝнче, *жаѝбченце* < жаѝбче, *жребѝчѐнце* < жребчѐ, *зајчѝнце* < зајче, *кѝнченце* < кѝнче, *лѝвченце* < лѝвче (Младенов 2000).

58. Све наведене именице настале су од првостепених деривата на *-че* са ослабљеним деминутивним или хипокористичким значењем, будући да је у њима сема 'мало' потиснута у корист сема 'младо'. Накнадном другостепеном деривацијом суфиксом *-енце*, у њиховом семантичком садржају поново је доминантом постала сема 'мало', а самим тим су овако настали деривати добили деминутивно значење.⁵¹

59. Само хипокористичко значење бележимо у изведеницама *говѝченце, кравчѝченце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005), а томе у прилог иде чињеница да овде није реч о малим и младим животињским јединкама, већ о одраслим јединкама према којима човек исказује емотивни став привржености и љубави.

Деминутивни са слабо њродуктивним њроширеним варијантима суфикса -це: -ице, -илце, -алце (-ѝлце), -анце (-ѝнце), -амце (-ѝмце)

60. Грађа потврђује слабу продуктивност осталих проширених варијанти суфикса *-це: -ице, -илце, -алце (-ѝлце), -анце (-ѝнце)* и *-амце (-ѝмце)*.

60.1. Међу њима, нешто већу продуктивност показују суфикси *-ице* и *-алце*. Заједничка им је карактеристика да се претежно јављају у тимочко-лужничком дијалекту: у сврљишко-заплањском дијалекту, на два различита подручја, забележена су свега три примера са суфиксом *-ице*, док је суфикс *-алце (-ѝлце)* посведочен са два примера у призренско-јужноморавском дијалекту. Ово потврђују следећи примери, и то: за суфикс *-ице: цвѝћице* мн. (С–З, Кам., Јов., 2004);

⁵¹ О овој појави у књижевном српском језику в: Јовановић 2010: 65–70.

едeњице, здравјице, зељице, знањице, имањице, јeдeњице, камењице, клашњице, оделeњице, одeњице, орањице, пeчeњице, њијeњице, њољице, њрањице, санице, сиринице, сјањице, створeњице, цвeћице (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *гајдице* мн., *зељице* (С–З, Ц. Т., Стој. 2010) и за суфикс *-алце (-љце)*: *гњeздалице* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *гледљце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *њоклајалце* (П–ЈМ, Жуг., Картотека); *сркалице, лидалице, њриркалице, рeзалице, сeдалице, седалицe, стиругалице, њриркалице, увалице, цвекалицe* (Т–Л, Тим., Дин., 2008).

60.2. Суфикс *-анце (-њнце)* потврђен је са понеколико примера у сва три дијалекта: *грожњнце, жињнице* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *месанце, сињнице* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *гњезданце, јарeјанца* мн., *њисанце* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *сињанце* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *брданце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

60.3. Суфикс *-илце* је са по једним примером потврђен у три подручја призренско-јужноморавског дијалекта и са два примера на подручју сврљишко-заплањског дијалекта: *већилце* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984; Јабл., Жуг., 2005); *свећилце, чурилце* (С–З Ц. Т., Стој., 2010); *њочилце* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

61. Од наведених слабо продуктивних проширених варијанти суфикса *-це*, у бугарском језику је потврђен само суфикс *-ице*, такође слабе продуктивности: *гроздице* (грожђанце), *лозице* (лозјанце), *млечицe* (млекце), *сърчицe* (срдашце) (Радева 1987: 60, 62).

62. Суфикс *-амце (-љмце)* налазимо у два примера на подручју призренско-јужноморавског дијалекта и у једном примеру на подручју тимочко-лужничког дијалекта: *њисљмце, њовесљмце* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *њовесамце* (Т–Л, Тим., Дин., 2008).

Деминутиви средњег рода са суфиксом -е

63. Међу продуктивним творбено-семантичким типовима деминутива налази се и тип деминутива изведених суфиксом *-е*.

63.1. Независно од семантичког типа, деминутиви на *-е* су образовани од мотивних именица сва три рода, при чему су најпродуктивнији они од именица мушког рода.

63.2. У семантичкој сфери 'неживо' деривати на *-е* означавају предмете малих размера, тј. добијају деминутивно значење.

Доносимо извештан број деминутива на суфикс *-е* из семантичке сфере 'неживо': *кључе, крсѿѿе, лисѿѿе, мосѿѿе, нокѿѿе, ѿуѿѿе; кофѿе, љубе* хип., *чесме; месѿѿе* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *коше, ноже, овне* хип., *барде* (и хип.); *бъчве, лале* хип. бот., *нане* бот., *совре* (совра), *сѿовне* (и хип.), *ѿезве, шише* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *крсѿѿе* празн., *Крсѿѿе* мтп., *лисѿѿе, мосѿѿе, ѡѿѿе, чукарѿе* орон.; *чешме, шерѿѿе; сврдле* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *лале* бот., *нане* бот., *ѿоѿѿе* (С–З, Кам., Јов., 2004); *бакраче, биче, бресѿѿе* бот., *коднице, кожѿѿе* (и хип.), *коѿѿѿе, коѿѿѿе, краче* (и пеј.), *крсѿѿе* (и хип.), *лисѿѿе* (и хип.), *мосѿѿе, месѿѿе, нокѿѿе, носѿѿе, ѿлоѿѿе, ѿрсѿѿе, ѿуѿѿе, редѿе, русѿѿе, сѿѿѿе, судѿе* (посудица), *лале* бот., *ѿѿѿе* хип., *шерѿѿе; (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); грозде* (и хип.), *дудѿе, душѿѿе, еѿѿе, елѿе, ѡвѿѿе, ѿндеѿе, есѿѿѿе, зѿлѿе, јѿѿѿе, језѿѿе, кључе, бреже бриѿе вишеѿе, ковѿѿе, чешѿѿе; баѿѿе* (и хип.) *ѿѿѿе, сѿѿѿе* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *дирѿе, крѿѿе, ѿѿѿе, ѿѿе* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *вермене, виѿѿе, врѿе, грне, грозде, каѿѿѿе, кѿѿе, кључе, ковѿѿе, коднице, кожѿѿе, комѿѿе, кѿѿе, крсѿѿе, крѿѿе, курѿе, луче, мосѿѿе, ѿласѿѿе, ѿрсѿѿе, русѿѿе, сѿѿѿе¹ с [стог], сѿѿѿе² с [побијено дрво на гумну], ѡше, ѡѿѿе, фермене, фишеѿе, Чардаѿе* мпт., *Чекарѿе* с мтп., *чевилаѿе, чекиѿе, чукарѿе, ѿѿе, ѿѿѿе; врѿѿе, кѿѿе, канѿѿе, корѿе, лоѿѿе, ѿезве, шерѿѿе; сврдле, сѿѿѿе* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *гоѿе, грозде, комѿѿе, коѿѿе бот., коѿѿе, чекмеѿе; ѿезве* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

Како видимо, с изузетком изведеница *ѿѿѿе, сѿѿѿе, чесме* и *шерѿѿе*, све остале су настале од именица мушког рода на сугласник.

Судећи по грађи, рекло би се да су деривати из сфере 'живо', упоређени са дериватима из сфере 'неживо', приближне продуктивности.

64. Из семантичке сфере 'живо' наводимо најпре деривате којима се именују младе животиње од мотивних именица за одрасле јединке: *коѿѿе, ѿѿѿе* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *гѿѿе, куѿѿе* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *веѿѿе, загарѿе, коѿѿе, овне, ѿѿѿе, роѿе* зоон., *ѿѿѿе* зоон., *чукаре, шиѿѿе* зоон.; *бѿѿе* зоон., *куѿѿе, меѿе* зоон., *ѿѿѿе* зоон., *срне, ѿѿѿе* зоон., *ѿѿѿе* зоон. (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *бѿѿе, веѿѿе, овне, ѿѿѿе* (С–З, Кам., Јов., 2004); *веѿѿе, загарѿе, коѿѿе, овне, ѿѿѿе, шиѿѿе* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *бѿѿе, буѿе* зоон., *веѿѿе, волѿе, гарѿе* зоон., *гѿѿе, коѿѿе овне, ѿѿѿе* (Т–Л, Тим., Дин. 2008);⁵² *веѿѿе, волѿе, гѿѿе, коѿѿе,*

⁵² О томе да ли је *-е* у именицама попут *ѿрасе, јаре, јуне, крме, магаре* и сл. граматички наставак или суфикс, Клајн племишући са Маретићем, Лескином и

куџираче, куџире, овне, џумбе зоон. [дебело јагње], *шиџаре* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *буле* зоон. 'жуто тело са белим белегом на глави', *зоре* зоон., *калуе* зоон., *киџе* зоон., *клаџе* зоон., *куџираче, лисе* зоон., *ресе* зоон., *саве* зоон., *срндаче, цуце* зоон., *чуџе, шаре* зоон., *шиџче* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

64.1. Примери из грађе показују да се у категорији назива људи овим суфиксом изводе именице средњег рода за означавање сродства, али такви називи не представљају деминутиве, већ су они по значењу хипокористици: *војниче, човече, бабе, баџе* хип., *бебе, деде, маме, џаџе, чиче* (П–ЈМ, Митр., 1984); *бебе, љубе* (Т–Л, Живк., 1987); *даде, срдзе, љоџе, нане* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *бебе, нане* (С–З, Кам., Јов., 2004); *бабе, баџе, бебе, даде, деде, мушкарџе, нане, невестџе, џаџе, ћере, чиче; Босе* л. хип., *Буре* л. хип., *Зоре* л. хип., *Леџе* л. хип., *Љубе* л. хип., *Нове* л. хип., *Србе* л. хип., *Сузе* л. хип. (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *бебе, џаче, мушкарџе* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *бебе, залве, коџљаче, мужџе, мушкарџе, невестџе* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *баџе, дрде, коџаче* хип., *коџљаче* (и подруг.), *љубе, џаџе, ћере, ћоџе* (и пеј.); л. хип.: *Веле, Дане, Дине, Ђеле, Жаре, Заре, Зоне, Зоре, Зуне, Коде, Коле, Луџе, Љубе, Маге, Маре, Мире, Наџе, Оле, Пере, Суне, Тозе, Тоне, Тоџе, Уре, Храње, Цоне, Чиле, Шање* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

64.2. Хипокористичке маркираности су и именице *мушкарџе* и *невестџе* иако не припадају ранијој терминологији сродства. Деминутивно-хипокористичког значења је једино дериват *бебе*.

64.3. Чињеница је да су многи деривати на *-е* из обе семантичке сфере, нарочито из сфере за означавање младунчади животиња, постали мотивне именице за деривирање именица на *-енце* са појачаним деминутивно-хипокористичким значењем. У том смислу се уочава извештан степен семантичке диференцијације између нпр. *овне : овненце, веџре : веџренце*, тј. *бебе : бебенце, унуче : унученце*.

64.4. Када је реч о дериватима на *-е* за означавање одраслих особа, оцена субјекта у одговарајућој контекстуалној ситуацији може бити и негативна, тј. са активираним параметрима којима се

Стевановићем, извлачи на крају сопствени закључак да је овде ипак реч о суфиксу, будући да се оне „по значењу осећају као изведенице од јарац, јунац/јуница, крмак/крмача, магарац“ (Клајн 2003: 73). Ми напред наведене именице не посматрамо као деминутиве, јер без обзира што се налазе у семантичкој вези са називима одраслих јединки, оне се у данашњем језичком осећању не доживљавају као деминутиви због доминантне семе млад у њиховој семантичкој структури.

деминутивних и вокативних облика чије је изједначавање условљено морфолошким променама након суфиксације или елизијом вокала у мотивној основи.

Деминутиви средњег рода са суфиксом -ле

68. Суфикс *-ле* је у призренско-тимочким дијалектима ограничене лексичке и територијалне заступљености: *врдлѐ, дундулѐ* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *зџбџнлѐ, ижлѐ, коџлѐ, мослѐ* (мостић), *џруџлѐ; браџлѐ, мџлѐ, мужлѐ, гугуџлѐ, кокошлѐ, џеџлѐ* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *брџлѐ* (С–З, Кам., Јов., 2004); *козлѐ, коџлѐ, џеџлѐ; брџлѐ, чџлѐ* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005; Жуг., Картоотека); *арџџшлѐ, бџчлѐ* (мали бџч), *дрџшлѐ, ижлѐ* (кућџца), *каџуџлѐ* (капутић), *крџажлѐ, ножлѐ, орлѐ, џеџлѐ, џџчлѐ, сноџлѐ* (снопић), *џоџлѐ* (топић), *џруџлѐ, чуклѐ, џаклѐ* (џакчић), *шегрџлѐ* (дете шегрт) (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *козлѐ, коџлѐ, џеџлѐ, чуклѐ; брџлѐ, чџлѐ* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *мџлѐ, чеџлѐ, чуклѐ* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

69. Слично стање се потврђује и за бугарски језик: *браџлѐ* (бра-тић), *враџлѐ* (вратић), *мишлѐ* (мишић), *мџжлѐ* (мужић), *нослѐ* (носић) (Радева 1987: 60, 62).

70. Суфикс *-уле*, у нашем материјалу само у примеру *дундулѐ*, јавља се као продуктивнији од суфикса *-ле* у македонском разговорном језику и књижевним текстовима у функцији стилског маркирања од деминутивног ка ироничном значењу: *книжугле, човечугле, деџугле, очугле, џисмугле* (Велева 2006: 131).

Парцијални закључак

71. Именички деминутиви средњег рода у призренско-тимочким дијалектима систематизовани су у оквиру пет продуктивних творбених типова.

72. Најпродуктивнији је творбени тип деминутива образованих суфиксом *-че* и његовим проширеним варијантама *-иче, -инче*. Њима се најчешће изводе деривати са деминутивним и хипокористичним

значањем у семантичкој категорији именица за 'неживо', тј. предмете (*амрѐлче, ѿòдрумче, аљинче, канѝиче, кòвиче, баишчѝнче, лешѝнче, сѝдинче*).

73. У појединим називима животиња овај суфикс нема деминутивно већ хипокористичко значење, јер не означава младе јединке већ одрасле животиње: *брáвче, јунѝче, коби́лче, коко̀шче, кра̀вче, мачòрче, свињ̀че*.

74. Такође, хипокористичког су значења деривати који се односе и на старије особе, нпр. *ба̀йче, на̀нче*.

75. У изведеницама за именовање деце и младих људских бића, суфикс *-че*, уз деминутивну и хипокористичку реализацију (*бѐйче, дево̀јче, бећа̀рче, мушкàрче*) има и деминутивно-пејоративно значење, те својом полисемијом доприноси богаћењу лексичког система: *др̀давче, грозешљ̀вче, жу̀љавче, љ̀гавче, мешиња̀вче, скржљ̀вче, у̀аленче, чкòбавче*.

76. Компаративно истраживање призренско-тимочких дијалеката са стањем деминутива средњег рода у бугарском језику као блиском јужнословенском идиому потврђује идентичност у погледу простог суфикса *-че* као најпродуктивнијег, али и дистинкцију у степену продуктивности проширених варијанти *-иче, -инче* као слабо продуктивних (*кафен̀иче, са̀йун̀иче, мом̀иче, сесѝ̀р̀иче; живоѝ̀инче*).

77. У македонском језику се деривати са суфиксом *-че* издвајају као најфреквентнији, што се доводи у везу са способношћу суфикса *-че* да се везује за мотивне именице сва три рода, нпр.: *бра̀и > бра̀йиче; кошу̀ла > кошу̀лче; бебе > бѐйче*, али томе доприноси и тенденција дезактуализације појединих творбених модела и њиховој замени творбеним моделом на *-че* као конкурентнијим (ближе о овоме в. у т. 39.)

78. Продуктиван творбено-семантички тип обухвата деминутивно-хипокористичке деривате изведене суфиксом *-че* од основа мотивних именица средњег рода које се завршавају на *-о, -е* из семантичке сфере 'неживо' тј. означавају предмете и остале неживе ентитете умањених физичких размера или умањене количине када је реч о називима животних намирница, нпр. *белѝлце, др̀вце, ду̀валце, зељ̀це, има̀њеце, сѝренце*.

79. Деминутиви на прост суфикс *-че*, забележени у речницима бугарског језика, сходно описаном стању у дијалектима призренско-

тимочке дијалекатске зоне, потврђују продуктивност овог творбено-семантичког типа (*винце, дрвце, езерце, говедце*).

80. У македонском језику се, такође, суфикс *-це* са проширеним варијантама *-енце, -ченце*, узима као најфункционалнији творбен модел деминутива од основа мотивних именица средњег рода: *езерце, крице, дрвце, селце; сџабленце, кафенце, јагненце* и сл.

81. Суфикс *-це* развија у призренско-тимочким дијалектима проширене варијанте *-енце, -ченце*: *вименце, ћујенце, брдѐнце*.

82. У сфери 'неживо' знатно је мањи број деривата на суфикс *-енце* од изведених маркираних деминутива на суфиксе *-е, -ле*, при чему суфикс *-енце* уноси виши степен деминуције у секундарно настале деривате типа *грѐнце, кошлѐнце, лисѐнце, кавѐнце, кошлѐнце, мослѐнце, ижлѐнце, ножлѐнце, носѐнце* < ностѐ (носић), *класѐнце* < кластѐ (класић), *кајѐнце, сливѐнце, брдлѐнце, шерѐнце* < шерпѐ (шерпица), *бакраченце, гроздѐнце, ћувечѐнце* < ћувечѐ, *лисѐнце* < листѐ (листић) *џрсѐнце* < прстѐ (прстић).

83. Идентично стање налазимо и у бугарском језику: *месѐнце* < мјсто, *џалиѐнце* < палтѐ (капутић), *бомбѐнце* < бомбѐ (буре), *џменце, џмесѐнце* < тестѐ (свежањ), *џгарѐнце* < џгарѐ (муштиклица), *џжезвѐнце* < джезвѐ.

84. У призренско-тимочким говорима, у сфери 'неживо', у односу на стање у бугарском језику, знатно је мањи број деривата на суфикс *-енце* од изведених маркираних деминутива на суфикс *-е*, али је његова семантичка функција у даљој, секундарној деминуцији првостепених деривата иста као и у бугарском језику: *ћувечѐнце* < ћувечѐ, *лисѐнце* < листѐ (листић), *носѐнце* < ностѐ (носић), *џрсѐнце* < прстѐ (прстић), *шерѐнце* < шерпѐ.

85. Од именица на *-е* у значењу младунчади животиња и птица, као и малих и младих људских бића са ослабљеним деминутивним значењем, суфиксом *-енце* се у призренско-тимочким дијалектима деривирају именице са поново успостављеним деминутивно-хипокористичким значењем, или се његовим додавањем на маркиране именице на *-е, -ле* њиме деривирају именице са појачаном деминутивно-хипокористичком функцијом: *ждрѐбѐнце, јарѐнце, деѐнце; вејрѐнце* < вепрѐ, *овнѐнце* < овнѐ, *бебѐнце* < бебѐ.

за бугарски језик: *брай̄лè* (братић), *врай̄лè* (вратић), *мишлè* (мишић), *мъжлè* (мужић), *нослè* (носић).

91. Суфикс *-уле*, у нашем материјалу само у овом примеру, јавља се као продуктивнији од суфикса *-ле* у македонском разговорном језику и књижевним текстовима у функцији стилског маркирања од деминутивног ка ироничном значењу: *книжуле*, *човечуле*, *деј̄чуле*, *очуле*, *й̄исмуле*.

III. ПРИДЕВСКИ ДЕМИНУТИВИ

Основна својства придевских деминутива

92. Придевски деминутиви, аналогно именичким и глаголским деминутивима,⁵³ на семантичком плану представљају речи субјективне оцене модификационог значења. Субјекат одговарајућим творбеним поступцима модификује семантику мотивног придева којим је исказана одређена особина референтног појма.

93. Придевским деминутивима уопште, независно од тога да ли припадају семантичкој сфери 'неживо' или семантичкој сфери 'особа', означавају се умањена, деминуирана својства физичке размере појма (величина, димензија) или снижени степен квалитативног својства референтног појма који субјект оцењује. У семантичкој сфери 'особа' деминуцији подлежу и карактерна својства.

94. Овде отварамо и до сада нерешено питање зашто наведени параметри могу индуковати именице деминутивне и аугментативне семантике, а придеви само придевске деминутиве и онда када је реч о својствима и позитивне и негативне конотације. Притом имамо у виду само суфиксацију као заједнички и најпродуктивнији начин творбе именичких деминутива с једне стране и придевских деминутива с друге стране. Сматрамо да је полазиште решења овог питању у својству компарације придева, тј. да се аугментација, увећање код придева реализује степеновањем дате особине чије се увећано, више, односно највише присуство исказује компаративом односно суперлативом. Овакав начин аугментације придева највишим, суперлативним степеном помоћу речце *нај*, објашњава да аугментативни придеви настају префиксацијом префиксом *ѝре-*: *ѝремлад*, *ѝрелей*, *ѝреширок* и сл.

⁵³ У српској литератури се истиче да се у деминутивним дериватима са значењем умањених физичких реалија у семантичкој сфери 'неживо' и деминутивним дериватима из семантичке сфере 'живо' примарни семантички садржај реализује као субјективна (вредносна, емотивна) оцена објекта именована (Вељковић Станковић 2005: 93–96).

Досадашња истраженост придевских деминутива у призренско-тимочким дијалектима

95. У досадашњим монографијама о дијалектима призренско-тимочке дијалекатске зоне, придевски деминутиви, у првом реду њихова творба, остајала је по страни.

95.1. Овде ћемо, по хронолошком принципу, изнети податке о творби придевских деминутива у мери коју доносе монографски описи призренско-тимочких говора: У монографији *Говори Бучума и Белог Појока* не разматра се творба речи. Она садржи речник са речима којих нема у Вуковом Рјечнику, односно мање познате речи употребљене у примерима којима се потврђује нека фонетска, морфолошка или синтаксичка карактеристика наведених говора. Ни овде нисмо пронашли ни један придев са деминутивним значењем (Богдановић 1979).

95.1.1. У монографији *Говор Алексиначког Поморавља*, у оквиру петог дела, Прилози, дате су мање познате речи (291–297), међу којима нисмо пронашли ниједан придев с деминуцијом (Богдановић 1987).

95.1.2. У монографији *Говор Црне Траве и Власине* нема посебног дела о творби, а у поглављу Облици, на стр. 190–193, не помиње се семантичка категорија придева с деминутивним значењем (Вукадиновић 1996).

95.1.3. Монографија *Говори Понишавља* нема посебног дела о творби речи, а у оквиру другог дела Облици, придеви се разматрају од 141. до 145. стране. Међу примерима нисмо пронашли ниједан придевски деминутив (Ћирић 1999).

95.1.4. Монографија *Говор Зайлања* садржи посебан део насловљен Творба речи (199–219). Ауторка констатује да је ова област у досадашњим дијалектолошким студијама релативно мало заступљена. Она то образлаже непостојећим суштинским разликама са стандардним језиком, али ипак износи неке разлике у поређењу говора Запања и стандардног идиома, па тако на 18 страна говори о творби именица, а о осталим морфолошким категоријама на 3 стране. За наше истраживање битан је податак о творбеним суфиксима за придеве, где се, између осталог, наводе и суфикси *-ав*, којим се граде и придевски деминутиви

(белужњав, жутињкав) и *-ачак* (пуначак, слабачак, сувачак) (Марковић 2000).

95.2. Неки од ексцерпираних речника доносе, мада доста оскудно, што је и разумљиво има ли се у виду задатак и природа оваквих публикација, извесне напомене о творби речи у оквиру кратког представљања особина дотичног говора.

95.2.1. Напомене о творби речи, у две тачке, доноси *Речник села Каменице код Ниша*. За придеве се каже: „У творби придева за ознаку приближне вредности основног значења користи се *-ас*: бѣлкас, жућкас, риђас“ (Јовановић 2004: 325).

95.2.2. Ауторка *Речника говора јабланичког краја*, у делу Увода, О Речнику говора јабланичког краја, истиче своје настојање да што исцрпније представи деривате основне лексеме као што су деминутивне и аугментативне изведенице од именица. Она сматра да се оваквим приступом не сагледава само њихов међусобни лексичко-семантички однос већ се омогућава и увид у творбену проблематику, односно карактеристичне суфиксе. „У вези с овим је и настојање да се што потпуније представи свако деривационо гнездо ... Исцрпно навођење лексема из једног деривационог гнезда значајно је не само ради употпуњавања лексичког фонда овог говора, већ првенствено стога што омогућава праћење деривације (ланац именица – придев, придев – именица, именица – глагол, глагол – именица), уочавање творбених суфикса или творбених префикса код глагола. Дobar увид у творбену проблематику моћи ће да се сагледа на примерима глаголских лексема с деминуцијом ... код којих се уочава и творбени модел двоструке префиксације (поу’алим, попристѣнем) који је ређи у нашем стандардном језику. Творбено су занимљиве и придевске лексеме којима је означено присуство назначене особине у незнатној мери“ (Жугић 2005: XXXVIII).

95.2.3. У два новија дијалекатска речника, *Тимочком дијалекатско-ском речнику* Јакше Динића (2008) и *Црнојправском речнику* Радосава Стојановића (2010), у кратком представљању особина говора који су у њима лексикографски представљени, изостаје напомена о карактеристичној творби речи, самим тим и о творба придевских.

95.3. Ретки су и радови који се баве придевским деминутивима на овом дијалекатском подручју. У једном од њих су укратко представљени

творбени модели придевских деминутива уз констатацију да они на подручју јужне Србије показују већу продуктивност у односу на стандардни српски језик када је реч о истим творбеним обрасцима, али да се јављају и творбени модели које стандардни српски језик не познаје.⁵⁴ Овде ће семантичко-творбена анализа бити исцрпније представљена, у складу са постулатима најновијих семантичких истраживања и утицаја творбених језичких средстава на модификацију значења основне мотивне лексеме.

Семантичка систематизација придевских деминутива

96. Придевске деминутиве ћемо анализирати, као уосталом и остале врсте речи деминутивне семантике, на грађи ексцерпираној из дијалекатских речника⁵⁵ с подручја призренско-тимочке дијалекатске зоне који су наведени у Уводу монографије.⁵⁶

⁵⁴ Жугић 2003: 81–86.

⁵⁵ Можда би се тврђња (Марковић 2005: 133) да „свако ко је покушао да се таквом грађом послужи (мисли се на грађу дијалекатских речника) зна да она готово никада не може да буде довољан доказ о постојању или непостојању неког облика због начина одабира те грађе”, могла мало ублажити. Тачно је то да се она несистематски одабира, да се једно семантичко језгро никада до краја не исцрпљује (реч је о речницима с простора југоисточне Србије), да су такве речнике претежно радили људи који по вокацији нису лингвисти, а још мање лексикографи. Но ипак, у пракси се показало да су они итекако користан и довољан извор грађе. Дobar познавалац говора о којима је реч лако ће уочити лоше протумачену семантику неке лексеме, тим пре ако је потврда уз одређену лексему добро одабрана и аутентична. Оптимални корпус на коме ћемо темељити рад, као обједињени корпус свих ексцерпираних дијалекатских речника са подручја призренско-тимочких говора, показује две ствари. Једна је, када је реч о придевским деминутивима, довољан број примера за потврду идентичних творбених образаца, а друга, да се на приближно исти начин односе према стању у стандардном језику. Стога сматрам да важност дијалекатских речника никада не треба губити из вида.

⁵⁶ Будући да се у дефиницијама придевских деминутива у већини дијалекатских речника с простора призренско-тимочке дијалекатске зоне, врло често јављају пропусти, омашке, некоректности, чак и груба кршења основних лексикографских императива, покушаћемо током семантичке анализе да скренемо пажњу на неке од њих, из два разлога: најпре да дефиниција што адекватније представи семантику одређене лексеме. Други разлог је успостављање коректног обрасца дефиниције као једне врсте помоћи у изради будућих дијалекатских речника. О овоме опширније у: Жугић 2007: 343–354.

97. Придевски деминутиви биће семантички анализирани у оквиру најширих семантичких категорија са значењем 'неживо' и 'живо' (даље у раду 'особа'). У оквиру њих биће издиференцирани одговарајући семантички типови са општом дефиницијом свакога од њих. На тај начин ће бити представљени и установљени и конкретни параметри ентитета које субјекат, говорно лице, своди на нижи манифестативни степен, ублажава, умањује и сл.

Придевски деминутиви из семантичке сфере 'неживо'

98. Придевски деминутиви из семантичке сфере 'неживо', тј. ентитета из човековог окружења, биће систематизовани у неколико семантичких типова који ће обухватити деривате различитих творбених начина. Такође, биће приказане и различите фонетске или морфолошке варијанте једне лексеме. Редослед семантичких типова биће начелно установљен по принципу продуктивности, а одступање је могуће у случају приближне продуктивности када ћемо предност дати семантичком типу већег степена блискости претходно наведеном типу (в. нпр.: тип [1в], [1г]).

98.1. [1а] Придеви са значењем умањеног, сниженог степена, интензитета боје предмета: *белужња́в*, *белуња́в*,⁵⁷ *бе́лас*, *бе́лчас*⁵⁸ (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984);⁵⁹ *белужња́в*, *жлѝуња́в*, *зелењикав*, *ша́ргав* (шаренкаст); *црвења́с* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *белиња́кав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *белужња́в*,⁶⁰ *зелењикав*, *црвењикав*; *а́ленкас*, *бе́личас*, *жу́ѝкас*, *морави́лкас*, *су́ркас*, *цр́нкас*, *ша́ре́нкас* (С–З, Кам., Јов., 2004); *жу́ѝшика́в*, *зелењикав*, *зелењика́в*, *модриња́в*, *рози́ника́в*, *црвењу́шкав*, *црњика́в*, *шарењика́в*; *а́ленкас*, *жу́ѝкас* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *жу́ѝиња́в*, *рози́ника́в* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека);

⁵⁷ У примеру се каже: Неје овој потпуно бело, салте је белуња́во.

⁵⁸ Чини се да овај облик није прецизно забележен, будући да је у лесковачком говору финална група *сѝ* редукована.

⁵⁹ У раду се уз скраћеницу извора наводи и скраћеница дијалекта у оквиру призренско-тимочке дијалекатске зоне: П–ЈМ (призренско-јужноморавски дијалекат); Т–Л (тимочко-лужнички дијалекат) и С–З (сврљишко-заплањски дијалекат).

⁶⁰ Код Јовановића, у примеру који наводи, ово деминутивно својство се приписује делу одеће који приликом фарбања није попримио жељену црну боју, већ је остао белужња́в, тј. светлије, беличасте боје.

жлїшачак, їлāvачьк, їлāvкачак, црвенчьк, црвеницьк; белужњāv, вїнкав, жлїшињāv, жлїшњикав (жлїшњикав), жлїшїуњāv, зеленикав, зелењикав, модрикав, розникав, руменикав, црвењикав, шереникав; црвєнкас; нацрвен (Т–Л, Тим., Дин., 2008); белужњāv, белуњāv, жушїињкав, зелењикав, зелењикакав, модрикав, модрињāv, модруљāv, розњикав, црвењикав, шарењикав; алєнкас, жушїкас, љушїкас, суркас, црнкас, шарєнкас; набелужњав, набелїчас нажушїињкав, нацрњичав (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); белињāv, жушїињāv, зелењикав, злашїињāv, кафењичав, модрињāv, розињāv, розињкав, сребрињāv, црвењушкав, црњикав; нацрњишкав, їрижушїичав, їризеленичав, їримодрињāv (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

98.2. [1б] Придеви са значењем умањеног степена особина које се односе на укус јела и пића: *горчиљāv,⁶¹ наљушїињичав⁶² (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); љушїачак / љушїачьк, блāгачак / благачьк, мекачьк; їрōшиселан (Т–Л, Пир., Живк., 1987); љушїињкав, накиселичав, наблагїињав (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); бљушїкав;⁶³ љушїкас; їрōкисел (С–З, Кам., Јов., 2004); горчуљāv, горчиљāv; нагорњичав, накиселичав, наљушїињичав (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); бљушїкав; нагōрњичав, їрōшиселан, їрōшиселан; нагорак, нашисал, нашисел (Т–Л, Тим., Дин., 2008); бљушїкав, љушїињкав; љушїкас; наблагњичав, нагорњичав, накиселичав, наљушїињичав, наљушїињāv, наљушїињкав, наљушїињикав; нагōрчив, їрōкисел; їошислāн (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); благуњāv, љушїињкав; їрикиселичав; їриљушї (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).*

98.3. [1в] Придеви са значењем умањења осталих својстава јела и пића (консистенција, величина, степен зрелости, мекоћа, тврдоћа и сл.): *врўшак (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); гусїшачьк, мекачьк, рєшїачак / рєшїачьк, сїшїачак / сїшїачьк, сїшїначак; ошисїшан (Т–Л, Пир., Живк., 1987); їриглōшан (о житу у коме има глоте, уродице у незнатној*

⁶¹ Дефиниција: *који нагорњује*, а реч је о неком јелу. Примедба на употребу дијалекатске речи у дефиницији стоји, али је и сам глагол деминутиван, што јасно указује на деминутивно својство придева.

⁶² Скрећемо пажњу на Митровићеву дефиницију: *који наљушїињује*, а примедба се односи на употребу дијалекатског глагола.

⁶³ Јовановић у дефиницији користи неутрални придев *бљушїав*, али да није реч о семантичким еквивалентима већ о придевском деминутивном значењу довољно указује елемент *-к*. И поред ненаведеног примера закључујемо да се својство приписује неком јелу или пићу.

количини), *йрїрујан* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *гусїѣчьк / гусїачак*⁶⁴ / *гусїачьк, рєїѣчьк / рєїѣчак / рєїачак, сїїѣцьк / сїїѣацьк / сїїѣацак, сїїѣчьк / сїїѣачьк / сїїѣачак, сїїѣньчк / сїїѣначьк / сїїѣначак, їврдѣчьк / їврдѣчак / їврдѣчак* (С–З, Кам., Јов., 2004); *врўѣчак, врўѣчак, гусїачьк, ладначьк, мєкачак / мєкачьк, рєїачьк, сїїѣацьк, сїїѣачьк, сїїудєначьк, їврдѣчак, їїїѣлачьк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *гусїачьк, рєїачьк, сїїѣцьк; нѣгѣил, нѣрујан*,⁶⁵ *нѣсиров, ѓбреїѣчк, ѓїсїїѣан* (о луку), *йрїрєїѣчак; ѓбреїѣцьк, ѓбреїѣчьк / ѓбреїѣчак* (о усеvu), *ѓїсїїѣцьк, йрїїїврдѣчьк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *гусїачьк, мєкачьк, рєїачьк, сїїѣчак сїїѣначак; ѓсїїѣан* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *йрїсїїѣан, йрїїїврд* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

98.4. [1г] Придеви са значењем деминуираних својстава одевних предмета, најчешће извесног степена несразмере њихових димензија према конституцији особе; умањене размере других предмета: *йрїїїѣньк* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *крѣїѣчак / крѣїѣчьк, ширѣчьк; ѓмалечак, ўскрѣїѣчак* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *долѣчьк*,⁶⁶ *крѣїѣчак, скўїѣчьк / скўїѣачьк / скўїѣчак, їѣсѣцьк / їѣсѣцак / їѣсѣацьк / їѣсѣацак; йрїїїѣсан, ўскрѣїѣчак, їїїїїѣсан; йрїїїѣсѣацьк*⁶⁷ (С–З, Кам., Јов., 2004); *їїѣначьк, їѣсначьк, їїїїѣачьк, їїїїѣлачьк, ширѣкачьк; нѣїразан, йрїкрѣїѣчак, йрїїїѣсан, ўскрѣїѣчак, ўсїїѣсан* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *їѣсѣцьк / їѣсѣчьк, їїїїѣлчьк, ўбавьчьк, крѣїѣацьк, крѣїѣачьк, скўїѣчьк, їїїїѣацьк*,⁶⁸ *їїїїѣачьк, їїѣньчк, їїѣньчк, ўбавїѣчк, чїсїїѣчьк, ширѣчьк; ѓїїїїразан, їїїїїїѣсан, їїїїїїѣсан, йрїїїмал, ўзмал, ўсїїѣсан;*

⁶⁴ Јовановић дефинише ову лексему: *йрїлїчно гусїї* (у примеру је реч о скуваном пасуљу), а Динић проширује дефиницију са: *довѣлно гусїї* (реч је о скуваном скрѣбу). Међутим, суфикс *-ак* сугерише умањени, не у потпуности изражен степен особине.

⁶⁵ Одредница је дефинисана придевом *недозрео*, а својство се односи на парадајз. Придеви *недозрео* и *рујан* нису апсолутни синоними. *Рујан* се односи на почетну фазу зрења неких врста поврћа и воћа. Префикс *на-* уноси у основни придев извесну нијансу умањивања својства исказаног придевом *рујан*. Детаљније о односу основе мотивне речи и творбеног форманта и њиховом међусобном утицају при настајању твореница модификоване семантике у: Жугић 2011: 403–413.

⁶⁶ Дефиниција: *йрїлїчно далеко, удаљено* није у складу са лексикографским правилима будући да су уместо придева употребљени прилози. Из наведеног примера немамо сазнање о конкретном ентитету. Требало би да је реч о неком удаљеном месту.

⁶⁷ Степен деминуције у односу на придев *йрїїїѣсан* је виши чему доприноси суфикс *-ѣк*.

⁶⁸ Аутор ову лексему дефинише: *йрїлїчно, досїїа їлїїѣчак (о џеїу)*. Оваквом дефиницијом се сугерише да је особина плиткости израженија, односно у већем степену у односу на придев *їлїїѣчак*. Међутим, деминутивни суфикс *-ак* као семантички модификатор донекле ублажава својство плиткости.

йойриийёсачьк, йодолёчьк, йриголемшиьк, йриийёсацьк, йриийёсачак (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *дубочак, краййачьк, йлиййачьк, скуййачьк, ййаначьк; о малечак, ускраййак, ускраййан, усийесан, йойриийёсан; йриийёсачьк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *краййачак, широчьк; о малечак, йримал, йрималёчак, йрииййанак, йойрисийёгъейй* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

98.5. [1д] Придеви са значењем деминуције својстава земљишта: а) квалитативна својства: *мекачьк* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *мёкачьк, рёййачьк, йиврдачьк; йривлйжан* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *мёкачьк, рёййачьк, йиврдьчьк, солкав; найосничав* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *мёкачьк, рёййачьк, йиврдачьк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *йриийврд* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); б) конфигурација терена: *раваниьк* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *нагоръичав, надолъичав, узбрдичав, узбрдъичав, наузбрдичав, наузбрдъичав, нанизбрдичав* (Т–Л, Тим., Дин., 2008).

98.6. [1ђ] Придеви са значењем деминуције временских параметара: *сийудениьк, сийудењикав; наладъичав* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *навейрењичав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *вруййачак, ладначьк, сийудёначьк, ййоййлачьк; насийудењичав, йриладначьк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *ладњикав, сийрујкав, сийруљкав* (прохладан), *сийудењикав, сийуденчьк, сийудениьк, ййойљчьк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *вруййак, ладначьк, ййоййлачьк, ладњикав, сийудењикав* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ладњикав, сийудењкав* (С–З, Кам., Јов., 2004); *вейричав, сийудењикав; намагличав; йриладан* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

99. Семантичком класификацијом придевских деминутива из категорије 'неживо' издвојено је шест семантичких типова: [1а] придеви са значењем умањеног, сниженог степена, интензитета боје предмета; [1б] придеви са значењем умањеног степена особина које се односе на укус јела и пића; [1в] придеви са значењем умањења осталих својстава јела и пића (конзистенција, величина, степен зрелости, мекоћа, тврдоћа и сл.); [1г] придеви са значењем деминуираних својстава одевних предмета, најчешће извесног степена несразмере њихових димензија према конституцији особе; умањене размере других предмета; [1д] придеви са значењем деминуције својстава земљишта и [1ђ] придеви са значењем деминуције временских параметара.

99.1. Свим семантичким типовима заједничка је компонента умањене величине, физичке размере, степена интензитета особине појма према мотивној придевској речи. Умањење физичке размере и степена квалитативног својства референтног појма су основни параметри у категорији 'неживо' који подлежу деминуцији.

99.2. Фонетске и морфолошке (творбене) варијанте семантички еквивалентних деминутива приказане су у оквиру истог семантичког типа. Прегледана грађа потврђује висок степен развијености различитих творбених могућности: *īīēsъџк / īīēсаџак / īīēsъџк / īīēsначък*; *ūsīēсан / īōīриīīēsан / īōīриīīēsачък / īриīīēsаџк*; *љуīīачак / љуīīачък / љуīīиџав / љуīīишкав / љуīīиџав; наљуīīиџав / наљуīīиџав / наљуīīиџав.*

99.3. Придевски суфикс *-џк* у проширеној варијанти *-ачък (-џък)* са очуваном полугласником (*мџкачък, īриīīврдачък, рџџачък, сланачък, īврдачък*) као уосталом и његов именички еквивалент у творби именичких деминутива мушког рода,⁶⁹ говори у историјско-језичком контексту о чувању старог стања српског језика.

Придевски деминутиви из семантичке сфере 'особа'

100. Семантичка анализа придевских деминутива који се односе на 'неживо' показала је деминуцију квантитативне компоненте свих семантичких типова, независно од тога да ли се умањени, снижени степен особине предмета односи на умањење физичког својства (величина, димензија) или снижени степен квалитативног својства референтног појма.

101. Семантичка структура придева се разликује од семантичке структуре именица. Права именица представља збир особина за разлику од придева који означавају једну, издвојену особину појма. Тако нпр. именица *кућа* може означавати и велику и малу кућу, кућу од блата, цигала, камена, окречену кућу, белу кућу, неокречену кућу, стару или нову кућу и сл. Ако из збира особина појма *кућа* издвојимо особину физичке размере, у семантичкој структури ове именице доминантна је квантитативна сема па ћемо тако добити најмање два деривата *кућиче* и *кућейиџина* чије је деминутивно или аугментативно својство одређено граматичким средствима, тј. творбеним суфиксима. У структури именица из сфере 'живо', квантитативна компонента такође може бити доминантна што може дати деривате *коњџ* и *коњиџиџе*, али и квалитативна компонента са значењем младунчета које се именује

⁶⁹ Жугић 2013: 219–232.

именицом *ждребе* неутралног, односно *ждребење* деминутивно-хипокористичког значења. За деминутиве из сфере 'особа' нису примарни садржаји размере већ прагматички садржаји којима субјекат исказује вредносну, позитивну или негативну оцену референта, попут драг, мио, симпатичан, односно мрзак, недопадљив, који није вредан поштовања и сл. (Ристић С. и др. 2005: 604). За разлику од деминутивних и аугментативних именица, придевским деминутивима из сфере 'особа' деминуирају се и особине којима се квалификују како параметри физичке размере (у најширем смислу параметри који се односе на човекове манифестативне особине – узраст, висина, лепота, телесна тежина и сл.), тако и прагматични параметри вредновања особина са садржајем људских односа који се могу подвести под општи садржај карактерних својстава. Овде се отвара и питање зашто наведени параметри могу индуковати именице деминутивне и аугментативне семантике, а придеви само придевске деминутиве и онда када је реч о својствима и позитивне и негативне конотације.

102. Придевске деминутиве којима се исказује умањивање, односно ублажавање степена одређеног својства особе исказаног основним, неутралним придевом, разврстаћемо у два шира семантичка типа: *придевски деминутивни мотивисани манифестативним својствима особе* и *придевски деминутивни мотивисани карактерним својствима особе* до којих се долази апстракцијом.⁷⁰ Као што ће грађа показати, деминуцији подлежу и придеви позитивне, и придеви негативне конотације. Након систематизације грађе у два основна семантичка типа, биће изнети општи закључци о манифестативним и карактерним параметрима особе коју субјекат оцењује, тј. подвргава деминуирању. Такође, биће сагледан и однос бројчане заступљености параметара једног и другог типа.

⁷⁰ О овоме в. у: Жугић 1997: 136.

Придевски деминутиви мотивисани манифестативним својствима особе

103. Као и код именичких деминутива грађу излажемо по хронолошком принципу појављивања дијалекатских речника:

*големачак, лѣкчѣк; бољникав, мришуљав; нааљичав, наглувѣчав;*⁷¹
омалечак; ѿришѣньк (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); височѣк, големѣк, дебелѣк, дрѣшачак / дрѣшачѣк, јакачак / јакачѣк, јачѣк, лакачѣк / лѣкачак, малечак / малечѣк, манаѣчак, манечак, нѣзачѣк, сѣшачак / сѣшачѣк, сѣшначак, слабачѣк, сѣшарачак / сѣшарачѣк, шѣжачак / шѣжачѣк, убавачак / убавачѣк, убавшак / убавшѣк; црвењаѣс; наболѣчав, наглувѣчав, наглувѣчав; оѣсишан (Т–Л, Пир., Живк., 1987); големачак, големшак, убавѣчѣк; наглувѣчав, нацрѣшникав, осувѣчав; ѿриглошан, ѿригруб (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); височѣк, големѣк, јаѣчѣк / јакачѣк / јакачак, јачак, малѣчак, слабачѣк / слабачак, сѣшарачѣк / сѣшарачак, сѣвачѣк / сѣвачак, шѣньчѣк / шѣньчак, шѣжѣчѣк / шѣжѣчак / шѣжачѣк / шѣжачак, убѣвѣчѣк⁷² / убѣвѣчак / убавѣчѣк / убавѣчак / убавачѣк / убавачак, сѣшѣчѣк / сѣшѣчак / сѣшѣчак, сѣшѣчѣк / сѣшѣчак / сѣшѣчак, сѣшѣчѣк / сѣшѣчак / сѣшѣчак; болужѣѣв, црвењикав; бѣличас,⁷³ жушѣкас, сѣркас, црѣкас (С–З, Кам., Јов., 2004); големачѣк, грубачѣк, дебѣлѣчѣк, јачак, јакачак, малѣѣчѣк, малѣѣчѣк, сѣшѣчѣк, сѣшѣчѣк, сѣшѣчѣк, сѣшѣчѣк, шѣрѣкачѣк; болињаѣв, болуњаѣв, црвењушѣкав, црѣшѣкав; жушѣкас; наболѣчав, наглувѣчав; омалечак; омал (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); височѣк, големѣк, здраваѣчѣк, јачѣк, кадарѣчѣк, кадрѣчѣк, дебелѣк,

⁷¹ Овде бисмо скренули пажњу на једно Митровићево несналажење у дефинисању – он користи именицу уместо придевске речи, али и на употребу дијалекатске речи у дефиницији: *особа која наглувује*.

⁷² Овај пример се јавља у шест фонетских ликова и показује процес чувања полугласника не само у суфиксу већ и у другим позицијама у основи, а потом ишчезавање полугласничке вредности најпре у основи, а потом и у самом суфиксу.

⁷³ Ову одредницу аутор дефинише: 'плав' (о човеку). Лексема *плав* се у стандардном српском језику, као и у многим народним говорима, не употребљава у значењу *свейлоуѣи* већ само у значењу *који има свейлу косу*. Међутим, у говорима с овог подручја, у употреби је и лексема *бел* као еквивалент лексеме *плав*. Придев *белѣкас* својом творбеном структуром, односно суфиксом *-ѣкас*, очито упућује на његову нешто померену, издиференцирану семантику, односно на то да је својство исказано придевом *бел* присутно у незнатној мери, да је оно изражено само до неке одређене границе, али свакако не у пуном степену.

дрѣѣачьк, жѣвачак,⁷⁴ лѣкьцьк, лѣкьчьк, мѣлецьк, мѣлечьк, мѣньцьк, мѣненьк, мѣнецьк, мѣнечьк, нѣсацьк, нѣсачьк, црвенцьк, црвеницьк, ѣлначак, ѣлначѣк, сѣѣцьк, сѣѣачак, сѣѣрчьк, сѣвачьк, шѣжьцьк, ѣбавьцьк, шѣньцьк, шѣньчьк, ѣбавицьк, чѣсѣцьк; болезньав, болньав, болиньав, болужньав, больникав, слабужньав, црвењикав; црвѣнкас; наболничав, наглувѣчав; ѣриголемицьк;⁷⁵ обманечьк, ойсиѣцьк; обмал, омал, ойсиѣан; ѣримал, ѣрислаб; ѣзмал; ѣоѣридебѣл (Т–Л, Тим., Дин., 2008); височѣк, големчѣк, големицьк, дебелчѣк, јакачьк, јачьк, кѣдарчѣк, крѣвачьк, крѣйначѣк, лѣкачѣк, малѣцьк, малѣчѣк, ѣйначѣк, сѣѣацьк, сѣѣачак, сѣѣначак, слѣбачьк, сѣѣрарчьк, сѣвачьк, шѣжачьк, ѣбавачьк, ѣбавчѣк, ѣѣначѣк; бледињав, болњикав, болужњав, болуњав, кѣњкав, круѣњикав, слабуњав, црвењикав; жуѣкас, сѣркас, црнкас; наболњѣчав, наглувѣчав; набелѣжњав; набелѣчас; омалечак; омал, ойсиѣан; ѣоѣрисѣв (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); височѣк, големчѣк, дебелчѣк, дебелѣчѣк, јачак, крѣйначак, лѣкчѣк, малчѣк, сѣѣначѣк; бледињав, болникав, слабињав, црвењѣшкав, црњѣкав; нагрѣѣчав, накруѣничав; ѣрижуѣѣчав, ѣриѣбавѣчав; ѣрималѣчак; омалечак; ѣримал, ѣрисѣѣан, ѣриѣѣанак, ѣриѣѣав (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

Придевски деминутиви мотивисани карактерним својствима особе

104. Хронолошки принцип изложене грађе, праћен скраћеницом дијалекатског подручја, пружа могућност увида како у идентичне тако и у диференцијалне параметре којима су деминутиви мотивисани. Понављање истих деминутива у по неколико дијалекатских извора, потврђује у извесној мери лексичку монолитност призренско-тимочке дијалекатске зоне:

⁷⁴ Динић ову лексему овако дефинише: *одрасѣао, ѣоодрасѣао, једар*. Међутим, пример којим ово значење потврђује: Детето им живачко, скоро че у школу, упућује на то да је реч о субјективној оцени говорног лица да је дете довољно одрасло, порасло да може поћи у школу, али то не значи да је онај о коме се износи став одрастао, са значењем које овај придев има. Дато својство се своди на нижи степен ове особине суфиксом *-ачак*.

⁷⁵ Из наведених примера се види да је реч о млађој особи о којој субјекат износи лични став да је таква особа довољно телесно, физички развијена да може помагати у обављању неких послова.

набудаличав, нагосїодїчав,⁷⁶ накурвїчав,⁷⁷ наљуїњїчав, намајсїорїчав, насїрањїчав (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); гљуїавїшк, добърчѣк, крѣїачѣк / крѣїѣчѣк, їрѣсїїачак; налудњїчав, насїрањїчав, насїрашњїчав (Т–Л, Пир., Живк., 1987); на-блесавїчав, нагосїодїчав, накурвїчав, намајсїорїчав, насїранїчав, нашунїавїчав; їрїмуїав (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); дѣбърчѣк / дѣбарчѣк / дѣбарчак, крѣїѣчѣк / крѣїїачак; намајсїорїчав; їрїїрос (С–З, Кам., Јов., 2004); їрѣсїїачѣк; на-блесавїчав, набудаличав, намајсїорїчав, намушкарїчав, насїранїчав, нашашавїчав; їрилѣѣ (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); добърчѣк, крѣїїачѣк, крѣїїачѣк, їрѣсїїачѣк, чїсїїѣчѣк; на-блѣсњїчав, налудњїчав, намајсїорїчав, наїраснїчав,⁷⁸ наїудљїчав,⁷⁹ насїранїчав, наїудїчав, нашашавїчав; сулудїчав; їрилѣѣ, їрїїросїї,⁸⁰ їрїїїїав (Т–Л, Тим., Дин., 2008); арначѣк, гљуїавчѣк, дѣбарчак / дѣбарчѣк, крѣїїачѣк; заўлкав, їїужњїкав; на-блѣсњїчав, наглуйњїчав, налудњїчав, намајсїорїчав, намаѣовїчав, насїрашњїчав, нашашавїчав, нашашњїчав; їрїїїужњїв (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); крѣїїачак; дрвенїчав, ўлавїчав; на-баксузнїчав, набудаличав, нагосїодњїчав, наїїнїчав, на-лоїїовїчав, на-лудїчав, на-маїчав, на-муїавїчав, на-мушкарїчав (само ж. р.), на-улавїчав, на-уличав; їриулавїчав; їрилѣїї, їрїскрѣжав, їрїїїїї, їрїїїїїав, їрїїїїїїав (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

⁷⁶ Митровић ову особину дефинише трпним придевом: *їогосїїођен*, лексемом неутралног значења 'који се *їодгосїїодио*'. Међутим, творбена структура придева *нагосїїодїчав* сугерише да је реч о придевском деминутиву којим се исказује да је својство господствености изражено само делимично (обично је реч о манифестативним особинама: покушај да се говори књижевним језиком, одећа градског типа и сл.).

⁷⁷ Митровић ову лексему дефинише именицом *женскарѣш* нарушавајући притом један од основних принципа лексикографије. Суштинска семантичка неадекватност која проистиче из дефиниције односи се на искључивање особа женског пола са оваквом особином. Комуникативна ситуација на терену показује да се наведено својство првенствено приписује особи женског пола, не искључујући притом ни особе мушког пола.

⁷⁸ Динић дефинише ову лексему неутралним, основним придевом: *наїрасїїї*. Међутим, придевска изведеница суфиксом *-ичав* јасно упућује на то да се њоме исказује извесна деминутивност, односно ублажавање особине на-праситости.

⁷⁹ Динић у дефиницији користи дијалекатски семантички еквивалент стандардног придева 'плашљив' – *їудљїв* што се у лексикографији сматра грубом грешком.

⁸⁰ Динић одредницу дефинише: *їрилично, досїїа їросїї*. Творбена структура ове лексеме, међутим, то демантује будући да суфикс *-ак* и у именичким и у придевским изведеницама указује на деминутивно обележје.

105. Из изложене семантичке анализе придевских деминутива из семантичке сфере 'особа', нужно се намеће неколико закључака.

105.1. На основу семантичког садржаја, ови придеви су разврстани у два семантичка типа: први се тиче означавања манифестативних, а други карактерних особина човека.

105.1.1. Семантички тип са значењем манифестативних особина богатији је у односу на тип са значењем карактерних особина, о чему сведочи приказана грађа.

106.1.2. Свим придевским деминутивима са значењем манифестативних особина заједнички је општи параметар умањене, деминуиране физичке размере или неког квалитативног својства, што их у семантичком смислу начелно чини сличнима придевским деминутивима из семантичке сфере 'неживо'. У том смислу ваља разумети припадност истог придевског деминутива обема основним семантичким категоријама, нпр.: *сипљачак*, *црвењушкав*. Ипак, запажа се далеко већа семантичка издиференцираност у сфери 'неживо', што се објашњава разноврснијом структуром неживих ентитета са далеко већим бројем параметара о којима субјекат износи свој лични став. С друге стране, представник говорне заједнице, са социолошког аспекта, износи лични став о човеку, показује изванредан респект према особинама човека исказаним придевским лексемама претежно негативне конотације.

105.2. Бројност придевских деминутива са значењем особина човека и придева неутралног значења за исказивање особина човека битно је различита. Наиме, на само једном пункту призренско-јужноморавског дијалекта (околина Лебана) забележено је 185 неутралних придевских лексема за квалификовање човека.⁸¹ Ово иде у прилог закључку да субјекат за исказивање вредносне оцене референтног појма, човека, користи високо специјализоване придевске лексеме сужених семантичких поља, са једном доминантном семом која маркира један параметар.⁸² Међутим, бројчани однос показује да процесу деминуције, ублажавању, односно свођењу дате особине човека на нижи степен подлеже нешто мање од једне петине укупног броја придевских квалификатива за човека. Ову појаву објашњавамо семантиком придева који су претежно негативне конотације⁸³ и

⁸¹ Жугић 1997: 135.

⁸² Жугић 1997: 145.

⁸³ Жугић 1997: 145.

потребом субјекта да деминуцији подвргава најпре придеве позитивне конотације, тј. параметре лексикализоване таквим придевима, који притом добијају и значење хипокористичности (*добрачък, кроџачък*), али и придеве негативне конотације. Деминуцијом оваквих придева, непожељно физичко или карактерно својство своди се на нижи, донекле прихватљив степен. Већина њих је употребљена у контексту из кога се види да се такво својство приписује особама нижег узраста (деци, омладини). Са социолошког аспекта конкретне говорне заједнице, присутна је импликација да ће временом, тј. сазревањем младих особа, приписана карактерна или физичка црта изгубити на интензитету, постати мање уочљива или чак потпуно ишчезнути.

105.2.1. Суштински, придевским деминутивима уопште, независно од позитивне или негативне семантике основног придева, особина човека се своди на нижи степен, који, нарочито код придева негативне конотације, постаје за дотичну говорну заједницу прихватљив. То се постиже одговарајућим творбеним поступцима, у првом реду суфиксацијом суфиксима који у мотивни придев уносе деминутивно значење.

105.2.2. Придевски деминутиви са значењем манифестативних особина човека односе се на: а) физички изглед (висина, раст: *голѣмачак, малѣчак, ђмалечак*; боју лица и косе: *бѣличас, бледуњав*; телесну тежину: *дебелчък, лакачак*; телесну конституцију: *сиџначак, сѹвачак, круџначък*; физичку издржљивост: *јакъчък, јачак*; општи телесни изглед: *ѹбавачак, ѱриџруб*); б) придевским деминутивима са значењем карактерних особина човека деминуирају се различита карактерна својства: *арначак, ѱрилѣњ, нашашавичав* и сл.

105.2.3. Већина придевских деминутива има за мотивну реч придев, нпр. *ѹбавишък, ѱросџачък, црвењикав*, али је забележено и неколико њих у чијој је основи именица, нпр. *набудаличав, накурвичав, намаџџоричав*.

105.2.4. Овде се, такође, уочавају фонетске или морфолошке варијанте придевских деминутива: *болињав / болужњав / болњикав; глуйавчак / наглуџињичав; кроџачак, кроџачък* и сл.

Творбена систематизација придевских деминутива

106. Суштинска страна творбе речи уопште, те самим тим и творбе придевских деминутива, јесте утицај творбених елемената на семантику новонасталих твореница, тј. на модификацију мотивних речи. Важно питање је семантичка веза творбених фактора и основинског дела твореница.⁸⁴

107. Творба се и на примеру придевских деминутива, разноликошћу творбених начина, образаца и модела, показује као значајан извор лексичке синонимије,⁸⁵ а самим тим и богаћења лексичког система једног говора.⁸⁶ Наша грађа потврђује појаву настајања једнокоренских синонима додавањем различитих афикса на исту творбену основу⁸⁷. У нашој лингвистици се овакве лексичке јединице називају творбеним или граматичким синонимима.⁸⁸ Ово питање заслужује посебан рад, а ми ћемо на одговарајућем месту, на неколико примера творбених синонима, само указати на ову појаву.

108. Наша грађа показује да су многи придевски деминутиви бележени у истим фонетским, морфолошко-творбеним или акценатским варијантама у по неколико коришћених речника, између осталог и стога да се утврди важна чињеница о распрострањању једног творбеног типа на подручју призренско-тимочке дијалекатске зоне, па самим тим и да се потврди теза о мање-више лексичкој уједначености придевских деминутива на испитиваном дијалекатском подручју.

Овог принципа ћемо се држати у представљању придевских деминутива који су настали различитим творбеним начинима.

109. Творбу придевских деминутива изложићемо по продуктивности творбених начина.

⁸⁴ Жугић 2011: 403–413.

⁸⁵ Детаљније о овоме на примеру пејоратива за женска лица у јабланичком говору в. у: Жугић 2014а: 295–314.

⁸⁶ Драгићевић 2007: 249.

⁸⁷ Детаљније о овоме на примеру пејоратива за мушка лица у јабланичком говору в. у: Жугић 2014б: 131–143.

⁸⁸ Драгићевић 2007: 246.

/ *убављачк* / *убавачьк* / *убавачак* (С–З, Кам., Јов., 2004); *благачьк*, *врѹњак*, *гладначьк*, *големачьк*, *гусѣачьк*, *јачак*, *країѣацьк*, *малечьк*, *мекачьк*, *їліїѣацьк*, *їросѣачьк*, *рѣїѣачьк*, *сіїѣачьк*, *сіїарачьк*, *сѹвачьк*, *ївѣрдачьк*, *їѣначьк*, *їѹїлачьк*, *убављачк*, *широкачьк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *босачьк* *врѹњачак* *грубачьк*, *дебельчьк*, *дибобчьк*, *долечьк*, *јакачак*, *кїселачьк*, *кїселчьк*, *країѣачьк*, *ладначьк*, *лѣснацьк*, *лѣсначьк*, *мазначьк*, *малечьк*, *їліїѣацьк*, *сіїѣацьк*, *сіїуденачьк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *бисѣрьчьк*, *благачьк*, *вѣїѣачьк*, *височьк*, *гладначьк*, *големиьк*, *гусѣчьк*, *дебелиьк*, *добьрчьк*, *дрїїѣачьк*, *жѣзачак*, *жлїїѣачак*, *здравачьк*, *їсѣвьчк*, *јачьк*, *кадарчьк* / *кадрачьк*, *країѣацьк*, *країѣачьк*, *крѹїѣацьк*, *крѹїѣачьк*, *лабављчьк*, *лѣкьцьк*, *лѣкьчьк*, *мљецьк*, *мљечьк*, *мњьцьк*, *мњеньк*, *мњецьк*, *мњечьк*, *мекачьк*, *нїсацьк*, *нїсачьк*, *окрѹгльчк*, *їлавачьк*, *їлавкачак*, *їліїѣацьк*, *їліїѣачак*, *їлначак* / *їлначьк*, *їросѣачьк*, *рѣїѣачьк*, *сіїѣвьчк*, *сіїѣачак*, *скѹївьчк*, *сіїарьчьк*, *сіїуденчьк*, *сіїудениьк*, *сѹвачьк*, *їѣњьцьк*, *їѣњьчьк*, *ївѣрдьчк*, *їѣжьчьк*, *їѣсьцьк*, *їѣсьчьк*, *їѹїльчк*, *убављчьк*, *убављьчк*, *цвѣнчьк*, *цвѣниьк*, *чїсѣвьчк*, *широчьк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *арначьк*, *благачьк*, *благичьк*, *вѣїѣачьк*, *височьк*, *гладначьк*, *врѹњак*, *глуїѣвчак*, *големчьк*, *големиьк*, *гусѣачьк*, *далечак*, *дебелчьк*, *добарчак*, *добарчьк*, *долечак*, *дубочак*, *исѣїачьк*, *јадничьк*, *јакачьк* / *јачьк*, *кадарчьк* / *кьдарчьк*, *країѣачьк*, *крїѣвачьк*, *крѹїѣачьк*, *крѹїначьк*, *лабавачьк*, *ладначьк*, *лакачьк*, *љѹїѣачьк*, *малечьк*, *малечьк*, *мекачьк*, *їліїѣачьк*, *їѹначьк*, *рѣїѣачьк*, *сіїѣацьк*, *сіїѣачак* / *сіїѣначак*, *скѹїѣачьк*, *слабачьк*, *сланачьк*, *сіїарачьк*, *сѹвачьк*, *їѣначьк*, *ївѣрдачьк*, *їѣжачьк*, *їѣсачьк*, *їѹїлачьк*, *убавачьк*, *убавчьк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *височьк*, *големьчьк*, *дебелчак*, *дебеличак*, *длибобчак*, *јачак*, *країѣачак*, *крѹїѣачак*, *крѹїначак*, *лѣкьчак*, *малчак*, *сіїѣначьк*, *широчьк* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

110.2. На основу изложеног прегледа придевских деминутива може се закључити да суфикс *-ак*, прост или у сложеним, проширеним варијантама, чува у призренско-тимочким дијалектима и форму са полугласником (*ьк*), те у том смислу ваља нагласити његов значај са историјско-језичког становишта. Суфикс је у обема формама врло продуктиван и у творби именичких деминутива мушког рода.⁹¹ Дакле, суфикс *-ак* / (*-ьк*) са бројним проширеним варијантама, у призренско-тимочким дијалектима је најпродуктивнији.⁹² ***

⁹¹ Жугић 2013: 219–232.

⁹² Стевановић истиче да је овај суфикс у стандардном језику слабе продуктивности и притом наводи само три примера: *їуначак*, *слабачак* и *великачак* (19753: 558).

111. Сходно стању у призренско-тимочким дијалектима, у бугарском језику је далеко најпродуктивнији суфикс *-џк*, односно његова проширена сложена варијанта *-ичџк*: *-џк*: *висòџк* < висòк, *нѝсичџк* < нѝсџк, *ѝџџичџк* < теџџк, *шѝрòџк* < шѝрòк (Мурдаров и др. 2011); *висòџк*, *шѝрòџк*, *дџ̀лбòџк* (Радева: усмено саопштење); *-ичџк*: *бџ̀дничџк* < бџ̀ден, *бџ̀личџк* < бел, *бо̀га̀иџичџк* < бо̀га̀т, *бџ̀рзичџк* < бџ̀рз, *висòкиџк* < висòк, *г̀лџ̀йавичџк* < г̀лџ̀пав, *г̀лџ̀хичџк* < г̀лџ̀х, *го̀лџ̀мичџк* < го̀лџ̀м, *го̀лџ̀чџк* < го̀л, *грòзничџк* < грòзен, *гр̀убичџк* < груб (ружан), *дѐбџ̀личџк* < дѐбџ̀ел, *др̀ебничџк* < др̀ебен (ситан), *др̀ѝйавичџк* < др̀ѝпав (поцепан, дроњав), *џ̀дриџк* < џ̀дер (једар, крупан), *ж̀ивичџк* < жив, *ж̀џ̀лиџичџк* < ж̀џ̀т, *зел̀ениџк* < зел̀ен, *кѝселичџк* < кѝсел, *к̀сичџк* < к̀с (кратак), *л̀екичџк* < лек, *л̀удичџк* < луд, *мѝличџк* < мил, *м̀ладичџк* < млад, *но̀вичџк* < нов, *ѝòдличџк* < ѝòдел (подли, зао), *ѝòсѝничџк* < ѝòстен, *ѝрòсѝичџк* < ѝрòст, *рòзовичџк* < рòзов (ружичаст), *са̀мичџк* < сам, *сѝлничџк* < сѝлен (јак, снажан), *сла̀бичџк* < слаб (слаб, слабуњав, болешљив), *со̀леничџк* < со̀лен, *ѝр̀удничџк* < ѝр̀уден (тежак, напоран), *х̀убавичџк* < х̀убав, *џ̀елиџк* < цел, *чер̀вџ̀ениџк* < чер̀вџ̀ен, *ч̀ерничџк* < ч̀ерен, *чѝстиџк* < чист (Мурдаров и др. 2011); *бòсичџк*, *висòџк*, *г̀лџ̀йавичџк*, *го̀лџ̀мичџк*, *дѐбџ̀личџк*, *доб̀риџк*, *др̀ебничџк*, *кѝселичџк*, *мѝличџк*, *нѝсичџк*, *ѝр̀удничџк*, *ѝџ̀ничџк*, *х̀убавичџк* (Младенов 2000).

Суфикс *-ич(џ)к* се везује за пуне придевске основе на сугласник, нпр.: *сла̀бичџк*, *дѐбџ̀личџк*, *го̀лџ̀мичџк*, *х̀убавичџк* и сл. Уколико се мотивни придев завршава на *-џк*, суфикс *-ичџк* се додаје на придевску основу након одбијања суфикса *-џк*, нпр.: *г̀ладичџк*, *крòиџичџк*, *ѝџ̀ничџк* (Радева 1987: 117). За *-ич(џ)к* се истиче да је карактеристичан за разговорни бугарски језик (Исто). Експресивно значење субјективне оцене придева на *-ич(џ)к* (*крòиџичџк*, *ѝџ̀ничџк*, *сла̀бичџк*) наглашава и Бојацијев и др. (1999: 233).

*Придевски деминутивни са суфиксом -ав и његовим
ѝроширеним варијантима: -кав (-икав, -ињкав, -ишкав), -ужња̀в,
-иља̀в, -уља̀в, -иња̀в, -уња̀в, -ичав*

112. Други по продуктивности у призренско-тимочким дијалектима јесте суфикс *-ав*. Њиме су као саставним делом сложених, проширених суфикса изведени бројни придевски деминутиви који припадају како

семантичкој категорији 'предмет', тако и семантичкој категорији 'особа'. Примери потврђују знатно већу продуктивност овог суфикса у творби придевских деминутива из семантичке сфере 'предмет': *белужња́в, белуња́в, горчиља́в* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *белужња́в, жлијуња́в, зелењикав, сџудењикав, ша́ргав* (шаренкаст), *шујикав* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *белиња́кав, љуињикав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *белужња́в, бљуи́кав, жуи́иња́в, зелењикав, ладњикав, мрџикав, сџудења́в, црвењикав* (С–З, Кам., Јов., 2004); *горчуља́в, жуи́ишикав, зелењикав, зелењи́икав, љуи́ишикав, модриња́в, розњикав, црвењу́икав, црњи́икав, шарењикав* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *горчиља́в жуи́иња́в розиња́в* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *белужња́в, бљуи́кав, вина́в, голу́жња́в, ђувезни́кав, жли́иња́в, жли́ињикав* (*жли́ињикав*), *жли́иуња́в, зелени́кав, зелењикав, ладњикав, мрџикав, мрџика́љив, мрчка́в, муи́љикав, модри́кав, осџи́рикав, розни́кав, руменика́в, солка́в, сџи́рујкав, сџи́руљкав* (прохладан), *сџудењикав, ћи́икав, црвењикав, шерени́кав* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *белужња́в, белуња́в, бљуи́кав, водења́в, голиша́в, жуи́иња́в, зелењикав, зелењика́кав, кеки́икав, круи́ињикав, ладњикав, љуи́иња́в, модри́кав, модриња́в, модруља́в, мрчка́в, мрчкања́в, муи́ињикав, розни́кав, сџудењикав, црвењикав, шарењикав* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *белиња́в, благуња́в, веи́рича́в, жуи́иња́в, зелењикав, злаи́иња́в, кафењича́в, љуи́ињикав, модриња́в, мокрича́в, розиња́в, розиња́в, сребриња́в, сџудењикав, црвењу́икав, црњикав, чамушља́в, чуриња́в* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

112.1. Знатно је мањи број придевских деминутива с овим суфиксом из семантичке сфере 'особа': *болни́кав, мришуља́в* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *болужња́в, глу́вав, мрџикав* (С–З, Кам., Јов., 2004); *болиња́в, болуња́в* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *болежња́в, болња́в, болиња́в, болужња́в, болни́кав, слабужња́в* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *бледиња́в, болни́кав, болужња́в, болуња́в, зау́лкав, кења́в, слабуња́в, шју́жња́в* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *бледиња́в, болни́кав, грознича́в, дрвени́чава, мајсџи́орича́в, слабиња́в, улавича́в* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

112.2. У српском стандардном језику суфикс *-ав* у саставу сложених суфикса *-еља́в, -уља́в* и *-иша́в* ограничене је продуктивности само у семантичкој сфери 'особа'.⁹³

⁹³ Стевановић 1975: 550 наводи само придеве *круи́теља́в* и *голиша́в*.

113. Обратни речник бугарског језика бележи следеће примере придевских деминутива на суфикс *-ав* и његове проширене варијанте: **-ав:** *болна̀в, дребна̀в*; **-кав:** *сѝвкав, сѝнкав* (плавичаст), *рѝвкав* < *рѝвѝк* (меко скуван, ровит); **-икав:** *сла̀дника̀в, червѝника̀в, зелѝника̀в, кафѝника̀в*; **-езника̀в:** *белѝзника̀в*; **-еника̀в:** *жѝлѝѝеника̀в* (Мурдаров и др. 2011); *сѝвкав, сѝнкав*; **-икав:** *зелѝника̀в, кафѝника̀в, сла̀дника̀в* (слаткаст), *червѝника̀в, чернѝка̀в*; **-еника̀в:** *жѝлѝѝеника̀в*; **-езника̀в:** *белѝзника̀в* (Радева: усмено саопштење); *белѝзника̀в, жѝлѝѝеника̀в, зелѝника̀в, сѝнкав, червѝника̀в* (Иванова: усмено саопштење).

113.1. Како примери показују, суфикс *-ав* је ограничене продуктивности у творби придева уопште, али се истиче моменат да неки придеви попут *болна̀в* од *бѝлен* и *дрѝбна̀в* од *дрѝбен* испољавају изврстан степен семантичке разлике, при чему су придеви на *-ав* са умањеним значењем мотивних придева *бѝлен* и *дрѝбен* – подвлачење Р. В. Ж. (Радева 1987: 116/117).

Проширеним варијантама *-кав, -икав, -еника̀в, -езника̀в* изведен је ограничен број придевских деминутива, који су својствени разговорном језику (Радева 1987: 117).

114. Велева (2006: 201–202) говори о значајном сужавању суфиксалних творбених модела придевских деминутива у македонском језику због њихове нефункционалности у систему, те као фреквентан и продуктиван истиче модел са суфиксом *-ав* и његовим проширеним варијантама *-кав, -икав, -ника̀в, -улав, -узлав, -ња̀в, -ушка̀в: глу̀йав, белкав, жолѝка̀в, зеленка̀в, црнка̀в, голѝма̀в, киселка̀в, блѝдика̀в, жолѝѝика̀в, киселника̀в, лу̀ѝника̀в, модрика̀в, модринка̀в, сивика̀в, зелѝника̀в, жолѝѝулав, белулав, блѝдуња̀в, жолѝѝуња̀в, зеленушка̀в, црвенушка̀в*. Ауторка истиче да су ови модели чешћи у дијалекатској употреби, те да је у стандардном македонском језику чешћа и функционалнија употреба суфиксног модела на *-ичок, -ка, -ко:* *голѝмичок, белѝчок, жолѝѝичок, румѝничок, дебѝличок, сла̀бичок, убавѝчок*.

*Придевски деминуѝиви са суфиксом -ас
и његовим проширеним варијантама: -кас, -час, -ичас*

115. Наша грађа показује да је суфикс *-ас* са проширеним варијантама: *-кас, -час, -ичас* у призренско-тимочким дијалектима у

творби придевских деминутива којима се исказује умањени, снижени интензитет боја, слабо продуктиван: *бѣлас*, *бѣлчас* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *црвењас* (Т–Т, Пир., Живк., 1987); *аленкас*, *бѣлчас*, *жуџикас*, *моравилкас*, *суркас*, *црнкас*, *шарѣнкас* (С–З, Кам., Јов., 2004); *аленкас*, *жуџикас* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); 2005; *црвѣнкас* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *алѣнкас*, *жуџикас*, *суркас*, *црнкас*, *шарѣнкас* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

115.1. Међутим, у стандардном српском језику, за исказивање умањеног интензитета боја, овај суфикс, особито сложени суфикс *-касџ* има врло високу продуктивност.⁹⁴ Еквивалент стандардних суфикса придевских деминутива за боје у призренско-тимочким дијалектима је суфикс *-ав* са својим проширеним варијантама.⁹⁵

Префиксално-суфиксални начин творбе

116. Други по продуктивности творбени начин у призренско-тимочким дијалектима јесте префиксално-суфиксални, којим је творено 47 придевских деминутива.

Придевски деминутиви са њрефиксом на- и суфиксираним њридевима

117. Од префикса је најпродуктивнији префикс *на-* који је забележен у 29 придевских деминутива. Инфиксални творбени елемент је мотивни придев у пуном облику или у виду придевске основе. У оваквој творбеној структури префикс *на-* се везује за суфиксирани придев, а грађу ћемо изложити по продуктивности суфикса. Највећи је број примера са суфиксом *-(њ)ичав*, *-(н)ичав*, по творбеном образцу: *на-* + *-(њ)ичав*, *-(н)ичав*: *нааљичав*, *набудаличав*, *наглувичав*, *нагосџоћичав*, *накурвичав*, *наљуџићичав*, *намајсџоричав*, *насџирањичав* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *набџлничав*, *наглџвичав*, *наглџвњичав*,

⁹⁴ Суфикс *-касџ* и остале његове сложене варијанте: *-икасџ*, *-ичасџ*, *-уљасџ*, *-ушасџ* и *-ушкасџ*, у стандардном језику су врло продуктивни у творби придевских деминутива који означавају боје (Стевановић 1975: 566–567).

⁹⁵ Видети у овом раду суфикс *-ав*.

наладњичав, налудњичав, назадњичав, наладњичав, налудњичав, најразничав, настїрањичав, настїрашњичав (Г–Л, Пир., Живк., 1987); *наблесавичав, навеїпрењичав, наглувичав, нагосїодичав, накіселичав, накурвичав, намајсїоричав, настїраничав, нашунїавичав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *намајсїоричав* (С–З, Кам., Јов., 2004); *наблагњичав, наблесавичав, наболничав, набудаличав, наглувичав, нагорњичав, наљуїњичав, намајсїоричав, намушкаричава, настїраничав, настїудењичав, нашашавичав* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *наблєсњичав, наболничав, нагладничав, наглувичав, наголичав, нагорњичав¹, нагорњичав², надолничав, налудничав, намајсїоричав, намєсїичав, намєсїичкав, намокричав, нанїзбрдичав, најосничав, најрасничав, најрєсничав, најудличав, настїраничав, наћудичав, наузбрдичав, наузбрдњичав, нашашавичав* (Г–Л, Тим., Дин., 2008); *наблагњичав, наблєсњичав, наболњичав, набрзњичав, наглувичав, наглуїњичав, нагорњичав, накіселичав, налудњичав, наљуїњичав, намајсїоричав, намаовичав, намєсїичав, настїрашњичав, нацрњичав, нашашавичав, нашашњичав* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *набаксузничав, набудаличав, набуличава* прид. (само ж. р.), *нагосїодњичав, нагрбичав, најїничав, накруїничав, налоїовичав, налудичав, намагличав, намайчав, намокричав, намрївичав, намуїавичав, намушкаричава* (само ж. р.), *наулавичав, науличав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

117.1. Префикс *на-* се у мањем броју примера везује за придев суфиксиран другим суфиксима, и то: *на-* + *-ињ(к)ав:* *наблагїњав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *наљуїињав, нажуїињкав, наљуїињкав* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *на-* + *-ишкав:* *нацрњишкав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *на-* + *-њикав:* *наљуїињикав* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); ***на-*** + ***-ужњав:*** *набелужњав* (С–З, ј. Срб., Стој., 2010); *на-* + *-ичас:* *набелїчас* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

117.2. Запажа се, додуше, у малом броју примера и појава везивања префикса *на-* за једном већ префиксиране придеве (*уз-*, *низ-*) у којима се ради о двоструко префиксираним придевским деминутива са суфиксом као последњим делом творбене структуре: *наузбрдичав, наузбрдњичав, нанїзбрдичав* (Г–Т, Тим., Дин., 2008).

*Придевски деминутиви с другим префиксима:
при-, (о)б-, уз-, су-, про, по- и суфиксираним придевима*

118. Префиксално-суфиксалног начина образовања је и значајно мањи број придевских деминутива са другим префиксима: *при-*, *об-*, *уз-*, *су-*, *про-*, *по-*.

118.1. Префикс *при-* се везује за придеве суфиксирани следећим суфиксима: *при-* + *-ачьк (-ачак, -ьчък)*: *приладначьк* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *приијесачьк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *приијврџьчък, приијесачак* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *при-* + *-ацьк, -ьцьк, -шьк*: *приголемицьк, приијесацьк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *при-* + *-љив*: *приијужљив* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *при-* + *-ичав*: *прижуиичав, призеленичав, прикиселичав, приубавичав, приулавичав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); *при-* + *-њикав*: *привлажњикав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); *при-* + *-ечак*: *прималечак* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); *при-* + *-ињав*: *примодрињав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); *о-* + *-ечак, -ичав, ечак (-ечак)*: *омалечак* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *омалечак* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *омалечак* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *осуичав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *омалецак, омалечак* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); *об-* + *-ечьк, -ацьк (-ьцьк), -ачак (-ьчък)*: *обманечьк, обретицьк, обретиачьк, обретицьк, обсиицацьк, обсиицьк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *по-* + *-чьк, -ан*: *поодолечьк, поживчьк* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *по-* + *-ан*: *поуукраиан* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *про-* + *-ан*: *проћиселан* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *проћиселан* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *су-* + *-ан, -ичав, -(ј)ес*: *сублизан* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *суљудичав* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *субрљичав* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011); *сучрњес* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *уз-* + *-(њ)ичав, -ан, -чьк*: *узбрџичав / узбрџичав, узбрџичав / узбрџичав* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *уукраиан* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *уукраиачьк* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

119. Извори грађе показују да је у бугарском језику заступљен префиксално-суфиксални начин творбе придевских деминутива, али да је он, за разлику од стања у призренско-тимочким говорима ниже продуктивности. У бугарском језику, за разлику од призренско-тимочких говора, овај творбени начин је мање продуктиван од префиксалног начина творбе.

120. Радева, такође, потврђује овакво стање и наводи само префикс *вџ-* који се у творби придевских деминутива везује само за несуфиксирани придеве и истиче да овај префикс има разговорни

придевских деминутива, није позната стандардном српском језику. Ову појаву бележи и префикс *īo-* који се везује за једном већ префиксиране деминутиве префиксом *īри-*.

Префиксални начин творбе

124. Префиксални начин творбе придевских деминутива у призренско-тимочким дијалектима је ниже продуктивности у односу на префиксално-суфиксални начин творбе. Њиме су образована укупно 24 придева деминутивне семантике. Њихов творбени образац је: *īрефикс* + *īридев нулџе суфиксације*.

125. У бугарском језику заступљен је префиксални начин творбе придевских деминутива, продуктивнији од префиксално-суфиксалног творбеног начина, али приближно исте продуктивности у односу на стање у призренско-тимочким дијалектима. Као и у префиксално-суфиксалној творби, како грађа сведочи, најпродуктивнији је префикс *вџз-* као семантички еквивалент префикса *на-* у призренско-тимочким дијалектима: *вџзбџл*, *вџзблџд*, *вџзвисџк*, *вџзгорџив*, *вџзгрџуб*, *вџздебџл*, *вџздрџебен*, *вџздџлџг*, *вџзжџлџи*, *вџзкџсел*, *вџзмџлџк*, *вџзмџргав*, *вџзнџсџк*, *вџзџриемџив*, *вџзџриемџив*, *вџзрџозов*, *вџзсџив*, *вџзслџб*, *вџзсџиџудџн*, *вџзџшежџк*, *вџзџћнџк*, *вџзџидџиџл*, *вџзхлџден*, *вџзчервџн*, *вџзширџок* (Мурдаров и др. 2011); *вџздебџл*, *вџзгољм*, *вџзкџсел*, *вџзнџсџк*, *вџзсолџн*, *вџзсџиџар*, *вџзџџесен* (Радева 1987: 120); *вџззелџн*, *вџзсџин* (Младенов 2000).

Придевски деминутиви с џрефиксима:

при-, *на-*, *(о)б-*, *уз-*, *про-*, *су-* и *џридевима нулџе суфиксације*

126. Најпродуктивнији је префикс *џри-*: *џрићнџк* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *џриџвлажан*, *џриџлоџтан*, *џриџгруб*, *џриџмуџиав*, *џриџруџан* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *џриџџрос* (С–З, Кам., Јов., 2004); *џриџвлажан*, *џриџкраџшак*, *џриџлџнџ*, *џриџџесан* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *џриџлџнџ*, *џриџџџиџиав*, *џриџмал*, *џриџрџџшак*, *џриџслаб* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *џриџлаџдан*, *џриџџџиџи*, *џриџмал*, *џриџсџиџиџан*, *џриџскрџжав*, *џриџсмџиџан*,

ѝрисрѝкав, ѝрисѝегњеѝ, ѝриѝанак, ѝриѝврѝд, ѝриѝуѝ, ѝриѝуѝав, ѝриѝубав, ѝриѝуѝнаѝав (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

127. Велева (2006: 203) констатује да је у македонском језику присутна тенденција дезактуелизације образовања придевских деминутива префиксима *ѝри-* и *су-* због њихове нефункционалности (али не каже који је њихов еквивалент – подвлачење Р. В. Ж.) и наводи следеће примере: *ѝриглуѝ, ѝрисѝар, ѝриѝросѝ, сунизок, сулуд*.

128. Следећи по продуктивности је префикс **на-**:⁹⁸ *наѝразан* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *нагњил, нагорак, нарујан, насиров, наѝсал, наѝсел, наѝрвен* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *нагорчив* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010)

129. У бугарском језику су забележени и придевски деминутиви са префиксима ограничене продуктивности: *на-*: *наѝлѝѝѝк, наѝразен*; *ѝри-*: *ѝригладен, ѝриѝблачен, ѝрискѝрбен < скѝрбен* (тужан, жалостан), *ѝричудлѝв* (чудан, необичан); *ѝро-*: *ѝросѝѝѝден, ѝрохладен* (Мурдаров и др. 2011); *ѝрохладен, ѝрошарен* (просед) (Младенов 2000).

130. За префиксом *на-* долази префикс (*о*)*б-*: *оѝсиѝан* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *о мал* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *о мал, обреѝѝѝк, о мал, оѝсиѝан, оѝѝразан* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *о мал, осиѝан, оѝѝразан* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

131. Приближно сличне продуктивности је и префикс *уз-*: *ускраѝѝак* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *ускраѝѝак* (С–З, Кам., Јов., 2004); *ускраѝѝак, уѝѝесан* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *уз мал, уѝѝесан* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *уз влажан, ускраѝѝак, уѝѝесан* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

132. Префиксима *ѝро-* и *су-*, ниске продуктивности, образовано је неколико придевских деминутива: *ѝроѝисел* (С–З, Кам., Јов., 2004); *ѝроѝисел* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *ѝроѝисел* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *су влажан*⁹⁹ (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

⁹⁸ Речник САНУ, том 13, бележи више придевских деминутива са префиксом *на-* који су посведочени у литерарном језику писаца са подручја Србије, Босне, Црне Горе, Хрватске, а ми овде наводимо само неке: *наблед, наболан, наборасѝ, наглув, нагњо, нагорак, надуг, нажуѝ, назелен, накисео, накрив, наѝруо*. Више о префиксалној творби придева префиксом *на-* у српскохрватском књижевном језику у: Рада Стијовић 1983.

⁹⁹ Изразиту непродуктивности префикса *су-* у савременом српском књижевном језику констатује Рада Стијовић. Њено истраживање је показало да су придеви с овим префиксом сасвим обична образовања у народним говорима на територији херцеговачко-крајишког дијалекта (нпр.: *субѝелкасѝ, субудаласѝ, сугребан/сугребан*), док се у осталим народним говорима овај тип своди на појединачна лексичка образовања (Стијовић 2013: 513–520).

133. Забележени су и двопрефигирани придевски деминутиви по творбеном моделу *̄yo-* + *̄yri-* + *несуфиксирани ̄yридев*: *̄yōyрӣ̄есан* (С–З, Кам., Јов., 2004); *̄yōyридебѐл*, *̄yōyрӣ̄есан* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *̄yōyрисл̄ан*, *̄yōyрисӯв*, *̄yōyрӣ̄есан* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *̄yōyрис̄̄ег̄г̄е̄ӣ* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

134. Знатно нижа развијеност придевских деминутива префиксалног образовања у бугарском језику, у односу на стање у призренско-тимочким говорима, објашњава се одсуством префикса који учествују у њиховој творби у призренско-тимочким говорима: *(o)б-*, *уз-*, као и одсуством деминутива двоструке префиксације.

135. Префиксално-суфиксални и префиксални начин творбе, изузев примера с префиксом *на-* у префиксалној творби, нису својствени стандардном српском језику.¹⁰⁰

Парцијални закључак

136. Семантичко-творбена анализа придевских деминутива у призренско-тимочким дијалектима омогућава извођење следећих закључака:

136.1. Придевским деминутивима уопште означавају се умањена, деминуирана својства појма који субјект оцењује.

136.2. Сви придевски деминутиви су анализирани у оквиру две семантичке категорије: категорија придевских деминутива из семантичке сфере 'неживо' и категорија придевских деминутива из семантичке сфере 'особа'.

136.3. У оквиру придевских деминутива из семантичке сфере 'неживо' издвојено је шест семантичких типова. Свима њима је заједничка деминуција физичке размере (величина, димензија) или степена интензитета квалитативног својства референтног појма.

136.4. Придевски деминутиви из семантичке сфере 'особа' класификовани су у два семантичка типа: деминутиви којима се на нижи степен своде физичка, манифестативна својства човека и деминутиви којима се умањују, ублажавају карактерна својства човека.

¹⁰⁰ В. Стијовић 1983.

138. Други по продуктивности у призренско-тимочким дијалектима је суфикс *-ав*. Њиме су као саставним делом сложених, проширених суфикса *-кав* (*-икав*, *-ињкав*, *-шкав*), *-ужњава*, *-иљава*, *-уљава*, *-ињава*, *-уњава*, *-ичава* изведени бројни придевски деминутиви који припадају како семантичкој категорији 'предмет', тако и семантичкој категорији 'особа'. Примери потврђују значајно већу продуктивност овог суфикса у творби придевских деминутива из семантичке сфере 'предмет': *белињакав*, *белужњава*, *белуњава*, *бљуји́кав*, *горчиљава*, *горчуљава*, *жлџиуњава*, *жуџишињава*, *жуџишикава*, *зелењикава*, *зелењишкава*, *ладњикава*, *љуџишикава*, *љуџињикава* *модрињава*, *розњикава*, *сџудењикава*, *црвењушкава*, *црњишкава*, *шаргав* (шаренкаст), *шујикава*, *сџудењава*, *шарењикава*.

139. Обратни речник бугарског језика бележи следеће примере придевских деминутива на суфикс *-ав* и његове проширене варијанте: *-ав*: *болнава*, *дребнава*; *-кав*: *сџнкава* (плавичаст); *-икав*: *зеленикава*, *сладникава*; *-езникава*: *белезникава*; *-еникава*: *жџлиџеникава* (остале примере в. у т. 114).

140. Најновија истраживања говоре о значајном сужавању суфиксалних творбених модела придевских деминутива у македонском језику због њихове нефункционалности у систему. Као фреквентан и продуктиван истиче се модел са суфиксом *-ав* и његовим проширеним варијантама *-кав*, *-икав*, *-никав*, *-улав*, *-узлав*, *-њава*, *-ушкава*: *глујава*, *белкава*, *жолџишкава*, *љуџиникава*, *жолџиулав*, *белузлав*, *бледуњава*, *жолџиуњава*, *зеленушкава*, *црвенушкава*. Будући да се они сматрају типичним за дијалекте, у стандардном македонском језику је чешћа и функционалнија употреба суфиксалног модела на *-ичок*, *-ка*, *-ко*: *големичок*, *беличок*, *жолџишчок*, *румичок*, *дебеличок*, *слабичок*, *убавичок*.

141. Суфикс *-ас* (*-кас*, *-ичас*) је у призренско-тимочким дијалектима слабо продуктиван и њиме се деривирају деминутиви за означавање умањеног, сниженог интензитета боја: *белкас*, *жујикас*, *зеленкас*, *црнкас*, *црвењава*, *беличас*. Уместо њега се користи суфикс *-ав* са својим проширеним варијантама.

142. Други по продуктивности творбени начин у призренско-тимочким дијалектима је *префиксално-суфиксални*. Од префикса је најпродуктивнији префикс *на-* као резултат његове способности везивања за врло продуктивне суфиксе (*-ињава*, *-ињава* (*накиселичава*, *наблагинчава*) и могућности везивања за једном већ префиксираних придеве: *науз-*, *наниз-* (*наузбрдичава*, *наузбрдињава*, *нанизбрдичава*). Осим тога, развијености овог творбеног начина доприносе бројни други

префикси (*о(б)-, њо-, њри-, њро-, уз-, су-*) који се везују за придевске деминутиве суфиксирание разнообразним суфиксима: *обреџачџк, њриголемиџк, њриџврџџк, узбрџичав, сулудџичав*, али и за једном већ префиксирание придевске деминутиве, нпр. *џоџриџџсачџк*.

143. Појава двоструке префиксације придева уопште, нарочито придевских деминутива, није позната стандардном српском језику.

144. Остале бројне примере придевских деминутива префиксално-суфиксалног начина творбе в. у т. 118, 118.1, 118.2, 119.1.

145. Приказано богатство различитих префикса у призренско-тимочким дијалектима (*на-, о(б)-, њо-, њри-, њро-, уз-, су-*) који се везују за придевске деминутиве суфиксирание разнообразним суфиксима, своди се у бугарском језику на префикс *вџз-*, с изузетком једног примера са префиксом *на-* (*налудничав*). Такође, примери показују да се префикс *вџз-* везује само за придевску основу суфиксирану суфиксом *-ич(џ)к*: *вџздебџличџк, вџздџлџичџк, вџзџсичџк, вџзслабичџк, вџзсџџриџчџк, вџзсџџудџничџк, вџзсуџхичџк, вџзчервениџкав* (остале примере в. у т. 120, 121, 122).

146. Префиксални начин творбе придевских деминутива од префикса и позитива придева је ниже продуктивности.

146.1. Најпродуктивнији је префикс *на-*: (*наџџил, наџорџив*). Остали префикси су: *џри-* (*џривлаџжан, џриџруџб*), *об-* (*обреџџак, обџсиџџан*), *уз-* (*уџсџесан, уџмал*) и *џро-* (*џроџџисел*). Остале примере с наведеним префиксима, као и примере са другим префиксима в. у т. 127, 129, 131, 132, 133.

147. У бугарском језику је префиксални начин творбе придевских деминутива продуктивнији од префиксално-суфиксалног творбеног начина. Као и у префиксално-суфиксалној творби, како грађа сведочи, најпродуктивнији је префикс *вџз-* као семантички еквивалент префикса *на-* у призренско-тимочким дијалектима: *вџзбџял, вџзблџд, вџзвисџдк, вџзџорџив, вџзџруџб, вџздебџл, вџзџџлиџ, вџзрџџзов, вџзсџив, вџзслаб, вџзсџџудџен* и слично.

148. Забележени су и придевски деминутиви са префиксима ограничене продуктивности: *на-, џри-, џро-* (в. примере у т. 130).

149. У македонском језику је присутна тенденција дезактуелизације образовања придевских деминутива префиксима *џри-* и *су-* због њихове нефункционалности (в. примере у т. 128).

150. Истраживање показује да призренско-тимочки дијалекти имају веома развијен систем творбе придевских деминутива, уз коришћење већег броја творбених суфикса и творбених префикса са могућношћу њихове комбинације или везивања префикса за позитиве придева.

151. Творбу придевских деминутива у бугарском језику одликује значајно мањи број творбених суфикса, поготову префикса.

152. У македонском језику је присутна тенденција дезактуализације више суфиксалних, префиксално-суфиксалних и префиксалних творбених модела.

IV. ГЛАГОЛСКИ ДЕМИНУТИВИ

Основна својства глаголских деминутива

153. Глаголски деминутиви су у призренско-тимочким дијалектима особена и продуктивна творбено-семантичка категорија, у творбеном смислу диференцијална у односу на стандардни српски језик. Творбени елементи непосредно утичу како на перфективизацију и имперфективизацију, тако и на семантичку модификацију мотивног глагола, творећи глаголске лексеме са значењем квантитативног умањења интензитета радње или стања, односно квалитативног умањења извршене радње исказане основним мотивним глаголом. Са тог становишта, глаголски деминутиви попут именичких и придевских деминутива припадају речима субјективне оцене.

Досадашња истраженост глаголских деминутива

154. У монографијама које се баве дескрипцијом фонетских и морфолошких особености призренско-тимочких говора, глаголски деминутиви се помињу као примери морфолошких облика, али се њихов творбено-семантички статус, попут именичких и придевских деминутива не разматра посебно

Засебних студија о творби речи у призренско-тимочким говорима нема.

155. Овде ћемо, по хронолошком принципу, изнети податке о глаголским деминутивима, у оној мери у којој их доносе монографски описани говори призренско-тимочке дијалекатске зоне:

155.1. У монографији *Говори Бучума и Белог Појока* не разматра се творба речи (Богдановић 1979).

155.2. У монографији *Говор Алексиначког Поморавља* творба речи се не разматра посебно, али аутор у оквиру другог дела Облици (141–224) на 213. страни каже: „Обични су деминутиви и итеративи: *йівка, рілька, тїрчка, тїуцка, цврїка, швірка* ... као и од њих изведени: *йойивкује, йойирчкује, йойиуцкује, йоцврїчкује* ... са осталим паралелним облицима: *йорилкуј; йивкаа* сам кад не види никој ... *йойивкуваа* си он” (Богдановић 1987).

155.3. У монографији *Говор Црне Траве и Власине* нема посебног дела о творби, а у поглављу Облици, у делу у коме се расправља о глаголским облицима (203–236), пронашли смо глаголски деминутив: ти му *сврїка, сврїкаше*, који, иако усамљен, упућује на ову семантичку категорију која је обична у околним говорима (Вукадиновић 1996).

155.4. Монографија *Говори Понишавља* нема посебног дела о творби речи, а у оквиру другог дела Облици, у Напоменама о појединим глаголима, аутор каже да су деминутивни глаголи чести у говору Понишавља и наводи примере: *музне* ... гасарче само *свїйїка* ... сас њи се *йойокрїје* ... *йочукне* га по образ (Ћирић 1999: 180).

155.5. У монографији *Говор Зайлања*, у посебном делу насловљеном Творба речи (199–211), ауторка о творби глагола говори на две стране. Помиње и творбене моделе глаголских деминутива и притом наводи неколико примера: *йоглеїкује* ... *йойивкује, йорїїкује, йосвїїкује, йоцуїкује* (Марковић 2000: 218).

156. Неки од ексцерпираних речника доносе, мада доста оскудно, што је и разумљиво има ли се у виду задатак и природа оваквих публикација, извесне напомене о творби речи у оквиру кратког представљања особина дотичног говора.

156.1. Тако Јовановић (2004: 325) истиче да су у Каменици код Ниша чести деминутиви од именица, али да нису ретки ни аугментативи. Аутор укратко помиње и придевске деминутиве (326), али не помиње и глаголске деминутиве, којима његов речник иначе обилује.

156.2. Ауторка *Речника говора јабланичког краја*, у делу Увода, О Речнику говора јабланичког краја, истиче, између осталог, потребу да што исцрпије представи деривационо гнездо једне лексеме што омогућава не само употпуњавање лексичког фонда једног говора већ и увид у творбену проблематику речи. Изузев о именичкој и придевској творби, ауторка напомиње и творбу глагола и наводи

примере глаголских деминутива код којих се уочава и творбени модел двоструке префиксације (*йоуа́лим, йо́йрисѝѣгнем*), који је ређи у нашем стандардном језику (Жугић 2005: XXXVIII).

156.3. Речници *Тимочки дијалекатски речник* (Динић 2008) и *Црнојравски речник* (Стојановић 2010), у краћем опису говора који претходи лексикографском представљању, не помињу творбу речи уопште, те ни карактеристичну творбу глаголских деминутива.

157. Ретки су и појединачни радови о творби глаголских деминутива.

157.1. У једном раду се уопштено указује на специфичне творбене моделе именица, придева и глагола са деминутивним значењем (Жугић 2003: 81–87).

157.2. У раду *О неким глаголским образовањима* ауторка доноси врло занимљиве податке о творби глагола формантом *-к-* у заплањском говору и о семантичким нијансама овако образованих глагола (Марковић 2005: 134–139).

Творбено-семантичка систематизација глаголских деминутива

158. При истраживању најпродуктивнијих творбених начина глаголских деминутива, биће представљена њихова творбена структура, сагледана функција творбених елемената као и њихова веза са семантиком новонасталих глаголских јединица у процесу модификовања семантике мотивних глагола.

159. Творба глаголских деминутива биће изложена по продуктивности творбених начина.

160. Резултати истраживања биће компарирани са стањем у бугарском и македонском језику, структурно блиским дијалектима призренско-тимочке зоне, у мери коју нам омогућују досадашња сазнања о глаголским деминутивима у овим контактним језицима.

Префиксални начин творбе глаголских деминутива

161. Грађа потврђује да је префиксални начин творбе глаголских деминутива најпродуктивнији. Префикс *īo-* је најфреквентнији како у творби једнопрефиксалних тако и у творби двопрефиксалних деминутива. Његова висока продуктивност, између осталог, долази из могућности везивања за већ префиксирани глаголе.

161.1. Префикси *īpro-* и *īpri-* далеко су ниже фреквенције и налазе се у односу синонимије са префиксом *īo-*, што ће у даљој анализи бити показано на конкретним примерима.

Творбено-семантички īīīови глаголских деминутива с префиксом по- као најпродуктивнијим и њему синонимичним префиксима про- и при- ниске īродуктивносīи

162. Грађа из коришћених дијалекатских речника упућује на неколико битних питања везаних за глаголске деминутиве префиксалног начина образовања у призренско-тимочким дијалектима: а) питање глаголског вида глагола који подлеже префиксацији префиксом *īo-*; б) питање да ли се префикс *īo-* везује за просте, неизведене или изведене глаголе; в) питање промене глаголског вида помоћу префиксалне морфеме *īo-*; г) питање начина испољавања деминутивне радње; д) питање приоритета видског или деминутивног елемента код глагола с префиксом *īo-* у зависности од тога да ли се префикс *īo-* везује за глагол који у својој структури има коренску морфему и основински вокал, или за глагол који између коренске и основинске морфеме има формант *-к-* и морфему *-кује-* којом се гради презентска основа.

162.1. Ово се свакако односи и на глаголске деминутиве префиксирани префиксима *īpro-* и *īpri-*.

162.2. Због изузетно високе продуктивности, најпре ће бити анализирани деминутиви с префиксом *īo-*. Потом ће у оквиру одређеног творбено-семантичког типа бити наведени и глаголски деминутиви са друга два префикса.

163. У материјалу којим располажемо јасно се уочавају четири творбено-семантичка типа глаголских деминутива с префиксом *īo-*.

163.1. Први творбено-семантички тип од префиксне морфеме ПО- и несвршеног глагола (НГ) који чине коренска морфема (КМ) и основински вокал (ОВ), може се представити творбеним обрасцем: *ПО- + НГ*, односно *ПО- + КМ + ОВ*.

163.1.1. Најпре наводимо примере, а потом ћемо на основу изложеног материјала извући одређене закључке у складу са напред постављеним питањима. Дефиницију творбено груписаних глаголских деминутива, сходно њиховој семантици, наводимо код првог извора у коме се деминутив јавља, и то за оне деминутиве чије је значење теже препознатљиво.¹⁰¹

ѿожáли 'проведе извесно краће време у жалости за преминулим', *ѿозбóри* 'в. повреви', *ѿојáша*, *ѿокáра* 'мало, донекле изгрди', *ѿоорáѿи* 'проведе извесно краће време у разговору, поразговара', *ѿоѿáзи* 'извесно краће време пази некога', *ѿоѿојé*, *ѿорабóѿи* 'извесно краће време ради, поради', *ѿосвѿири*, *ѿосме́је се* 'мало, кратко се смеје', *ѿосѿи́је* 'проведе извесно краће време у спавању, мало одспава' (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *ѿовѿка* 'мало поплаче', *ѿоврèви* 'проведе у разговору извесно краће време, поразговара', *ѿодрúса*, *ѿоодúма*, *ѿоожми*, *ѿозазѿира*, *ѿоорáѿи*, *ѿоѿојé*, *ѿоѿакóли* 'извесно краће време галами' (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *ѿоáли*, *ѿоболѿи* 'извесно краће време боли, кратко, мало боли', *ѿовáља* ' кратко време, мало котрља', *ѿовáља се* ' кратко време се ваља по трави, слами и сл.', *ѿовáрди* 'извесно краће време пази', *ѿовóзи се*, *ѿоврèви*, *ѿогорѿи*, *ѿогрди* 'извесно краће време скичи, кратко, мало скичи (о прасету)', *ѿоожми*, *ѿосѿвѿли* 'извесно краће време плаче, кратко, мало плаче', *ѿоокиѿи*, *ѿомáзни* 'извесно краће време глади, милује', *ѿомóѿша*, *ѿонóси*, *ѿоóди* 'проведе извесно краће време у ходању, мало, кратко хода', *ѿоѿáзи*, *ѿоѿасé*, *ѿоѿѿрска* ' кратко, мало пада (о киши)', *ѿорабóѿи*, *ѿорáни*, *ѿоровé* 'извесно краће време плаче, кратко, мало плаче', *ѿосвѿири*, *ѿосѿи*, *ѿоѿѿрља (се)*, *ѿоѿѿрóѿа*, *ѿоѿѿрѿи* 'извесно краће време трпи, подноси (обично неку непријатност)' (С–З, Кам., Јов., 2004); *ѿобáчка се* 'расхлади се накратко у бачкалу (о свињама)', *ѿооберé*, *ѿоѿи́је* 'извесно краће време плаче, мало, кратко плаче', *ѿогрвáља се* 'проведе извесно

¹⁰¹ Будући да је дефинисање глаголских деминутива у коришћеним речницима често неадекватно и разнообразно, ауторка ће ради прецизности и уједначености наводити сопствене дефиниције.

краће време у ваљању, котрљању, кратко, мало се ваља, котрља', *ѿожмије* 'проведе једно краће време жмурећи, дремајући, кратко, мало одрема', *ѿозбóри*, *ѿокаиё* 'проведе извесно краће време у ишчекивању некога', *ѿоѿојё*, *ѿока̀ра*, *ѿољызга се* 'проведе извесно краће време клизајући се, мало, кратко се клиже', *ѿома́је се* 'проведе извесно краће време у доколици, разоноди', *ѿома̀ца* 'извесно краће време једе умачући залогаје хлеба у јело', *ѿони́ша* 'мало, кратко љуља некога', *ѿоóди*, *ѿоора́ѿи*, *ѿоѿа̀зи*, *ѿоѿла́че* 'извесно краће време плаче, мало, кратко плаче', *ѿоѿојё* 'мало, кратко пева', *ѿоѿóска* 'мало, донекле претражује по нечијој коси, уклањајући ваши', *ѿорабóѿи*, *ѿосв́ири*, *ѿосме́је се*, *ѿосѿи́је*, *ѿочё́ка*, *ѿочё́ша*, *ѿошѿа̀ра* 'приштеди, заштеди' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *ѿокру́њи*, *ѿоседѿи*, *ѿоћуѿи́и* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *ѿовика́* 'в. повије', *ѿовóли*, *ѿоврё̀ви*, *ѿогори́*, *ѿогрди́*, *ѿодржѿи*, *ѿожв́ака*, *ѿока̀ра*, *ѿоми́је (се)*, *ѿонаѿо́ри* 'до извесне мере, мало, донекле нађубри', *ѿони́ша (се)*, *ѿонóси*, *ѿоѿоё́*, *ѿорабóѿи*, *ѿоровё́*, *ѿору́си* (пороси), *ѿосвё̀ѿи*, *ѿосв́ири*, *ѿосѿи́*, *ѿосћи́ѿа (се)*, *ѿоѿрóѿа*, *ѿочу́ва*, *ѿочу́ка*, *ѿоца́ка* 'мало, кратко галами' (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *ѿогрди́*, *ѿодржѿи*, *ѿожáли*, *ѿозбóри*, *ѿосвё̀ра*, *ѿосвё̀ри се*, *ѿосѿв́ли*, *ѿокóси*, *ѿокрё́ка*, *ѿолё́га*, *ѿолеку́је*, *ѿолелё́је* 'мало, кратко лепрша (на ветру)', *ѿољызга се*, *ѿома́је се*, *ѿомóѿа*, *ѿони́ша (се)*, *ѿонóси*, *ѿоора́ѿи*, *ѿоѿлеѿи́е*, *ѿоѿојё́*, *ѿоѿасё́*, *ѿоѿрди́*, *ѿорабóѿи*, *ѿоровё́*, *ѿору́ча*, *ѿосв́ири*, *ѿоседѿи*, *ѿоскубё́*, *ѿосме́је се*, *ѿосѿи́*, *ѿосѿи́оји*, *ѿоѿѿма́ри*, *ѿоѿи́ѿиѿи се*, *ѿоѿрóѿа*, *ѿоѿрѿи́*, *ѿоѿѿума́ра*, *ѿоцврчи́*, *ѿочё́ка*, *ѿочу́ва*, *ѿочу́ди се* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѿозб́ира*, *ѿолакрдѿи́ше*, *ѿољу́ѿи*, *ѿома́зни*, *ѿони́ша (се)*, *ѿоóди*, *ѿоонóди*, *ѿоѿла́че*, *ѿоѿојё́*, *ѿоора́ѿи*, *ѿоѿóска*, *ѿорабóѿи*, *ѿосѿи́је*, *ѿоѿрошкáри се* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

163.1.2. Наведени примери глаголских деминутива разматраног творбено-семантичког типа наводе на следеће закључке: префикс *ѿо-* трансформише трајни глагол (НГ) ограничавајући време трајања радње која се њиме исказује, односно перфектизује радњу трајног глагола. Ваља рећи да овде није реч о перфектизацији типа *ѿоједете:једете*, својствене како стандардном српском језику тако и призренско-тимочким дијалектима (*ѿоѿи́је*, *ѿоѿрóѿи*, *ѿочё́ша* и сл.), већ о виду перфектизације у коме префиксна морфема *ѿо-* своди радњу новонасталог глагола на извештан, квантитативно ограничени део или извештан степен интензитета. Дакле, ови параметри нису доведени до

пуног степена што упућује на другачију семантичку димензију овако изведених глагола. Такви глаголи означавају радњу која је реализована донекле, мало, односно у једном краћем временском интервалу. Због тога се и дефинишу описно прилозима: 'извесно краће време', 'мало', 'кратко', 'донекле' *и́лаче, ровѐ, ви́ка* и сл.

За глаголе овог творбеног типа битна су два елемента. Први се односи на перфектизацију глагола помоћу префикса *ио-*, тј. глагол несвршеног вида прелази у глагол свршеног вида: *рабо́иши → иорабо́иши, ровѐ → иоровѐ, ви́ка → иови́ка* и сл. Други елемент садржан у резултату творбе јесте нова семантичка димензија деминутивности.

164. Слично стање у бугарском језику потврђује Радева (1987: 147). Она наводи примере деминуције глагола префиксом *ио-* по творбеном моделу у коме се овај префикс везује за мотивне глаголе несвршеног вида и образује глаголске деминутиве, тј. глаголе са временски ограниченом радњом сниженог интензитета: *и́огово̀дри, и́олежѝ, и́оигра̀е, и́оседѝ, и́оча̀ка*. Детаљним увидом у Обратни речник бугарског језика (Мурдаров и др. 2011) установљена је висока продуктивност овог творбеног модела, а овде наводимо само мањи број примера: *и́ошѝбам, и́ома̀я се, и́омечѝа̀я, и́овѝрвѝ, и́огѝздя̀ се, и́очу̀дя се, и́обесѝдѝвам* (Мурдаров и др. 2011). Доносимо и примере из Бугарско-српског речника: *и́овалѝ* 'пада мало (о киши)', *и́огѝлвам̀* 'милујем мало', *и́окѝхвам̀* 'кијуцкам', *и́окоѝа̀я* 'копам мало', *и́омечѝѝа̀я* 'маштам мало', *и́орабо̀ди́я* 'радим мало', *и́орису̀вам* 'цртам кратко (мало времена)', *и́оча̀кам* 'чекам мало' (Младенов 2000).

165. Овај творбено-семантички тип карактерише и македонски језик: *и́олежи, и́оигра, и́осѝои, и́ооди, и́орабо̀иши, и́очека* (Велева 2006: 253).

166. У односу синонимије са глаголским деминутивима првог творбено-семантичког типа су деминутиви у којима функцију префикса *ио-* преузима префикс *иро-*, значајно ниже продуктивности: *и́роба̀ња (се)* 'окупа (се) како тако, како било, површно, на брзину', *и́робрѝчи (се)* 'обрија (се) како тако, површно, на брзину', *и́ромѝиѝ, и́роора̀иши* 'поразговара', *и́роскубѐ, и́росмѝди* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *и́робрѝчи се, и́роиѝѝа* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *и́роа̀ка* 'пролуња, протумара', *и́роклѝа* 'исклепа како тако, овлаш, површно, на брзину', *и́роиѝрѝка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *и́рокрѝчи, и́ролѐма, и́ромр̀да, и́ројерѐ, и́роскѝиа* (С–З, Кам., Јов., 2004); *и́роа̀ка, и́роба̀ња (се), и́рока̀сири* фиг.

'мало, донекле изгрди', *ѝрокречи* 'окречи, малача како било, ту и тамо, површно', *ѝролунса* 'в. проака', *ѝрочукља* 'изудара мало, донекле' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *ѝроскиѝа* 'в. проака', *ѝроскубе* 'очупа мало, донекле', *ѝросѝруже се* 'обрије се како тако, овлаш, на брзину' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *ѝровози (се)*, *ѝровреви* 'поразговара', *ѝрокуѝе (се)* 'окупа (се) на брзину, овлаш', *ѝромазни* 'лагано, кратко поглади', *ѝромѝе (се)* 'опере (се) како тако, овлаш, површно, недовољно добро', *ѝромлѝи* 'мало изудара', *ѝроѝрска* 'како било, овлаш опрска', *ѝроскубе (се)*, *ѝросѝи се*, *ѝросѝруже (се)*, *ѝрочешља*, *ѝрочука*, *ѝроѝака* (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *ѝроѝака*, *ѝробања (се)*, *ѝробричи се*, *ѝрожње*, *ѝрокасѝри*, *ѝрокречи*, *ѝромлѝи*, *ѝромузе*, *ѝроскубе*, *ѝросѝруже (се)*, *ѝроѝиша* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѝробања (се)*, *ѝролунса*, *ѝромѝе се*, *ѝромлѝи*, *ѝроѝњака*, *ѝроѝлакни*, *ѝросмуди*, *ѝроѝѝа*, *ѝроѝрси* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

167. Префикс *ѝро-* се јавља као творбени елемент глагола са значењем радње која се извршава у слабијем степену од радње исказане мотивним глаголом: *ѝроблесне*, *ѝрогрѝе*, *ѝрокашля* 'кашљуцнем' (Радева 1987: 151), уз напомену да се претежно употребљава у разговорном бугарском језику. Као илустрацију наводимо и неколико примера из Обратног речника бугарског језика: *ѝродумам* 'говорим кратко, говоркам', *ѝромѝнкам* 'кратко муцам', *ѝроскубя (се)* 'мало, кратко чупам', *ѝромѝя* 'оперем овлаш, површно'.

168. Велева потврђује глаголске деминутиве с префиксом *ѝро-* у македонском језику: *ѝрососи*, *ѝрогрми*, *ѝроѝрча* и сл. (2006: 253).

169. Забележени су и примери глаголских деминутива првог творбено-семантичког типа са слабо продуктивним префиксом *ѝри-*, синонимичним са глаголским деминутивима са префиксима *ѝо-* и *ѝро-*: *ѝриварка* 'припази накратко некога или нешто', *ѝригѝѝви* 'на брзину припреми храну', *ѝриковѝе* 'закује овлаш, лабаво', *ѝрикрѝи* (П–ЈМ, Митр., 1984); *ѝриварди*, *ѝричука* (Т–Ј, Пир., Живк., 1987); *ѝриварка се*, *ѝрикрѝека* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *ѝриварди (се)*, *ѝриварка (се)*, *ѝригѝѝви*, *ѝригрди* (С–З, Кам., Јов., 2004); *ѝриковѝе*, *ѝрикрѝека*, *ѝриѝравѝи* 'направи на брзину, како било, склепа', *ѝриѝрза* 'затвара мало, непотпуно, притвара (о вратима)' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *ѝриварди (се)*, *ѝригѝѝви*, *ѝригради* (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *ѝригѝѝви*, *ѝригрди*, *ѝридрѝе (се)*, *ѝрикрѝи*, *ѝрирабѝѝи* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѝрирабѝѝи*, *ѝририѝа*, *ѝрисѝѝа* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

’мало, донекле једе’, *ѿосвѿрка* ’проведе извесно краће време свирајући, кратко, мало свира’, *ѿосѿска*, *ѿосѿѿка* ’извесно краће време спава, мало одспава’, *ѿоѿрѿѿка* ’извесно краће време трупа, удара ногама о под’, *ѿошѿнка* ’извесно краће време шонка, учи да хода уз помоћ одрасле особе (о детету)’ (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картотека); *ѿовечѿрка*, *ѿодрѿска*, *ѿорѿчка* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѿогѿѿка (се)*, *ѿодѿска (се)*, *ѿомѿлка*, *ѿорѿчка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

173. Радева за бугарски језик потврђује деминутивно-хипокористичка образовања типа *глѿѿдка*, *рѿѿѿка* (1987: 140), као и образовања префиксом *ѿо-* типа *ѿоврѿи*, *ѿоѿовѿри* (Радева 1987: 147), али не и деминутиве типа *ѿоглѿѿдка*, *ѿорѿѿѿка*. Међутим, у усменом саопшењу, редовни професор словенске филологије на Универзитету у Софији, Најда Иванова, потврђује глаголске деминутиве типа *ѿоглѿѿдка*, *ѿорѿѿѿка*, *ѿодѿлка*, *ѿошѿѿчка*, *ѿоѿрѿѿѿка*, *ѿоѿрѿѿѿка*.

174. Велева (2006: 246) истиче за македонски језик творбени модел глаголских деминутива са суфиксом *-ка* што илуструје примерима: *врѿѿка* < врѿи, *голѿѿка* < голѿа, *греѿѿка* < гребе, *дрѿѿка* < дроби, *крѿѿка* < криви, *мрморка* < мрмори, *ѿѿрчка* < трча и сл., али не наводи примере за модел деминутива образованих префиксацијом суфиксираних глагола на *-ка* префиксом *ѿо-*. Да глаголи по овом моделу у македонском језику постоје, потврђује Веселинка Лаброска, редовни професор на Универзитету у Скопљу, наводећи у усменом саопштењу следеће примере: *ѿоголѿѿка*, *ѿогреѿѿка*, *ѿомрморка*, *ѿоѿѿрчка*, *ѿоѿоѿѿка*, *ѿосечка*, *ѿолѿлка*.

175. Са глаголским деминутивима овог типа синонимични су глаголи настали по истом творбеном обрасцу, с том разликом што функцију префикса *ѿо-* преузима префикс *ѿро-*, неупоредиво ниже продуктивности: *ѿролѿѿѿка* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *ѿрозѿѿѿка се* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005), *ѿроѿѿѿрка*, *ѿрошѿѿѿка се* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010).

175.1. Глаголски деминутиви овог творбено-семантичког типа, упоређени са глаголским деминутивима првог типа, показују на семантичком плану степен деминутивног нијансирања који је пропорционалан међусобном односу њиховог другог творбеног елемента. Наиме, префикс *ѿо-* се у оба наведена творбено-семантичка типа јавља као елемент који перфективизује и деминуира глаголску радњу: *ѿомаѿѿа* (први тип) и *ѿомаѿѿѿка* (други тип). Оба глагола се дефинишу ’маѿѿ / маѿѿка извесно краће време, кратко, мало’. Семантичка нијанса појачане

деминутивности другог глагола *йомáцка*, резултат је морфолошког форманта *-к-* који се као средство деминуције јавља већ у простом глаголу *мáцка*. Дакле, деминутивност глагола првог типа остварена је префиксом *йо-*, док је деминутивност глагола другог типа, изузев префиксом *йо-* реализована и формантом *-к-* у другом творбеном члану деминутивног глагола.

175.1.1. Овде бисмо скренули пажњу на још један битан елемент глаголских деминутива другог типа. Вршиоци радње у њима су младе јединке, младунчад, деца,¹⁰³ док су код глаголских деминутива првог типа вршиоци радње одрасле особе. Одрасла особа, осим у експресивном изражавању, никада за себе или другу особу неће рећи да *рúчка*, али ће овај глагол свакако употребити у комуникацији са дететом: *рúчкај*, ајде детé да *рúчка*, или, ајде детé да се *йобáњка* и сл. Дакле, субјект који врши радњу или посматра и оцењује радњу другог лица, износи о радњи свој субјективни став, те у том смислу глаголи с формантом *-к-* добијају уз деминутивно и хипокористичко значење.

175.1.2. Творбена структура оваквих глагола, како је на примерима показано, уз својство деминуције има и својство хипокористичности, па би сасвим оправдано било говорити о њима као о деминутивно-хипокористичким глаголима.

175.1.3. Нове семантичке нијансе су глаголска образовања настала префиксацијом глаголских деминутива несвршеног вида са инфиксом *-к-* другим префиксима: префикс + КМ + *-к-* + ОВ, типа *избáњкам*. Наиме, без обзира на идентичну творбену структуру, запажа се да глаголски деминутиви са префиксом *йо-* имају појачани степен деминуције, будући да су у њима и префикс *йо-* и инфиксална морфема *-к-* средства деминуције. Дакле, префикс *йо-* у њима у функцији је и перфектизације несвршеног глагола и деминуције (в. други творбено-семантички тип глаголских деминутива и тамо наведене примере, т. 173).

175.1.4. Префикси *из-*, *на-*, *о-* додати на глаголске деминутиве са инфиксом *-к-* само перфектизују глаголску радњу, али не снижавају додатно њен степен вршења. Будући да се њима глаголска радња доводи до краја и потпуног извршења, о њима би се тешко могло говорити као о глаголским деминутивима. Присуство форманта *-к-* упућује на изванредан степен деминуције и омогућава развијање хипокористичке нијансе

¹⁰³ На ову појаву указује и Марковић 2005: 135.

префиксираних деминутива. Стога је о наведеним образовањима путније говорити као о глаголским хипокористцима.

175.1.5. Имајући ово у виду, ваља направити извесно разграничење између деминутива са префиксима *из-*, *на-*, *о-* и деминутива са префиксом *йо-*, тј. између глагола типа *избањкам* и *јомацкам*. Овде се јавља и проблем дефиниције која би требало да изрази суштину њихове творбено-семантичке структуре. Ако се има у виду значење творбених префикса, јасно је да употреба прилошких квалификатива за деминуцију није упутна, јер је то контрадикторно значењу префикса као творбених елемената. Стога се опредељујемо за дефиниције које би изразиле да је радња глаголског деминутива доведена до краја, до потпуног извршења, до потпуне ситости: *измацка* 'помацка све, до краја', *намацка се* 'засити се мацкања', *наручка се* 'наједе се до ситости, потпуно', *нацврцка се* 'издовољи се цврцкања, пијучкања', *обањка* 'в. избањка', *омацка* 'в. измацка' (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *избџка*, *издѣлћа* (Т–Ј, Пир., Живк., 1987); *изницка*, *исиршка*, *нацџка се* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *заскуцка*, *зайџика*, *зайрџика*, *избџка (се)*, *извршка*, *издруска (се)*, *излџка се*, *излоћка*, *најујика се*, *јромѣшка* (С–З, Кам., Јов., 2004); *избањка* 'приведе крају бањкање, заврши бањкање', *измацка*, *намацка се*, *наручка се*, *нацврцка се*, *обањка*, *омацка* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *избџка*, *искојршка (се)*, *исћицка (се)*, *исчурка*, *набивка*, *набујика се*, *надруска се*, *наијујика се*, *наћицка (се)*, *ошчулћа* (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *зайрџика*, *зайрујика*, *заширџика*, *избањка (се)*, *избацка се*, *изгилџка*, *исирџка се*, *набујика се*, *најујика се*, *наручка се*, *нацврцка се*, *очѣшка се*, *јодвечѣрка* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *избџка (се)*, *избирка*, *издруска (се)*, *измацка*, *исирљка (се)*, *намацка (се)*, *нацврцкам се*, *омацка*, *очџика* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

176. Трећи творбено-семантички тип глаголских деминутива представљају деминутиви од префикса ПО- и префиксираног глагола свршеног вида (ПСГ) који представљамо обрасцем: ПО- + ПСГ, односно обрасцем: ПО- + префикс + КМ + ОВ, при чему је КМ коренска морфема а ОВ основински вокал.

176.1. Двопрефиксалне глаголе у српском књижевном језику први пут помиње А. Белић (1949: 313–317). О значењу секундарног префикса у двопрефиксалном глаголу према значењу глагола с једним префиксом каже да се „нов префикс ... управља према значењу глагола са једним префиксом, а не према самоме префиксу“ (313). Секундарни

префикс најчешће означава перфектизацију, али може имати и своје основно значење.

176.2. Сви каснији истраживачи двопрефиксалних глагола баве се утицајем једног и другог префикса на значење двопрефиксалног глагола: Клајн (2002: 286–290) даје значајније место двопрефиксалним глаголима и истиче да улога првог префикса није искључиво везана за перфектизацију имперфективних глагола. Он нарочиту пажњу скреће на глаголе које назива правим двопрефиксалним глаголима „у којима се оба префикса равноправно комбинују са основом, дајући значење које ни један ни други сам за себе не би могли имати“ (Клајн 2002: 287).

176.3. Терзић (1997: 309–320) истражује творбено-семантички аспект двопрефиксалних глагола са префиксалном конструкцијом *йона-* у српском и руском језику. Тошовић (2010: 107–120) бави се семантичком анализом двопрефиксалних глагола. Драгићевић (2013: 257–268) анализира двопрефиксалне глаголе са префиксима донекле супротстављених значења уз закључак (262) да у двопрефиксалним глаголима „префикси најчешће не ступају у директан однос, већ први префикс модификује значење већ префиксираног глагола, дакле односи се према глаголу, а не према префиксу“.

176.4. О глаголским деминутивима с префиксом *йо-* у савременом српском језику најпре и најдетаљније пише И. Грицкат.

177. Семантичку компоненту квантификативног типа са информацијом о количини, мери, интензитету или трајању радње у глагол уноси префикс *йо-* који је основни формални показатељ деминутивности глагола.¹⁰⁴ Овим префиксом указује се и на начин (из)вршења радње (лагано, нехајно и сл.), радња глагола се своди на извесни степен интензитета или се њено трајање квантитативно ограничава.

177.1. При анализи двопрефиксалних глаголских деминутива трећег семантичког типа пошли смо од значењске функције префикса

¹⁰⁴ Префикс *йо-* је, према речима Грицкат, најкарактеристичнији словенски префикс за глаголску деминуцију. Овој појави она је посветила читаву студију у којој истиче да „деминутивни глагол може значити да се радња врши кратко време, повремено, а не трајно, учестало а притом с мањим интензитетом, или тренутно, иако јој је природа трајна; или се радња врши са ситнијим резултатом, ако јој је значење резултативно; или се уопште врши нека неважна радња, несавршена, недовршена, или налик на основну радњу. С друге стране су присутни и они моменти који присуствују при деминуцији других речи: посматрање радње са симпатијом или, обрнуто, са иронијом“ (Грицкат 1955/1956: 47).

īo- који се додаје префиксираном мотивном глаголу, свршеног или несвршеног вида. У зависности од тога дали је префикс *īo-* у семантичкој функцији квантитативног или квалитативног детерминатора, извршена је класификација глаголских деминутива на деминутиве квантитативног и деминутиве квалитативног подзначења. Пре систематизације наводимо по један пример деминутива у једном и другом подзначењу: а) глаголски деминутив *īosachēka* означава радњу која је извршена у краћем временском периоду, мало, донекле, унеколико, тј. радњу која није реализована у потпуности, до краја, у пуном степену, интензитету и сл. Префикс *īo-* је квантитативни темпорални детерминатор који ограничава извршење радње у одређеном ограниченом временском одсеку. Он се може јавити и у функцији квантитативног количинског детерминатора при чему врши деминуцију количине глаголског процеса исказаног примарно префиксираним глаголом: глаголски деминутив *īorazdlji* означава радњу у којој је процес раздужења дуга извршен у једној количински мањој мери, мањим делом, односно не сасвим и у потпуности; б) глаголски деминутив *īozakr̄īi* је квалитативног подзначења и упућује на начин извршења глаголске радње, тј. на недовољно добро извршену радњу, на радњу која је извршена површно, лабаво, овлаш, како тако, било како: *īozakr̄īi* 'закрпи како тако, било како, лабаво, местимично, овлаш, прикрпи'.

177.2. У богатом корпусу двопрефиксалних глаголских деминутива с префиксом *īo-* запажено је да он не утиче на промену глаголског вида примарно префиксираног глагола како је то случај при творби глаголских деминутива од мотивних глагола несвршеног вида, типа *īorabōīim*. Прецизније речено, двопрефиксални глаголи секундарне префиксације префиксом *īo-*, било да је реч о глаголима свршеног или несвршеног вида, задржавају вид примарно префиксалних мотивних глагола. У деминутивима од префиксираних глагола несвршеног вида са творбеном инфиксалном морфемом *-yje-*, префикс *īo-* задржава и функцију семантичке модификације, тј. деминуције, с том разликом што деминутиви овакве творбене структуре, захваљујући инфиксалној морфеми *-yje-* добијају и једну нову семантичку компоненту за означавање итеративности глаголске радње. Она је својствена и квантитативном и квалитативном подзначењу глаголских деминутива несвршеног вида, као њиховим основним подзначењима.

178. У циљу прегледности, деминутиве квантитативне и квалификативне детерминације прегледаћемо одвојено.

179. Будући да се глаголска одредница у већини коришћених извора грађе за призренско-тимочке говоре даје у 3. лицу једнине презента, ради уједначавања користимо такође овај облик и тамо где је употребљен облик 1. лица једнине презента.

Дефиниције већине деминутива су углавном моје.

179.1. Најпре доносимо глаголске деминутиве у призренско-тимочким дијалектима, образоване по напред наведеном творбеном обрасцу, са квантитативним деминутивним подзначањем.

179.1.1. Префикс *йо-* додат на већ префиксиране глаголе има функцију квантитативног детерминатора и развија деминутивно значење. Такви двопрефиксални глаголи означавају квантитативно ограничену радњу, тј. радњу која није извршена потпуно, до пуног степена интензитета, која се врши слабијим интензитетом од очекиваног и пожељног. Због тога се овакво значење глаголске радње или стања исказује описном лексикографском дефиницијом у виду прилошких конструкција: 'неко време', 'кратко време', 'извесно краће време', 'мало', 'донекле', 'унеколико' обавити, извршити неку радњу или бити у неком стању: *йосмеїњ* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *йодокара се* 'мало, донекле, унеколико се дотера', *йоодњне* 'мало, донекле, накратко се одмори', *йозабњши*, *йоузрњје*, *йоїрильгњје* (Г–Л, Пир., Живк., 1987); *йозберњ* 'скупи, покупи у извесној мери, донекле', *йосврњне се* 'до извесне мере, мало, донекле ојача (обично после неке болести)', *йосїњкне* 'стекне известан, невелик иметак', *йоуали* 'размази мало, донекле' (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *йосїњчали* 'заради, стекне нешто новца у печалби', *йосрабњїши* 'в. поприрабњти' (С–З, Кам., Јов., 2004); *йозберњ*, *йонаучи (се)* 'науци у извесној мери, не сасвим, недовољно', *йоїрињњка* 'сачека извесно краће време, причека', *йосврњне се*, *йоскара* 'изгрди мало, донекле', *йосрабњїши*, *йосїњкне*, *йоуали* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *йозалњчи се* 'залњчи се у извесној мери, мало, донекле', *йозасмрњї* 'засмрњи донекле, унеколико', *йозгрњје се* 'згреје се, угреје се мало, донекле, унеколико', *йоизмлаїши* 'изудара мало, донекле', *йоиздуњ се* 'отекне, надује се мало, донекле', *йонавањи* 'навади, залије помало, недовољно, ту и тамо', *йонамуњчи се* 'намучи се у извесној мери, донекле', *йонаїасњ* 'напасе донекле, унеколико, делимично', *йонаїњје се* 'напије се у извесној мери, не сасвим, донекле', *йоолањи се* 'охлади се до извесне мере, не сасвим, донекле', *йооїњња* 'изудара, истуче мало, донекле', *йоїодвїкне* 'подвїкне мало, не баш високим

тоном', *йойодигне се* 'подигне се мало (обично из постеље након болести), *придигне се*', *йойоеде* 'поједе нешто мало, донекле утоли глад', *йойорасне* 'порасте мало, поодрасте', *йойосади* 'посади малу количину, колико толико, унеколико', *йойосийгне* 'постигне, оствари донекле, у извесном мањем степену', *йойремучи се* 'намучи се мало, донекле', *йойречука* 'изудара, истуче мало, донекле', *йойријази (се)* 'припази (се) извесно краће време, кратко, мало', *йойрисийекне* 'стекне извештан иметак, стекне мало, унеколико', *йойричекује* несвр. 'чека накратко (с времена на време, повремено)', *йойромине* 'заобиђе лагано, пажљиво', *йойроийеја* 'в. поотепа', *йоразмрси* 'размрси у извесној мери, донекле', *йорасрди се* 'расрди се, насрди се мало, донекле', *йоразгледа* 'разгледа мало, донекле', *йораздужи се* 'в. пораздужи се', *йосачека* 'сачека накратко, мало', *йосмеље* 'самеље извесну малу количину', (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *йосасмрди*, *йоисилни* 'испуни до извесне мере, не сасвим, донекле', *йонаеде се* 'наједе се донекле, недовољно', *йоналоче се* 'напије се лочући донекле, не сасвим, недовољно', *йонаийје се*, *йонаћези се* 'накези се помало, повремено', *йонаучи (се)*, *йоолади се*, *йойреггне* 'прогута нешто мало, неку мању количину нечега', *йойрегрешу* 'погрешу у извесној мери, мало, донекле', *йойрильгуе* несвр. 'лаже помало (с времена на време, повремено)', *йойрильже* 'слаже помало, донекле', *йойријази (се)*, *йойриийроја* 'лупа извесно краће време и у слабијем степену јачине', *йойродума* 'проговори накратко, по коју реч', *йораздужи се* 'раздужи се до извесне мере, врати део дугова', *йосачека*, *йосврне се*, *йосмали (се)* 'смањи (се), начини (се) мањим донекле', *йосмеље*, *йосйечали*, *йосрабoйи* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *йозасйане* 'застане накратко, мало', *йонаеде се*, *йонакрми* 'нахрани крмом, накрми у извесној мери, донекле, унеколико', *йонаучи (се)*, *йонаийје се*, *йойодигне се*, *йойоједе*, *йойорасне*, *йойоирчи* 'потрчи мало', *йойридигне се* 'в. поподигне се', *йойрилегне* 'легне мало, прилегне накратко', *йойрирабoйи* 'обави (обично већину послова) донекле, унеколико', *йойрисийекне*, *йосачека*, *йоскрайи* 'скрати мало, донекле', *йосмали (се)*, *йосйечали* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *йозадржи се*, *йозбере*, *йооблече (се)*, *йоодрасне*, *йойорасне*, *йосабере*, *йосклеја* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

180. Овај творбено-семантички модел двопретфиксалних глагола има високу продуктивност и у бугарском језику (детално о овоме у: Жугић 2015г: 204–213). Као илустрацију наводимо следеће примере из

'обере, покупи овлаш, површно', *ѣоокрѣи*, *ѣоомѣје* (се) 'умије (се) непотпуно, недовољно, овлаш', *ѣооѣерѣ* (се) 'опере (се) непотпуно, недовољно, овлаш, површно', *ѣоѣревиѣ* 'превије како тако, како било', *ѣосметѣ* (Т–Л, Тим., Дин. 2008); *ѣозавѣје* 'увије, умота како тако, како било, недовољно', *ѣозакрѣи*, *ѣонацрвѣни* (се), *ѣоначѣни* се, *ѣоодрињује*, *ѣоомѣје* (се), *ѣоочѣсти*, *ѣоѣрикрѣи* (се), *ѣосабѣре* 'покупи површно, овлаш', *ѣосрѣди* (се) 'среди (се), уреди (се), дотера (се) на брзину, како тако, како било' (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѣозадржѣи* се, *ѣозбѣре*, *ѣооблѣче* (се), *ѣосабѣре*, *ѣосклѣѣа*, *ѣосрабѣѣи* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

182. У бугарском језику овај тип двопрефиксалних глагола врло је продуктиван (детално о овоме у: Жугић 2015г: 204–213). Као илустрацију наводимо следеће примере: *ѣозабуља* се свр. 'забулим се како тако, било како, не сасвим добро'; *ѣозаковѣ* 'лабаво, како тако, мало причвршћујем, причврстим ексером'; *ѣоизкѣѣѣа* (се) 'окупам се како тако, површно, на брзину'; *ѣообуја* се 'обујем се на брзину, како тако, како било'; *ѣоѣокрѣѣа* (се) 'покривам (се), покријем (се) како тако, како било, овлаш'; *ѣоѣрилѣѣѣа* свр. 'залепим како тако, овлаш, површно' (Мурдаров и др. 2011); *ѣонамѣстиѣа* 'наместим, средим мало, како тако, како било'; *ѣооблѣкѣа* се 'обучем се како тако, како било, на брзину'; *ѣоокрѣѣѣа* 'окрпим, искрпим како било, како тако, недовољно добро, немарно'; *ѣоѣреброѣа* 'пребројим како тако, како било, површно, на брзину'; *ѣосгѣѣѣѣѣа* 'скувам мало, како тако, како било' (Младенов 2000).

183. Претходно наведени глаголски деминутиви у призренско-тимочким дијалектима налазе се у односу синонимије са глаголским деминутивима префиксираним префиксом *ѣри-*: *ѣринаѣрѣѣѣи* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *ѣриѣорѣсне* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *ѣринамѣстиѣи*, *ѣринаѣрѣѣѣи*, *ѣриначѣни* се, *ѣриѣорѣсне* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *ѣриобучѣ* се, *ѣринаѣрѣѣѣи*, *ѣриначѣни* се (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѣризрѣбе*, *ѣриѣорѣсне* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

184. Изложена творбено-семантичка анализа двопрефиксалних глаголских деминутива са префиксом *ѣо-* као првим у линеарном следу префикса показује, да су у испитиваним говорима присутна оба деминутивна подзначења.

184.1. Префикс *ѣо-* се везује за глаголе префиксирание следећим префиксима: *з(а)-* (13), *из-* (4), *на-* (16), *о-* (10), *од-* (1), *ѣо-* (9), *ѣод-* (1), *ѣре-* (6), *ѣри-* (18), *ѣро-* (8), *раз-* (13), *с(а)-* (12), *у-* (1) (број у загради означава број двопрефиксалних глаголских деминутива).

184.2. Као што се из приказаног стања види, префикс *йо-* се у највећем броју случајева везује за префиксалне глаголе с префиксом *йри-* (*йо-*+*йри-*), потом са префиксима *на-* (*йо-*+*на-*), *з(а)-* (*йо-*+*з(а)-*) и *раз-* (*йо-*+*раз-*).

185. Велева (2006: 257), говорећи о префиксацији глагола истиче и префиксалну творбу глаголских деминутива. У вези са полипрефиксалним деминутивима образованим помоћу префикса *йо-* као првим префиксом, закључује: „Префиксот **по-** е еден од најфункционалните префикси во однос на полипрефиксацијата. Неговата продуктивност произлегува и од можноста како прв префикс да се врзе со поголем број префиксни образувања”. Овде, илустрације ради, наводимо покоји пример двопрефиксалних глаголских деминутива који су образовани везивањем префикса *йо-* за већ префиксирани глаголе: *йозагрее*, *йозайлаши*; *йозголеми*, *йосмлачи*; *йоизбледи*, *йоизосйри*; *йонагмечи*, *йонасади*, *йонаучи*; *йоогладни*, *йооздрави*; *йоодбере*, *йоодмори*; *йойрегледа*, *йойрегради*; *йојрикаже*, *йојриближи*; *йоразведри*, *йоразгази*, *йоразгледа*; *йоузрее*, *йоусоврши*, *йоусйокои* (Исто).

186. Грађа потврђује удвојену употребу префикса *йо-* у дво-префиксалним глаголским деминутивима, али њихова значења показују да овде није реч о његовој плеонастичкој, редундантној употреби, већ о томе да и примарни и секундарни префикс *йо-* уносе у новонастали глагол своја посебна значења.¹⁰⁵

187. Наведени глаголски деминутиви, посматрани с творбеног становишта, настали су двоструком префиксацијом основног глагола. Примарно образованим глаголским лексемама уз помоћ одговарајућих префикса, извршена је најпре трансформација глаголског вида, конкретно перфектизација глагола (*за-* + крпим, *на-* + учим, *у-* + алим, *о-* + ладим и сл.). Јасно је да глаголи изведени овим префиксима означавају радњу која је извршена у потпуности, односно радњу која је доведена до краја. Префиксом *йо-* додатим на ове, једном већ префиксирани глаголе, настали су секундарно образовани глаголи код којих префикс *йо-* није променио њихов глаголски вид, али је довео до делимичног семантичког померања, односно до уношења једне нове семантичке димензије, димензије деминутивности. Из овога

¹⁰⁵ Клајн (2002: 287) мисли да у двопрефиксалним глаголима с истим префиксом, нпр. попостајати, попочекати „понављање (префикса) нема другу функцију осим експресивне“.

произилази да је код оваквих образовања глаголских деминутива, примарна информација префикса *ѿо-* деминуција, а перфектизација је секундарна информација.

188. Однос видског и семантичког елемента глагола образованих секундарним префиксом *ѿо-* и примарно образованог глагола с неким другим префиксом, показаћемо на једном глаголском пару: *ѿоочѿѿѿѿи* : *очѿѿѿѿи*. Оба глагола су истог, свршеног глаголског вида (глагол *очѿѿѿѿи* је свршеног вида и секундарна префиксација префиксом *ѿо-* није довела до промене овог момента). Међутим, између семантике ова два глагола не може стајати знак једнакости: *очѿѿѿѿи* значи да је радња исказана њиме свршена, процес чишћења је доведен до краја. Глагол *ѿоочѿѿѿѿи*, међутим, означава да је радња чишћења доведена до извесног степена, али да није спроведена до краја, или до оног степена квалитета чишћења који у потпуности задовољава и који се као такав може сматрати завршеним. Зато се овај глагол и дефинише тако: 'до извесне мере, не сасвим, донекле, мало очисти'. Реч је, дакле, о исказаној деминутивности глаголске радње чији је носилац управо префикс *ѿо-*.

188.1. Семантичке нијансе глаголских деминутива првог и трећег типа експлицираћемо на примеру два глаголска деминутива од којих један припада првом, а један трећем творбено-семантичком типу.

Глагол *ѿорабѿѿѿѿи* узет је из првог, а глагол *ѿонауѿѿи* из трећег типа. Глагол *ѿорабѿѿѿѿи* има значење 'ради извесно краће време, ради мало, донекле', док глагол *ѿонауѿѿи* значи 'научи до извесне мере, не сасвим добро, непотпуно'. Али, ако у семантичку везу доведемо глаголе *ѿорабѿѿѿѿи* и *ѿоуѿѿи*, моћи ћемо да закључимо да је реч о истој семантичкој нијанси деминуције.

189. Као четврти творбено-семантички тип издвајамо глаголске деминутиве од префикса *ѿо-*, основе глагола с формантом *к-* и инфиксалне морфеме *-ује-* за грађење презентске или инфинитивне основе. Сходно овоме, глаголски деминутиви овог типа могу се представити обрасцем: ПО- + Ок- + -ује- .

189.1. По овом творбеном обрасцу настали су следећи глаголски деминутиви:

ѿодриѿѿѿѿје, *ѿоѿевѿѿѿје*, *ѿосвирѿѿѿје* 'у одређеним временским интервалима, повремено, накратко звиждуће', *ѿоѿуѿѿѿје* 'у одређеним временским интервалима, с времена на време цупка',

йоїруйкује (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *йойивкује* 'у одређеним временским интервалима, повремено пије мању количину пића (обично алкохолног)', *йоїрчкује* 'у одређеним временским интервалима, с времена на време, накратко трчи', *йоцврцкује* експр. 'в. попивкује' (Богдановић 1987: 213); *йосвиркује*, *йоскуцкује*, *йосіуїкује*, *йойивкује* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *йодриїкује*, *йомалкује* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *йоглеїїкује* 'у одређеним временским интервалима, повремено, накратко баца поглед на некога или нешто', *йойивкује*, *йоріїкује* 'у одређеним временским интервалима, с времена на време удара ногама о земљу', *йоїруйкује* 'в. порипкује', *йоцуїкује* (Марковић 2000: 187; Марковић 2005: 128); *йодриїкује*, *йосіїкује* 'в. порипкује' (С–З, Кам., Јов., 2004); *йобуїкује се* 'међусобно се гуркају с времена на време, повремено, у одређеним временским интервалима (обично једно другом скрећући пажњу на трећу особу)', *йодриїкује*, *йомалкује*, *йомрвкује*, *йойивкује* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *йоглеїїкује*, *йоріїкује*, *йосвиркује*, *йоїрчкује*, *йоїруйкује*, *йоцврцкује*, *йоцуїкује*, *йосіїкује* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *йобуїкује*, *йодриїкује*, *йосіїкује*, *йойивкује*, *йоскуцкује*, *йоїруйкује* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *йоваћкује*, *йодиркује*, *йодриїкује*, *йодрускује*, *йосіїкује*, *йомрїїкује*, *йойивкује* / *йойивкује*, *йоріїкује*, *йоскуцкује* / *йоскуцкује*, *йосіуїкује*, *йоїреїкује*, *йоїруйкује*, *йоїрчкује*, *йоцмивкује* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *йоїрчкује* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

189.2. Са наведеним глаголским деминутивима, у односу синонимије налазе се деминутиви образован префиксом *йро-*: *йроврњује* 'пада повремено и помало у краћим временским интервалима (о киши)', *йрокаїује* 'в. проврњује' (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *йроврњује*, *йрокаїује* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *йромрдјује* (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *йроведрјуе*, *йроїлавуе* (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *йродувјуе*, *йромрдјује* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *йроросјује*, *йроїеїује* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

Они су са нешто слабије израженом деминуцијом због одсуства творбеног елемента *к-* као саставног дела инфиксалне морфеме *-јује-*.

189.3. Забележени су и примери глаголских деминутива са префиксом *йри-*, синонимични са напред наведеним примерима са префиксима *йо-* и *йро-*: *йриорјује*, *йрисмрїује* (Т–Л, Пир., Живк.,

1987); *ѵрирабоѵѵје* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *ѵриваркује* 'пази, чува накратко и повремено' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *ѵриваркуе (се)*, *ѵрикуѵѵје*, *ѵрилагује*, *ѵриокује* 'виче помало и понекад', *ѵриорѵје* 'оре помало, покаткад', *ѵрирањѵје* 'храни мало и повремено', *ѵрисмрѵје* 'смрди помало и повремено', *ѵричуѵѵје* 'чује помало' (Т–Л, Тим., Дин., 2008); *ѵриваркује*, *ѵрикрийѵје (се)*, *ѵримрѵје*, *ѵриѵазује (се)*, *ѵрирабоћѵје*, *ѵрисмрѵје / ѵрисмрѵје* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *ѵриљжѵје*, *ѵриорѵје*, *ѵриѵурујем* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

189.4. Напред размотрени глаголски деминутиви, на творбеном плану представљају префиксно-основински-инфиксално образоване глаголе чији творбени образац у резултату има семантичку димензију деминутивности и итеративност у смислу глаголског вида.¹⁰⁶

189.4.1. Будући да су они настали префиксацијом префиксом *ѵо-* глаголских деминутива с формантом *-к-* типа *риѵка*, *ѵѵѵка*, *ѵѵѵка* и сл., наравно уз инфиксалну морфему *-ѵје-*, можемо о њима говорити као о секундарним глаголским образовањима, односно глаголским деминутивима итеративима.

189.4.2. Овим типом глаголских деминутива означава се радња која се врши у мањој мери чему доприноси формант *-к-* који у склопу инфиксалне морфеме *-кује-* која истовремено имперфективизује радњу и указује на њено обавезно понављање. Битно је, међутим, да димензији понављања овакве радње доприноси префикс *ѵо-* без кога бисмо у остатку творбене структуре имали конструкцију бесмислене семантике: речи *риѵкује*, *ѵѵѵкује*, *ѵѵѵкује* и сл. нису у употреби будући да су семантички празне. Дакле, за семантику глагола овог типа неопходан је и обавезан управо творбени елемент *ѵо-*.

189.5. Деминутивно и итеративно обележје оваквих глагола, проистекло из њихове творбене структуре, означава деминутивну радњу која се обавезно понавља, те су, сходно томе, ови глаголи и дефинисани дескриптивним дефиницијама у којима се истичу семантички елементи деминуиране радње која се врши (на)кратко уз понављање, нпр.: *ѵосѵиркује* 'у одређеним временским интервалима, с времена на време, накратко звиждуће'.

¹⁰⁶ Овај творбено-семантички тип запажају Богдановић (1987: 213) и Марковић (2000: 218; 2005: 138). Марковић 2005: 138, глаголе овог типа посматра „као секундарна образовања настала од оних типа рипка, пивка, свитка и сл.” уз истицање да је „уз њих обавезан префикс по-”.

Инфиксални начин творбе глаголских деминутива

190. У призненско-тимочким дијалектима фреквентни су глаголски деминутиви образовани инфиксацијом, тј. формантима или инфиксалним морфемама *-к-* и *-н-*. Употреба одговарајућег инфикса условљена је врстом глагола.

Глаголски деминутиви с инфиксом *-к-*

190.1. Формантом *-к-* образују се глаголски деминутиви од простих глагола несвршеног вида, или од префиксалних сложених глагола.¹⁰⁷

190.1.1. Најпре ће бити размотрени деминутиви од простих глагола, типа *гле̑йка*, настали по творбеном обрасцу: *КМ + -к- + ОВ*, при чему је *КМ* коренска морфема, *-к-* инфикс а *ОВ* основински вокал. Инфикс *-к-* је формални носилац глаголске деминуције:

ва̑лка 'не пуном снагом, лагано, ваља, котрља', *гле̑йка* 'гледа умиљато', *ма̑цка* 'маца, умаче комадиће хлеба у нешто полако, без журбе', *мо̑чка*, *мр̑йка* 'помера се, мрда помало, полако, славим интензитетом', *ру̑чка* 'једе помало, лагано, *џ̑ро̑йка* 'куцка', *џ̑ру̑йка* 'цупка', *уж̑ивка* 'ужива унеколико, колико може', *шља̑йка* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *де̑љка* 'дељуцка', *др̑мка* 'дремуцка', *ж̑џка*, *мр̑йка*, *џ̑ро̑йка*, *џ̑ро̑ска* (звџка), *џ̑рџка* 'пијуцка' (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *св̑рка*, *ј̑цка*, *мо̑чка*, *џ̑ру̑цка се* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *веч̑ерка* 'вечера полако, с уживањем', *гле̑йка*, *гр̑йка* 'гребуцка', *гу̑цка*, *џ̑ивка* 'пијуцка', *џ̑и̑йка (се)*, *џ̑у̑вка*, *ри̑йка*, *си̑ска*, *ски̑йка се*, *ску̑цка* 'скичи помало', *ср̑йка* 'сркуће помало, полако', *џ̑ро̑йка*, *џ̑у̑цка*, *уж̑ивка*, *џ̑рџка*, *џ̑урка*, *чо̑џ̑љка*, *шв̑ирка* (С–З, Кам., Јов., 2004); *ба̑нка (се)* *ва̑лка*, *веч̑ерка*, *ги̑лка* 'мало, донекле голица', *гле̑йка*, *др̑мка* 'дремуцка', *ж̑ва̑нка* 'жваће полако, жвакуће', *кр̑шка (се)*, *ма̑цка*, *мо̑чка*, *мр̑йка*, *ни̑шка се* 'љуљушка се', *џ̑ивка* 'пијуцка', *св̑рка* 'свируцка', *џ̑ро̑йка*, *џ̑ру̑йка*, *фа̑нка*

¹⁰⁷ О глаголским деминутивима овог творбеног модела у македонском језику говори и Велева (2006: 245/246) уз констатацију да се елемент *-к-* јавља као средство деминуције и у другим граматичким врстама речи (именицама, придевима, прилозима) (подвлачење моје), позивајући се притом на незаобилазни рад о деминутивима Ирене Грицкат (1955–1956: 45–96).

'лагано, полако хвата нешто', *шеџка (се)* 'шетуцка (се)', *грваљка се* 'ваља се, котрља се лагано, slabим интензитетом', *дељка* деље лагано, пажљиво, део по део, *зевка*, *риџка* 'скакуће', *целивка* 'љуби нежно, овлаш' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., 2005); *чурка* 'дими помало, донекле, у slabом интензитету', *шљајка*, *шиџрма* 'кидуцка (месо, траву)' (П–ЈМ, Јабл., Жуг., Картоотека); *вурка* 'дува slabим интензитетом, дувуцка (о ветру)', *глеџка*, *грејка*, *дремка*, *кљуцка* 'кљуца помало, лагано', *куска* 'куса помало, без журбе', *мочка*, *мрџка*, *йивка*, *йирка се* 'пере се често али површно', *йрџка* 'прдуцка', *риџка*, *свирка*, *йрујка*, *цврџка* 'прдуцка', *мевка* 'тихо, лено лаје, лајуцка', *шљийка*, *шоборка* 'цурка', *шорка* 'в. шоборка' (Т–Ј, Тим., Дин., 2008); *глеџка*, *дељка*, *дремка*, *жваћка*, *мрџка*, *йивка*, *йийка* 'пипа, додирује овлаш', *риџка*, *свирка*, *сиска* 'сише, доји спорије и у мањој количини', *йрујка*, *фаћка*, *шеџка (се)* (С–З, Ц. Т., Стој., 2010); *којка*, *мацка*, *йирка (се)*, *йрдојка*, *фирка*, *цврџка*, *чурка се*, *шљајка* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 2011).

Сви наведени примери потврђују да је функција форманта *-к*-деминуција, тј. модификација значења мотивног глагола. Новонастала глаголска образовања задржавају несвршени вид мотивних глагола

191. Глаголске деминутиве претходно разматраног творбеног типа, Радева (1987: 140) потврђује за бугарски језик: *глеџка*, *риџка*, *йиџка*, *йрдојка*, *йујка*. Ауторка овај творбени модел посматра као суфиксални. Она, уз деминутивно значење, за ове глаголе истиче и хипокористичко значење уз напомену да су карактеристика децјег језика.

Обратни речник бугарског језика, обиљем примера сведочи о високој продуктивности наведеног творбеног типа. Овде, илустрације ради наводимо део примера: *гризкам*, *будалкам (се)*, *дјалкам*, *думкам*, *цункам*, *мњкам*, *мърнкам*, *йийкам се*, *йрдојкам*, *йујкам*, *шаркам*, *йеркам*, *свиркам*, *гмурам (се)*, *кускам се*, *джафкам*, *йуфкам*, *крџкам*, *љошкам (се)* (Мурдаров и др. 2011).

192. Овакво стање се потврђује и у македонском језику: *гребе* > *грејка*, *дроб* > *дройка*, *копа* > *којка*, *мери* > *мерка*, *стрела* > *сирелка*, *тропа* > *йройка* и сл. (Велева 2006: 245–246). Ауторка истиче да су оваква деминутивна образовања одлика разговорног језика и књижевности за децу. Велева овај творбени модел глаголских деминутива оцењује нефункционалним због њихове вишезначности, уз истицање да се у савременом македонском језику ретко употребљава

у примарном деминутивном значењу. Њихова употреба је чешћа у секундарно развијеним пренесеним значењима попут *койка* у значењу мачи / измачува (Ме копка нешто = Ме измачува некоја мисла), *мојка се* = досадува, *мрјика* = избегнува одговорност. Други разлог нефункционалности у вези је са формалним изједначавањем облика глаголских деминутива и девербативних именица на *-ка* (*грејка, дројка, мерка, сирелка*) (246).

Закључак Велеве о везаности оваквих деминутива за разговорни језик је за наше истраживање веома сврсисходан у смислу компарације блиских језичких нивоа (разговорни стил – дијалекат). Други разлог нефункционалности овог творбеног модела у савременом (књижевном) македонском језику нема чврсто упориште има ли се у виду могућност диференцијације значења у контекстуалној употреби.

Глаголски деминутиви с инфиксом *-н-*

193. По претходно наведеном обрасцу творе се и глаголски деминутиви с формантом *-ну*, односно са инфиксом *-н-*. Будући да се овим формантом образују и тренутно-свршени глаголи, нпр. *бркне, зевне, љосне, шрџне, цимне*¹⁰⁸ и сл., јасно је да он, уз функцију деминуције, има у глаголским деминутивима и функцију перфектизације означавајући свршену радњу кратког трајања и сниженог интензитета:

бџне, глијине, гуџне, дрџне, њине 'в. пивне', *ријне, свијине, сѣјне* 'нешто мало посеје, засеје', *сијне* 'нешто мало успе, наспе', *сијавне, шрџине, цврџне, чукне* (П–ЈМ, Леск., Митр., 1984); *ајне, бџне се, бџне, жџне, жџне, клоџне, ладне се, лајне, нијне се, солне* 'нешто мало посоли', *србне, шрџине, чукне* (Т–Л, Пир., Живк., 1987); *ајне, бџне, бџне* 'набере на брзину мању количину нечега', *јџне* 'поједе мало, обично на брзину', *скубне* 'чупне, почупа нешто мало (обично косу, лук)', *сврне* (П–ЈМ, ј. Срб., Злат., 1998); *бџне, бџне, вџне* 'скува на брзину мању количину нечега', *жџне* 'пожње на брзину мању количину нечега (траве, пшенице)', *јџне, којне* 'нешто мало окопа, обично на брзину', *мајне* 'умочи комадић хлеба', *мејне* 'нешто мало поједе, наложи (обично уз пиће)', *мујне* 'помузе малу количину млека (обично

¹⁰⁸ В. и примере у: Марковић 2000: 218.

195. Знатно заступљенију функцију перфектизације инфикса *-н-*, али и функцију деминуције, за македонски језик потврђује Велева (2006: 247) у примерима: гледа > *гледне*, гребе > *гребне*, грми > *грмне*, крши > *кршине* и др., уз истицање да су оваква образовања сматрана у граматицама македонског књижевног језика необичним и карактеристичним за поетски стил, те да је чешћа њихова употреба као мотивних основа у творби префиксалних деминутива: *йодгледне*, *йридремне*, *йрозборне* и сл.

Парцијални закључак

196. Анализирана грађа показује да је у творби глаголских деминутива у призренско-тимочким дијалектима најпродуктивнији творбени начин *йрефиксација*. Најфреквентнији је префикс *йо-*, којим се префиксирају прости глаголи, али он има и способност везивања за сложене, једном већ префиксирани глаголе чиме се објашњава његов висок степен фреквенције. Двопрефиксалним глаголским деминутива посвећена је посебна пажња будући да је појава диференцијална у односу на српски стандардни језик. Литература потврђује овакво стање и у македонском и бугарском језику. Значајно ниже продуктивности су префикси *йро-* и *йри-*.

197. Анализом су установљена четири типа глаголских деминутива с префиксом *йо-* или његовим еквивалентима *йро-* и *йри-*: 1) глаголски деминутиви типа ПО- + КМ + ОВ (*йовóзи се*); 2) глаголски деминутиви типа ПО- + КМ + -к- + ОВ (*йобáња се*); 3) глаголски деминутиви типа ПО- + префикс + КМ + ОВ (*йонаучи*) и 4) глаголски деминутиви типа ПО- + Ок- + -ује- / -ува- (*йойивкúје*).

Код глагола првог типа, нпр.: *йовика*, *йоврèви*, *йодúма*, *йозбóри*, *йојáша*, *йокáра*, *йоорáйши*, *йојáзи*, *йојојé*, *йорáбóйши*, *йосвíри*, *йосмèје се*, *йосйíје*, *йоакóли* префикс *йо-* перфективизује трајни глагол ограничавајући време трајања радње која се њиме исказује, односно своди радњу новог глагола на извештан, квантитативно ограничени део или извештан степен умањења. Зато се овде може говорити о две функције префикса *йо-*: перфективизацији и деминуирању глаголске радње.

298. Овај творбено-семантички тип деминутива потврђен је и у бугарском језику, нпр.: *ѝогово̀ри*, *ѝолежѝ*, *ѝоигра̀е*, *ѝоседѝ*, *ѝоча̀ка*.

299. Слично стање налазимо и у македонском језику: *ѝолежи*, *ѝоигра*, *ѝосѝои*, *ѝооди*, *ѝорабоѝи*, *ѝочека*.

200. Семантичка нијанса појачане деминутивности другог творбено-семантичког типа, нпр.: *ѝоба̀ња се*, *ѝоглѐѝка*, *ѝовечѐрка*, *ѝогрва̀ља се*, *ѝома̀ѝка*, *ѝонѝшка се*, *ѝорѝѝка*, *ѝору̀чка*, *ѝосвѝрка*, *ѝосѝска* реализована је у првом реду морфолошким формантом *-к-* из другог творбеног елемента деминутивног глагола, али и префиксом *ѝо-* који и овде, као и код глагола првог типа има функцију перфективизације и деминуирања глаголске радње.

201. Радева за бугарски језик потврђује деминутивно-хипокористичка образовања типа *глѐдка*, *рѝѝка*, али не и деминутиве типа *ѝоглѐдка*, *ѝорѝѝка*. Међутим, у усменом саопштењу, редовни професор словенске филологије на Универзитету у Софији, Најда Иванова, потврђује глаголске деминутиве типа *ѝоглѐдка*, *ѝорѝѝка*, *ѝодя̀лка*, *ѝоѝѝчка*, *ѝоѝро̀ѝка*, *ѝоѝру̀ѝка*.

202. Велева за македонски језик потврђује творбени модел глаголских деминутива са суфиксом *-ка*: *грѐѝка* < гребе, *дро̀ѝка* < дроби, *мрморка* < мрмори, *ѝрчка* < трча и сл., али не наводи примере за модел деминутива образованих префиксацијом суфиксираних глагола на *-ка* префиксом *ѝо-*. Да глаголи по овом моделу у македонском језику постоје, потврђује Веселинка Лаброска, редовни професор, наводећи у усменом саопштењу следеће примере: *ѝоголѝка*, *ѝогрѐѝка*, *ѝомрморка*, *ѝоѝрчка*, *ѝоко̀ѝка*, *ѝосечка*, *ѝолу̀лка*.

203. Трећи тип чине двопрефиксални глаголски деминутиви са префиксом *ѝо-* као првим у линеарном следу префикса. Он је формални показатељ деминуције глаголске радње префиксираниог мотивног глагола. У зависности од тога да ли је префикс *ѝо-* у семантичкој функцији квантитативног или квалитативног детерминатора, извршена је класификација глаголских деминутива на деминутиве квантитативног и деминутиве квалитативног подзначења.

203.1. Префикс *ѝо-* додат на већ префиксиране глаголе има функцију квантитативног детерминатора и развија деминутивно значење. Такви двопрефиксални глаголи означавају квантитативно ограничену радњу, тј. радњу која није извршена потпуно, до пуног степена интензитета,

која се врши слабијим интензитетом од очекиваног и пожељног: *ѿозалѣчи се, ѿозберѣ, ѿоизмлаѿиѿи, ѿонакрѣми, ѿонаучи (се), ѿоолади се, ѿоѿорасне, ѿоѿрѣмучи се, ѿоѿричѣка, ѿоразгледа, ѿосрабѿиѿи, ѿоуали*.

Овај творбено-семантички тип двопрефиксалних глагола је високо продуктиван и у бугарском језику: *ѿонаваѣдя* 'залијем мало, донекле'; *ѿонаѿѿиша* 'напишем мало, донекле'; *ѿооѿсиѿиѿа* 'одлијем мало, донекле', *ѿоѿриѿѿворѿа* 'затворим мало, донекле'; *ѿоѿрерабѿѿиѿа* 'порадим мало, кратко'; *ѿоусѿокоѿа се* 'смирим се мало, примирим се'.

203.2. У двопрефиксалним глаголским деминутивима са префиксом *ѿо-* као првим у линеарном редоследу, префикс *ѿо-* као квалитативни детерминатор радње или стања модификује значење префиксалног мотивног глагола у деминутивно значење са примарном семом квалитета или начина вршења радње: *ѿозакрѿиѿи, ѿозбѣре, ѿоизбѣли, ѿонамѣстиѿи, ѿонацрвѣни (се), ѿоодрѿине ѿоѿрикрѿиѿи ѿорасѿирѣби ѿосмеѿѣ, ѿозабраѣди се, ѿозакрѿиѿи, ѿонаѿиѿиѿи, ѿооѿере (се)*.

204. У бугарском језику овај тип двопрефиксалних глагола је врло продуктиван: *ѿозабуѿа се* 'забулим се како тако, било како, не сасвим добро'; *ѿозакова* 'лабаво, како тако, мало причврстим ексером'; *ѿоизкѣѿа (се)* 'окупам се како тако, површно, на брзину'; *ѿонамѣстиѿа* 'наместим, средим мало, како тако, како било'; *ѿообуѿа се* 'обујем се на брзину, како тако, како било'.

205. Велева, говорећи о префиксацији глагола, истиче и префиксалну творбу глаголских деминутива. У вези са полипрефиксалним деминутивима образованим помоћу префикса *ѿо-* као првим префиксом, Велева закључује да је у македонском језику префикс *ѿо-* најфункционалнији што произилази из његове могућности везивања за већи број различитих префикса: *ѿозагрее; ѿосмлачи; ѿоизосѿиѿи; ѿонаучи; ѿоогладни; ѿоѿрикаже; ѿоразгледа; ѿоусовриши*.

206. Грађа потврђује удвојену употребу префикса *ѿо-* у дво-префиксалним глаголским деминутивима у призренско-тимочким дијалектима, али њихова значења показују да овде није реч о његовој плеонастичкој, редувантној употреби, већ о томе да и примарни и секундарни префикс *ѿо-* уносе у новонастали глагол своја посебна значења.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Клајн (2002: 287) сматра да у двопрефиксалним глаголима с истим префиксом, нпр. попостајати, попочекати „понављање (префикса) нема другу функцију осим експресивне“.

207. На примерима је показано да се у полипрефиксалним глаголским деминутивима у бугарском и македонском језику, као структурно и територијално блиским контактним језицима, префикс *ѝо-* везује за деминутиве примарно префиксирани истим префиксима карактеристичним за призренско-тимочке дијалекте.

208. Као четврти творбено-семантички тип издвојени су глаголски деминутиви од префикса *ѝо-*, основе глагола с формантом *к-* и инфиксалне морфеме *-ује-* за грађење презентске или инфинитивне основе. Сходно овоме, глаголски деминутиви овог типа могу се представити обрасцем: ПО- + Ок- + -ује- .

По овом творбеном обрасцу настали су следећи глаголски деминутиви: *ѝоглеѝкѝује*, *ѝодиркѝује*, *ѝодрускѝује*, *ѝоѝевкѝује*, *ѝоѝивкѝује*, *ѝорѝиѝкѝује*, *ѝосвиркѝује*, *ѝоскѝуѝкѝује*, *ѝоѝврѝкѝује*, *ѝоѝмивкѝује се*, *ѝоѝуѝкѝује*.

208. Са наведеним глаголским деминутивима у односу синонимије налазе се деминутиви образовани префиксом *ѝро-*, нпр.: *ѝроврѝује*, *ѝрокаѝује*, *ѝроросѝује*, *ѝроѝеѝује*, односно префиксом *ѝри-*: *ѝриорѝује*, *ѝрисмрѝује*, *ѝрирабоѝује*, *ѝриваркѝује*, *ѝриѝазѝује (се)*.

Они су са нешто слабије израженом деминуцијом због одсуства творбеног елемента *к-* као саставног дела инфиксалне морфеме *-ује-*.

210. Четвртим типом глаголских деминутива, дакле, означава се радња која се врши у мањој мери чему доприноси формант *-к-* у склопу инфиксалне морфеме *-кѝује-* која истовремено имперфективизује радњу и указује на њено обавезно понављање.

211. Други, мање продуктиван творбени начин је *суфиксација*, тј. *инфиксација* простих несвршених глагола творбеним формантима *-к-* и *-н-*. Оваква образовања имају нижи степен деминуције у односу на префиксално-инфиксалне глаголе типа *ѝобѝањка*, *ѝочѝуне*.

212. Глаголе творене од префикса који нису деминутивне семантике и простих инфиксалних глагола са формантима *-к-* и *-н-*, типа *избѝањка*, *омѝцка*, *набѝерне*, имајући у виду однос значења ових префикса и творбених инфиксалних форманта, посматрали смо као глаголске хипокористике и поред тога што је танка линија разграничења између хипокористика и деминутива.

212.1. Формантом *-к-* образују се глаголски деминутиви од простих глагола несвршеног вида, или од префиксалних сложених глагола.

Најпре су размотрени деминутиви од простих глагола, типа *глéйика*, настали по творбеном обрасцу: *КМ* + *-к-* + *ОВ*, при чему је *КМ* коренска морфема, *-к-* инфикс а *ОВ* основински вокал. Инфикс *-к-* је формални носилац глаголске деминуције: *ва́лка*, *вечѐрка*, *ма́цка*, *мрѝика*, *нишка се*, *и́ивка*, *ру́чка*, *си́ска*, *и́рoйика*, *и́руйика*, *фа́ћка*, *цврѝика*, *цели́вка*, *чојрѝика*, *шви́рка*, *ше́йика* (*се*).

212.2. Сви наведени примери потврђују да је функција форманта *-к-* деминуција, тј. модификација значења мотивног глагола. Новонастала глаголска образовања задржавају несвршени вид мотивних глагола.

213. Обратни речник бугарског језика, обиљем примера сведочи о високој продуктивности наведеног творбеног типа. Овде, илустрације ради наводимо део примера: *грѝзкам*, *будáлкам* (*се*), *змѝркам* (*се*), *дјáлкам*, *дѝумкам*, *кѝскам се*, *крѝшкам*, *лѝошкам* (*се*), *и́ѐркам*, *и́ййикам се*, *сви́ркам*, *и́рoйикам*, *и́уйикам*, *цѝнкам*, *ша́ркам*, *дѝафкам*.

214. О глаголским деминутивима овог творбеног модела у македонском језику говори и Велева: *гребе* > *грейика*, *дроби* > *дрoйика*, *копа* > *којика*, *мери* > *мерка*, *стрела* > *си́релка*, *тропа* > *и́рoйика* и сл. Ауторка овај творбени модел глаголских деминутива оцењује нефункционалним због њихове вишезначности, уз истицање да се у савременом македонском језику ретко употребљава у примарном деминутивном значењу. Други разлог нефункционалности у вези је са формалним изједначавањем облика глаголских деминутива и девербативних именица на *-ка* (*грейика*, *дрoйика*, *мерка*, *си́релка*).

215. По претходно наведеном обрасцу творе се и глаголски деминутиви с формантом *-ну*, односно са инфиксом *-н-*. Будући да се овим формантом образују и тренутно-свршени глаголи, нпр. *бркне*, *зѐвне*, *љoсне*, *и́рѐсне*, *цѝмне* и сл., јасно је да он, уз функцију деминуције, има у глаголским деминутивима и функцију перфектизације означавајући свршену радњу кратког трајања и сниженог интензитета: *а́йне*, *ва́рне*, *гли́йине*, *гѝцне*, *дрѐмне*, *жњѐјне*, *жѝцне*, *јѐдне*, *клoцне*, *мѐзне*, *и́асне*, *и́ѐрне*, *и́ивне*, *сѐјне*, *си́рне*, *со́лне*, *си́авне*, *скѝбне*, *и́рoйине*, *и́руйине*, *цврѝцне*, *и́и́рйине*.

216. Глаголске деминутиве овог типа у бугарском језику Радева посматра као суфиксална образовања помоћу наставка *-н-*, али подвучени графички приказ (подвлачење моје) иде у прилог томе да је и овде реч о инфиксу *-н-*: *ва́лне*, *дрѐмне*, *и́алне*, *рoвне*, *јадне*.

217. Знатно заступљенију функцију перфектизације инфикса *-н-*, али и функцију деминуције, за македонски језик потврђује Велева у примерима: *гледа > гледне*, *гребе > гребне*, *грми > грмне*, *крши > кршне* и др., уз истицање да су оваква образовања сматрана у граматицима македонског књижевног језика необичним и карактеристичним за поетски стил, те да је чешћа њихова употреба као мотивних основа у творби префиксалних деминутива: *йодгледне*, *йридремне*, *йрозборне* и сл.

218. Значај међусобног утицаја језика у контакту као лингвистичке реалности, показан је и на примерима већине идентичних творбених модела глаголских деминутива у призренско-тимочким дијалектима и њима структурно блиским језицима, македонском и бугарском.

227. За суфикс *-ица (-чица)* се закључује слаба продуктивност у сва три испитивана језичка идиома.

229. Именички деминутиви средњега рода у призренско-тимочким дијалектима систематизовани су у оквиру пет творбених типова.

229.1. Најпродуктивнији је творбени тип деминутива образованих суфиксом *-че* и његовим проширеним варијантама *-иче*, *-инче*. Њима се најчешће изводе деривати деминутивног и хипокористичког значењем у семантичкој категорији 'неживо': *амрѐлче*, *вилџанче*, *дукаче*, *сиџинче*, *иџорумче*, *иџорочче*, *аљинче*, *бомбонче*, *дуњче*, *биџикличе*, *блџиче*, *ваџиче*, *каниџиче*, *ковиче*, *башџинче*, *лешинче*.

У појединим називима животиња суфикс *-че* нема деминутивно већ хипокористичко значење, јер не означава младе јединке већ одрасле животиње: *брџвче*, *јунџиче*, *кобиљче*, *кокоџче*, *кокоџиче*, *коњџче*, *крџвче*, *мачџорче*, *свињџче*.

У изведеницама за именовање деце и младих људских бића, суфикс *-че* има три семантичке реализације међу којима су деминутивна и хипокористичка реализација тешко разлучиве. Хипокористично значење је евидентно у оним дериватима који означавају *младу* а не *малу* јединку. Такође, хипокористичког су значења деривати који се односе и на старије особе, нпр. *бајиче*, *нанче*. Трећа, деминутивно-пејоративна семантичка реализација потврђена је у примерима типа *дрџавче*, *грозешљивче*, *жуљавче*, *љигавче*, *мешинџавче*, *скржљивче*, *уџленче*, *чкџбавче* и сл., са придевом као мотивном речи.

230. Компаративно истраживање призренско-тимочких дијалеката са стањем у бугарском језику потврђује идентичност у погледу простог суфикса *-че* као најпродуктивнијег, али и дистинкцију у степену продуктивности проширених варијанти *-иче*, *-инче* као слабо продуктивних (*кафениче*, *сајунџиче*, *момџиче*, *сесџирџиче*; *живоџинче*), што објашњавамо значајнијим учешћем мотивних именица женског рода као творбених основа у призренско-тимочким дијалектима које везују суфиксе *-иче*, *-инче*.

231. У македонском језику се деривати са суфиксом *-че* издвајају као најфреквентнији што се доводи у везу са његовом способношћу да се везује за мотивне именице сва три рода, нпр.: *брајџиче* (ови, као и надаље дати примери, у извору нису акцентовани), *сиџолче*, *шалче*; *кошуљче*, *секирче*, *женче*; *бейче*.

У најновијој литератури, такође, указује се и на остале факторе доминације суфикса *-че*. Наиме, реч је о тенденцији дезактуализације појединих творбених модела конкурентнијим моделом на *-че*, нпр.: творбеног модела на *-е* ради отклањања двозначности (*браїе*, *орле* који је истовремено и облик вокатива), творбеног модела на *-ец* (*лебец* : *лейче*, *грнец* : *грнче*) ради отклањања морфолошке деблокираности за образовање множинских форми ових деривата, творбеног модела на *-ок* (*вешерчок*, *синок*, *денчок*) ради уједначавања са стандарднојезичком нормом и творбеног модела са *-ка* услед губљења деминутивности и развијања новог лексикализованог значења.

232. Продуктиван творбено-семантички тип у призренско-тимочким дијалектима обухвата деминутивно-хипокористичке деривате изведене суфиксом *-це* од основа мотивних именица средњег рода које се завршавају на *-о*, *-е* из семантичке сфере 'неживо'. Они означавају предмете и остале неживе ентитете умањених физичких размера или умањене количине (када је реч о називима животних намирница), нпр. *белилце*, *дрвце*, *дўвалце*, *зељце*, *имањце*, *сіренце*.

233. Деминутиви на прост суфикс *-це* забележени у речницима бугарског језика, сходно описаном стању у дијалектима призренско-тимочке дијалекатске зоне, потврђују продуктивност деминутива са суфиксом *-це*: *винце*, *дрвце*, *езерце*, *колелце* (точкић), *колѐнце*, *крилце*, *млекце*, *ребрце*; само деминутив *говѐдце* < говѐдо је из семантичке сфере 'живо'.

234. У македонском језику, такође, суфикс *-це* са проширеним варијантама *-енце*, *-ченце*, узима се као најфункционалнији творбени модел деминутива од основа мотивних именица средњег рода: *езерце*, *крилце*, *дрвце*, *селце*; *сїабленце*, *кафенце*, *јажненце* и сл.

235. У призренско-тимочким дијалектима суфикс *-це* развија проширену варијанту *-енце*: *вимѐнце*, *ћуїѐнце*, *брдѐнце*.

236. Идентично стање налазимо и у бугарском језику, што потврђујемо мањим бројем примера из богате грађе: *їалїѐнце* (капутић), *бомбѐнце* (буренце), *їолѐнце*, *їесїѐнце* (свежњић), *цигарѐнце* (муштилица), *джезвѐнце*.

237. Од именица на *-е* у значењу младунчади животиња и птица, као и малих и младих људских бића са ослабљеним деминутивним значењем, суфиксом *-енце* се деривирају именице са поново успостављеним деминутивно-хипокористичким значењем. Ова појава је

забележена како у призренско-тимочким дијалектима (*ждрѣбѣнце, јарѣнце, деѣѣнце; веѣрѣнце, овнѣнце, бебѣнце*), тако и у бугарском језику (*мѣленце < мѣле (мазга), орлѣнце, ѣѣленце, сѣрнѣнце; бебѣнце, деѣѣнце*).

238. У призренско-тимочким дијалектима потврђен је творбено-семантички тип са суфиксом *-ченце* у дериватима обеју семантичких сфера. Они настају додавањем суфикса *-енце* на маркиране именице са суфиксом *-че*, појачавајући притом њихово деминутивно-хипокористичко значење, нпр.: *асѣѣлченце, конѣѣченце; ѣѣѣлѣченце*, односно успостављајући поново деминутивно-хипокористичко значење код деривата на *-че* са ослабљеним деминутивним значењем: *девојченце, момчѣнце*.

239. Идентично стање деривата са суфиксом *-ченце*, како по начину творбе тако и по значењу, посведочено је и у бугарском језику: *киѣѣмченце, хлѣбченце; жрѣбчѣнце; другѣрченце, момѣченце*.

240. Четврти продуктиван творбено-семантички тип представљају деминутиви деривирани суфиксом *-е*. Истраживање потврђује идентично стање у призренско-тимочким дијалектима и бугарском језику које је резултат деривације од исте врсте мотивних именица које могу везивати за себе суфикс *-енце* и деривирати другостепене деривате појачаног деминутивно-хипокористичког значења: *кѣучѣ, кожуче; веѣрѣ, коњѣ, ѣѣѣлѣ; бабе, дѣде, нѣне, ѣѣѣѣ, чѣче* (у призренско-тимочким дијалектима), односно: *дудѣче, ковчѣже; волѣ, вѣлчѣ; бебе, ѣѣѣѣ; воѣнѣче, човѣче* (у бугарском језику).

241. За продуктивност суфикса *-е* у македонском језику констатује се тенденција смањивања функционалности овог творбеног модела и његове замене продуктивнијим моделима *-че, -енце, -ченце*: *еженце, маженце, сираченце, човеченце, орелче, ѣѣѣленце, браѣѣченце, сѣѣѣченце, девојченце* и сл.

242. Суфикс *-ле* је у призренско-тимочким дијалектима ограничене лексичке и територијалне заступљености: *бичлѣ, ижлѣ, каѣѣѣлѣ, ножлѣ, сноѣлѣ, ѣѣруѣлѣ, шегрѣлѣ* (дете шегрт). Слично стање се потврђује и за бугарски језик: *браѣѣлѣ* (братић), *враѣѣлѣ* (вратић), *мишлѣ* (мишић), *мѣжлѣ* (мужић), *нослѣ* (носић).

243. Суфикс *-уле*, у нашем материјалу само у једном примеру, јавља се као продуктивнији од суфикса *-ле* у македонском разговорном

глујавичџк, дрѣбничџк < дрѣбен (ситан), *дрѣйавичџк* < дрѣпав (поцепан, дроњав), *жѣлѣичџк* (в. остале примере у т. 112).

247. Други по продуктивности у призренско-тимочким дијалектима је суфикс *-ав*. Њиме су као саставним делом проширених суфикса *-кав* (*-икав, -ињкав, -шкав*), *-ужњав, -иљав, -уљав, -ињав, -уњав, -ичав* изведени бројни придевски деминутиви који припадају како семантичкој категорији 'предмет' тако и семантичкој категорији 'особа'. Примери потврђују значајно већу продуктивност овог суфикса у творби придевских деминутива из семантичке сфере 'предмет': *белињакав, белужњава, белуњава, бљуџикав, горчиљава, горчуљава, жлѣуњава, жуџишњава, жуџишникав, зелењикав, зелењишкав, љуџишникав, љуџињикав, модрињава, сѣудењикав, сѣудењикав, црвењушкав, црњишникав, шаргав* (шаренкаст), *шарењикав*.

248. Обратни речник бугарског језика бележи примере придевских деминутива са суфиксом *-ав* који је уз *-кав* и *-икав* развио и специфичне проширене варијанте: *-ав: болнава, дрѣбнава; -кав: сѣвкав, сѣнкав* (плавичаст), *рѣвкав* < рѣвџк (меко скуван, ровит); *-икав: сладникав* (слаткаст), *червеникав, черникав; зеленикав, кафеникав; -езникав: белезникав; -еникав: жѣлѣеникав*.

249. Најновија истраживања говоре о значајном сужавању суфиксалних творбених модела придевских деминутива у македонском језику због њихове нефункционалности у систему. Као фреквентан и продуктиван истиче се модел са суфиксом *-ав* и његовим проширеним варијантама *-кав, -икав, -инкав, -никав, -улав, -узлав, -њава, -ушкав: глујав; белкав, големкав, зеленкав, црнкав; сивикав, бледикав, жолѣшникав, зеленикав, модрикав; киселникав, луѣшникав; модринкав; жолѣулав, белузлав; бледуњава, жолѣуњава; зеленушкав, црвенушкав*. Међутим, овај суфикс је чешћи у дијалекатској употреби, док је у стандардном македонском језику чешћа и функционалнија употреба суфиксног модела на *-ичок, -ка, -ко: големичок, беличок, жолѣшчок, руменичок, дебеличок, слабичок, убавичок*.

250. Суфикс *-ас* (*-кас, -ичас*) је у призренско-тимочким дијалектима слабо продуктиван и њиме се деривирају деминутиви за означавање умањеног, сниженог интензитета боја: *бѣлкас, жуџикас, зелѣнкас, црнкас, црвењава, бѣличас*. Уместо њега се користи суфикс *-ав* са својим проширеним варијантама.

251. Други по продуктивности творбени начин у призренско-тимочким дијалектима је префиксално-суфиксални. Од префикса је најпродуктивнији префикс *на-* као резултат његове способности везивања за врло продуктивне суфиксе *-(њ)ичав, -ињава (накиселичав, налагинјав)* и могућности везивања за једном већ префиксирани придеве: *науз-, наниз- (наузбрдичав, наузбрдњичав, нанизбрдичав)*. Осим тога, развијености овог творбеног начина доприносе бројни други префикси (*о(б)-, њо-, њри-, њро-, уз-, су-*) који се везују за придевске деминутиве суфиксирание разнообразним суфиксима: *обрејачџк, њриголемџк, њриџврдиџк, узбрдичав, сулудничав*, али и за једном већ префиксирание придевске деминутиве, нпр. *џоџриџсачџк*.

251.1. Приказано богатство различитих префикса у призренско-тимочким говорима (*на-, о(б)-, њо-, њри-, њро-, уз-, су-*) који се везују за придевске деминутиве суфиксирание разнообразним суфиксима, своди се у бугарском језику на префикс *вџз-*, с изузетком једног примера са префиксом *на-*. Такође, примери показују да се префикс *вџз-* везује само за придевску основу суфиксираниу суфиксом *-ич(џ)к*. То су у бугарском језику ограничавајући фактори који непосредно утичу на продуктивност придевских деминутива уопште: *вџздебџличџк, вџзслабџк, вџзсџудџничџк; налудничак* (остале примере в. у т. 126., 130).

252. Префиксални начин творбе придевских деминутива од префикса и позитива придева је ниже продуктивности.

252.1. Најпродуктивнији је префикс *на-*: (*нагњил, нагорчиџв*). Остали префикси су: *џри- (џривлаџжан, џригруб), о(б)- (обрејач, оџсиџан), уз- (џсџесан, џзмал)* и *џро- (џрођисел)*.

253. У бугарском језику је префиксални начин творбе придевских деминутива продуктивнији од префиксално-суфиксалног. Најпродуктивнији је префикс *вџз-* као семантички еквивалент префикса *на-* у призренско-тимочким дијалектима: *вџзбџл, вџзблџд, вџзвисџд, вџзгорчиџв, вџзгруб, вџздебџл, вџзжџлиџ, вџзрџзов, вџзсџив, вџзслаб, вџзсџудџн* и слично.

Забележени су и придевски деминутиви са префиксима ограничене продуктивности: *на- (наџлиџџк, наџраџзен); џри- (џриглаџден, џрискџрбен < скџрбен (туџан, жалџстан)); џро- (џросџџудџн, џрошарџн (просед))*.

Творбу придевских деминутива у бугарском језику одликује значајно мањи број творбених суфикса, поготово префикса.

254. У македонском језику је присутна тенденција дезактуелизације више суфиксалних, префиксално-суфиксалних и префиксалних творбених модела.

255. Истраживање показује да призренско-тимочки дијалекти имају веома развијен систем творбе придевских деминутива, уз коришћење већег броја творбених суфикса и творбених префикса са могућношћу њихове комбинације или везивања префикса за позитиве придева.

256. Анализирана грађа показује да је у творби глаголских деминутива у призренско-тимочким дијалектима најпродуктивнији творбени начин *префиксација*. Најфреквентнији је префикс *ѝо-*, којим се префиксирају прости глаголи, али он има способност везивања и за сложене, једном већ префиксирание глаголе, чиме се објашњава његов висок степен фреквенције. Знатно ниже продуктивности су префикси *ѝро-* и *ѝри-*.

256.1. Анализом су установљена четири типа глаголских деминутива с префиксом *ѝо-* или његовим еквивалентима *ѝро-* и *ѝри-*: 1) глаголски деминутиви типа ПО- + КМ + ОВ (*ѝовòзи се*); 2) глаголски деминутиви типа ПО- + КМ + -к- + ОВ (*ѝобàњка се*); 3) глаголски деминутиви типа ПО- + префикс + КМ + ОВ (*ѝонау̀чи*) и 4) глаголски деминутиви типа ПО- + Ок- + -ује- (*ѝо̀йивк̀ује*).

Код глагола првог типа, нпр.: *ѝовика, ѝоврèви, ѝоду̀ма, ѝозбòри, ѝорабòйи, ѝосѝйје* префикс *ѝо-* перфективизује трајни глагол ограничавајући време трајања радње која се њиме исказује, односно своди радњу новог глагола на извештан, квантитативно ограничени део или извештан степен умањења. Зато се овде може говорити о две функције префикса *ѝо-*: перфективизацији и деминуирању глаголске радње.

257. Овај творбено-семантички тип деминутива потврђен је и у бугарском језику, нпр.: *ѝоговòри, ѝолеж̀и, ѝоиг̀раè, ѝосед̀и, ѝочàка*.

258. Слично стање налазимо и у македонском језику: *ѝолежи, ѝоигра, ѝорабòйи*.

259. Семантичка нијанса појачане деминутивности другог творбено-семантичког типа, нпр.: *ѝобàњка се, ѝоглèйика, ѝовечèрка, ѝорѝйика, ѝору̀чка, ѝосв̀ирка, ѝосѝска* реализована је у првом реду морфолошким формантом *-к-* из другог творбеног елемента деминутивног глагола, али

и префиксом *йо-* који и овде, као и код глагола првог типа има функцију перфективизације и деминуирања глаголске радње.

260. За бугарски језик се потврђују деминутивно-хипокористичка образовања типа *гледка*, *риџика*, али не и деминутиви типа *юогледка*, *юорџика*. Међутим, у усменом саопшењу, редовни професор словенске филологије на Универзитету у Софији, Најда Иванова, потврђује глаголске деминутиве типа *юогледка*, *юорџика*, *юодјлка*, *юоџичка*, *юоџрџика*, *юоџрџика*.

261. Литература за македонски језик потврђује творбени модел глаголских деминутива са суфиксом *-ка*: *грејка*, *дрџика*, *мрморка*, *џирчка* и сл., али не наводи примере за модел деминутива образованих префиксацијом суфиксираних глагола на *-ка* префиксом *йо-*. Да глаголи по овом моделу у македонском језику постоје, потврђује Веселинка Лаброска, редовни професор, наводећи у усменом саопштењу следеће примере: *юоголџика*, *юогрејка*, *юомрморка*, *юоџирчка*, *юокојка*, *юосечка*, *юолулка*.

262. Трећи тип чине двопрефиксални глаголски деминутиви са префиксом *йо-* као првим у линеарном следу префикса. Он је формални показатељ деминуције глаголске радње префиксираних мотивних глагола. У зависности од тога да ли је префикс *йо-* у семантичкој функцији квантитативног или квалитативног детерминатора, извршена је класификација глаголских деминутива на деминутиве квантитативног и деминутиве квалитативног подзначења.

262.1. Префикс *йо-* додат на већ префиксираних глагола има функцију квантитативног детерминатора и развија деминутивно значење. Такви двопрефиксални глаголи означавају квантитативно ограничену радњу (о њиховом, лексикографском дефинисању в. т. 181.1.1, 183): *юодокџра се*, *юозалџи се*, *юозберџе*, *юоизмлаџи*, *юонакрџми*, *юонаџије се*, *юоодџне*, *юооџиџа*, *юоџоедџе*, *юоџорџасне*, *юоџреглне*, *юоџремџчи се*, *юоџриџџека*, *юоџрисџџекне*, *юорџзгледџа*, *юорџзмрџси*, *юосмеџиџе*, *юосрабџџи*, *юоџаџи*.

262.2. Овај творбено-семантички модел двопрефиксалних глагола је високо продуктиван и у бугарском језику. Као илустрацију наводимо неколико примера из коришћених извора: *юоизкџа се* 'попнем се мало, донекле'; *юонавџдџа* 'залијем мало, донекле'; *юонаџиџа* 'напишем мало, донекле'; *юонавџџера се* 'вечерам нешто мало' (остале примере в. у т. 182).

269. Са наведеним глаголским деминутивима, у односу синонимије налазе се деминутиви образовани префиксом *īro-*, нпр.: *īроврњује*, *īрокайјује*, *īроросује*, *īроїеїјује*, односно префиксом *īри-*: *īриорјује*, *īрисмрјује*, *īрирабоїјује*, *īриваркјује*, *īриязјује* (*се*), без творбеног елемента *к-* нешто слабије изражене деминутције.

270. Четвртим типом глаголских деминутива, дакле, означава се радња која се врши у мањој мери чему доприноси формант *-к-* у склопу инфиксалне морфеме *-кује-* која истовремено имперфективизује радњу и указује на њено обавезно понављање. Битно је, међутим, да димензији понављања овакве радње доприноси префикс *īо-* без кога бисмо у остатку творбене структуре имали конструкцију са бесмисленом семантиком: речи *риїкује*, *їивкује*, *цїїкује* и сл. нису у употреби будући да су семантички празне.

271. Други, мање продуктиван творбени начин је *суфиксација*, тј. *инфиксација* простих несвршених глагола творбеним формантима *-к-* и *-н-*. Оваква образовања имају нижи степен деминуције у односу на префиксално-инфиксалне глаголе типа *їобањака*, *їочукне*.

Глаголе творене од префикса који нису деминутивне семантике и простих инфиксалних глагола са формантима *-к-* и *-н-*, типа *избањака*, *омацка*, *набѣрне*, имајући у виду однос значења ових префикса и творбених инфиксалних форманта, посматрали смо као глаголске хипокористике и поред тога што је танка линија разграничења између хипокористика и деминутива.

271.1. Формантом *-к-* образују се глаголски деминутиви од простих глагола несвршеног вида или од префиксалних сложених глагола.

Најпре су размотрени деминутиви од простих глагола, типа *глѣїка*, настали по творбеном обрасцу: *КМ + -к- + ОВ*. Инфикс *-к-* је формални носилац глаголске деминуције: *ваљака*, *вечѣрка*, *мацка*, *їивка*, *ручка*, *їрѣїка*, *фаћка*, *цврцка*, *целивка*, *чоїрљка*, *шеїка* (*се*).

272. Обратни речник бугарског језика обиљем примера сведочи о високој продуктивности наведеног творбеног типа. Овде, илустрације ради, наводимо део примера: *грїзкам*, *дјлкам*, *дўмкам*, *крѣшкам*, *лѣшкам* (*се*), *свїркам*, *їрѣїкам*, *цўнкам*, *шаркам*.

273. Глаголски деминутиви овог творбеног модела срећу се и у македонском језику, нпр.: *греїка*, *дрѣїка*, *коїка*, *мерка*, *сїрелка*, *їрѣїка* и сл. Истиче се, међутим, да се овај творбени модел оцењује

нефункционалним због вишезначности њиме творених деминутива, те да се у савременом македонском језику ретко употребљава у примарном деминутивном значењу. Други разлог нефункционалности у вези је са формалним изједначавањем облика глаголских деминутива и девербативних именица на *-ка* (*грејка, дројка, мерка, сирелка*).

274. По претходно наведеном обрасцу творе се и глаголски деминутиви с формантом *-ну*, односно са инфиксом *-н-*. Будући да се овим формантом образују и тренутно-свршени глаголи, нпр. *бркне, зевне, љосне, пиресне, цимне* и сл., јасно је да он, уз функцију деминуције, има и функцију перфектизације означавајући свршену радњу кратког трајања и сниженог интензитета: *ајне, белне се, бџне, варне, глијне, дрмне, жџне, једне, којне, мезне, њасне, њерне, њивне, сејне, солне, скубне, тиројне, тирујне, цврџне, чурне, ширјне*.

275. О високој заступљености глаголских деминутива с инфиксом *-н-* сведоче и многобројни примери из Обратног речника бугарског језика, нпр.: *гребна, скубна, срџна, лизна, гризна, дрмна, њина, жвакна, њлакна, цокна, ријна, шиина*.

276. Знатно заступљенија функција перфектизације инфикса *-н-*, али и функција деминуције, потврђена је у македонском језику: *гледне, гребне, грмне, крише* и др., уз истицање да су оваква образовања сматрана у граматицама македонског књижевног језика необичним и карактеристичним за поетски стил, те да је чешћа њихова употреба као мотивних основа у творби префиксалних деминутива: *јодгледне, њридремне, њрозборне* и сл.

277. Значај међусобног утицаја језика у контакту као лингвистичке реалности показан је и на примерима већине идентичних творбених модела глаголских деминутива у призренско-тимочким дијалектима и њима структурно блиским језицима бугарском и македонском.

278. С друге пак стране, истраживање потврђује језичку законитост о способности сваког језика да изнађе сопствене могућности за проширивањем творбеног инвентара са циљем образовања нових лексичких јединица ради остваривања комуникативне и стилски другачије функције сваког језика.

VI. РЕЗИМЕ

Монографија *Деминутиви у призренско-тимочким дијалектима (с освртом на бугарски и македонски књижевни језик)* представља резултате истраживања семантичко-творбеног аспекта деминутива у призренско-тимочким дијалектима и осветљава њихов однос према бугарском и македонском језику као структурно блиским контактним јужнословенским идиомима.

Уз примену досадашњих теоријских сазнања о семантичким својствима деминутива као речима субјективне оцене, на корпусу из дијалекатских речника призренско-тимочког језичког ареала, анализирани су именички, придевски и глаголски деминутиви.

Заједничко својство свих деминутива, независно од граматичке врсте речи, јесте припадност семантичкој категорији речи субјективне оцене у којој субјекат одговарајућим творбеним средствима деминуције модификује семантику мотивних речи. Деминуција подразумева умањивање физичких својстава или особина из сфере људских односа референтног појма, тј. квантитативно и квалитативно умањивање степена, интензитета радње или стања које субјекат оцењује.

Сходно природи именица и придева као речи које означавају збир особина (именице) или једну особину (придев), семантичка систематизација именичких и придевских деминутива начињена је у оквиру двеју најширих семантичких категорија 'неживо' и 'живо' у којима су потом издвојене уже семантичке групе, сходно параметрима који их условљавају. Будући да су у деминуцији именица, уз параметре физичке размере битни и параметри из сфере људских односа, именички деминутиви могли су, поред примарног деминутивног значења, развити и периферна значења попут хипокористичког, пејоративног, ироничног и сличних значења. За придевске деминутиве подеснија је употреба термина семантичка категорија 'особа' због присуства параметара карактерних особина.

Именички деминутиви су анализирани по граматичком роду и суфиксима, будући да се јединственим творбеним суфиксом могу деривирати само именички деминутиви једног рода. Резултати истра-

живања показују да се деминутиви сваког од три рода суфиксирају тачно одређеним суфиксима са могућношћу њиховог везивања за пуне или скраћене основе мотивних именица које у процесу суфиксације бивају деминуиране, уз задржавање граматичког рода (именички деминутиви мушког и женског рода), или углавном мењају граматички род (именички деминутиви средњег рода).

Анализом именичких деминутива призренско-тимочких дијалеката дошло се до резултата о њиховој диференцијалности у односу на српски стандардни језик и његове друге дијалекте у погледу избора најпродуктивнијих суфикса. Неки од њих, попут суфикса *-ка* деминутивног значења, чувају (уз бугарски и македонски језик) архаично стање истраживаних дијалеката, некада присутно у свим словенским језицима.

За разлику од именичких деминутива, специфичним творбеним моделима у суфиксацији придевских деминутива деривирају се деминутиви сва три рода, уз додавање граматичког наставка.

Значење глаголских деминутива може изражавати виши или нижи степен деминуције глаголске радње или стања квантитативног или квалитативног значења што се постиже употребом одговарајућих творбених префикса, инфикса, комбинацијом префикса и инфикса или удвојених префикса. Степен глаголске деминуције, тј. модификације значења мотивних глагола, најнепосредније условљавају творбени елементи, те је стога семантика глаголских деминутива анализирана у оквиру творбене систематизације, односно у оквиру префиксалног, префиксално-суфиксалног и инфиксалног начина творбе.

Свим деминутивима, независно од врсте речи, заједничка је условљеност деминуције оценом субјекта о референтном појму, али и контекстуалном ситуацијом.

Централни део монографије, коме претходи Увод, односи се на семантичку и творбену анализу деминутива у коме су најпре анализирани именички, потом придевски и на крају глаголски деминутиви, представљени у оквиру посебних поглавља.

Општа констатација о слабој, или нимало изучаваној творби деминутива призренско-тимочких говора, документована је приказом стања њиховог досадашњег проучавања.

Компарација семантичко-творбеног аспекта деминутива у призренско-тимочким дијалектима са стањем у бугарском и македонском

језику као структурно блиским и контактним јужнословенским идиомима, заснована је с једне стране на утврђеним идентичним творбеним моделима у сва три идиома, а с друге стране на самостално развијеним творбеним моделима и разликама у продуктивности истих творбених модела и творбених начина.

Јасно је да су сличности у погледу творбе деминутива резултат међусобног утицаја језика у контакту као лингвогеографске реалности.

С друге пак стране, истраживање потврђује језичку законитост о способности сваког језика да изнађе сопствене творбене могућности за проширивањем лексичког инвентара и образовањем нових лексичких јединица ради остваривања комуникативне и стилски другачије функције сваког појединачног језика.

Компарација са македонским језиком сведочи о присутној и актуелној тенденцији дезактуализације појединих творбених модела и њиховој замени другим, конкурентнијим творбеним моделима из практичних разлога, нпр.: отклањања двозначности (творбени модел на *-е* се замењује моделом на *-че*: *бра̄ӣе*, *орле* који је истовремено и облик вокатива, уступа место деминутивима *бра̄ӣче*, *орелче*); творбени модел на *-еи*, бива замењен моделом на *-че*, нпр: *лебец лейче*, *грнец* : *грнче*, са циљем отклањања морфолошке деблокираности за образовање множинских форми ових деривата; такође, у складу са стандарднојезичком нормом, деривати на *-ок* (*веш̄ерчок*, *синок*, *денчок*) уступају место конкурентнијем моделу на *-че*: *ливче*, *веш̄ерче*, *синче*; деминутивни суфикс *-ка*, нпр. у *градинка*, *книшка*, *машинка*, *рӣйка*, *кошулка*, *ло̄й̄а̄ӣйка* и др., услед губљења деминутивности и развијања новог лексикализованог значења, уступа место моделу са *-че*: *градинче*, *рӣйче*, *кошулче*, *ло̄й̄а̄ӣйче* и др.

Приказана тенденција на примерима дезактуализације наведених творбених модела иде у правцу приближавања стању у призренско-тимочким дијалектима српског језика и бугарском језику, када је реч о деминутивном суфиксу *-че*.

Ово је истовремено добар пример и о дистинкцији међу овим јужнословенским идиомима: док је у призренско-тимочким дијалектима и бугарском језику најпродуктивнији прост, основни суфикс *-че*, у македонском језику је најпродуктивнија сложена, проширена варијанта *-иче*.

У монографији су сличне специфичности наведене и образложене када је реч и о другим творбеним моделима, или шире, творбеним начинима.

Резултати анализе деминутива у призренско-тимочким дијалектима сведоче о великој издиференцираности творбених модела и творбених начина што их чини специфичним у односу на стандардни српски језик и његове друге дијалекте. Специфичности се огледају како у именичким, тако и у придевским и глаголским деминутивима. Тако су у именичким деминутивима присутни суфиксални творбени модели *-ьк (-ак)* и *-ка*, који и у творбеном сегменту опредељују призренско-тимочке дијалекте као архаичне. Велики број разнообразних суфиксалних модела код придева, као и специфична творбена структура префиксалних и префиксално-суфиксалних творбених начина придевских деминутива, чини ове дијалекте особеним. Слично стање налазимо и код глаголских деминутива међу којима се посебно издвајају врло продуктивни двопрефиксални деминутиви са префиксом *йо-* као првим у линеарном следу префикса, као и продуктивна категорија инфиксално творених глаголских деминутива.

Разнообразност творбених елемената на подручју призренско-тимочке дијалекатске зоне представља не само основ дистрибуције нове, експресивне лексике, већ ствара и могућности различитих стилских варирања унутар језичког система.

Такође, разнообразна семантичко-творбена структура деминутива отвара и могућност ширег и продубљенијег проучавања дијалекатске синонимије.

Посебно поглавље монографије представљају Пописи употребљених деминутива у призренско-тимочким дијалектима, бугарском и македонском језику. Њима је обухваћен и Регистар појмова, као и Регистар аутора. Од посебног је значаја Обратни регистар деминутива у призренско-тимочким дијалектима као солидна основа за разна лингвистичка истраживања.

Овако структурирана монографија, јединствена у области дијалекатске творбе речи на српском језичком подручју, може бити образац за даље изучавање експресивне лексике како у призренско-тимочким дијалектима, тако и у другим дијалектима српског језика.

VII. ЛИТЕРАТУРА

- Белић 1905:** Александар Белић, „Дијалекти источне и јужне Србије“, *Српски дијалектолошки зборник*, I, Београд, 1–715.
- Белић 1949:** Александар Белић, *Савремени српскохрватски књижевни језик. Други део: Наука о грађењу речи*, Научна књига, Београд.
- Белић 2000а:** Александар Белић, „О историјском развоју деминутивних и ампликативних суфикса“, [у:] *Упоредна словенска лингвистика* 1, Изабрана дела Александра Белића, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 9–76.
- Белић 2000б:** Александар Белић, „Природа и порекло именица субјективне оцене“, [у:] *Упоредна словенска лингвистика* 1, Изабрана дела Александра Белића, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 77–81.
- Богдановић 1979:** Недељко Богдановић, „Говори Бучума и Белог Потока“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXV, Београд, 1–178.
- Богдановић 1987:** Недељко Богдановић, „Говор Алексиначког Поморавља“, *Српски дијалектолошки зборник*, XXXIII, Београд, 7–302.
- Бојацијев и др. 1999:** Тодор Бояџијев, Иван Куцаров, Ђордан Пенчев, *Савременен бугарски језик*, Издавачка куќа „Петар Берон“, Софија.
- Бошковић 1966:** Радосав Бошковић, „Око суфикса *ica*“, *Наш језик*, XV, Београд, 58–61.
- Бошковић 2000:** Радосав Бошковић, „Развој деминутивних наставака са елементима *k* и *s*“, [у:] *Основи упоредне граматице словенских језика*, Требник, Београд, 268–302.
- Вељковић Станковић 2005:** Драгана Вељковић Станковић, *Речи субјективне оцене у настани српског језика и књижевности*, одбрањена докторска дисертација у рукопису, Филолошки факултет, Београд.
- Вукадиновић 1996:** Вилотије Вукадиновић, „Говор Црне Траве и Власине“, *Српски дијалектолошки зборник*, XLII, Београд, 1–317.

- Гортан Премк 1987:** Даринка Гортан Премк, „О семантичком односу деривата према творбеној основи“, *Научни састіанак славистіа у Вукове дане*, 16/1, Београд, 101–107.
- Гортан Премк 1992:** Даринка Гортан Премк, „О семантичкој позицији као месту реализације једне лексеми“, *Јужнословенски филолог*, XLVIII, Београд, 13–23.
- Гортан Премк 1995–1996:** Даринка Гортан Премк, „О структури и семантици деривата“, *Наш језик*, XXX/1–5, Београд, 76–81.
- Гортан Премк 1997:** Даринка Гортан Премк, *Полисемија и организација лексичког сисіема у српском језику*, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Грицкат 1955/1956:** Ирена Грицкат, „Деминутивни глаголи у српско-хрватском језику“, *Јужнословенски филолог*, XXI/1–4, Београд, 46–96.
- Грицкат 1995:** Ирена Грицкат, „О неким особеностима деминуције“, *Јужнословенски филолог*, LI, Београд, 1–30.
- Даничић 1860:** Ђуро Даничић, „Српска деминуција и аугментација“, *Гласник Друшћива српске словесности*, XII, Београд, 474–499.
- Дешић 1987:** Милорад Дешић, „Еуфемизми“, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистіику*, XXX/1, Нови Сад, 161–168.
- Докулил 1962:** Miloš Dokulil, *Tvoření slov v češtině 1: Teorie odvozování slov*, Nakladatelství Československé akademie věd, Praha.
- Драгићевић 2007:** Рајна Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Драгићевић 2013:** Рајна Драгићевић, „Глаголи са два префикса у српском језику с освртом на стање у другим словенским језицима“, *Зборник Мајице српске за славистіику*, 83, Нови Сад, 257–268.
- Жугић 1997:** Радмила Жугић, „Придеви који се односе на човекове особине у говору околине Лебана“, *Јужнословенски филолог*, LIII, Београд, 135–145.
- Жугић 2003:** Радмила Жугић, „Речник Момчила Златановића, значајан извор за проучавање многих лингвистичких тема“, [у:] *Сіваралашіиво Момчила Златановића*, Учитељски факултет, Врање, 81–87.

- Жугић 2004:** Радмила Жугић: „Мотивисаност зоонима и њихов однос према личним надимцима и личним именима“, *Јужнословенски филолог*, LX, Београд, 179–194.
- Жугић 2007а:** Радмила Жугић, „Придевски деминутиви у говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне који се односе на особине ентитета из човековог окружења (семантичко-творбени аспект)“, *Зборник Филозофског факултета у Приштини*, XXXVI, Косовска Митровица, 377–391.
- Жугић 2007б:** Радмила Жугић, „Придевски деминутиви за означавање особина човека у призренско-тимочној дијалекатској зони (семантичко-творбени аспект)“, *Српски језик*, 12/1–2, Београд, 303–320.
- Жугић 2007в:** Радмила Жугић, „Именичке сложенице с придевом као првим делом у призренско-тимочким говорима“, *Наше стварање*, LIV/1–2, Лесковац, 34–43.
- Жугић 2007г:** Радмила Жугић, „Именичке сложенице с именицом као првим конституентом у призренско-тимочким говорима“, *Лесковачки зборник*, LXVII, Лесковац, 383–393.
- Жугић 2007д:** Радмила Жугић, „Глаголски деминутиви с префиксом по- у призренско-тимочким говорима“, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику*, Нови Сад, 257–270.
- Жугић 2007ђ:** Радмила Жугић, „Обрада придевских деминутива у српским дијалекатским речницима“, [у:] *Лексикографија и лексикологија в съвременния свят*, Българско лексикографско дружество, секција за българска лексикологија и лексикографија при Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ БАН, Знак '94, Велико Търново, 343–354.
- Жугић 2008:** Радмила Жугић, „Лексикографска интерпретација глаголских деминутива у речницима призренско-тимочке дијалекатске зоне (семантичко-творбени аспект)“, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику*, LI/1–2, Нови Сад, 175–189.
- Жугић 2009:** Радмила Жугић, „Семантичко-творбена анализа пејоратива за женска лица у јабланичком говору (југозападно од Лесковца)“, *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику*, LII/2, Нови Сад, 81–106.
- Жугић 2010а:** Радмила Жугић, *Исказивање генијивних значења у говору јабланичког краја (у свейлу њпризренско-тимочких говора као целине)*, Институт за српски језик САНУ, Београд.

- Жугић 2010б:** Радмила Жугић, „Пејоративи за мушка лица у јабланичком говору образовани суфиксима -ко, -ља, -оња, -ча“, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини (йосебно издање)*, Косовска Митровица, 103–118.
- Жугић 2010в:** Радмила Жугић, „Пејоративи за мушкалица у јабланичком говору од нископродуктивних суфикса и њихов семантичко-творбени однос према пејоративима са продуктивним суфиксима -ко, -ља, -оња, -ча“, *Зборник Мајице српске за славистику*, 78, Нови Сад, 219–239.
- Жугић 2011:** Радмила Жугић, „Лексикографски поступци тумачења семантике изведеница на основу односа творбене основе и творбеног форманта“, [у:] *Грамајика и лексика у словенским језицима*, Матица српска – Институт за српски језик САНУ, Нови Сад – Београд, 403–413.
- Жугић 2012а:** Радмила Жугић, „Семантичке реализације суфикса -че у именичким изведеницама средњег рода у призренско-тимочким говорима“, *Зборник радова Филозофског факултета*, XLII/1, Косовска Митровица, 223–230.
- Жугић 2012б:** Радмила Жугић, „Именичке изведенице суфиксима -це, -е, -ле у призренско-тимочким говорима“, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику*, LIV/2, Нови Сад, 193–202.
- Жугић 2013а:** Радмила Жугић, „Деминутиви мушкога рода на -њк -(ак) и његову проширену варијанту -њк -(њак) у призренско-тимочким говорима“, *Годишњак за српски језик и књижевност*, 13, Ниш, 219–232.
- Жугић 2013б:** Радмила Жугић, „Творба личних хипокористика у доњем сливу Јабланице“, *Наше стварање*, LX/3–4, Лесковац, 279–301.
- Жугић 2014а:** Радмила Жугић, *Микройонимија доњег слива Јабланице (семантичко-творбени аспекти)*, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Жугић 2014б:** Радмила Жугић, „Синонимија у лексичко-семантичкој групи пејоратива за женска лица у јабланичком говору“, *Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини*, XLIV/2, Косовска Митровица, 295–314.
- Жугић 2014в:** Радмила Жугић, „Једнокоренски синоними у лексичко-семантичкој групи пејоратива за мушка лица у јабланичком говору“, *Македонски јазик*, LXV, Скопје, 131–143.

- Жугић 2014г:** Радмила Жугић, „Аугментативно-пејоративне изведенице на суфикс *-ишиџе* у призренско-тимочким говорима“, *Окџоих*, 5, Никшић, 29–36.
- Жугић 2014д:** Радмила Жугић, „Дијалекатски творбени елементи у песничком језику Власте Ценића“, [у:] *Дијалектџи српскога језика: исџираживања, насџава, књџживносџи 1 [Електџронски извор], Зборник радова с међународног научног скуџа одржаног 11. и 12. аџрила 2014 у Лесковцу*, Лесковачки културни центар –Педагошки факултет Универзитета у Нишу, Лесковац – Врање, 107–114.
- Жугић 2015а:** Радмила Жугић, „Продуктивни творбено-семантички типови именичких деминутива средњег рода у бугарском језику и призренско-тимочким говорима српског језика“, *Филолог*, 11, Бања Лука, 35– 45.
- Џугић 2015б:** Radmila Źugić, „Tvorba pridevskih deminutiva u prizrensko-timoćkim govorima srpskog jezika i bugarskom jeziku (komparativna analiza)“, *Jezikoslovni zapiski*, 21/1, Ljubljana, 137–150.
- Жугић 2015в:** Радмила Жугић, „Компаративна анализа именичких деминутива средњег рода на суфикс *-че* у бугарском језику и призренско-тимочким говорима српског језика“, *Окџоих*, 6, Никшић, 37–46.
- Жугић 2015г:** Радмила Жугић, „Двопрефиксални глаголски деминутиви с префиксом *по-* у призренско-тимочким говорима српског језика и бугарском језику (компаративни приступ)“, *Филолог*, 12, Бања Лука, 204–213.
- Жугић 2016:** Радмила Жугић, „Деминутивне именичке изведенице на суфикс *-ка* у призренско-тимочким говорима српског језика и бугарском језику (семантичко-творбени аспект)“, *Окџоих*, 7, Никшић, 7–20.
- Згуста 1991:** Ladislav Zgusta, *Priručnik leksikografije*, Svjetlost, Sarajevo.
- Јовановић 2005:** Владан Јовановић, „Неки аспекти прагматичке употребе деминутивних именица“, *Наш језик*, XXXVI/1–4, Београд, 100–103.
- Јовановић 2008:** Владан Јовановић, „О неким поступцима лексикографске обраде твореница“, *Наш језик*, XXXIX/1–4, Београд, 43–52.

- Јовановић 2010:** Владан Јовановић, *Деминутивне и аугментативне именице у српском језику*, Институт за српски језик САНУ, Београд: 2010.
- Клајн 2002:** Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику, Део 1, слагање и префиксација*, Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска, Београд – Нови Сад.
- Клајн 2003:** Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику, Део 2, суфиксација и конверзија*, Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска, Београд – Нови Сад.
- Кликовац 2004:** Duška Klikovac, *Metafore u mišljenju i jeziku*, Biblioteka XX vek – Knjižara Krug, Beograd.
- Конески 2003:** Кирил Конески, *Зборообразувањето во современиот македонски јазик*, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје.
- Копривица 2006:** Верица Копривица, *Творба именица од ѓридева у српском и чешком језику*, Филолошки факултет, Београд.
- Легурска и Бечева 2000:** Палмира Легурска, Ничка Бечева, „Проблеми на семантиката на деминутивите в рускиа, србскиа и българискиа езики и представянето ѓ в двуезичен речник“, *Јужнословенски филолог*, LVI/1–2, Институт за српски језик САНУ, Београд, 577–588.
- Маретић 1963:** Томо Маретић, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Марјановић 1997:** Слободан Марјановић, „Граматишка норма именица субјективне оцене у Речнику пиротског говора“, *Српски језик*, II/1–2, Београд, 265–283.
- Марјановић 2001:** Слободан Марјановић, „Деминуција у лесковачком говору“, *Српски језик*, VI/1–2, Београд, 331–347.
- Марков 1960:** Борис Марков, „Именице с наставцима *-че* и *-чић*“, *Наш језик*, X/7–10, Београд, 228–246.
- Марковић 2000:** Јордана Марковић, „Говор Заплања“, *Српски дијалектолошки зборник*, XLVII, Београд, 7–307.
- Марковић 2005:** Јордана Марковић, „О неким глаголским образовањима“, [у:] *Србистички ѓрилози, Зборник у часи ѓрофесора Славка Вукомановића*, Филолошки факултет, Београд, 133–139.

- Матијашевић 1981:** Јелка Матијашевић, „Структурно-семантичке компоненте категорије рода именица које означавају млада бића у руском и српскохрватском језику (са типолошког аспекта)“, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане*, 7/1, Београд, 199–211.
- Матијашевић 1984:** Јелка Матијашевић, „Еуфемизми и синонимија“, [у:] *Лексикографија и лексикологија*, Институт за српскохрватски језик САНУ – Матица српска, Београд – Нови Сад, 107–116.
- Матијашевић 1987:** Јелка Матијашевић, „Око неких питања у творби речи“, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане*, 16/1, Београд, 109–117.
- Матијашевић 1991:** Јелка Матијашевић, „Модели у творби речи и развитак језика“, *Научни сасијанак славистија у Вукове дане*, 20/2, Београд, 335–343.
- Матијашевић 1998:** Јелка Матијашевић, „Деривациони модели као аксиолошка средства“, *Славистија*, II, Београд, 78–84.
- Матијашевић 1999:** Јелка Матијашевић, „О аксиолошким параметрима у деривацији“, *Славистија*, III, Београд, 168–174.
- Матијашевић 2002:** Јелка Матијашевић, „Из проблематике лексичко-семантичке спојивости у руском и српском језику (на примеру речи субјективне оцене)“, *Славистија*, VI, Београд, 30–38.
- Матијашевић 2003:** Јелка Матијашевић, „Контрастивно проучавање руског и српског језика у домену дериватологије“, *Зборник Мајице српске за славистику*, 64, Нови Сад, 117–129.
- Милановић 1997:** Александар Милановић, „О неким стилистички маркираним творбеним моделима у делу Стевана Сремца“, [у:] *Књижевна дело Стевана Сремца – ново чићање*, Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета – Филозофски факултет, Ниш, 161–175.
- Остојић 1999:** Бранислав Остојић, „О супстантивној семантичко-творбеној структури неких црногорских пејоратива (На материјалу из Збирке ријечи са црногорског говорног подручја друге половине 19. вијека)“, [у:] *Четири лингвистички скуи „Бошковићеву дану“*, Подгорица, 43–53.
- Радева 1987:** Василка Радева, *Българскојо словообразуване*, Универзитетско издателство „Климент Охридски“, Софија.
- Радић 1987:** Првослав Радић, „Творбено-семантичке изведенице са суфиксом -че на делу балканизираних јужнословенских говора“, *Анали Филолошког факултета*, XVIII, Београд, 227–236.

- Радић 2001:** Првослав Радић, *Турски суфикси у српском језику са освртом на ситање у македонском и бугарском*, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Радовић Тешић 2002:** Милица Радовић Тешић, *Именице с њрефиксима у српском језику*, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Ристић О. 1969:** Олга Ристић, „Лексичко-семантичке одлике творбе именица у неких српских и хрватских романтичарских песника“, *Јужнословенски филолог*, XXVIII/1–2, 219–320.
- Ристић С. и др. 2005:** Стана Ристић, Бојана Милосављевић, Владан Јовановић, „Једно могуће решење обраде деминутива са суфиксима *-че* и *-(ч)ић* (лексикографско-лексиколошки приступ)“, *Српски језик*, X/1–2, Београд, 597–616.
- Симић 1999:** Радоје Симић, „Неки општи и теоријски проблеми творбене семантике у српском језику“, [у:] *Четири лингвистички скупи „Бошковићеве дани“*, Подгорица: 37–42.
- Стакић 1988:** Милан Стакић, *Деривациона фонетика именица и њридева у јужнословенским језицима*, Филолошки факултет, Београд.
- Стевановић 1975₃:** М.[ихаило] Стевановић, *Савремени српскохрватски језик I. Увод. Фонетика. Морфологија*, Научна књига, Београд.
- СТИЈОВИЋ 1983:** Рада Стијовић, „Префиксација придева у српско-хрватском књижевном језику“, *Зборник за филологију и лингвистику*, XXVI/1, Нови Сад, 99–130.
- СТИЈОВИЋ 2013:** Рада Стијовић, „Деминутивни придеви с префиксом *су-*“, *Годишњак за српски језик*, 13, Ниш, 513–520.
- Тејлор 1991:** John R. Taylor, *Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory*, Clarendon Press, Oxford [etc.]
- Терзић 1969:** Александар Терзић, „Структурно-семантичке одлике глаголских именица творбеног типа *није*, *еније*, у руском и *ње*, *ће* у српскохрватском језику“, *Анали Филолошког факултета*, IX, Београд, 27–93.
- Терзић 1997:** Александар Терзић, „Структурно-семантичке карактеристике глагола са префиксалном групом *јона-* у руском и српском језику“, *Научни састајак славистије у Вукове дане*, XXVI/2, Београд, 309–320.
- Тошовић 2010:** Бранко Тошовић, „Нанизивание приставок в сербском, хорватском и бошњачком језицима“, [у:] *Srpski pogledi na odnose između srpskog, hrvatskog i bošnjačkog jezika*, I/2, Institut für

Slawistik der Karl-Franzens-Universität – Beogradska knjiga, Graz – Beograd, 107–120.

Тирић 1999: Љубисав Тирић, „Говори Понишавља“, *Српски дијалектолошки зборник*, XLVI, Београд, 7–262.

Ћорић 2008: Божо Ћорић, *Творба именица у српском језику (одабране теме)*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд.

Ћупић 1999: Драго Ћупић, „Деминутивна образовања у Речнику говора Загараца“, [у:] *Четврти лингвистички скуп „Бошко-вићеви дани“*, Подгорица, 123–131.

Фекете 2002: Егон Фекете, „Употребна вредност лексема и лексикографска дефиниција“, [у:] *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе*, Српска академија наука и уметности – Институт за српски језик САНУ – Матица српска, Београд – Нови Сад, 83–88.

VIII. ИЗВОРИ

Извори за призренско-тимочке дијалекте српског језика

- Динић 2008: Јакша Динић, Тимочки дијалекатски речник, *Монографије* 4, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Живковић 1987: Новица Живковић, Речник пиротског говора. Пирот: *Народни музеј*.
- Жугић 2005: Радмила Жугић, Речник говора јабланичког краја. Београд: *Српски дијалектолошки зборник* LI, САНУ и Институт за српски језик САНУ.
- Жуг. Картоотека: Радмила Жугић, *Картоотека необјављене лексичке грађе из јабланичког говора*.
- Златановић 1998: Момчило Златановић, Речник говора јужне Србије, Врање: *Учитељски факултет*.
- Златановић 2011: Момчило Златановић, Речник говора југа Србије. Врање: Учитељски факултет.
- Јовановић 2004: Властимир Јовановић, Речник села Каменице код Ниша, *Српски дијалектолошки зборник* LI, Београд: САНУ и Институт за српски језик САНУ.
- Митровић 1984: Брана Митровић, Речник лесковачког говора. Лесковац: *Народни музеј Лесковац*.
- Стојановић 2010: Радосав Стојановић, Црнотравски речник, *Српски дијалектолошки зборник* LVII, Београд: САНУ и Институт за српски језик САНУ.

Извори за бугарски и македонски језик

- Велева 2006: Славица Велева, *Тенденцији во зборообразувањето во македонскиот јазик*, Скопје, С. Велева.

Младенов 2000: Марин Младенов, *Българско–сръбски речник*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Мурдаров и др. 2011: *Обраћен речник на български език* групе аутора (Владко Мурдаров, Татјана Александрова, Маргарита Димитрова, Руска Станчева, Катја Чаралозова, Милен Томов, Николай Паскалев, Атанаска Атанасова), Софија: БАН, Институт за български език.

IX. ПОПИСИ УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА

ПОПИСИ УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА ПО АФИКСИМА

Именички деминутиви

Именички деминутиви мушког рода: -ък, -ак

ајв^арчак

ак^алчак

аш^авчак

ашавч^ак

баз^ак

беденч^ак

белчуж^ак

бич^ак

благун^ак

боб^ак

бод^ак

бој^ак

бор^ак

боси^лчак

боси^лч^ак

бостанч^ак

брат^ак

бреж^ак

брест^ак

брест^ак

брод^ак

бут^ак

бъ^ак

ведерч^ак

вез^ак

венч^ак

вепр^ак

вид^ак

вирч^ак

вознич^ак

вол^ак

врат^ак

вршч^ак

врш^ак

габарч^ак

габр^ак

гајтанч^ак

гајтан^ак

гас^ак

гашч^ак

глас^ак

глож^ак

град^ак

грашач^ак

грмч^ак

гроб^ак

гроб^ак

грозд^ак

гропчѣк	сидѣк
грошѣк	сумбулѣк
груменчѣк	јечамчѣк
гуњѣк	јечмѣк
гуштерѣк	јечъмчѣк
дарчѣк	каишчѣк
дарѣк	калуђерѣк
делѣк	калчѣк
детишљаќ	каменчѣк
детишњаќ	каменчѣк
димчѣк	квашчѣк
динарчѣк	кладѣк
долчѣк	класѣк
долѣк	клашчѣк
домѣк	клинчѣк
дренчѣк	ковчежѣк
дренѣк	кокурузѣк
друмчѣк	колачѣк
дубарчѣк	коматѣк
дуванчѣк	компирчѣк
дупчѣк	компирѣк
ђувечѣк	конпирчѣк
ечъмчѣк	конпирѣк
жарчѣк	кончѣк
жарѣк	коњчѣк
животѣк	коњѣк
жирѣк	копузѣк
забелчѣк	копусѣк
зајтинчѣк	кóренчѣк
зајтинѣк	коренѣк
залчѣк	кошѣк
зејтинчѣк	кравајчѣк
зејтинѣк	крајчѣк
зетѣк	крвчѣк
зопчѣк	кревајчѣк
зубѣк	крндарчѣк
зупчѣк	кромидак
	кромидѣк

крстѣк	оришчѣк
кружѣк	остѣнчѣк
крчажѣк	оцѣтѣк
кумѣк	ошавчѣк
купусѣк	паметѣк
купчѣк	пампурчѣк
кутрак	пандильчѣк
ладѣк	пасульчѣк
лебѣк	пасульѣк
ледѣк	пенѣрчѣк
лепчѣк	пенѣрѣк
лискунчѣк	пепелчѣк
листѣк	перчинѣк
лојчѣк	петлицѣнчѣк
лојѣк	пешћирчѣк
лучѣк	пешћирѣк
мазѣк	пипѣрчѣк
малтерчѣк	пламенчѣк
медѣк	пластак
мејурчѣк	пластѣк
мишѣк	плацѣк
момурузѣк	плетѣк
момчужљак	плотѣк
момчуљак	плужѣк
момчурак	повојак
момчурљак	повојѣк
мужѣк	поздравчѣк
мумурузак	попѣк
мушкарак	порезѣк
ножѣк	празѣк
носѣк	прашѣк
обедѣк	призѣтѣк
образѣк	прсолчѣк
овсѣк	прстенчѣк
овѣшчак	прстенѣк
огѣнчѣк	прѣстењче
орејчѣк	прстѣк
орејѣк	прутѣк
оризѣк	пулчѣк
	путѣк

расадџк	стожџк
растџк	стручџк
редџк	тамњанчџк
ренчџк	тањирџк
репчџк	тасџк
репџк	темельчџк
ржџк	тиганчџк
ридџк	трапчџк
рожџк	трапџк
ројџк	трнчџк
рубџк	трупчџк
рукавчџк	трупџк
рупчџк	тупанчџк
рустџк	унуџк
самунчџк	федерчџк
санчџк	церџк
санџк	црепчџк
сьнчџк	црепџк
сьнџк	чајџк
сапунчџк	часџк
симидџк	чирчџк
синџк	чурџк
сирџк	џемпирчџк
скробџк	џемпирџк
снежџк	џепџк
снопџк	шалчџк
снопџк	шипарчџк
солчџк	шићерчџк
солчџк	шићерџк
спрудџк	
српџк	

Именички деминутиви женског рода: -ка

алошка	будалка
аљинка	бутинка
антеријџа	бџличка
антерика	ваденичка
арничка	вадинка
артијџа	вадичка
артинка	варбичка
артишка	веверичка
бабѣтка	ведринка
бабичка	ведринка
бабушка	ведричка
баничка	веђичка
бапка	вѣтрушка
баретинка	вечеринка
баричка	вечерка ¹
батка	вилка
башчинка	вирчинка
белѣшка	висинка
бѣлинка	вишњичка
бѣлочка	влашка
бѣлошка	воденичка
бѣлушка	водичка
биволичка	вракњичка
бокошка	врбичка
болѣшка	врбѣвинка
болешчинка	врвинка
бомбѣнка	врѣвинка
бонбѣнка	вревинка
боровинка	вреднушка
боџка	врећетинка
брадавичка	врѣнка
брадичка	врѣчка
брстинка	врљинка
брѹчичка	врѣвинка
бубичка	врсничка
будалинка	вѹдичка
будаличка	вунџа

в ^у ничка	да ^д ичка
в ^у нка	да ^д јка
в ^у тка	да ^д тка
в ^ѝ клушка	де ^д ичка
габр ^о винка	де ^л ничка
гавр ^а нка	детел ^л ника
гар ^и нка	де ^т ка
гиб ^а ничка	до ^д ичка
г ^и жичка	докол ^е ничка
глав ^и чка ¹	дол ^и нка
глав ^и чка ²	до ^т ка
глав ^њ ичка	др ^е јка
го ^д инка	др ^е шка
гол ^и нка	другар ^и чка
голи ^ш инка	дру ^г ачка
голот ^и њка	дру ^ш ка
голуб ^и чка	дуб ^и нка
гол ^у пка	дуб ^и чка
гом ^и лка	дувар ^и нка
готов ^и нка	дукат ^и нка
град ^и нка	дук ^а тка
гран ^и чка	ду ^њ ка
гра ^њ ичка	души ^ч инка
гр ^б инка	ду ^ш ичка
греб ^у љћа	души ^ч ка
грев ^о тка	д ^њ нка
гре ^о тка	ђиб ^а ничка
гр ^е тка	ђурђ ^е вка
гр ^л ичка	един ^и чка
гр ^л ка	ереб ^и чка
грмка	ерт ^и јћа
гроз ^д анка	ерт ^и шка
гроз ^д инка	жа ^б ичка
гро ^ј зинка	жабу ^љ ћа
гр ^с ничка	жа ^р ка
гру ^т ка	ждребет ^и нка
гус ^е нка	жен ^и чка
гу ^ш ичка	жив ^и нка
гу ^ш ка	живот ^и њка

животиња	књишка
жиличка	кобилка
жилка	ковичка
жичка	кожинка
жишка	кожинка
жлтичка	кожичка
жљебинке мн.	кожљинка
заветринка	кожурка
зајкошка	козичка
закрпка	колибинка
залошка	колибинке
здравичка	колипка
зељичка	количка
земљичка	коминка
земњичка	кондурка
зетурина	копичка
змијичка	копривка
зљвичка	кочичка
сидинка	коричка
игличка	корка
јабучка	корубинка
јаготка	корупка
јамка	корутинка
јарушка	косичка
јединичка	кочинка
јеребичка	кочинка
јеребишка	кочичка
јуничка	кошаринка
каленичка	кошарка
камарка	кошуљинка
канатка	кошуљичка
канурка	кошуљка
капичка	кошуља
капушка	кошуља
карамелка	коштинка
карличка	кравичка
катеричка	кравка
кицелка	крагличка
кљуничка	краставичка
	кривинка
	кривуља

крошњ ^и чка	љ ^у спинка
кр ^п ка	љ ^у тен ^и чка
крст ^и нка	ма ^ј чичка
крт ^и нка	ма ^л ошка
крт ^и чинка	ма ^л ь ^и чка
кудел ^ь ичка	ма ^м ка
куде ^л ька	ма ^м у ^р зничка
куде ^л ьћа	ма ^м у ^р узничка
куж ^л ьичка	ма ^р ам ^и чка
кука ^л ьћа	ма ^т и ^ч ка
ку ^к ичка	ме ^д ен ^и чка
кум ^и чка	ме ^н ђ ^у шка
куп ^и нка	ме ^н ка
кут ^и ичка	ме ^р ка
кут ^и јка	ме ^с е ^ч инка
кут ^и ка	ме ^с еч ^и нка
кут ^и чка	ме ^т л ^и чка
ку ^ћ ичка	ме ^т л ^о винка
ладав ^и нка	ме ^ш и ^н ка
ладов ^и нка	ме ^ш ч ^и нка
ла ^з аричка	ми ^л и ^н ка
ла ^з и ^н ка	ми ^н ђ ^у шка
ла ^л анка	мла ^д у ^н ка
ла ^л ка	мла ^т ка
ла ^н пичка	мле ^к у ^ш ка
ла ^с тавичка	мо ^м у ^р зничка
ле ^в и ^н ка	мо ^с т ^и нка
ле ^д и ^н ка	мо ^т и ^н ка
ле ^ш и ^н ка	мр ^е нка
ли ^в атка	мр ^с ни ^н ка
ли ^з аличка	му ^м у ^р зничка
ли ^м у ^з и ^н ка	му ^м у ^р у ^з ничка
ли ^п ка	му ^р у ^з ничка
ли ^с и ^ч ка	му ^ш и ^ч ка
ло ^ж и ^ч ка	му ^ш л ^ь и ^н ка
ло ^з и ^н ка	
ло ^п атка	на ^л анка
лу ^б еничка	на ^н ка
лу ^б енка	не ^в ест ^у љка
	ни ^з бр ^д ичка

ни́збрдњичка	пла́тичка
низи́нка	плети́нка
нико́лка	плоти́нка
ни́ска	пло́чка
нови́нка	пога́чка
но́жичке	по́двалка
носи́љка	поли́чка
но́ска	полови́нка
но́ћка	полуты́нка
њи́вичка	поља́нка
облачи́нка	попади́јћа
облачинка́	попу́чка
обло́жинка	породи́љка
овчи́чка	посте́љка
оме́тинка	празни́нка
опу́тка	праши́нка
ора́шка	прегра́тка
орни́чка	реди́љка
осави́нка	ре́љка
оси́чка	реме́нка
пади́нка	реперу́шка
па́личка	речи́нка
пани́чка	ржени́чка
пари́чка	р́жичка
па́рка	прија́нка
паскури́чка	пријатељи́чка
пéленка	прљи́чка
пéнсијичка	прода́вничка
перуши́нка	пролизи́нка
неперу́шка	прсте́нка
пéсмичка	прты́нка
песми́чка	пупули́чка
песни́чка ¹	пута́ња
песни́чка ²	пута́ња
пети́чка	путы́нка
пиви́ничка	пути́ња
пи́јавка	пчёлка
пила́јка	пчени́чка
пи́лка	пшени́чка
	равни́нка

равни́чка	сна́шка
раго́шка	со́бичка
раки́јичка	соко́лка
рамуни́чка	солени́чка
рани́чка ¹	сомури́нка
рани́чка ²	спр́жичка
рањени́чка	спр́шка
расо́лничка	срединка
распадинка	ср́нка
редени́чка	стовни́чка
ре́ска	столи́чка
ржени́чка	стри́нка
ри́бичка	стрми́нка
ро́винка	субо́тка
рого́шка	сушени́чка
ро́дника	талу́зинка
р̀скавичка	та́рабичка
ру́жичка	та́ранка
рукави́чка	та́рапка
рукани́чка	та́сличка
ру́нка	тигањичка
рупи́чка	ти́квичка
ру́пка	ткани́чка
ручи́чка	товари́нка
са́рмичка	това́шка
сврти́нка	тоја́шка
се́јка	толу́зинка
секи́рка	топо́лка
сестри́чка	торби́чка
сећи́рка	тори́нка
сироти́нка	трави́чка
сироти́ња	тра́вка
сироти́ња	трљени́чка
слаботи́ња	трошени́чка
слани́нка	троши́нка
слезе́нка	ћеремитка
сли́вка	ћисели́нка
сливови́чка	ћице́ља
слу́бичка	
сна́јка	у́збрдичка

у̀збрдничка	чи́колáтка
у̀збрдњичка	чи́кулáтка
у̀зичка	чи́стѝнка
уну́чка	чо́колáтка
у̀рвинка	чора́пка
у̀сничка	чорбѝнка
фа̀рбичка	чорбѝчка
фла̀шичка	чу̀турка
ца̀ревичка	цаку́љинка
цветáнка	цаку́љинка
цветáношка	цакури́нка
цве́тошка	шамѝћа
цеду́лка	шамѝчка
ципѝлка	ша́пичка
ци́пулка	ша́ричка
цр̀гичка	ша́рка
црепу́љинка	ша́чка
црепу́лка	шевтели́јћа
црепутѝнка	шени́чка
црешњо́винка	шѐрпичка
црешњо́вичка	шибљѝнка
цр̀жичка	шиѝчка
цу̀рка ¹	ши́јичка
чаву́ринка	ши́јћа
чаву́рка	шири́нка
чара́пка	шко́личка
ча́шка ¹	шно́лка
ча́шка ²	шо́лка
челу́бинка	штети́нка
чени́чка	шу́барка
чера́пка	шу́мичка
чергѝчка	шу́мка
чесми́чка	шу́пичка
чешѝрке	шупљѝнка
чешми́чка	

Именички деминутиви женског рода: -ица (-чица)

а̀лчица	бру̀чица
а̀љинчица	бр̀чица
артѝица	бу̀бица
артѝјица	бу̀лица
ба̀бица	бурђѝица
ба̀борчица	ва̀дица
ба̀вчица	вадѝица
бана̀ница	вајдѝица
ба̀нчица	ва̀кица
ба̀њица	ва̀клушица
ба̀пчица	ванглѝица
ба̀рица	ва̀рбица
бата̀рчица	васу̀љица
ба̀чица	вашѝица
бачѝица	ведрѝица
башчѝица	ведричѝица
белѝица	веђѝица
белеђѝјица	веѝица
белушѝица	вечѐрица
бѐлчица	веџѝица
бѐкица	вѝдица
бѝљчица	вѝдовица
бѝстрица	вѝдовчица
бѝица	вију̀нчица
благу̀ница	винчѝица
блобу̀нчица	вишњи́чица
бойца	вла̀шица
боја̀нчица	влница
бојѝица	водѝица
Бокица	Во̀дице
бо̀пкица	води́чка
бо̀пчица	врбѝица ¹
бо̀чкица	Врбѝица ²
бо̀шчица	врби́чица
бра̀бончица	вргу̀љица
брадѝица	вречѝица
бр̀нчица	вржи́ица

вр̑стица	друж̑ница
вр̑чица	др̑чица
вр̑чица	др̑шкица
вун̑ица	д̑вчица
вут̑рчица	д̑њица
в̑чица	д̑пчица
в̑шчица	д̑чица
г̑здица	д̑шчица
г̑јчица	ђ̑јица
г̑лица	ђ̑кица
гам̑лица	еж̑ица
г̑ркица	ет̑рица
глав̑ица	еџ̑ица
глав̑њица	жап̑чица
глам̑њица	жив̑нчица
голи̑ца	жи̑лица
голуб̑ица	жи̑чица
готв̑љчица	зав̑јчица
Г̑чица	загл̑вчица
гран̑ица	звезд̑ица
гра̑цица	зев̑алица
грбин̑ица	зелен̑ица
грл̑чица	зелен̑чица
гру̑чица	з̑мљица
грш̑чица	з̑мњица
г̑мчица	зем̑њица
г̑чица	зм̑ица
да̑дица	зн̑ачица
дан̑губица	з̑пчица
да̑ткица	з̑лвица
дв̑счица	свезд̑ица
двој̑аница	св̑рчица
до̑дица	св̑рчица
др̑ица	с̑урчица
др̑мчица	иг̑ица
др̑чица	игл̑ицица
др̑шчица	ји̑жица
дреш̑чица	ит̑рица
друг̑ачица	

каву̀рмица	лѐсица
ка̀јлица	лѐчица
калу̀шчица	лози́ца
калчи́ца	ло̀јтрица
кана̀тица	лојчи́ца
капи́ица	љу̀љчица
ка̀пица	љу̀чица
ка̀пчица	маслѐнчица
ква̀чица	масчи́ца
кли́чица	мати́чица
књи́гица	ма̀чица
ко̀вица	ма̀чкица
ко̀жица	ма̀шлица
кози́ца	машчи́ца
кokòчица	меју̀нчица
кokòшчица	менђу́чица ¹
копи́ца	менђу́чица ²
ко̀рица	метли́ца
ко̀ркица	ме́чица
ко̀рчица	меџи́ца
ко̀сица	миси́рчица
коси́ца	младуни́ца
ко̀тарчица	мо̀чица ¹
кочи́ца	мо̀чица ²
кошу̀љчица	мре́ница
кошу̀тица	муји́ца
кошчи́ца	муру̀шчица
крвчи́ца	му́чица
креку̀шчица	мушами́ца
кри́чица	на̀ница
крку̀шчица	на̀нчица
кру́пица	невести́ца
кру̀шчица	но̀гица
куде́љчица	ножи́ца
ку̀кавчица	но̀чица
ку̀клица	о̀бџица
кути́ица	овчи́ца
ку̀ћица	о̀кица
ла̀тница	о̀мчица
ла̀шица	

о́пашчица	ређи́јица
о́струшчица	ре́цкица
па́клица	рогóжица
па́куљица	рогóшчица
папу́шчица	ру́кица
пелéшчица	ру́чица ¹
пéнсица	ру́чица ²
пепелчи́ца	савéљчица
перáчица	са́јица
перáшчица	саку́љчица
песчи́ца	сани́ца
пéсьнчица	свечи́ца
петли́чица	свињи́ца
печу́рчица	седéљчица
пешчи́ца ¹	се́мчица
пешчи́ца ²	се́рмица
пи́чица	си́ручица
пласти́ца	сиса́љчица
пла́тица	си́счица
плéвњица	си́шчица
плéчица	сказа́љчица
попри́чица	слéзица
попу́рчица	слби́ца
попу́шчица	слзи́ца
по́пчица	сла́мчица
порешчи́ца	сли́вица
по́трица	слу́бица
пре́цица	снажи́ца
при́ица	снаји́ца
простóрчица	снајчи́ца
про́шчица	сна́чица
пупу́рчица	снаши́ца
пу́чица	сна́шкица
пу́шица	со́јица
раки́ица	солчи́ца
ра́клица	сочи́ца
ра́ница ¹	среји́ница
рани́ца ²	стреји́ца
ређи́ица	сто́вница
	стру́чица

сьнчѝца	убавѝца
танбу̀рица	у̀ручица
та̀шњица	у̀сница
тенѝчица	фа̀јдица
тестѝица	фа̀рбица
тѝчица	фу̀фица
то̀јажица	ца̀царчица
торбѝца	цивунчица
тра̀вица	ципѝлица
тра̀вчица	цр̀гица
трба̀љчица	црѝшњица
тречѝца	цр̀жица
тр̀мчица	цр̀ница
тро̀јанчица	чер̀апчица
троно̀шчица	чергѝца
тро̀шчица	чѝрчица
тр̀гчица	чѝчица
трунчица	чешмиѝца
тужѝца	чѝзмица
тулѐјчица	чобанчица
тулумѝца	чулу̀мчица
туту̀нчица	чупу̀нчица
туту̀љица	чурљѝвица
ћѝрица	чу̀чкица
ћѝркица	чучу̀љица
ћѝсица	цѝзвица
ћивлица	цигѝрчица
ћивтица	цу̀пица
ћитчица	ша̀рица
ћишица	шару̀љица
ћуприѝца	шѝљчица
ћупрѝчица	шуп̀чица
ћускиѝца	шуп̀спица

Именички деминутиви средњег рода: -че

ава̀лче	белви́че
авио̀нче	бѐлче
авли́јиче	бѐљче
азди́санче	бѐпче
ајду́че	бепче́
аљи́нче	бећа́рче
а̀мбарче	бѝволче
амре́лче	бикче́
антери́че	би́пче
анца́рче	бици́кliche
а̀пчинче	биче́ ¹
ардо̀вче	биче́ ²
арти́че	близна́че
арти́шче	близна́че
а̀сприче	блу́зиче
аста́лче	богоро̀диче
ашо̀вче	болни́че
багальи́вче	бомбо̀нче
ба̀гремче	бо̀рче
ба̀грече	борче́
баде́нче	браби́нче
базе́нче	браби́нче
баи́рче	бра̀бонче
бајаде́рче	брабо̀вче
бака́лче	бра̀бушче
балва́нче	бра̀вче
балта́рче	бравче́
ба̀пче	бради́че
бараба́нче	братан́че
барда́нче	братанче́
бата́че	бра́че
бачиче́	брда́че
башчелџ́че	брекче́
башчи́нче	брекче́
ба̀шчиче	брешче́
беде́нче	бриса́лче
бекче́	бри́че

бр̑кче	виста̀нче
бр̑нсавче	вита̀љче
бр̑нсољ̑ивче	вита̀личе
бр̑обѝн̑че	вита̀личѐ
буба̀љче	вѝшн̑иче
буба̀љчѐ	вля̀чѐ
бубрѐшче	војво̀динче
буда̀лче	војнѝче
бу̀ђавче	волчѐ
буза̀лче	воста̀нче
булу̀тинче	вра̀нчѐ
Бу̀лче	вра̀нче
бу̀лче	вра̀пче
бунар̀че	вра̀пчѐ
бу̀рче	вр̀пче
бурчѐ	врсн̑иче
бь̀грече	врта̀љче
бь̀лванче	врта̀нче
бь̀чвиче	врцкòљче
вага̀нче	вр̀чвиче
ваго̀нче	вр̀чвиче
ва̀диче	врчвичѐ
вадичѐ	вр̀шче
ванѐлче	вршчѐ
вароша̀нче	вуру̀нче
ватрѐљче	вусикличе
вѐдерче	вута̀рче
велѝгденче	вута̀иче
венѐрче	вута̀иче
вењѐрче	вута̀ичѐ
вепрѝче	вьшљ̑ивче
ветру̀шче	вь̀шче
веша̀љче	вьшчѐ
вѐшељче	га̀берче
вѝделче	га̀бриче
вилчѐ	гавра̀нче
вица̀нче	гајда̀рче
вѝљушче	га̀рванче
вирѝнче	га̀рошче
вирчѐ	гаса̀рче

герда́нче	грцма́нче
гига́ље	грчли́че
гла́вче	гу́гличе
главче́	гугута́нче
глогѝ́нче	гугута́шче
глокче́	гугу́че
гњезди́че	гу́нче
гњездиче́	гу́штерче
говедарче́	гу́шче
говече́	дала́пче
голдупа́нче	дола́пче
голишта́рче	деве́рче
голоши́че	деверче́
го́лупче	дево́јче
гољиждри́вче	де́лче
гору́нче	дилбе́рче
госја́нче	ди́нче
господинче́	дире́кче
госпо́че	добиче́
гости́нче	дола́мче
гради́нче	доли́нче
грађа́нче	до́лче
гра́нче ¹	до́мче
Гра́нче ²	дори́че
гра́нче	до́рче
грао́рче	др́давче
граче́	дренче́
граша́рче	дренче́
грби́нче	дрозгу́ље
гређа́нче	дрозгу́ље
гримњи́че	дуби́че
грли́че	дува́рче
грличе́	дуду́че
грнче́	дукатли́че
гробче́	дука́че
гроздавче́	дуле́че
гроздиче́	дуни́ђерче
грозешљи́вче	дуни́ђерче
гропче́	ди́нче
груме́нче	ду́нче

дуњчѐ	зајче ² 'јагње'
ду̀пче	закло̀пче
дучѐ	за̀лвиче
душѐче	за̀лошче
душма̀нче	за̀лче
дљ̀пче	залчѐ
ђерма̀нче	звонче
ђерда̀нче	звончѐ
ђувенди́че	згра̀диче
ђугу̀мче	зградичѐ
ђугу̀нче	зграђиче
ђурђѐвче	зејтинли́че
Еврѐјче	зеља̀нче
езиче	земби́љче
елѐче ¹	змајчѐ
елѐче ²	змијчѐ
ерга̀нче	зми́че
еропла̀нче	змичѐ
ерти́шче	зр̀нче
есѐрче	зупчѐ
жапчѐ	зљ̀винче
жарчѐ	зљ̀виче
жељче	зљ̀ви́че
женче	свездиче
женчѐ	сви́шче
же́ровче	свонче
жерчѐ	свончѐ
животи́њче	си́вличе
жљу̀нче	сида̀рче
жу̀љавче	си́динче
жутајче	ср̀савче
жу̀тliche	сумбу̀лче
за̀белче	ибри́че
забе́лче	игли́че ¹
зага̀рчѐ	игли́че ²
заго̀нче	игличѐ
задо̀ричче	играо̀рче
зајече	избирѐи́чче
зајче ¹ 'зечић'	изби́че

икончѐ	кантичѐ
йљавче	капаранче
инатљивче	капетанче
истришљаче	ка̀пициче
истришче	капу̀че
јабучѐ	ка̀пче
јаганче	ка̀рличе
јагањче	каса̀пинче
ја̀рче	ката̀нче
јастѐче	ка̀герче
јастџѐ	ка̀че
језичѐ	кашѝче
јексѐрче	кѝлче
јеленче	киселопѐјче
јѐндече	кла̀данче
јѐребиче	кладанчѐ
јѐребичѐ	кладњнче
јѐрепча	кла̀шче
јѐрѐмче	кленчѐ
јесѐнче	клиѐћерче
јесења̀че	кломбу̀рче
јесѐњче	клопеталче
јестџѐ	кљѐкавче
јуларче	књишчѐ
јунѝче	кобѝлче
ју̀нче	ко̀виче
јунчѐ	ковичѐ
јѐрче	кожу̀вче
казанѝче	кожувчѐ
каишчѐ	козлѝче
кајсѝче	кокодѐјче
кальпче	коко̀че
ка̀лдрмче	коко̀шче
калѐмче	кокошчѐ
каленѝче	кола̀нче
ка̀менче	колѝпча
камења̀рче	колѝрче
канта̀рче	ко̀лче
кантиче	колчѐ
	комачѐ

комбилизо́нче	кра́ставче
компи́рче	крева́јче
комши́че	криви́нче
коно́пче	кри́шче
ко́нче	кришче́
конче́	крље́шче
коњче́	крошње́
копа́нче	крошњи́че
копуша́рче	крпче́
корде́љче	крпче́
ко́ренче	крти́нче
ко́рење́че	кру́шче
кори́че	крушче́
корпиче́	кука́љче
кору́пче	ку́кличе
ко́савче	кумаши́нче
коси́лче	ку́пче
коси́рче	купче́
косиче́	ку́рвиче
косту́рче	курвиче́
котла́јче	кути́че
котли́че	кући́че
котличе́	ку́ферче
ко́травче	ла́нче
котруља́нче	ланче́
ко́чаче	ла́ставче
ко́чинче	ле́јче
коша́рче	ле́пче
кошта́нче	лепче́
коштиља́вче	лесиче́
кошу́љче	леши́нче
ко́шче	лешни́че
кошче́	лешњи́че
крава́јче	лива́че
кра́вче	лимо́нче
кравче́	липо́тинче
крадо́вче	лиси́че
кра́гличе	ложиче́
кра́љче	лопати́че
кральче́	лубе́нче

лу̀лче	мр̀шкавче
љу̀шче	мр̀шкóльче
љу̀гавче	мула̀рче
мака̀рче	му̀тличе
мара̀мче	мушичѐ
матичѐ	мушка̀рче
мачóрче	мушкарчѐ
меду̀нче	муштеричѐ
меју̀мче	на̀нче
меју̀рче	напалио̀нче
менђу̀шче ¹	на̀рамче
менђу̀шче ²	на̀руквиче
мерѝмче	невѐстиче
мерца̀нче	невести́че
мѐсече	невесту̀льче
метиљѝвче	Нѐлче
метли́че	нѐмтурче
метличѐ	Нѐнче
мешѝнче	но̀кче
мешинѝвче	но̀шче
мизóльче	ношчѐ
Мила̀нче	њѝвче
Милѐвче	њу̀шче
миразлѝче	обо̀јче
мисѝрче	обра̀че
митиљѝвче	обра̀шче
мишчѐ	овѝрче
мо̀мче	овицѝрче
момчѐ ¹	овни́че
момчѐ ²	овча̀рче
мотичѐ	огењчѐ
мотовѝлче	огурсу̀шче
мрѐнче	ока̀нче
мрзешљѝвче	о̀киче
мрзошљѝвче	опа̀нче
мрку̀шче	опѝнче
мрсоља̀нче	опа̀шче
мрсољѝвче	орѝлче
мрсóльче	ора̀че ¹

ора́че ²	пи́кавче
ора́шче	пи́лче
орашчѐ	пи́сарче
оре́јче	пла́вешче
оста́лче	пла́јвашче
остѐнче	пла́менче
ошо́вче	пликчѐ
паву́нче	плóвче
пади́нче	плукчѐ
пакожѝ́че	пово́јче
пакосни́че	пога́нче
пакосничѐ	по́друмче
палатика́рче	по́друмче ¹
пампу́рче	по́друмче ²
пани́че	покло́пче
папри́че	полови́нче
папу́че	поња́вче
парау́нче	попади́јче
па́рошче	попади́че
па́рче	попага́јче
пасни́че	попри́че
па́сторче	по́пче
па́травче	попчѐ
пашку́ље	пра́порче
пашња́че	пра́шче
пѐленче	првѐнче
пелива́нче	прдљѝ́вче
пѐнџерче	прѐклешче
пенџерчѐ	прѐперче
пењушчѐ	прија́нче
пепеля́вче	про́зорче
пеперу́шче	пр́стенче
перушчѐ	прсте́нче
петлижа́нче	прсте́нче
петли́че	прѝ́лче
петличѐ	прцо́ље
петлица́нче	прч́личе
печалба́рче	прчо́ље
пешки́рче	пужѐ́ље
пешѝ́рчѐ	пу́јче

пупу́ље	сејме́нче
пупу́нче	се́јче
пу́пче	секи́рче
путпуда́ље	серми́че
путпура́јче	сикі́рче
рабо́тниче	сими́циче
равче́	синци́рче
рагу́шче	сирења́рче
рањени́че	сиромáче
рањеничѐ	сиромáшче
ре́кличе	сирци́че
репче́	сисарче́
рипче́	сици́мче
рипче́	ска́пличе
рого́шче	ска́че
рогу́шче	ско́вранче
рукавичѐ	ско́кавче
рукавиче́	ско́рушче
рука́вче	скр́жавче
ру́кче	скржлі́че
ру́пче	скржљі́вче
рупче́	ску́бличе
рчко́ље	славѐ́јче
рчко́ље	сланина́рче
сакати́нче	слањина́рче
са́лче	слањинѐ́рче
саму́нче	сли́вче
сапетљі́вче	сливче́
сапу́нче	словѐ́јче
свађа́циче	слу́биче
свастиче́	слубичѐ́
свастичѐ́	слу́кче
сви́нче	слукче́
сви́нче	слу́пче
свири́иче	сна́јче
свра́че	снајче́
свр́делче	сна́шче
свр́дличе	снашче́
седењка́рче	снопче́
	собо́рциче

со̀јче	тѝквиче
сока̀че	тиквичѐ
со̀колче	тѝче
со̀кче	тканичѐ
со̀пче	тоја̀шче
сопчѐ	тоноби́лче
сребрничѐ	топчѐ
ср̀нче	торби́че
српчѐ	торбичѐ
Ста̀нче	тра̀скалче
стока̀рче	траска̀лче
стокчѐ	трѐпкоњче
столи́че	триво̀њче
стопарчѐ	трлчѐ
стручѐ	трнчѐ
су̀кмиче	тръчѐ
су̀књиче	тро̀ње
сукњичѐ	троњѐ
су̀рче	тро̀шче
та̀вче	тру̀пче
тану̀рче	трупчѐ
тањирчѐ	тупа̀нче
ташњичѐ	ту̀тавче
ташчѐ	ту̀триче
ташчѐ	ћebàпче
тѐвтерче	ћeлèрче
тега̀рче	ћeлимчѐ
текмичѐ	ћeма̀нче
текмичѐ	ћeпèнче
тѐлче	ћeрeми́че
телчѐ	ћeрчѐ
теме́льче	ћeрчѐ
тепси́јче	ћилèрче
тепси́че	ћо̀кавче
тера̀јешче	ћо̀павче
терзи́че	ћо̀пличе
тести́јче	ћо̀савче
тести́че	ћу̀кавче
тетинчѐ	ћула̀вче
тига̀ње	ћулума̀јче

ћулумче	црепчѐ
ћумѐшче	црѐшњи́че
ћупчѐ	црешњи́че
ћурулѐјче	цр̀квиче
ћурче	црцолѐче
уаленче	црцорче
ујче	цумбурче
улавче	цуцуљче
уларче	чаврљушче
улулѐјче	чавурчѐ
учи́тельче	ча́вче
фабри́канче	ча́поњче
фазанче	чапр̀њче
фанѐлче	ча́шче
фе́дерче	чворчѐ
фели́че	чеврљушче
фе́шче	чепчѐ
фиданче	чера́пче
фила́нче	черги́че
фиро́нгиче	чергичѐ
фиста́нче	чесми́чѐ
фишечѐ	чешљи́че
фли́нтиче	чешљи́чѐ
фуниче	чѐшми́че
фуру́нче	чешми́че
фу́сикличе	чиву́че
фуста́нче	чи́жмиче
фу́тиче	чи́жмичѐ
ца́рче	чистѐјнче
царчѐ	чкѐмбли́че
цацо́рче	чкѐбавче
цеда́љче	чкѐбли́че
цеди́лче	чкѐља́вче
цеди́љче	чобу́рче
цеду́љче	човечѐ
ци́нцарче	чока́њче
це́рче	чрша́вче
цр̀вче	чука́рче
црвчѐ	чукчѐ
	чьчкѐљче

цавга̀рче	шипарче́
цаку̀љинче	шѝпче
цакче́	шиће́рче
цго̀љавче	шолче́
це́звиче	шо́че
цемпи́рче	шна̀јдерче
цепиче́	шно́лче
цепче́	шпо̀рече
цивца̀нче	шта̀лче
ци́нче	штапче́
цо̀љче	штра̀пче
шалче́	штр̀бличе
шамиче́	штр́че
ша̀фолче	штрче́
ша́че	шу̀гавче
швра́че	шу̀гличе
ше́рпиче	шумогла̀вче
шерпиче́	шунтавче
шећерци́че	шупе́љче
шивче́	шу̀стерче
ши́јиче	шута́че

Именички деминутиви средњег рода: -це, -енце, -ченце

аљинченце	веђи́лце
амре́лченце	вели́ченце
артишле́нце	вепре́нце
аста́лченце	ви́далце
бајаде́рченце	ви́делце
бака́лченце	вили́ченце
бакра́ченце	ви́менце
барја́ченце	вими́нце
бебе́нце	винце́
бели́лце	вирче́нце
бепче́нце	виста́нченце
бећа́рченце	влакне́нце
бибе́нце	влакџ́нце
би́волченце	возниче́нце
би́лце	воле́нце
билце́	врелце́
блатанце́	време́нце
бока́лченце	вретенце́
боси́лченце	врте́нце
бра́ништенце	вр́ткалце
брагле́нце	врчве́нце
брашанце́	врчвиче́нце
брашџ́нце	врче́нце
брашџ́нце	вута́рченце
брда́нце	гавра́ненце
брде́нце	гајди́це
брдле́нце	гајче́нце
бреме́нце	гаса́рченце
бритве́нце	глави́ченце
бриче́нце	главче́нце
бубуле́нце	главче́нце
буре́нце	гледџ́лце
бъчве́нце	глете́нце
ване́лченце	гње́здалце
вариве́нце	гње́зданце
ва́ривце	гње́зде́нце
варивце́	гње́здџ́нце

го̀ривце	есѣ́чнице
говѣ́чнице	жа̀лце
говечѣ́нице	жалѣ́
говнѣ́нице	жарчѣ́нице
голубѣ́нице	ждребѣ́нице
градичѣ́нице	желѣ́сце
грличѣ́нице	желѣ́це
гр̀лце	житѣ́нице
грнѣ́нице	житѣ́нице
грнчѣ́нице	житѣ́нице
гроздѣ́нице	житѣ́нице
грозјѣ́нице	жице́
гројзѣ́нице	зај́чнице
гројзѣ́нице	зај́чнице
гувнѣ́нице	за̀лчнице
гугутлѣ́нице	застрѹ́женце
гу̀денце	затиска̀лце
дашчѣ́нице	здрáвјице
девојчѣ́нице	зѣвкалце
девојчѣ́нице	зељѣ́це
детѣ́нице	зељѣ́
др̀вце	знањѣ́це
дрвѣ́	зрнѣ́нице
ду̀валце	зупчѣ́нице
дува̀лце	свонѣ́
дуду́чнице	свончѣ́нице
дука́чнице	ср̀калце
дундулѣ́нице	иглѣ́чнице
дупѣ́нице	ижлѣ́нице
дупичѣ́нице	имањѣ́нице
дњ̀нице	имањѣ́це
ђаковчѣ́нице	ја̀бучнице
ђувечѣ́нице	јаганчѣ́нице
ђу̀лнице	јај́чнице
едѣ́њице	јарѣ́нице
ѣзерце	јаретáнца
ези́чнице	јарчѣ́нице
елѣ́чнице	јастѣ́чнице
елечѣ́нице	

јѣдењице	колчѣнце
језиѣнце	коматѣнце
језичѣнце	комачѣнце
јелечѣнце	конѡпченце
јестѣченце	коњѣнце
јестѣѣнце	коритѡнце
јужѣнце	коритѣнце
јужѣнце	косиѣлце
кавѣнце	котиѣлце
каишѣнце	котлѣнце
калѣмченце	котличѣнце
калѣнченце	кошѣнце
камењице	кошуѣльченце
канѡченце	кравајченце
кантѡрченце	краѡченце
капѣнце	кравѣнце
капутлѣнце	краставичѣнце
качѣнце	кревајѣнце
киѣлце	криѣлце
киѣлче	криѣлѣ
киѣлѣченце	кришченце
кластѣнце	кришѣнце
кларѣнце	крмиѣлце
кларшњице	кроснѣнце
кларшѣнце	крошњѣнце
клиѣлце	крпѣнце
клопетѡлце	крчажѣнце
клубѣнце	крчажлѣнце
клуѡвченце	кубарѣнце
клуѡпченце	кубѣнце
клуѡпѣнце	курѣнце
клуѡѡлце	кутиѣченце
кључѣнце	кутиѣѣнце
кожуѣченце	кутрѣнце
козлѣнце	куѣченце
кокошѣѣнце	куѣѣнце
колаѣѣнце	лајнѣнце
колѣнце	лалѣнце
колѣѣ ¹	ланѣченце
колѣѣ ²	ланѣѣнце

ластaвичѐнце	млекѐ
ла̀ставченце	момчѐнце
лебѐнце	мослѐнце
лепотѐнце	мотави́лце
лепчѐнце	мудѐнце
ливадѐнце	мужлѐнце
лива́ченце	мушкарчѐнце
ли́далце	невестѐнце
лиси́ченце	ножлѐнце
листе́нце	ноктѐнце
литрѐнце	ностѐнце
личѐнце	ношчѐнце
ложичѐнце	обља́лце
ложичѐнце	обра́шченце
лѝзѐнце	овнѐнце
лојзѐнце	огледа́лце
лѝнченце	огњишчѐнце
лубѐнченце	ода́јченце
лубенчѐнце	оделѐњице
љубѐнце	оделѐњеце
магарѐнце	оде́нице
мара́мченце	ѝкце
масалѐ	ѝкѐ
маслѐнце	опѝнченце
масьлѐ	ора́нице
мати́ченце	орѐ
матичѐнце	оста́лченце
ма́ченце	остри́лце
мезѐнце	пани́ченце
месѐнце	парауну́ченце
месѐнце	парчѐнце
местѐнце	па́ченце
местѝнце	перѐ
месѝнце	петлѐнце
месѐ	петли́ченце
метли́ченце	пече́њице
меѐ	пѐчивце
Миѐце	пиѐњеце
	пијѐњице

пијѐнце	седлѐнце
пиленце	селце
пилченце	сельанченце
писанце	сенце
писмѐнце	сепѐченце
писѐмце	сећирченце
писѐмце	сѐчивце
писѐнце	сѐренце
повѐсамце	сириѐнце
повесѐмце	сѐреѐнце
појашчѐнце	сирочѐнце
поклапалце	ситанце
поклопалце	ситѐнце
полутичѐнце	ситѐнце
пѐлченце	скопчѐнце
пољѐнце	сливѐнце
попрѐченце	сливченце
праѐнце	слѐнченце
прасѐнце	снопчѐнце
прѐслуценце	собѐнце
прпрѐкалце	соврѐнце
прстѐнце	соколѐнце
пручѐнце	соларченце
пувалце	сѐпченце
пупчѐнце	спаѐнце
	стаклѐнце
равништенце	створеѐнце
рѐзалце	столиѐнце
рукченце	стругалце
рунѐнце	сугарѐнце
ручѐнце	сукнѐнце
рушчѐнце	сукѐнце
	сьндѐченце
салце	таѐћрченце
саниѐнце	татѐнце
сачѐнце	ташчѐнце
светиѐнце	телѐнце
свѐркалце	тепсиѐнце
сѐдалце	тепсиѐнце
седалце	тестиѐнце

ти́ченце	ца̀рченце
тичѐнце	цвејѐнце
тканичѐнце	цвекалцѐ
топи́лце	цвећѐнце
торби́ченце	цвећице
торбичѐнце	цвећице
точи́лце	цвећцѐ
тра̀калце	цеди́лце
трака̀лце	цревцѐ
тракалцѐ	чајчѐнце
тра̀скалче	чалцѐ
траскалчѐ	челцѐ
трека̀лце	чергѐнце
тра̀калце	чуклѐнце
тракалцѐ	чури́лце
тро̀скалце	цакчѐнце
тр̀галце	цезвѐнце
тртр̀калце	цепчѐнце
трупчѐнце	цолъченце
тулбѐнце	цубѐнце
ћемѐрченце	шалченце
ћилцѐ	шалчѐнце
ћупѐнце	шамичѐнце
ува̀лце	ша́ченце
у̀вце	шерпѐнце
у̀јченце	шивченце
уну́ченце	ши́лце
унучѐнце	шини́ченце
фанѐлченце	шишѐнце
фели́ченце	шнолченце
фили́ченце	шу́ленце
фиста́нченце	шулѐнце

Именички деминуџиви средњег рода: -е

ба́бе	еле́че ²
бакра́че	е́ндече
ба́ниче	естѣ́че
барде́	зага́ре
ба́те	залве́
бебе́	за́лче
би́бе	залче́
би́зе ¹	зо́ре
би́зе ²	sp̄se
биче́ ¹	јајчени́че
биче́ ²	јези́че
бреже́	језиче́
бресте́	каве́
бри́че	калу́не
бу́ле	канте́
быве́	капуте́
вепре́	ка́че
вермене́	ки́те
више́че	кла́пе
војни́че	кључе́
воле́	ковчеже́
врчве́	ко́днице
врче́	кодниче́
га́ре	кожу́че
го́че	кожуче́
грне́	компире́
грозде́	коње́
гу́де	копа́че
да́де	копиља́че
дире́че	копиљаче́
дрде́	копу́снице
дуду́че	корпе́
душече́	котле́
ђа́че	кофе́
ђувече́	ко́чаче
ези́че	коше́
еле́че ¹	краче́
	крсте́

крчажѐ	срне
курѐ	стаклѐ
кутра̀че	стовнѐ
лалѐ	стожѐ ¹ [стог]
лѝсе	стожѐ ² [побијено дрво на гумну]
листѐ	стручѐ
лопатѐ	судѐ
лучѐ	тега̀ре
љо̀пе	тиче
љубе	тумбѐ
ма̀ме	ћере
мѐде	ћопе
местѐ	ћошѐ
мостѐ	ћупе
мужѐ	ћупе
мушкарѐ	ферменѐ
на̀не	фишечѐ
невестѐ	цу̀це
ножѐ	чевилачѐ
ноктѐ	чекичѐ
ностѐ	чекмечѐ
овнѐ	чесмѐ
папу̀че	чешљѐ
петлѐ	чешмѐ
пластѐ	човечѐ
плотѐ	чука̀ре
попу̀че	чукарѐ
поточѐ	чу̀пе
прстѐ	ца̀че
прутѐ	чачѐ
пу̀пе	цезвѐ
путѐ	цемпирѐ
редѐ	цу̀це
рѐсе	ша̀ре
ро̀ге	шерпѐ
рустѐ	шиљѐже
са̀ве	шипарѐ
сврдлѐ	шишѐ
соврѐ	штра̀че
срнда̀че	штра̀че

Именички деминутиви средњег рода: -ле

артишлѐ	крчажлѐ
бичлѐ	малѐ
бралѐ	мослѐ
браглѐ	мужлѐ
витлѐ	ножлѐ
врдлѐ	орлѐ
гугулѐ	пичлѐ
дрешлѐ	сноплѐ
дундулѐ	топлѐ
збънлѐ	труплѐ
ижлѐ	чеплѐ
капутлѐ	чуклѐ
козлѐ	цаклѐ
кокошлѐ	шегрлѐ
котлѐ	

Придевски деминутиви

Суфиксални придевски деминутиви

аленкас	бледиња̀в
алѐнкас	бљу̀ткав
арначьк	болежња̀в
бѐлас	болиња̀в
белиња̀в	болника̀в
белиња̀кав	болња̀в
бѐличас	болњика̀в
белужња̀в	болужња̀в
белуња̀в	болуња̀в
бѐлчас	больника̀в
бистърчѐк	босачьк
благачак	вѐгачьк
благачьк	ветрича̀в
благачѐк	ви́нкав
благичѐк	висо̀чьк
благуња̀в	височѐк

водењка̀в	долече́к
вру̀нак	дрвени́чав
вру̀начак	др̀тачак
гла̀дначек	др̀тачек
глу̀вав	дубоча̀к
глупавча̀к	ђу̀везни́кав
глу̀павшѝк	жѐзачак
голе́мачак	живачак
голема̀чак	жлтачак
голе́мачек	жлтиња̀в
големча̀к	жлтња́икав
големча̀к	жлтња́икав
големша̀к	жлтуња̀в
големшѝк	жутиња̀в
голиша̀в	жутиња́икав
голужња̀в	жутиња́икав
горчиља̀в	жутишка̀в
горчуља̀в	жу̀ткас
грознича̀в	жу̀ткас
грубачѝк	зау̀лкав
гу̀стачак	здравачѝк
гу̀стачек	зелени́кав
гу̀стьчек	зелења́икав
дале́чак	зелења́икакав
далече́к	зелења́ишкав
дебелча̀к	златиња̀в
дебелча̀к	
дебелча̀к	истачѝк
дебелча̀к	и́стьчек
дебелша̀к	ја̀дничѝк
дебелшѝк	ја̀качак
дибо́чек	ја̀качек
длгачѝк	ја̀кѝчек
длжѝк	ја̀чак
длибо́чак	ја̀чек
до́барчак	ја̀чек
до́барчек	је́вниншѝк
до́брьчек	
добрьча̀к	кадарча̀к
долече́к	кадарча̀к

ка̀драчѝк	љу̀тњи́кав
ка̀дърчѝк	ма̀значѝк
ка̀дърчѝк	ма̀јсторѝчав
ка̀фењѝчав	ма̀леѝцк
кекишкѝв	ма̀лечак
кѐњкав	ма̀леѝчак
кѝселачѝк	ма̀лѝчак
кѝселчѝк	ма̀леѝчѝк
кра̀тацѝк	ма̀лечѝк
кра̀тачак	ма̀нецак
кра̀тачѝк	ма̀нечак
крѝвачак	мѝлеѝцк
крѝвачѝк	мѝлечѝк
кро̀тацѝк	мѝненьк
кро̀тачак	мѝнеѝцк
кро̀тачѝк	мѝнечѝк
кру̀пначак	мѝньѝцк
кру̀пначѝк	мѐкачак
кру̀пњи́кав	мѐкачѝк
ла̀бавачѝк	мекачѝк
ла̀бавѝчк	мо̀дри́кав
ла̀дначѝк	мо̀дрињѝв
ла̀дначѝк	мо̀друља̀в
ла̀дњи́кав	мо̀крича̀в
ла̀дњи́кав	мо̀рави́лкас
ла̀качѝк	мра̀чкав
лѝ́кѝцѝк	мра̀чња̀в
лѝ́качак	мр̀цка̀в
лѝ́кѝчак	мр̀цка̀лѝв
лѝ́кѝчѝк	мр̀чка̀в
лѝ́снаѝцк	мр̀шка̀в
лѝ́сначѝк	мр̀шуља̀в
љу̀гачак	му̀тљи́кав
љу̀гачѝк	му̀тњи́кав
љу̀гачѝк	нѝзачѝк
љу̀тињѝка̀в	нѝсаѝцк
љу̀тишкѝв	нѝсачѝк
љу̀ткас	но̀вшѝк
	су̀вачак_

су̀вачьк	слабиња̀в
острѝкав	слабу̀жња̀в
пла̀вачьк	слабу̀ња̀в
пла̀вчачак	сла̀начьк
плѝтацьк	со̀лкав
плѝтачак	сребрѝња̀в
плита̀чьк	ста̀рачак
плначак	ста̀рачьк
плначь̀к	стру̀јкав
про̀стачак	стру̀љкав
про̀стачьк	студѐначьк
про̀стичьк_	студенчь̀к
пу̀начак	студеншь̀к
пу̀начьк	студењика̀в
раваншь̀к	студењка̀в
рѐтачак	су̀ркас
рѐтачьк	та̀начьк
рѐтъчак	та̀начьк
рѐтъчьк	та̀ньцьк
розиња̀в	та̀ньчьк
розиња̀в	твр̀дачак
розиња̀в	твр̀дачьк
розиња̀в	твр̀дьяк
розиња̀в	твр̀дьячьк
руменѝкав	твр̀дьячьк
сѝтацак	тѐжачак
сѝтацьк	тѐжачьк
сѝтъцьк	тѐжчьк
сѝтачак	тѐсацак
сѝтачьк	тѐсацьк
сѝтъчьк	тесначь̀к
сѝтначак	тѐсыцак
сѝтначьк	тѐсыцьк
сѝтњачьк	тѐсычьк
ску̀пачак	то̀плачьк
ску̀пачьк	то̀пљчьк
ску̀пьячьк	ту̀жња̀в
сла̀бачак	ћѝшкав
сла̀бачьк	у̀бавачак

убавачѝк	црњи́кав
убавьчак	црњишкáв
убавшак	чамушлáв
убавшьк	чи́стьчѝк
убавьчѝк	чуриња́в
убвьчѝк	ша́ргав
улавичав	шере́никав
црвѝнкас	шаре́нкас
црвенчѝк	шаре́никав
црвеншьк	широ́качѝк
црвења́с	широ́чѝк
црве́никав	широ́чѝк
црве́ушкав	шу́пкав
цр́нкас	

Префиксални ѝридевски деминуѝиви

на́гњил	при́влажан
на́горак	привла́жан
наго́рчив	пригло́тан
на́празан	при́груб
на́рујан	при́кратак
на́сиров	прила́дан
на́писал	приле́њ
на́писел	приљу́т
на́црвен	при́мал
о́бмал	прима́л
о́бретѝк	при́мугав
о́мал	при́прос
о́пситан	прире́так
о́ситан	приру́јан
о́тпразан	приси́тан
попридебе́л	прискр́жав
поприсла́н	присла́б
попристе́гњет	присмо́тан
попрису́в	приср́ткав
поприте́сан	присте́гњет
	прита́нак

притврд	проћисел
притесан	сүвлажан
притуп	үзвлажан
притүтав	үзмал
притњнк	үскратак
приубав	үстесан
пришунтав	
прокисел	

Префиксално-суфиксални придевски деминутиви

нааљичав	нагосподњичав
набаксузничав	нагоспођичав
набеличас	нагрбичав
набелүжњав	надолњичав
наблагињав	нажутињкав
наблагњичав	назадњичав
наблесавичав	найтничав
наблесњичав	накиселичав
наблесњичав	накрупничав
наблничав	накурвичав
наболничав	наладњичав
наболњичав	налоповичав
наболњичав	налудичав
набрзничав	налүдничав
набудаличав	налүдњичав
набуличав	наљутиња
наветрењичав	наљутињкав
нагладничав	наљутњичав
наглүвичав	наљутњичав
наглувичав	намагличав
наглүвњичав	намайчав
наглупничав	намајсторијачав
наголичав	намајсторијачав
нагорњичав ¹	намаовичав
нагорњичав ²	наместичав
нагорњичав	наместичкав
нагосподичав	намокричав

намокрѣчав	осуви́чав
намртви́чав	по̀долечѣк
намутави́чав	подолѣ́чѣк
намушкари́чав	по̀живчѣк
на̀низбрѣчав	по̀привр̀лачѣк
напо̀сничав	по̀притвр̀дѣчѣк
напра̀зничав	по̀притѣсацѣк
напра̀сничав	по̀притѣсачѣк
напра̀сничав	по̀у̀скратан
напрѐсничав	привлажнѣ́чѣк
напу̀дљичав	приголемшѣ́к
настра̀ничав	прижути́чав
настра̀ничав	призелени́чав
настра̀ничав	прикисели́чав
настрашнѣ́чав	прила̀дначѣк
настудењѣ́чав	примале́чѣк
наћу̀дичав	примодриња́в
наузбрѣ́чав	притвр̀дѣчѣк
наузбрѣ́чав	притѣсацѣк
наузбрѣ́чав	притѣсачѣк
наузбрѣ́чав	притѣсачѣк
наулави́чав	притужљѣ́в
наули́чав	приту́пав
нацрнѣ́чав	приубави́чав
нацрнѣ́шкав	приулави́чав
нашашави́чав	про̀ћисалан
нашашнѣ́чав	про̀ћиселан
нашунтави́чав	
обманечѣк	су̀близан
обретьцѣк	субрљѣ́чав
обретачѣк	сулу̀дичав
обретьчѣк	су̀црњес
окру̀гlačак	узбрѣ́чав
окру̀гљѣчѣк	узбрѣ́чав
омалечѣк	у̀скратан
опсительцѣк	у̀скратачѣк

Глаголски деминутиви
ПО- + НГ:

поа̀ли	полакрдѝше
поба̀чка се	полѐга
поберѐ	полеку̀је
поболѝ	полелѐје
пова̀ља	пољѝзга се
пова̀ља се	пољу̀пи
повар̀ди	помаз̀ни
повѝје	пома̀је се
повика	пома̀ца
пово̀зи се	помѝје (се)
пово̀ли	помо̀та
поврѐви	понато̀ри
погорѝ	понѝша (се)
погрва̀ља се	понѝси
погрдѝ	поо̀ди
подржѝ	пооно̀ди
подрѹса	пооратѝ
подѹма	попа̀зи
пожа̀ли	попасѐ
пожва̀ка	попла̀че
пожми	поплетѐ
пожмѝ	попо̀је
пожмѝје	попо̀ска
позазѝра	попрдѝ
позбѝра	попр̀ска
позбо̀ри	порабѹти
позвѐра	пора̀ни
позвѐри се	поровѐ
позѝвли	порѹси
поја̀ша	порѹча
покапѐ	посвѝри
пока̀ра	посвѐти
покипѝ	поседѝ
поко̀си	поскубѐ
покрѐка	посмѐје се
покру̀њи	поспѝ

поспíје	промлáти
постóји	промр́да
посћíта (се)	промузé
потимáри	проорáти
потíшти се	проперé
потр́ља (се)	проплáкни
потрóпа	пропр́ска
потрошкáри се	пропр́шка
потрпí	пропъ́нка
потумáра	проскíта
поћутí	проскубé (се)
поцврчí	просмúди
почéка	проспí се
почéша	простру́же се
почúва	протéпа
почúди се	протр́си
почúка	прочéшља
поца́ка	прочúка
поцакóли	прочúкља
пошпáра	проца́ка
	проши́ша

ПРО-+НГ:

проáка
 проба́ња (се)
 пробр́ичи (се)
 провóзи (се)
 проврéви
 про́жње
 прока́стри
 проклéпа
 прокрéчи
 прокúпе (се)
 пролéма
 пролúnса
 прома́зни
 прома́је се
 прометé
 промиé (се)

ПРИ- + НГ:

привáрди (се)
 привáрка се
 пригóтви
 пригрдí
 придрéме (се)
 приковé
 прикрéка
 прикр́пи
 припрáви
 прирабóти
 прирýта
 пристéза
 притр́за
 причúка

ПО- + НГ (КМ + -к- + ОВ):

побања се
повечерка
поглѣтка
погрваља се
погушка (се)
подиска (се)
подруска
помацка
помилка
понишка се
порипка
поручка
посвирка
посиска
поспика
потрупка
пошонка

ПРО- + НГ (КМ + -к- + ОВ):

прозѣвка се
пролићка
процарка
прошетка се

ОСТАЛИ ПРЕФИКСИ- + НГ (КМ +
-к- + ОВ):

заскуцка
затропка
затрупка
затѣпка
заштрапка
избања (се)
избацка се
избирка
избѣцка (се)
извршка
изгиличка

издѣља
издруска (се)
излоћка
излъцка се
измацка
изницка
ископршка (се)
испршка
истрљка (се)
истрчка се
исћицка (се)
исчурка
набивка
набупка се
надруска се
намацка (се)
напупка се
наручка се
натупка се
наћицка (се)
нацврцка се
нацѣцка се
обања
омацка
очешка се
очѣпка
ошўља
подвечерка
промешка

ПО- + ПРЕФИГИРАНИ СГ:

подокара се
позабради се
позабѣши
позавије
позадржи се
позакрпи
позалѣчи се
позапечѣ

позасмрдѝ	попоедѝ
позастѝне	попојѝде
позбѝре	попорѝсне
позберѝ	попосѝди
позбѝтви	попостѝгне
позгребѝ	попотрѝчи
позгрѝје се	попрегдне
поизбѝели	попрегрѝши
поиздѝуе се	попревиѝе
поизмлѝати	попремѝчи се
поисплни	попречѝука
понавади	попридѝгне се
понаедѝ се	поприкрѝпи (се)
понакрѝми	поприлѝгне
поналѝоче се	поприлѝже
понамѝсти	поприпаѝзи (се)
понамѝчи се	поприрабѝти
понапасѝ	попристѝкне
понапиѝје се	попритрѝпа
понаћѝзи се	попричѝка
понаћѝти	попродѝума
понаѝчи (се)	попромѝне
понацрвѝени (се)	попротѝпа
поначѝни се	поразглѝда
понашѝра	пораздлжи се
пообѝре	пораздѝужи се
пооблѝече (се)	поразмѝси
пообучѝ се	порасрѝди се
поодрѝсне	порастрѝби
поодрѝне	посабѝре
поодѝне	посачѝка
поокрѝпи	посврѝне се
поолади се	поскара
поомѝје (се)	посклѝпа
пооперѝ (се)	поскрѝати
поотѝпа	посмѝали (се)
поочѝшља (се)	посмѝље
поочиѝсти	посметѝ
поподвиѝкне	поспечѝали
поподѝгне се	посрабѝти

посрѐди (се)

постѐкне

поу̀али

поузрѐје

ПРИ- + ПРЕФИГИРАНИ СГ:

призгрѐбе

принамѐсти

пинаправѐи

пиначѐни се

приобучѐ се

припорѐсне

ПО- + (ОНГ + к- + -ује-):

побуткѹје (се)

поваћкѹје

поглеткѹје

подиркѹје

подрускѹје

позипкѹе

позипкѹје

помалкѹје

помрвкѹје

помрткѹје

попевкѹје

попивкѹе

попивкѹје

порипкѹје

посвиркѹје

поскуцкѹе

поскѹцкује

постѹпкѹје

потрепкѹје

потрупкѹе

потрупкѹје

потрчкѹје

поцврцкѹје

поцмивкѹје се

поцупкѹје

ПО- + (ОНГ + -ује-):

позасмрдѹје

позасмрцѹје

позастањѹје

понавађѹе

пообукѹје се

поодрињѹје

поприльгѹје

поприпажѹе (се)

попричекѹје

поразглеђѹје

пораздужѹје се

поразмрсѹје

посачекѹе

поскратѹје

посработѹје

ПРИ- + (ОНГ + -ује-):

приваркѹе (се)

прикрпѹје (се)

прикупѹе

прилагѹе

приљжѹје

примрдѹје

приокѹе

приорѹе

приорѹје

припазѹје (се)

приработѹје

прирабођѹје

прирањѹе

присмрдѹе

присмрдѹје

присмриѹе

присмриѹје

притурѹје

причувѹе

ПРО- + (ОНГ + -ује-):	нишка (се)
проведрује	півка
проврњује	пипка (се)
продувује	пирка се
прокапује	пртка
промрдјује	пувка
проплавује	рипка
проросује	ручка
протепује	
НГ + -к- + ОВ:	свирка
бањака (се)	сиска
ваљка	скитка се
вечерка	скуцка
вурка	српка
гилка	тропка
глетка	троска
грваљка (се)	трупка
грепка (се)	труцка (се)
гуцка	туцка
дeљка	уживка
дeљћа	фаћка
дремка	фирка
жваћка	цврцка
жбцка	целивка
зeвка	цурка ²
свирка ²	чопрљка
јeцка	чурка
кљуцка	цевка
кoпка	швирка
кршка (се)	шетка (се)
куска	шљапка
мацка	шљипка
мочка	шоборка
мртка	шорка
	штрмка

НГ + -н- + ОВ:	љо́сне
а́пне	љу́пне
бе́лне се	ма́цне
бе́рне	ме́зне
би́чне	му́зне
бљу́цне	ни́шне (се)
бри́сне	па́сне
бркне	пе́кне
бџ́цне	пе́рне
ва́рне	пи́вне
га́зне	пи́не
ги́лне	пи́рне
гли́тне	пла́вне
гло́цне	пла́кне (се)
гре́јне се	пљу́вне
гу́цне	пре́дне
дре́мне	ри́пне
дро́бне	ро́сне
жва́кне	са́дне
жњѐ́јне	сви́рне
жџ́гне	сви́тне
жџ́цне	се́јне
зе́вне	си́пне
сви́рне	си́рне
је́дне	ску́бне
ки́дне	со́лне
кло́цне	ср́бне
кљу́цне	су́кне
ко́пне	то́кне
ко́сне	тре́сне
кр́шне	тро́пне
ку́сне	тру́пне
ла́дне се	ту́рне
ла́пне	цвр́цне
ло́кне	це́дне
	ци́вне

цѝмне

цѹпне

чѣкне

чѣшне (се)

чѹкне

чѹрне

шѧрне

шѝбне

шѝшне

шљѹсне

штрапне

штрѧпне

ПОПИСИ УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА
У БУГАРСКОМ ЈЕЗИКУ

Именички деминутиви

Именички деминутиви женског рода: -ка

ба̀бка	ка̀бинка
ба̀ничка	карти́нка
ба̀ричка	ка̀ртичка
бѐсе́дка	ка̀сичка
бо̀го̀ро̀ди́чка	ка̀те́ричка
бра̀двичка	ке́сийка
бра̀ди́чка	ки́лийка
бу̀зка	кни́жка
ва̀дичка	коли́бка
висо́чинка̀	ко̀ричка
вну́чка	кори́чка
води́чка	ко̀фичка
врати́чка	кру́шка
врѣ́стни́чка	кѣ̀пка
гори́чка	ку́тійка
гради́нка	кѣ̀щичка
гре́дичка	ла̀мпичка
греді́чка	ла̀стовичка
гѣ̀бичка	лѐлка
девети́нка	лози́нка
долинка̀	лули́чка
дре́шка	лѣ̀жичка
души́чка	ма̀минка
дѣ̀щері́чка	ма̀сичка
жа̀бка	ма̀сли́нка
живи́нка	ма̀ши́нка
животи́нка	мѐсечинка
жи́лка	ми́ну́тка
жѣ̀лти́чка	му́шичка
звезди́чка	ни́вичка
	но̀жичка

песъчѝнка	тави́чка
пиѝска	темеру́тка
плòчка	ти́квичка
полови́нки	торби́чка
поля́нка	тоя́жка
праши́нка	тулу́мбичка
раки́йка	уча́стничка
ри́бка	фи́лијка
ри́зка	ча́шка
ру́пка	четвѝрти́нка
рѝчи́чка	чини́йка
сестри́чка	шино́лка
сладока́рничка	ја́мка
снежи́нка	
стай́чка	
стрелка́	
стри́нка	
стѝлби́чка	

Именички деминутиви средњег рода: -че

балòнче	друга́рче
бараба́нче	дрѝвче́
ба́рче	елѝнче
бивола́рче	ерге́нче
бйволче	жа́бче
борче́	жакѝтче
бра́гче	женче́
венче́	животи́нче
врабо́че	за́йче
говеда́рче	за́ливче
градче́	звѝнче́
грамофо́нче	зми́йче
грòздче	за́бче
гуштерче	йзворче
гѝлбче́	каза́нче
дево́йче	карто́нче

ка̀териче	сапу̀ниче
кафенѝче	сапу̀нче
кеба̀бпче	свина̀рче
килѝмче	свинчѐ
кла̀денче	секѝрче
кожу̀хче	сестрѝче
коза̀рче	синчѐ
кола̀нче	славей̀че
колѐтче	сло̀нче
ко̀нче	сно̀пче
ко̀шче	сто̀лче
крева̀тче	суса̀мче
крѝ̀гче	та̀сче
ку̀кувиче	тефтѐрче
купчѐ	трѝ̀нче
ку̀фарче	
лѐвче	фенѐрче
лимо̀нче	филмче
лѝстче	ха̀пче
лѝ̀вче	хлѐбче
	хра̀стче
мо̀ливче	цветчѐ
момѝче	чора̀пче
момчѐ	
но̀жче	чу̀кче
овча̀рче	чу̀чурче
орѐхче	дждо̀бче
плѝкче	ша̀лче
по̀дру̀мче	шѝшче
птѝче	шокола̀дче
пу̀йче	црѝ̀келче
ра̀зказче	
риба̀рче	
ро̀гче	

Именички деминутиви средњег рода: -це, -енце, -ченце

бомбѐнце	кеба̀пченце
братчѐнце	кѐпенце
брашгѐнце	килимченце
бу̀ренце	кљѣбѣ
вѝменце	книжлѐнце
вѝнце	колелѣ
влакѣнѣ	колѐнце
вѣженѣ	кѐнченце
говѣдце	копитце
греблѐнце	кѐрабченце
грѐзденце	котлѐнце
грѐздице	крева̀тченце
гѣрненце	крилѣ
добиченце	кубѐнце
дрѐбченце	купѐнце
друга̀рченце	ку̀ченце
дрѣвѣ	лѐзенце
ѣзерѣ	лѐзице
елѐнченце	лѣвченце
жа̀бченце	мага̀ренце
желѣзѣ	масѣлѣ
жребѣнѣ	мазѐнце
зайченце	мезѐнце
звѣнчѐнце	местѐнце
зѣленце	млекѣ
зрѣнце	млечиѣ
елѣченце	момиченце
има̀нце	момѣнѣ
именце	морѐнце
кадифѐнце	му̀ленце
канапѐнце	небѐнце
карто̀фченце	нослѐнце
кафѐнце	огледа̀лце
	палтѐнце
	парчѐнце

пердѐнце	тестѐнце
перѐ	тканѐнце
петлѐнце	тòпченце
пйленце	ушѐнце
писъмѐ	фидѐнце
платънѐ	филѐнце
полѐнце	хлѐбченце
прасѐнце	цигарѐнце
птйченце	чушлѐнце
ребърѐ	шàлченце
рендѐнце	шилѐнце
селѐ	шишѐнце
сѐменце	шйшченце
сйренце	шосѐнце
стъбълѐ	джезвенце
стъкълѐ	якенце
сукнѐнце	яренце
сърчиѐ	
телѐнце	
тѐменце	

Именички деминутиви средњег рода: -е

бѐбе	камъче
бичѐ	ключѐ
близнаѐче	ковчѐже
волѐ	козлѐ
внѹче	конѐ
войниѐче	кòте
вѹйче	котлѐ
вълчѐ	крачѐ
дудѹче	моряѐче
годинѐче	òблаче
езйче	орлѐ
елѐче	отрòче
	петлѐ

потòче	часòвниче
първола̀че	човèче
сирàче	шубè
сърнè	юна̀че
та̀те	

Именички демину̀тиви средњег рода: -ле

братлè
вратлè
мишлè
мъжлè
нослè

Придевски деминутиви

бѣдничък	вѣзстѣр
белезничък	вѣзстѣричък
бѣличък	вѣзстудѣн
богѣтичък	вѣзстудѣничък
болнав	вѣзтежък
бѣсичък	вѣзтѣсен
бѣрзичък	вѣзтѣсничък
висѣкичък	вѣзтѣпѣл
висѣчък	вѣзтѣнък
вѣзблѣд	вѣзхладен
вѣзбѣл	вѣзчервѣн
вѣзвисѣк	вѣзширѣк
вѣзгољѣм	гладичък
вѣзгоричѣвичък	глѣпавичък
вѣзгорчѣв	глѣхичък
вѣзгорчѣвичък	голѣмичък
вѣзгрѣзничък	гѣличък
вѣзгрѣб	грѣбичък
вѣздебѣл	дебѣличък
вѣздрѣбен	добрѣчък
вѣздрѣбничък	дрѣбнав
вѣздѣлѣг	дрѣбничък
вѣзжѣлт	дрипавичък
вѣззелѣн	дѣлбѣчък
вѣзкѣсел	ѣдричък
вѣзкѣселичък	живичък
вѣзлѣѣтичък	жѣлтенѣкав
вѣзмѣлѣк	жѣлтичък
вѣзмѣургав	зеленѣкав
вѣзничък	зелѣничък
вѣзприемлив	кафенѣкав
вѣзприемчѣв	кѣселичък
вѣзрѣзов	крѣтичък
вѣзсив	кѣсичък
вѣзсин	лѣкичък
вѣзслаб	
вѣзсолѣн	

лудичък	самичък
мйличък	сйвкав
младичък	сйлничък
наплитък	сйнкав
напразен	слабичък
нйсичък	сладникав
новичък	соленичък
подличък	тежичък
постничък	трудничък
пригладен	тъничък
приоблачен	хубавичък
прискърбен	целичък
причудлив	червеникав
прѝстичък	червеничък
простуден	черникав
прохладен	черничък
прошарен	чйстичък
рѝвкав	ширѝчък
рѝзовичък	

Глаголски деминутиви

будалкам (се)	подрѐмна
бялна се	подухна
ва̀лне	подшўшна
глѐдка	подялка
гмўркам (се)	позабўля се
грѐбна	позаковà
гризкам	поиграѐ
гризна	поизкача се
дрѐмна	поизкѝпя (се)
дрѐмне	поизлѝжа
дјалкам	покихвам
дјална	покопàя
дўмкам	полежи
жва̀кна	помàя се
кйскам се	помечтàя
крѝшкам	понава̀дя
лйзна	понавечѐря се
лўшкам (се)	понамѐстя
мѝнкам	понапйша
мѝрнкам	понара̀двам се
па̀лне	понасапунйсам
пѐркам	пооблекà се
пййна	пообўя се
пйпкам се	поокрѝпя
пла̀кна	поотпйя
побесѐдвам	поотсйпя
повали	попййна (си)
повървя	попйпна
погалвам	попла̀кна
погиздя се	поподвикна
поглѐдка	поподрѐмна
поговòри	попокрйя (се)
подпййна	попреброя
подпла̀кна (се)	попреговàрям
	попрерабòтя
	поприказвам
	поприлѐпя

попритвори	притъмнѐе
порабѡтя	притрѡпам
поразкаџа	пришумолявам
порисувам	пришѹшна
порѹтка	проблѐсне
посгѡтвя	прогрѐе
поседи	продѹмам
послџа	прокашла
потѹчка	промѹя
потрѐпна	промѹнкам
потрѡпка	проскѹбя (се)
потрѹпка	пѹфкам
потрѣпна	рѹпна
поуспокоя се	рѹтка
почака	рѡвне
почѹдя се	свѹркам
пошѹбам	скѹбна
пошѹшна	срѣбна
пощѹпна	тѹчка
пригладнѐе	трѡпка
примѹгна	тѹпка
припоявам	цѡкна
припѣрли	щѹпна
присвѹе	ядне
прислѹшам	
присяда	

ПОПИСИ УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА
У МАКЕДОНСКОМ ЈЕЗИКУ

Именички деминутиви

Именички деминутиви женског рода: -ка

бабичка	ногичка
блуска	осичка
браздичка	пеленка
вишничка	песничка
водичка	прашинка
главичка	пчеличка
градинка	рибичка
државичка	рибка
душичка	рипка
жабичка	росичка
женичка	салфетка
земјичка	сестричка
золвичка	сликичка
книшка	слободичка
косичка	снаичка
кошулка	тиквичка
кравичка	тревичка
ластовичка	тревка
лединка	црешничка
лопатка	црквичка
мамичка	шамичка
машинка	
момичка	

Именички деминуџиви средњег рода: -че

бепче	мајче
блузиче	нивче
братче	орелче
ветерче	пенџерче
главче	рипче
градинче	секирче
грнче	сестриче
женче	синче
изворче	сокаче
кладенче	сопче
кошулче	столче
лединче	црквиче
лепче	шалче
ливче	
лопатче	

Именички деминуџиви средњег рода: -це, -енце, -ченце

братченце	маженце
девојченце	петленце
дрвце	селце
еженце	сираченце
езерце	стабленце
јагненце	стапченце
кафенце	човеченце
крилце	

Именички деминутиви средњег рода: -ле

детуле

писмуле

книжуле

човечуле

очуле

Придевски деминутиви

беличок	киселкав
белкав	киселникав
белузлав	лутникав
бледикав	модрикав
бледуњав	модринкав
глупав	приглуп
големичок	припрост
големкав	пристар
дебеличок	руменичок
жолтикав	сивикав
жолтичок	слабичок
жолткав	сулуд
жолтулав	сунизок
жолтуњав	црвенушкав
зеленикав	црнкав
зеленкав	убавичок
зеленушкав	

Глаголски деминутиви

вртка	пооди
гледне	поодмори
голтка	пооздрави
гребне	попрегледа
грепка	попрегради
грмне	поприближи
дропка	поприкаже
копка	поработи
кривка	поразведри
кршне	поразгази
мерка	поразгледа
мрморка	посечка
поголтка	посмлачи
погрепка	постои
подгледне	потрчка
позагрее	поузрее
позаплаши	поусоврши
позголеми	поуспокои
поигра	почека
поизбледи	пригмечи
поизостри	придремне
покопка	припази
полежи	приплаши
полулка	притемни
помрморка	прогрми
понагмечи	прозборне
понасади	пророси
понаучи	протрча
поогладни	стрелка
поодбере	тропка
	трчка

ИНТЕГРАЛНИ ПОПИС УПОТРЕБЉЕНИХ ДЕМИНУТИВА

ава̀лче	аста̀лче
авио̀нче	аста̀лченце
авка̀ње	ачка̀ње
авлѝјиче	аша̀вчак
аздѝсанче	ашавчѝк
ајва̀рчак	ашо̀вче
ајду̀че	ба̀бе
акѝлчак	бабѐтка
а̀ленкас	ба̀бица
алѐнкас	ба̀бичка
алка̀ње	ба̀бичка
ало̀шка	бабичка (мак.)
а̀лчица	ба̀бка (буг.)
аљѝнка	ба̀борчица
аљѝнче	ба̀бушка
аљи́нченце	ба̀вчица
аљи́нчица	багаљи́вче
а̀мбарче	ба̀гремче
амрѐлче	ба̀гренче
амрѐлченце	бадѐнче
антерѝјћа	базѐнче
антерѝка	базѝк
антерѝче	баѝрче
анџа̀рче	бајадѐрче
а̀пне	бајадѐрченце
а̀пчинче	бака̀лче
ардо̀вче	бака̀лченце
а̀рначѝк	бакра̀че
арнѝчка	бакра̀ченце
артѝица	балва̀нче
артѝјица	бало̀нче
артѝјћа	бало̀нче (буг.)
артѝнка	балта̀рче
артѝче	бана̀ница
артѝшка	ба̀ниче
артишлѐ	ба̀ничка
артишлѐнце	ба̀ничка (буг.)
артѝшче	ба̀нчица
а̀сприче	ба̀њица

ба̑ња	бели̑лице
ба̑ња се	бе̑линка
ба̑ња̑ње	бели̑ња̑в
ба̑пка	бели̑ња̑кав
ба̑пче	бели̑ца
ба̑пчица	бе̑личас
бараба̑нче	беличок (мак.)
бараба̑нче (буг.)	бе̑личък (буг.)
барда̑нче	бе̑лкав
барде̑	белкав (мак.)
барет̑инка	бе̑льне се
ба̑рица	бе̑лочка
ба̑ричка	бе̑лошка
ба̑ричка (буг.)	белужња̑в
барја̑ченце	белузлав (мак.)
ба̑рче (буг.)	белуња̑в
бага̑рчица	белуши̑ца
бага̑че	бе̑лушка
ба̑те	бе̑лчас
ба̑тка	бе̑лче
бацка̑ње	бе̑лчица
ба̑чица	белчуж̑ък
бачи̑ца	бе̑љче
бачиче̑	бе̑пче
башчел̑че	бепче̑
башчи̑нка	бепче (мак.)
башчи̑нче	бепче̑нце
башчи̑ца	бе̑рне
ба̑шчиче	бесѐдка (буг.)
бебе̑	бећа̑рче
бебе̑ (буг.)	бећа̑рченце
бебе̑нце	би̑бе
беденч̑ък	бибенце̑
бе̑денче	бивол̑арче (буг.)
бе̑дничък	би̑воличка
бе̑кица	би̑волче
бекче̑	би̑волче (буг.)
бе̑лас	би̑волченце
белви̑че	би̑зе ¹
белеђи̑јица	би̑зе ²
белезни̑кав (буг.)	бикче̑
беле̑шка	би̑лце

билце́	богоро́дичка (буг.)
би́љчица	бодѝк
би́пче	бои́ца
бирка́ње	боја́нчица
би́стрица	боји́ца
бистърчѝк	бојѝк
би́ца	бока́лченце
бици́кличе	Бокица
биче́ ¹	бо́кошка
биче́ ²	болежња́в
биче́ (буг.)	болѝшка
бичлѝ́	болешчи́нка
би́чне	болиња́в
бичѝ́к	болна́в (буг.)
бла́гачак	болника́в
бла́гачѝк	болни́че
благачѝ́к	болња́в
благичѝ́к	болњика́в
благунѝ́ца	болужња́в
благунѝ́к	болуња́в_
благуња́в	больни́кав
бла́скање	бомбе́нце (буг.)
благанце́	бомбо́нка
бледикав (мак.)	бомбо́нче
бледиња́в	бонбо́нка
бледуња́в (мак.)	бо́пкица
близна́че	бо́пчица
близна́че (буг.)	борови́нка
близначѝ́	бо́рче
блобу́нчица	борче́
блу́зиче	борче́ (буг.)
блузиче (мак.)	борѝ́к
блуска (мак.)	бо́сачѝк
бљеска́ње	боси́љчак
бљу́ткав	боси́љченце
бљу́цне	боси́љчѝк
бобрѝ́кање	бо́сичѝк (буг.)
бобѝ́к	бостанчѝ́к
богати́чѝк (буг.)	бо́цка
богоро́диче	бо́чкица

бо̀шчица	брекче́
бра̀бѝнче	бреме́нце
бра̀бѝнче	бреста̀к
бра̀бонче	бресте́
бра̀бончица	брестѝ́к
бра̀бо̀нче	брешче́
бра̀бушче	бриса̀лче
бра̀вче	бри́сне
бравче́	бритве́нце
бра̀давичка	бритка̀ње
бра̀двичка (буг.)	бриче́
бра̀дица	бриче́нце
бра̀диче́	бр̀кне
бра̀дичка	бр̀кче
бра̀дичка (буг.)	брљичка̀ње
бра̀здичка (мак.)	бр̀нсавче
бра̀ле	брнсољѝ́вче
бра̀ништенце	бр̀нчица
бра̀танче	бробѝ́нче
братанче́	бродѝ́к
братле́	брска̀ње
братле́ (буг.)	брсти́нка
братле́нце	бру́чица
бра̀тче (буг.)	бру́чичка
братче́ (мак.)	брцка̀ње
братче́нце (буг.)	бр̀чица
братченце́ (мак.)	буба̀лче
бра̀тѝк	бубаљче́
бра̀че	бу̀бица
брашанце́	бу̀бичка
брашѝ́нце	бубре́шче
брашѝ́нце	бубуле́нце
брашѝ́нце (буг.)	будаљѝ́нка
бра̀данце	будаљичка
бра̀даче	буда̀лка
брле́нце	буда̀лкам се (буг.)
брдле́нце	буда̀лче
бреже́	бу̀ђавче
брежѝ́к	буза̀лче
брекче́	бу̀зка (буг.)

бу̀ле	ва̀лне (буг.)
бу̀лица	ва̀лка
булу̀тинче	ва̀лкање
Бу̀лче	ва̀нглица
бу̀лче	ване́лче
бунáрче	ване́лченце
бупка̀ње	ва̀рбица
бурђи́ица	ва̀рбичка
бу̀ренце (буг.)	вариве́нце
бу̀ре́нце	ва̀ривце
бу̀рли́чкање	варивце́
бу̀рули́чкање	варка̀ње
бу̀рче	ва̀рне
бурче́	вароша́нче
бу̀тинка	васули́ца
бу̀тк	ватка̀ње
бѝ́рзичѝ́к (буг.)	ватре́лче
бѝ́гренче	ва̀ћкање
бѝ́зѝ́к	ваши́ца
бѝ́кличка	ве́веричка
бѝ́лванче	ве́дерче
бѝ́цка̀ње	ведерчѝ́к
бѝ́цне	ведри́нка
бѝ́чвѝ́	ведринка́
бѝ́чвѝ́нце	ведри́ца
бѝ́чвиче	ведри́чица
бя̀лна се (буг.)	ведри́чка
вага́нче	ве́ђи́лце
ваго́нче	ве́ђи́ца
вадени́чка	ве́ђи́чка
вади́нка	везѝ́к
ва̀дица	ве́ица
вади́ца	вели́гденче
ва̀диче	вели́ченце
вадичѝ́	вене́рче
ва̀дичка	венче́ (буг.)
ва̀дичка (буг.)	венчѝ́к
ва̀јдица	вење́рче
ва̀кица	вепре́
ва̀клушица	вепре́нце

вепрѝче	вирчѝк
вепрѝк	висѝнка
верменѝ	вискѝање
вѝтачѝк	висо̀кичѝк (буг.)
ветерче (мак.)	височинкѝ (буг.)
ветрѝчав	висо̀чѝк
вѝтрушка	височѝк
ветрѝшче	висо̀чѝк (буг.)
вечерѝнка	вистѝанче
вечѝрица	вистѝанченце
вечѝрка ¹	витѝѝче
вечѝрка ²	витлѝ
веѝѝа	вѝтличе
вешѝаљче	витличѝ
вѝшельче	вишѝе
вѝдалце	вишничка (мак.)
вѝделце	вѝшњѝче
вѝделче	вѝшњѝчица
вѝдица	вѝшњѝчка
вѝдовица	влакнѝнце
вѝдовчица	влакнѝцѝ
видѝк	влакнѝцѝ (буг.)
виѝунчица	вла̀шица
вилиѝенце	вла̀шка
вѝлка	влница
вилчѝ	влчѝ
вилцѝанче	внѝче (буг.)
вѝљушче	внѝчка (буг.)
вѝменце	водениѝка
вѝменце (буг.)	водењкѝв
вимѝенце	водиѝа
вѝнкав	Во̀дице
винцѝ	водиѝчка
винце (буг.)	водиѝчка (буг.)
вѝнчица	водичка (мак.)
вирѝнче	возничѝнце
виркѝање	возничѝк
вирчѝ	војводиѝнче
вирчѝенце	војниѝче
вирчѝинка	войниѝче (буг.)

волѐ	врснѝчка
волѐ (буг.)	врѝстица
волѐнце	врѝтаљче
волчѐ	врѝтѐнце
волѝк	врѝтѐнче
востѝнче	вртка (мак.)
врабчѐ (буг.)	врѝткалце
вражѝкање	врткање
вракњѝчка	врѝћак
врѝнче	врѝћачак
вранчѐ	врѝцање
врѝпче	врѝцкѝльче
врапчѐ	врчвѐ
враскање	врчвѐнце
вратѝчка (буг.)	врѝчвица
вратлѐ (буг.)	врѝчвиче
вратѝк	врчвичѐ
врбѝца ¹	врчвичѐнце
Врбѝца ²	врчѐ
врбѝчица	врчѐнце
врбѝчка	врчѝца
врбѝвинка	врѝшче
врвѝнка	вршчѐ
вргѝльчица	вршчѝк
врдлѐ	вршѝк
врѐвинка	врѝстнѝчка (буг.)
врѐвѝнка	врѝдичка
вреднѝшка	врѝйче (буг.)
врелцѐ	врѝниѝца
врѐмѐнце	врѝнијѝћа
врѐтенцѐ	врѝничка
врѐћѝтѝнка	врѝнка
врѐћка	врѝрка
врѝчица	врѝркање
врѝчка	врѝрунче
врѝжица	врѝсѝкличе
врѝлинка	вутаѝрче
врѝвинка	вутаѝрченце
врѝпче	вутаѝрчица
врснѝче	врѝтиче

вуті́че	вѣ́зтѣсничѣк (буг.)
вутиче́	вѣ́зтѣпѣл (буг.)
вѣ́тка	вѣ́зтѣнѣк (буг.)
вуща́ње	вѣ́зхладен (буг.)
вущара́ње	вѣ́зчервѣн (буг.)
вѣ́женце́ (буг.)	вѣ́зширо́к (буг.)
вѣ́зблѣд (буг.)	вѣ́лчѣ (буг.)
вѣ́збѣл (буг.)	вѣ́клушка
вѣ́звисо́к (буг.)	вѣ́чица
вѣ́зголя́м (буг.)	вѣ́шльѣвѣ
вѣ́згоричѣвичѣк (буг.)	вѣ́шче
вѣ́згорчѣив (буг.)	вѣ́шчѣ
вѣ́згорчѣвичѣк (буг.)	вѣ́шчи́ца
вѣ́згрѣзничѣк (буг.)	габарчѣ́к
вѣ́згру́б (буг.)	га́берче
вѣ́здебе́л (буг.)	габра́к
вѣ́здрѣбен (буг.)	габри́че
вѣ́здрѣбничѣк (буг.)	габро́винка
вѣ́здѣльг (буг.)	гавранѣ́нце
вѣ́зжѣлт (буг.)	гавра́нка
вѣ́ззелѣн (буг.)	гавра́нче
вѣ́зкисел (буг.)	га́здица
вѣ́зкиселичѣк (буг.)	га́зне
вѣ́злѣјотичѣк (буг.)	гајда́рче
вѣ́змалѣк (буг.)	гајди́це
вѣ́змѣргав (буг.)	гајтанчѣ́к
вѣ́зні́ськ (буг.)	гајтанѣ́к
вѣ́зприемлив (буг.)	гајчѣ́нце
вѣ́зприемчѣив (буг.)	гајчи́ца
вѣ́зрѣзов (буг.)	га́лица
вѣ́зсѣв (буг.)	гами́лица
вѣ́зсѣн (буг.)	га́рванче
вѣ́зсла́б (буг.)	га́ре
вѣ́зсолѣн (буг.)	га́ринка
вѣ́зста́р (буг.)	га́ркица
вѣ́зста́ричѣк (буг.)	га́рошче
вѣ́зстудѣн (буг.)	гаса́рче
вѣ́зстудѣничѣк (буг.)	гаса́рченце
вѣ́зтежѣк (буг.)	гасѣ́к
вѣ́зтѣсен (буг.)	гачка́ње

гашчѝк	глу́вав
гвачка̀ње	глу́пав (мак.)
герда̀нче	глу́павичѝк (буг.)
гиба̀ничка	глу́павча̀к
гига̀љче	глу́павшѝк
ги́жичка	глу́хичѝк (буг.)
гилицка̀ње	гми́чкање
гиличка̀ње	гму̀рка (буг.)
ги́лка	гму̀ркам се (буг.)
гилка̀ње	гње́здалце
ги́лне	гње́зда̀нце
глави́ца	гње́зда̀нце
глави́ченце	гње́здиче́
глави́чка ¹	гње́здѝнце
глави́чка ²	говеда̀рче
главичка (мак.)	говеда̀рче (буг.)
главѝ́ца	говѝ́дце (буг.)
главѝ́чка	говѝ́че
гла́вче	говѝ́ченце
главче́	говѝ́ченце
главче (мак.)	говне́нце
гла́вченце	годи́наче (буг.)
главче́нце	го́динка
гла́дичѝк (буг.)	голдупа̀нче
гла́дначѝк	голе́мачак
гламѝ́ца	голема́чак
гласѝ́к	голе́мачѝк
гле́дка (буг.)	големичок (мак.)
гледне (мак.)	голе́мичѝк (буг.)
гле́дѝлце	големкав (мак.)
глетѝ́нце	големчѝ́к
гле́тка	голе́мшак
глетка̀ње	големшѝ́к
гли́тне	големѝ́чѝк
гли́ћкање	голи́нка
глоги́нче	голи́ца
гложѝ́к	го́личѝк (буг.)
глокче́	голиша́в
глоцка̀ње	голи́шинка
гло́цне	голишта̀рче

голотѝњака	Гра̀нче ²
голоши́че	гра̀њичка
голтка (мак.)	гра̀њче
голубѐнце	гра̀орче
голуби́ца	граска̀ње
голуби́чка	граче́
голужња́в	гра̀цица
голу́пка	граша̀рче
го̀лупче	граша́чѝк
го̀љиждри́вче	гребини́ца
гомѝлка	гребѝнка
го̀ривце	гребѝнче
горичка (буг.)	грва̀лка
гору́нче	грва̀лка се
горуњѝк	грва̀лкање
горчиља́в	греблѐнце (буг.)
горчуља́в	грѐбна (буг.)
госја́нче	гребне (мак.)
господи́нче	гребу̀ља
госпо́че	грево́тка
гости́нче	гредичка (буг.)
готва̀љчица	гредичка (буг.)
готови́нка	гређа́нче
го́че	гре́јне се
Го́чица	грео́тка
гради́нка	грѐпка
гради́нка (буг.)	грѐпка се
градинка (мак.)	грепка (мак.)
гради́нче	грепка̀ње
градинче (мак.)	гре́тка
градинче́нце	гризкам (буг.)
градче́ (буг.)	гризна (буг.)
градѝк	гри́мѝиче
градѝ́цкање	гр̀личе
грађа́нче	грличѐ
гра̀мофонче	грличѐнце
грамофо́нче (буг.)	грли́чица
граница	гр̀личка
границка	гр̀лка
гра̀нче ¹	гр̀лце

гр̑мка	грцман̑че
грмне (мак.)	гр̑чличе
грмч̑к	гршч̑ца
гр̑не	гувн̑нце
грн̑нце	гуг̑личе
грнч̑е	гугутан̑че
грнче (мак.)	гугуташ̑че
грнч̑енце	гугутл̑е
гроб̑ак	гугутл̑енце
гробч̑е	гуг̑уче
гроб̑к	гуд̑е
гр̑здавче	гуд̑енце
гр̑здан̑ка	гум̑чица
гр̑зд̑е	гун̑че
гр̑зденце (буг.)	гуњ̑к
гр̑зд̑енце	гус̑енка
гр̑зд̑ин̑ка	густ̑ачак
гр̑здице (буг.)	густ̑ач̑к
гр̑здич̑е	густ̑ч̑к
гр̑здче (буг.)	гут̑кање
гр̑зд̑к	гуц̑ка
гр̑зешл̑ивче	гуц̑кање
гр̑з̑јенце	гуц̑не
гр̑знич̑ав	гу̑чица
гр̑з̑јенце	гу̑шичка
гр̑з̑јин̑ка	гу̑шка
гр̑з̑ј̑нце	гу̑штерче
гром̑кање	гу̑штерче (буг.)
гропч̑е	гу̑штер̑к
гропч̑к	гу̑шче
грош̑к	г̑бичка (буг.)
гр̑с̑ничка	г̑льбче (буг.)
гр̑т̑кање	г̑р̑ненце (буг.)
груб̑ач̑к	г̑д̑чкање
гру̑бич̑к (буг.)	г̑т̑кање
гру̑мен̑че	да̑де
гру̑менч̑к	да̑дица
гру̑тка	да̑дичка
гру̑чица	да̑јка
грц̑кање	дал̑апче

дале́чак	джòбче (б)
далечѝк	дибòчѝк
да̀нгубица	дилбѐрче
дарѝк	димчѝк
дарѝк	динарѝк
да́тка	дињче
да́ткица	дирѐкче
дашчѐнце	дирѐче
двѝсчица	длгачѝк
двоја̀ница	длжѝк
дебеличок (м)	длибòчак
дебѐличѝк (б)	дòбарчак
дебелчѝк	дòбарчѝк
дебелша̀к	добѝче
дебелшѝк	добѝченце (буг.)
дебелѝчак	добрѝчѝк (буг.)
дебѐльчѝк	дòбърчѝк
деверѐче	дòбърчѝк
деверѐче	дòдица
деветѝнка (буг.)	дòдичка
дево̀јче	доколѐничка
дево̀јче (буг.)	доламче
дево̀јченце	долапче
девојчѐнце	долѐчак
девојченце (мак.)	долѐчѝк
дѐдичка	долѝнка
делка̀ње	долинка̀ (буг.)
дѐлничка	долѝнче
дѐлче	дòлче
дѐљк	долчѝк
дѐљка	долѝк
дељка̀ње	дòмче
дѐљћа	домѝк
детелѝнка	дорѝче
детѐнце	дòрче
детишља̀к	дòтка
детишња̀к	дрвенѝчав
дѐтка	дрѝце
детуле (м)	дрвѐце
джезвѐнце (б)	дрвце (мак.)

др̑давче	друг̑рченце (буг.)
др̑де	друг̑чица
др̑бн̑в (буг.)	друг̑чка
др̑бнич̑к (буг.)	друж̑ница
др̑ица	друм̑ч̑к
др̑јка	друск̑ање
др̑мка	дру̑шка
др̑мк̑ање	др̑чица
др̑мкор̑ење	др̑шкица
др̑мна (буг.)	др̑вц̑е (буг.)
др̑мне	др̑вч̑е (буг.)
др̑мне (буг.)	дубар̑ч̑к
др̑мчица	дуб̑инка
др̑нче	дуб̑иче
др̑нч̑е	дуб̑ичка
др̑нч̑к	дубоч̑ак
др̑н̑к	д̑валце
др̑чица	ду̑валце
др̑шка	дуван̑ч̑к
др̑шка (буг.)	дувар̑инка
др̑шл̑е	дувар̑че
др̑шчица	д̑вчица
др̑шч̑ица	дуд̑че
др̑жавичка (мак.)	дуд̑че (буг.)
дри̑павич̑к (буг.)	дуд̑ченце
др̑мк̑ање	дукат̑инка
др̑нк̑ање	дук̑атка
др̑нкор̑ење	дукат̑личе
др̑н̑ање	дук̑аче
др̑нк̑ање	дук̑аченце
др̑обне	дул̑ече
др̑обченце (буг.)	д̑мкам (буг.)
др̑озг̑ульче	дундул̑е
др̑озг̑ульче	дундул̑енце
др̑опка (мак.)	дун̑ђерче
др̑пк̑ање	дун̑ђерче
др̑тачак	дун̑ица
др̑тач̑к	дун̑ка
друг̑ар̑ичка	дун̑че
друг̑ар̑че (буг.)	дун̑ч̑е

ду ^п ѐнце	ђурђѐвче
ду ^п ичѐнце	Еврѐјче
ду ^п че	едѐњице
ду ^п чица	едини ^ч ка
ду ^п чѝк	ѐдричѝк (буг.)
дучѐ	еженце (мак.)
душѐче	ежица
душ ^и чинка	ѐзерце
ду ^ш ичка	ѐзерце (буг.)
душ ^и чка	езерце (мј)
душ ^и чка (буг.)	ези ^ч е
душичка (мак.)	ези ^ч е (буг.)
душманче	ези ^ч енце
дълбѐчѝк (буг.)	елѐнче (буг.)
дъщер ^и чка (буг.)	елѐнченце (буг.)
дѝд ^и нке	елѐче ¹
дѝл ^п че	елѐче ²
дѝнка	елѐче (буг.)
дѝнце	елѐченце ¹
дѝчица	елечѐнце ²
дѝшчица	елѐченце (буг.)
дѝлкам (буг.)	ѐндече
дѝлна (буг.)	ерганче
ђаковченце	ергѐнче (буг.)
ђа ^ч е	ереби ^ч ка
ђерданче	еропланче
ђерманче	ерти ^ј ђа
ђибаничка	ертишка
ђижица	ертишче
ђилкање	есѐрче
ђокица	естѝче
ђувезникав	естѝченце
ђуwendиче	етр ^в ица
ђувечѐ	ецкање
ђувечѐнце	ѐчѝмчѝк
ђувечѝк	еѝица
ђугумче	жабичка
ђугунче	жабичка (мак.)
ђуленце	жаб ^к а (буг.)
ђурђѐвка	

жабу́ља	животѝнка (буг.)
жа̀бче (буг.)	животѝнче (буг.)
жа̀бченце (буг.)	животѝња
жа̀кѣтче (буг.)	животѝња
жа̀лце	животѝнче
жа̀лце́	животѝк
жа̀пче́	жи́лица
жа̀пчица	жи́личка
жа̀рка	жи́лка
жа̀рче́	жи́лка (буг.)
жа̀рче́нце	жи́рк
жа̀рчѝк	житѝнце
жа̀рѝк	житѝнце
жа̀вна (буг.)	житѝнце́
жа̀вне	жице́
жа̀вња́ње	жи́чица
жа̀вња́ње	жи́чка
жа̀вња́к	жи́шка
жа̀вња́ње	жлгачак
жа̀вча́ње	жлгѝња́в
жа̀дребе́нце	жлгѝчка
жа̀дребетѝнка	жлгѝња́в
жа̀зачак	жлгѝника́в
жа̀лезце́ (буг.)	жлтуња́в
жа̀ле́сце	жљеби́нке
жа̀ле́це	жљува́кње
жа̀ле́че	жљу́нче
жа̀ни́чка	жмивка́ње
жа̀ничка (мак.)	жмурка́ње
жа̀нче	жмуцка́ње
жа̀нче (буг.)	жмучка́ње
жа̀нче́	жњѝ́не
жа̀нче (мак.)	жолтика́в (мак.)
жа̀ровче	жолтичо́к (мак.)
жа̀рче́	жолтка́в (мак.)
жа̀ва́нчица	жолтула́в (мак.)
жа̀вачак	жолтуња́в (мак.)
жа̀ви́нка	жребче́нце (буг.)
жа̀ви́нка (буг.)	жу́лавче
жа̀вичѝк (буг.)	жу́тајче

жутиња̀в	закло̀пче
жутиња̀кав	за̀крпка
жутиња̀ка̀в	закуткува̀ње
жутишка̀в	залвѐ
жу̀ткас	залвичѐ
жутка̀с	за̀ливче (буг.)
жу̀тличе	залића̀ње
жълтеника̀в (буг.)	зало̀шка
жълтичка (буг.)	за̀лошче
жълтичк̀ (буг.)	за̀лче
жџ̀гне	залчѐ
жџ̀цка	за̀лченце
жџ̀цне	залчџ̀к
за̀белче	занишкува̀ње
забѐлче	запиткува̀ње
забелчџ̀к	запрећкува̀ње
забрчкува̀ње	зарипкува̀ње
заветринка	заску̀цка
заво̀јчица	застањкува̀ње
загарѐ	застојкува̀ње
загарчѐ	застружѐнце
загла̀вчица	затиска̀лце
заго̀нче	затрачкува̀ње
загрћа̀ње	затро̀пка
задиркува̀ње	затру̀пка
задорцѝче	затџ̀пка
засрћа̀ње	зау̀лькав
засрцкува̀ње	заштра̀пка
зајецкува̀ње	звездџ̀ца
зајечѐ	звездџ̀чка (буг.)
зајкошка	зверка̀ње
зајтина̀к	звончѐ
зајтинчџ̀к	звончѐ
зајтинџ̀к	звџ̀нче (буг.)
зајче ¹	звџ̀нченце (буг.)
зајче ²	згра̀диче
зајче (буг.)	зградичѐ
зајченце (буг.)	зграђи́че
зајченце	здравачџ̀к
зајченце	здравичка

здрáвјице	зми́че
зевáлица	зми́чѐ
зѐвка	зна́њице
зѐвкaлце	зна́чица
зевкáње	золвичка (мак.)
зѐвне	зопчи́ца
зејтинли́че	зопчѝк
зејтинчѝк	зо́ре
зејтинѝк	зрне́нце
зеленѝкав	зрнѝѐ
зеленѝкав (буг.)	зр́нче
зеленикав (мак.)	зрѝ́нце (буг.)
зеленѝца	зубѝк
зелѐничтѝк (буг.)	зупчѐ
зеленкав (мак.)	зупчѐ́нце
зеленушкав (мак.)	зупчѝк
зе́ленце (буг.)	зѝ́бче (буг.)
зеленчи́ца	зѝ́бнлѐ
зелењѝкав	зѝ́лвинче
зелењѝкакав	зѝ́лвица
зелењѝшкав	зѝ́лвиче
зеља́нче	зѝ́лви́че
зељи́це	зѝ́лвичка
зељи́чка	свездѝ́ца
зељи́ѐ	свездѝ́че
земби́льче	све́рчица
земјичка (мак.)	свецка́ње
зе́мљица	сви́рка
земљи́чка	сви́ркање
зе́мњица	сви́рне
земњи́ца	сви́рчица
земњи́чка	сви́шче
зетури́нка	свонѝѐ
зе́тѝк	сво́нче
златиња́в	свонѝѐ
змајчѐ	свонѝѐ́нце
змиѝ́ца	сврцка́ње
змијѝ́чка	си́влече
змијчѐ	сидáрче
змијчѐ (буг.)	сидѝ́нка

сидинче	изло̀ћа
сидѝк	излѝцка се
сипка̀ње	изма̀цка
сирка̀ње	изнѝцка
сопка̀ње	икончѐ
ср̀савче	иљавче
ср̀се	има̀нце (буг.)
ср̀калце	има̀њенце
сумбу̀лче	има̀њице
сумбу̀лѝк	има̀ње
су̀рчица	ѝменце (буг.)
ибрѝче	инатлѝвче
игѝца	ископ̀ршка
иглѝче ¹	ископ̀ршка се
иглѝче ²	исп̀ршка
игличѐ	истачѝк
игличѐнце	истрачкува̀ње
игличица	истрѝшљаче
игличка	истрѝшче
игра̀орче	истр̀ља
ѝжица	истр̀ља се
ижлѐ	истр̀чка се
ижлѐнце	ѝстѝчѝк
изба̀ња	исѝицка
изба̀ња се	исѝицка се
изба̀цка	исчу̀рка
изба̀цка се	итрѝца
избѝрка	ишка̀ње
избирка̀ње	јабучѐ
избирѝче	јабучѐнце
ѝзбиче	јабучка
избѝцка	ја̀ганче
избѝцка се	ја̀ганченце
ѝзворче (буг.)	ја̀гање
изворче (мак.)	јагнѐнце
извр̀шка	јагнѐнце (мак.)
изгилѝчка	ја̀готка
издѐља	ја̀дничѝк
издру̀ска	јајченѝче
издру̀ска се	јајчѐнце

јакачак	јеџка
јакачџк	јеџкање
јакачџк	јечамчџк
јама	јечмџк
јаре	јечъмчџк
јарџнце	јуженце
јарџнца	јуженце
јарушка	јуларче
јарче	јунџче
јарчџнце	јунџчка
јастџче	јунче
јастџчџ	јунчџ
јастџчџнце	јџрче
јачак	кабинка (буг.)
јачџк	кавџ
јачџк	кавџнце
јџвниншџк	кавџрмица
јџдеџице	кавџцкање
јџединџчка	кадарчџк
јџдне	кадарчџк
јџзџче	кадифџнце (буг.)
јџзичџ	кадрачџк
јџзичџнце	кадџрчџк
јџзичџнце	казанџче
јџксџрче	казанџче (буг.)
јџелџче	каишчџ
јџелџчџнце	каишчџнце
јџндџче	каишчџк
јџеребичџ	кајџлица
јџеребичџ	кајсџче
јџеребичџка	кајдрмџче
јџеребџчка	калџмџче
јџерџпче	калџмџченце
јџерџмџче	каленџче
јџесџнџче	каленџчка
јџесеџаџче	каленџченце
јџесеџнџче	калуџџерџк
јџестџчџ	калуџне
јџестџчџнце	калуџшчица
јџестџчџнце	калџица

калчѝк	картòфченце (буг.)
калѝпче	касáпинче
камáрка	касичка (буг.)
ка̀менче	катáнче
ка̀менчѝк	ка̀териче (буг.)
каменчѝк	ка̀теричка
камењáрче	ка̀теричка (буг.)
камењѝце	ка̀терче
камъче (буг.)	кафенѝкав (буг.)
канапèнце (буг.)	кафенѝче (буг.)
канáтица	кафèнце (буг.)
канáтка	кафенце (мак.)
канáченце	кафењѝчав
кантáрче	ка̀че
кантáрченце	качèнце
кантè	кашѝче
кáнтиче	квáчица
кантичè	квашчѝк
кану̀рка	кеба̀бче (буг.)
капарáнче	кеба̀пченце (буг.)
капèнце	кевкáње
капетáнче	кекишкáв
капѝица	кекишкáње
капѝѝчка	кèњкав
ка̀пица	кèпенце (буг.)
ка̀пичка	кесѝѝка (буг.)
ка̀пиѝиче	кивкáње
капутè	кѝдне
капутлè	килѝѝка (буг.)
капутлèнце	килѝмче (буг.)
капу̀че	килѝмченце (буг.)
ка̀пушка	кѝлце
ка̀пче	кѝлче
ка̀пчица	кимкáње
карамèлка	кѝселачѝк
ка̀рличе	кѝселичѝк (буг.)
ка̀рличка	киселкав (мак.)
картѝнка (буг.)	киселникав (мак.)
ка̀ргичка (буг.)	киселопèјче
картòнче (буг.)	кѝселчѝк

кѝскам се (буг.)	кључѐ
кѝте	кључѐнце
кицѐљка	кнѝжка (буг.)
кицѐљченце	книжлѐнце (буг.)
клатданче	книжуле (мак.)
клатданчѐ	книшка (мак.)
клатденче (буг.)	књигѝца
клатденче (мак.)	књѝшка
клатдѝк	књѝшчѐ
клатдѝнче	књоцкѝање
клатѐ	кобѝлка
кластѐнце	кобѝлче
класѝк	кѝвица
клатчѐнце	кѝвиче
клатшѝице	ковичѐ
клатшче	кѝвичка
клатшчѐнце	ковкѝање
клатшчѝк	ковчѐже (буг.)
кленчѐ	ковчѐжѐ
клитѐ	ковчѐжѝк
климкѝање	кѝднице
клинчѝк	кодничѐ
клиѝћерче	кѝжинка
клиѝчица	кожѝнка
кломбѝурче	кѝжица
клопетѝлце	кѝжичка
клопетѝлче	кожѝннка
клоцне	кожѝвче
клубѐнце	кожѝвчѐ
клубѝченце	кожѝурка
клубѝченце	кожѝухче (буг.)
клубѝчѐнце	кожѝуче
клуцѝлце	кожѝучѐ
клубѝцѐ (буг.)	кожѝуѝченце
ключѐ (буг.)	козѝрче (буг.)
кљѐкавче	козѝѝца
кљунѝчка	козѝѝчка
кљѝцка	козлѐ
кљѝцкѝање	козлѐ (буг.)
кљѝцне	козлѐнце

козлѝче	компирчѝк
кокодѝјче	компирѝк
кокѝче	комшиѝче
кокѝчица	кондурка
кокошлѝ	конѝ (буг.)
кокѝшче	конопче
кокошчѝ	конопченце
кокошчѝнце	конпирчѝк
кокѝшчица	конпирѝк
кокурузѝк	кѝнче
колѝнче	кѝнче (буг.)
колѝнче (буг.)	кончѝ
колачѝнце	кѝнченце (буг.)
колачѝк	кончѝк
колелцѝ (буг.)	коњѝ
колѝнце	коњѝнце
колѝнце (буг.)	коњчѝ
колѝтче	коњчѝк
колибѝнка	коњѝк
колибѝнке	копанче
колибка (буг.)	копаче
колипка	копиљаче
колипче	копиљачѝ
колирче	копитце (буг.)
количка	копица
колкање	кѝпичка
колцѝ ¹	копишкање
колцѝ ²	кѝпка
кѝлче	копка (мак.)
колчѝ	копкање
колчѝнце	кѝпне
коматѝнце	копрѝвка
коматѝк	копузѝк
комачѝ	копусничѝ
комачѝнце	копусѝк
комбилизѝнче	копушѝрче
комѝнка	кѝрабченце (буг.)
комлцѝкање	кордѝльче
компирѝ	кѝренче
компѝрче	кѝренчѝк

коренѝк	котличѐнце
кѐрењче	кѐтравче
коритѧнце	котруљѧнце
коритѐнце	кофѐ
кѐрица	кѐфичка (буг.)
корѝче	кѐчаче
кѐричка	кѐчинка
кѐричка (буг.)	кочѝнка
корѝчка	кѐчинче
корѝчка (буг.)	кочѝца
кѐрка	кочѝчка
кѐркица	кошарѝнка
корпѐ	кошѧрка
корпичѐ	кошѧрче
корѧбинка	кошѐ
корѧпка	кошѐнце
корѧпче	коштѧнче
корутѝнка	коштиљѧвче
кѐрчица	кошулка (мак.)
кѐсавче	кошулче (мак.)
косѝлце	кошуљѝнка
косѝлче	кошуљѝчка
косѝрче	кошуљка
кѐсица	кошуљѧ
косѝца	кошуљче
косичѐ	кошуљченце
косѝчка	кошуљчица
косичка (мак.)	кошуѧтица
кѐсне	кѐшче
костѧрче	кѐшче (буг.)
кѐтарчица	кошчѐ
кѐте (буг.)	кошчѝнка
котѝлце	кошчѝца
котлѧјче	кошѝк
котлѐ	кравајче
котлѐ (буг.)	кравајченце
котлѐнце	кравајчѝк
котлѐнце (буг.)	кравичка
котлѝче	кравичка (мак.)
котличѐ	кравка

кра̀вче	кришчѐ
кравчѐ	крѝшченце
кра̀вченце	кришчѐнце
кравчѐнце	крк̀ушчица
кра̀гличе	кр̀љешче
кра̀гличка	крмѝлце
крадо̀вче	крндарчѝк
крајча̀к	кромидак
крајчѝк	кромидѝк
кра̀љче	кроснѐнце
кральчѐ	кр̀отацк
краставичѐнце	кр̀отачак
кра̀ставичка	кр̀отачк
кра̀ставче	кр̀отичк (буг.)
кра̀тацк	кр̀отѝк
кра̀тачак	крошнѐ
кра̀тачк	крошнѐнце
крачѐ	крошнѝче
крачѐ (буг.)	крошнѝчка
крвчѝца	кр̀пка
крвчѝк	кр̀пче
крева̀јче	крпчѐ
кревајчѐнце	крпчѐнце
кревајчѝк	крстѐ
крева̀тче (буг.)	крстѝнка
крева̀тченце (буг.)	крстѝк
крек̀ушчица	кртѝнка
крѝвачак	кртѝнѝче
крѝвачк	кртѝчинка
кривѝнка	кружѝк
кривѝнче	кру̀пица
крѝвка	кру̀пначак
крѝвка (мак.)	кру̀пначк
криву̀ља	крупнѝкав
крѝлце	кру̀шка (буг.)
крилцѐ	кру̀шче
крилцѐ (буг.)	крушчѐ
крилце (мак.)	кру̀шчица
крѝчица	крчажѐ
кришче	крчажѐнце

крчажлѐ	курѐ
крчажлѐнце	курѐнце
крчажѝк	ку̀ска
крчкóрање	куска̀ње
кр̑шка	ку̀сне
кр̑шка се	кутѝица
кр̑шка̀ње	кутѝичка
кр̑шне	кутѝјка
кр̑шне (мак.)	кутѝйка (буг.)
кр̑гче (буг.)	кутѝка
кр̑пка (буг.)	кутѝче
кр̑шкам (буг.)	кутѝченце
кубарчѐнце	кутѝченце
кубѐнце	кутѝчка
кубѐнце (буг.)	кутра̀к
кудѐльичка	кутра̀че
кудѐлька	кутра̀нце
кудѐља	ку̀ћица
кудѐљчица	ку̀ћиче
кужљѝчка	ку̀ћичка
ку̀кавчица	ку̀фарче (буг.)
кука̀ља	ку̀ферче
кука̀ље	ку̀ченце
ку̀кичка	ку̀ченце (буг.)
ку̀клица	кучѐнце
ку̀кличе	кѝсичѝк (буг.)
ку̀кувиче (буг.)	кѝщичка (буг.)
кумашѝнче	кѝдърѝк
кумѝчка	ла̀бавачѝк
кумѝк	ла̀бавѝчѝк
купатѝлице	ладавѝнка
купѐнце (буг.)	ладначѝк
купѝнка	ладначѝк
купусѝк	ладне се
ку̀пче	ладнѝкав
купчѐ	ладнѝка̀в
купчѐ (буг.)	ладовѝнка
купѝк	ладѝк
ку̀рвиче	ла̀заричка
курвичѐ	лазѝнка

лајнѐнце	лѐсица
лаќачѝк	лесѝче
лаланка	лецќанѝе
лалѐ	лѐчица
лалѐнце	лешѝнка
лалка	лешѝнче
ламќанѝе	лѐшниче
лампиѝка (буг.)	лѐшњиче
ланпиѝка	ливадѐнце
ланче	ливаќка
ланчѐ	ливаѝче
ланченце	ливаѝченце
ланчѐнце	ливче (мак.)
лапне	лидалце
ластавичѐнце	лизалиѝка
ластавичка	лизна (буг.)
ластавче	лимонѝче
ластавченце	лимонѝче (буг.)
ластовичка (буг.)	лимузѝнка
ластовичка (мак.)	липка
латница	липоћотинче
лаћќанѝе	лисе
лашица	лисѝче
лебѐнце	лисѝченце
лебѝк	лисѝѝчка
левѝнка	лисканѝе
лѐвче (буг.)	лискунѝѝк
ледѝнка	листе
лединка (мак.)	листенце
лединче (мак.)	листче (буг.)
ледѝк	листѝк
лѐјче	литќанѝе
лѐкиѝѝк (буг.)	литрѐнце
лѐлка (буг.)	личѐнце
лепотѐнце	ложѝче
лѐпче	ложѝченце
лепчѐ	ложичѐнце
лепче (мак.)	ложѝѝчка
лепчѐнце	лѐзенце (буг.)
лепѝѝк	лозѝнка

лози́нка (буг.)	љи́гавче
лози́ца	љо́пе
ло̀зице (буг.)	љопка̀ње
ло̀зјенце	љо̀сне
лојзе́нце	љу́бе
лојтри́ца	љу́бенце
лојчи́ца	љу́льчица
лојчѝ́к	љу́пне
лојѝ́к	љу́спинка
ло̀кне	љу́тачак
ло̀нченце	љу́тачѝ́к
лопатѐ́	љу́тачѝ́к
лопатичѐ́	љу́тени́чка
лопа́тка	љу́тињка̀в
лопатка (мак.)	љу́тишка̀в
лопатче (мак.)	љу́ткас
лопка̀ње	љу́тњика̀в
лубени́чка	љу́чица
лубѐ́нка	љу́шче
лубѐ́нче	
лубѐ́нченце	мага̀ренце (буг.)
лубенчѐ́нце	мага̀ренце
лу̀дичѝ́к (буг.)	маже́нце (мак.)
лули́чка	мазе́нце (буг.)
лу̀лче	ма̀значѝ́к
лутникав (мак.)	мазѝ́к
лучѐ́	мајсто́ричав
лучѝ́к	мајче́ (мак.)
лѝ́вче (буг.)	мајчи́чка
лѝ́вченце (буг.)	мака̀рче
лѝ́жичка (буг.)	ма̀ле
лѝ́качак	ма̀леѝ́к
лѝ́кѝ́к	ма̀лечак
лѝ́кѝ́чак	ма̀лечак
лѝ́кѝ́чѝ́к	ма̀леѝ́к
лѝ́снаѝ́к	ма̀лечѝ́к
лѝ́сначѝ́к	ма̀лошка
лѝ́нка̀ње	ма̀лтерѝ́к
лю̀шкам (буг.)	ма̀лѝ́чак
лю̀шкам се (буг.)	ма̀лѝ́чка

ма̀ме	медь̀к
ма̀минка (буг.)	мезе́нце
ма̀мичка (мак.)	мезе́нце (буг.)
ма̀мка	ме́зне
ма̀мка̀ње	меју́мче
ма̀му̀рзничка	меју́нчица
ма̀муру̀зничка	меју́рче
ма̀нецак	меју́рчѝк
ма̀нечак	ме́качак
ма̀рама̀йчка	ме́качѝк
ма̀рама̀че	мекача̀ѝк
ма̀рама̀ченце	мељу́цка̀ње
ма̀салце́	менђу́чица ¹
ма̀сичка (буг.)	менђу́чица ²
ма̀слѐнчица	менђу́шка
ма̀слинка (буг.)	менђу́шке ¹
ма̀слѐнце	менђу́шке ²
ма̀счица	менка̀
ма̀сѝце́ (буг.)	мери́мче
ма̀сѝце́	ме́рка
ма̀ти́че	мерка (мак.)
ма̀ти́ченце	мерца́нче
ма̀ти́ченце	меса́нце
ма̀ти́чица	месе́нце
ма̀ти́чка	ме́сече
ма̀тка̀ње	ме́сечинка (буг.)
ма̀цка	месе́чинка
ма̀цка̀ње	месе́чинка
ма̀цне	месте́
ма̀ченце	месте́нце
ма̀чица	месте́нце (буг.)
ма̀чкица	местѝ́нце
ма̀чорче	месце́
ма̀ши́нка (буг.)	месѝ́нце
ма̀шинка (мак.)	месѝ́нце
ма̀шлица	метиљѝ́вче
ма̀шчи́ца	метли́ца
ме́де	метли́че
медени́чка	метли́че
меду́нче	метли́ченце

метлѝчка	мокричѝв
метлѝвинка	мѝлѝвче (буг.)
мецѝ	момѝче (буг.)
мѝчица	момѝченце (буг.)
мецѝца	момичка (мак.)
мешѝнка	момѝрзничка
мешѝнче	момурузѝк
мешѝнѝвче	мѝмче
мешчѝнка	момчѝ ¹
мизѝлѝче	момчѝ ²
Милѝнче	момчѝ (буг.)
Милѝвче	момчѝнце
милинка	момчѝнце (буг.)
мѝличѝк (буг.)	момчужљѝк
милкаѝе	момчуљѝк
минѝђушка	момчураѝк
минѝтка (буг.)	момчуруљѝк
миразлѝче	моравѝлкас
мисѝрче	морѝнце (буг.)
мисѝрчица	морѝче (буг.)
митѝљѝвче	мослѝ
Мѝце	мослѝнце
мишлѝ (буг.)	мостѝ
мишчѝ	мостѝнка
мишѝк	мотавѝлце
младѝчѝк (буг.)	мотѝнка
младунѝца	мотѝче
младѝнка	мотовѝлче
млатка	мѝчица ¹
млекѝшка	мѝчица ²
млекцѝ	мѝчка
млекцѝ (буг.)	мочкаѝе
млечицѝ (буг.)	мрачѝкав
мљацкаѝе	мрачѝнав
мљицкаѝе	мрѝдореѝе
модрѝкав	мрѝница
модрикав (мак.)	мрѝнка
модринкав (мак.)	мрѝнче
модриѝвѝв	мрзешљѝвче
модруљѝв	мрзошљѝвче

мркѹшче	мушкарчѐ
мрморка (мак.)	мушкарчѐнце
мрснѹнка	мушљѹнка
мрсољѹнче	муштеричѐ
мрсољѹвче	мъжлѐ (буг.)
мрсољче	мѹнкам (буг.)
мртка	мѹрнкам (буг.)
мрткаѹе	мѹлецк
мрткѹрење	мѹлечк
мрѹцкав	мѹненьк
мрѹцкаљѹв	мѹнецк
мрѹчкав	мѹнечк
мрѹшкав	мѹнѹцк
мрѹшкавче	нааљѹчав
мршкољче	набаксузнѹчав
мршуљѹв	набелѹчас
мудѐнце	набелѹжњава
мужѐ	набѹвка
мужлѐ	набивкаѹе
мужлѐнце	наблагѹњава
мужѹк	наблагѹѹчав
мѹзне	наблесавѹчав
муѹѹца	наблѐсњѹчав
мулаѹрче	наблѐсњѹчав
мѹленце (буг.)	набѹлничав
мумурузак	наболнѹчав
мумурузничка	наболњѹчав
мурузничка	наболњѹчав
мурушчица	набрдњѹчав
мѹтличе	набрзњѹчав
мутљѹкав	набудаличав
мутњѹкав	набулѹчав
мѹчица	набѹпка се
мушамѹца	наветрењѹчав
мушичѐ	нагладничав
мушичка	наглувѹчав
мушичка (буг.)	наглувѹчав
мушкаѹрак	наглувѹњѹчав
мушкаре	наглупњѹчав
мушкаѹрче	нагњѹил

нагòличав	намињува́ње
на̀горак	намòкричав
нагорњичав	намокрѝчав
нагòрничав ¹	намртвѝчав
нагòрничав ²	намутавѝчав
нагòрчив	намушкарѝчава
нагосподѝчав	на̀не
нагосподњѝчав	на̀низбрдичав
нагоспођѝчав	на̀ница
нагрбѝчав	на̀нка
надòльничав	на̀нче
надруска се	на̀нчица
нажутињкав	напалиòнче
назадњичав	наплитѝк (буг.)
назиркува́ње	напòсничав
назнавува́ње	на̀празан
назрнува́ње	на̀празен (буг.)
найтничав	на̀празничав
накиселичав	на̀прасничав
накрупничав	на̀прасничав
накурви́чав	на̀пресничав
нала́дничав	нап̀удљичав
нала́нка	нап̀упка се
налопови́чав	на̀рамче
налу́дичав	на̀рујан
налу́дничав	на̀руквиче
налу́дничав	нару́чка се
наљутиња́в	на̀сиров
наљутињкав	на̀странѝчав
наљутњѝкав	на̀страњичав
наљутњѝчав	на̀страњичав
намагли́чав	на̀страшњѝчав
намајчав	на̀студењѝчав
намајстòричав	нат̀упка се
намајсторичав	на̀ћисал
намаòвичав	на̀ћисел
нама́цка	на̀ћицка
нама́цка се	на̀ћицка се
наме́стичав	на̀ћудичав
наме́стичкав	наузбр̀дичав

наузбрди́чав	ни́шне се
наузбрдњичав	новинка́
наузбрдњичав	новичџк (буг.)
наулавичав	новшџк
науличав	но́гица
нацврџка се	ногичка (мак.)
на́црвен	ноже́
нацрњичав	ножи́ца
нацрњишкав	но́жичка (буг.)
наџџка се	но́жичке
нашашавичав	ножле́
нашашњичав	ножле́нце
нашунтавичав	но́жче (буг.)
небе́нце (буг.)	ножџк
невесте́	нокте́
невесте́нце	нокте́нце
невести́ца	но́кче
невести́че	носи́лка
невести́че	но́ска
невесту́лка	носле́ (буг.)
невесту́ље	носле́нце (буг.)
Не́лче	носте́
не́мтурче	носте́нце
Не́нче	носџк
ни́вичка (буг.)	но́ћка
ни́вче (буг.)	но́чица
ни́вче (мак.)	но́шче
ни́зачџк	ношче́
ни́збрдичка	ношче́нце
ни́збрдњичка	њи́вичка
низинка́	њи́вче
нико́лка	њуца́ње
ни́саџк	њу́шче
ни́сачџк	
ни́сичџк (буг.)	оба́ња
ни́ска	оба́ња се
ни́шка	обедџк
ни́шка се	о́блаче (буг.)
нишка́ње	облачи́нка
ни́шне	облачи́нка

обло́жинка	о́кица
обља́лце	о́киче
о́бмал	окру́глачак
о́бманечьк	окру́гльчък
обо́јче	о́кце
образъ́к	окце́
обра́че	о́мал
обра́шче	о́малечак
обра́шченце	ома́цка
о́бретачьк	оме́тинка
о́бретък	о́мчица
о́бретъцьк	опа́нче
о́бретъчьк	о́пашче
о́бцица	о́пашчица
ови́рче	опиткува́ње
овици́рче	о́пситан
овне́	о́псительцьк
овне́нце	опу́тка
овни́че	опъ́нче
овсѣ́к	опъ́нченце
овча́рче	ора́њице
овча́рче (буг.)	ора́че ¹
овчи́ца	ора́че ²
овчи́чка	ора́шка
овш́чак	ора́шче
огенъ́че	орашче́
огенъ́чьк	оре́јче
огледа́лце	орејъ́к
огледа́лце (буг.)	орелче
огњишче́нце	о̀рехче (буг.)
огурсу́з	оризъ́к
огурсу́шче	ори́шчьк
ода́јченце	орле́
оделе́њице	орле́ (буг.)
оделе́нце	орни́чка
оде́њице	орце́
одрипкува́ње	оръ́лче
одсипнува́ње	осави́нка
осрца́ње	о́ситан
ока́нче	

осичка	паничка
осичка (мак.)	паприче
осталче	папуче
осталченце	папушчица
острикав	параунуче
острилице	параунученце
острушчица	паричка
остњиче	парка
остњичък	парошче
осувичав	парче
отпразан	парченце
отроче (буг.)	парченце (буг.)
оћуткување	паскуричка
оћутување	пасне
оцџџк	пасниче
очешка	пасторче
очешка се	пасуљџк
очуле (мак.)	пасуљк
очџпка	патравче
ошавџк	паченце
ошовче	пашкуљче
ошуљћа	пашњаће
павунче	пекне
падинка	пеленка
падинче	пеленка (мак.)
паклица	пеленче
пакожџиче	пелешчица
пакосниче	пеливанче
пакосничџ	пенсиница
пакуљица	пенсијичка
палатикарче	пенџерче
паличка	пенџерџ
палне (буг.)	пенџерче (мак.)
палтџенце (буг.)	пенџерџк
паметџк	пенџерџк
пампурче	пењушџ
пампурџк	пепелџица
пандилџџк	пепелџк
паниче	пепељавче
паниченце	пеперушка

пеперушче	пешчи́ца ¹
пера́чица	пешчи́ца ²
пера́шчица	пешчи́ца ³
перде́нце (буг.)	пи́вка ¹
пе́ркам (буг.)	пи́вка ²
пе́рне	пивка́ње
перуши́нка	півне
перушче́	півни́чка
перце́	пиє́ње
перце́ (буг.)	пиє́ска (буг.)
перчинѝк	пи́јавка
пе́смичка	пијје́нице
песми́чка	пијје́ње
песни́чка ¹	пийна (буг.)
песни́чка ²	пи́кавче
песничка (мак.)	пила́јка
песчи́ца	пи́ленце
песъчи́нка (буг.)	пи́ленце (буг.)
пе́сьнчица	пи́лка
пети́чка	пи́лче
петле́	пи́лченце
петле́ (буг.)	пи́не
петле́нце_	пињува́ње
петле́нце (буг.)	пипе́рчък
петленце (мак.)	пи́пка
петлижа́нче	пи́пка се
петли́че	пи́пкам се (буг.)
петличе́	пипка́ње
петли́ченце	пипко́рење
петли́чица	пи́рка
петлица́нче	пи́рка се
петлицы́нчък	пирка́ње
печалба́рче	пи́рне
пече́нице	писанце́
пе́чивце	пи́сарче
печу́рчица	писме́нце
пешки́рче	писмуле (мак.)
пешћи́рче	писъ́мце (буг.)
пешћи́рчък	писъ́мце
пешћи́рѝк	писъ́мце

писџнце	плужџк
пиџица	плукчѐ
пичлѐ	пљуџвне
пишкање	пљуџкање
плавачџк	поали
плавешче	побања се
плавкачак	побачка се
плавне	поберѐ
плајвашче	побесѐдвам (буг.)
плакна (буг.)	поболи
плакне	побољување
плакне се	побуткување
пламенче	побуткује
пламенџк	побуткује се
пластак	повали (буг.)
пластѐ	поваља
пластица	поваља се
пластџк	поварди
платанѐ	поваркување
платица	поваћкује
платичка	повѐсамце
платџнце (буг.)	повесџмце
плаџџк	повечѐрка
плѐвџица	повије
плетџнка	повика
плетџк	повози
плѐчица	повози се
пликче (буг.)	повојак
пликчѐ	повојче
плиџаџџк	повојџк
плиџачак	поволи
плиџачџк	поврѐви
плначак	повървя (буг.)
плначџк	погалвам (буг.)
плѐвче	поганче
плотѐ	погачка
плотџнка	погиздя се (буг.)
плотџк	поглѐдка (буг.)
плѐчка	поглѐтка
плѐчка (буг.)	поглеткује

поговѐри (буг.)	подсѣпнува́ње
поголтка (мак.)	поду́ма
погори́	поду́хна (буг.)
погрва́ља се	подшу́шна (буг.)
погрва́љка се	подя́лка (буг.)
погрди́	пожа́ли
погретка (мак.)	пожва́ка
погу́шка	по́живчѣк
погу́шка се	по́жми
подавува́ње	пожми́
подбу́тување	пожми́је
по̀двалка	позабра́ди се
подвечѐрка	позабу́ля се (буг.)
подгледне (мак.)	позабѣ́ши
подиркува́ње	позави́је
подирку́је	позагрее (мак.)
поди́ска	позадржи́ се
поди́ска се	позази́ра
по̀дличѣк (буг.)	позако́ва (буг.)
подокáра се	позакрѣ́пи
подокњува́ње	позалѐчи се
подокува́ње	позапечѐ
по̀долечѣк	позаплаши (мак.)
подолѐчѣк	позасмрди́
подпийна (буг.)	позасмрдју́је
подпла́кна (буг.)	позасмрцију́је
подпла́кна се (буг.)	позастáне
подрѐмна (буг.)	позастању́је
подржи́	позбѐре
подрипкува́ње	позберѐ
подритува́ње	позби́ра
по̀друмче	позбѐри
подрѹмче ¹	позголеми (мак.)
подрѹмче ²	позгѐтви
подрѹмче (буг.)	позгребѐ
подрѹса	позгре́је се
подрѹска	поздравѣ́к
подрускува́ње	позвѐра
подруску́је	позвѐри се
подсмишка́ње	позивли

посипкува́ње	полови́нче
посипку́е	полулка (мак.)
посипку́је	полутинка
поигра (мак.)	полутиченце
поигра̀е (буг.)	по̀лченце
поизбѣли	поља́нка
поизбледи (мак.)	пољанка (буг.)
поизду́е се	пољизга се
поизка́ча се (буг.)	пољи́це
поизкѣ́пя (буг.)	пољу́пи
поизкѣ́пя се (буг.)	помазни
поизлѣ́жа (буг.)	пома́је се
поизмла́ти	помалку́је
поизостри (мак.)	пома́ца
поисплни	пома́цка
поја́ша	помая́ се (буг.)
појашче́нце	помечта́я (буг.)
покапе́	поми́је
пока́ра	поми́је се
покашљува́ње	помилка
покипи́	помо́та
покихва́м (буг.)	помрвкува́ње
поклапа́лце	помрвку́је
поклопа́лце	помрморка (мак.)
покло́пче	помртку́је
покопа́я (буг.)	помрцува́ње
покопка (мак.)	понабива́ње
поко́си	понава́ди
покре́ка	понава́дя (буг.)
покру́њи	понавађу́е
полакрдѣ́ше	понавечѣ́ра се (буг.)
полѣга	понагмечи (мак.)
полежи́ (буг.)	понаеде́ се
полежи (мак.)	понакфми
полеку́је	понало́че се
полеле́је	понаме́сти
полѣнце (буг.)	понаме́стя (буг.)
поли́чка	понаму́чи се
полови́нка	понапасе́
полови́нки (буг.)	понапи́је се

понапѝша (буг.)	поола́ди се
понара̀двам се (буг.)	пооми́је
понасади (мак.)	пооми́је се
понасапуни́сам (буг.)	пооно́ди
понато́ри	поопере́
понаће́зи се	поопере́ се
понаћѝти	поора́ти
понау́чи	пооте́па
понау́чи се	поотпѝя (буг.)
понаучи (мак.)	поотси́пя (буг.)
понацрвѝни	поочѝшља
понацрвѝни се	поочѝшља се
поначѝни се	поочи́сти
понаша́ра	попага́јче
пони́ша	попади́јџа
пони́ша се	попади́јче
пони́шка	попади́че
пони́шка се	попа́зи
понóси	попасе́
поња́вче	попевкува́ње
пообѝре	попевку́је
пооблека́ се (буг.)	попивкува́ње
пооблѝче	попивку́е
пооблѝче се	попивку́је ¹
пообукѝје се	попивку́је ²
пообучѝ се	попивува́ње
пообу́я се (буг.)	попѝйна (буг.)
поогладни (мак.)	попѝйна си (буг.)
поодбере (мак.)	попѝпна (буг.)
поо́ди	попла́кна (буг.)
пооди (мак.)	попла́че
поодмори (мак.)	поплете́
поодра́сне	поподви́кна (буг.)
поодри́не	поподви́кне
поодрињѝје	поподи́гне се
поодѝне	поподрѝмна (буг.)
пооздрави (мак.)	попоеде́
поокрѝпи	попоје́
поокрѝпя (буг.)	попоје́де
поокува́ње	попокри́је

попокрѝя (буг.)	попритворѝя (буг.)
попокрѝя се (буг.)	попритврѝдѣчьк
попорѝсне	попритѝзање
попосѝди	пѝпритесан
попѝска	попритѝсан
попостѝгне	попритѝсацьк
попотрѝчи	попритѝсачьк
попрѝди	попритрѝпа
попреброѝя (буг.)	попрѝче
попревиѝе	попрѝчѝка
попрегледа (мак.)	попрѝчекѝје
попреглне	попрѝченце
попреговѝарѝям (буг.)	попрѝчица
попрегради (мак.)	попрѝдѝма
попрегрѝши	попромѝне
попремѝчи се	попрѝтѝпа
попрерабѝтя (буг.)	попрѝска
попречѝука	попѝрчица
поприближи (мак.)	попѝче
поприврѝлачьк	попѝчка
попрѝдање	попѝшчица
попридебѝл	пѝпче
попридѝгне се	попчѝ
поприкаже (мак.)	пѝпчица
поприказѝвам (буг.)	попѝк
поприкрѝпи	порабѝти
поприкрѝпи се	поработи (мак.)
поприлѝгне	порабѝтя (буг.)
поприлѝпя (буг.)	поразведри (мак.)
поприльгѝје	поразгази (мак.)
поприлѝже	поразглѝда
поприпажѝе	поразгледа (мак.)
поприпажѝе се	поразглеђѝје
поприпази	поразглецуѝвање
поприпази се	пораздлжи се
поприрабѝти	пораздѝжи се
поприслѝн	пораздужѝје се
попристѝгњет	поразкажа (буг.)
попристѝкне	поразмрѝси
поприсуѝв	поразмрсѝје

порани	посмеље
порасрди се	посмете
порастрѣби	посмлачи (мак.)
порезѣк	поспечали
порешчица	поспи
порипка	поспије
порипкује	поспика
порисувам (буг.)	посработи
поритка (буг.)	посработује
порове	посрѣди
породиљка	посрѣди се
поруси	постѣкне
поруча	постѣлка
поручка	постискување
посабѣре	постничѣк (буг.)
посачѣка	постои (мак.)
посачекуе	постоји
посвѣти	поступкује
посвири	посѣита
посвирка	посѣита се
посвиркује	потимари
посвиткује	потичка (буг.)
посврне се	потипшти се
посгѣтвя (буг.)	поткарување
поседи	поточе
поседи (буг.)	поточе (буг.)
посечка (мак.)	потрепкује
посиска	потрѣпна (буг.)
поскара	потрица
посклепа	потрља
поскрати	потрља се
поскратује	потропа
поскубе	потропка (буг.)
поскуцкување	потрошкари се
поскуцкуе	потрпи
поскуцкује	потрупка
послѣжа (буг.)	потрупка (буг.)
посмали	потрупкување
посмали се	потрупкуе
посмеје се	потрупкује

потрчка (мак.)	пра́сенце
потрчкува́ње	прасе́нце
потрчку́је	прасе́нце (буг.)
потрџпа (буг.)	праши́нка
потума́ра	праши́нка (буг.)
потуцку́је	прашинка (мак.)
поћути́	пра́шче
поу́али	прашџ́к
поузрее (мак.)	прве́нче
поузре́је	прдљџивче
поу́скратан	пре́гратка
поусоврши (мак.)	предџ́ља
поуспокои (мак.)	пре́дне
поуспокоя се (буг.)	пре́клешче
поцврцку́је	пре́ља
поцврчи́	преме́нка
поцмивкува́ње	премрсува́ње
поцмивку́је се	премршува́ње
поцупку́је	преперу́шка
поча́ка (буг.)	пре́перче
поче́ка	прерипува́ње
почека (мак.)	пречи́нка
поче́ша	пре́цица
почу́ва	пржени́чка
почу́ди се	прџичка
почу́дя се (буг.)	прива́рди
почу́ка	прива́рди се
почу́кне	прива́рка
поца́ка	прива́рка се
поцако́ли	приваркува́ње
пошибам (буг.)	приварку́е
пошо́нка	приварку́е се
пошпа́ра	приварку́је
пошу́шна (буг.)	прџвлажан
пощипна (буг.)	прџвлажан
пра́вдинка	прџвлажњџкав
празни́нка	пригла́ден (буг.)
празџ́к	пригладне́е (буг.)
прањџ́це	пригло́тан
прапорче	приглуп (мак.)

пригмечи (мак.)	приначи́ни се
приголемшѣк	придблачен (буг.)
пригѳтви	приобуче́ се
пригрди́	приоку́е
при́груб	приорува́ње
придреме́	приору́е
придреме́ се	приору́је
придремне (мак.)	припази (мак.)
прижутичав	припазу́је
призгре́бе	припазу́је се
призелени́чав	приплаши (мак.)
призе́тък	припорасне
при́ица	припојвам (буг.)
прија́нка	припра́ви
прија́нче	при́прос
пријатељи́чка	припрост (мак.)
прикисели́чав	припѣрли (буг.)
прикове́	прирабѳти
прикратак	прирабѳту́је
прикрѣка	прирабѳћу́је
прикрѣпи	прирања́уе
прикрпу́је	прире́так
прикрпу́је се	пририта́
прикупу́е	прируја́н
прилагува́ње	присви́е (буг.)
прилагу́е	приси́тан
прила́дан	прискрѣжав
прила́дначѣк	прискрѣбен (буг.)
приле́њ	прислаб
прильжу́је	прислу́шам (буг.)
приљу́т	присмо́тан
при́мал	присмрдѳу́е
прима́л	присмрдѳу́је
примале́чак	присмрѳу́е
прими́гна (буг.)	присмрѳу́је
примодриња́в	присрѳкав
примрду́је	пристар (мак.)
при́мута́в	присте́гњет
принаме́сти	присте́за
принапра́ви	присте́зање

присјада (буг.)	прогрѐе (буг.)
прита̀нак	прогрми (мак.)
притвр̀д	прода̀вничка
притвр̀дъчк	продуву̀је
притемни (мак.)	проду̀мам (буг.)
притесан	про̀жње
притеса̀цк	прозборне (мак.)
притесачак	прозѐвка се
притесачьк	про̀зорче
п̀ртка	прозорчѐ
притр̀за	прокапу̀је
притро̀пам (буг.)	прока̀стри
притужљив	прока̀шля (буг.)
приту̀п	про̀кисел
приту̀пав	проклѐпа
притуру̀је	прокрѐчи
приту̀тав	проку̀пе
притъмнѐе (буг.)	проку̀пе се
притѣ̀нък	пролѐма
приу̀бав	пролизинка
приубавичав	пролѝћка
приулавичав	пролу̀нса
причу̀вѐ	прома̀зни
причудлив (буг.)	прома̀је се
причу̀ка	прометѐ
пришумоля̀вам (буг.)	промѐшка
пришу̀нтав	промиѐ
пришу̀шна (буг.)	промиѐ се
прљичка	промѝя (буг.)
про̀ака	промла̀ти
проба̀ња	промр̀да
проба̀ња се	промрдѐје
проблѐсне (буг.)	промузѐ
пробрѝчи	промѣ̀нкам (буг.)
пробрѝчи се	проора̀ти
проведру̀е	проперѐ
прово̀зи	проплаву̀е
прово̀зи се	пропла̀кни
проврѐви	пропр̀ска
проврњу̀је	пропр̀шка

пропѣњака	прстѣнче
пророси (мак.)	прстенчѣк
проросује	прѣстењче
проскѣта	прстѣк
проскубѣ	пртѣнка
проскубѣ се	пртка
проскубѣ	прѣилче
проскубѣ се (буг.)	прутѣ
прѣслученце	прутѣче
просмуди	прутѣк
проспѣ се	пручѣнце
прѣстачак	прѣѣльче
прѣстачѣк	прѣчлице
прѣстичѣк	прѣѣльче
прѣстѣрчица	пршкѣње
прѣструже се	птѣче (буг.)
прѣстуден (буг.)	птѣченце (буг.)
прѣтѣпа	пувалце
прѣтепује	пувка
прѣтрѣси	пужѣљче
прѣтрча (мак.)	пујче
прѣћисалан	пујче (буг.)
прѣћисел	пулчѣк
прѣћиселан	пуначак
прохладен (буг.)	пуначѣк
прѣчѣшља	пупе
прѣчука	пупулицка
прѣчуклѣ	пупуљче
процака	пупуњче
процѣрка	пупурчица
прошѣрен (буг.)	пупче
прошѣтка се	пупчѣнце
прошѣша	путањака
прѣшчица	путањака
прѣрѣкалце	путѣ
прѣсолчѣк	путѣнка
прѣстѣ	путѣњака
прѣстѣнка	путпудѣљче
прѣстѣнце	путпурајче
прѣстенче	путѣк

пѹфкам (буг.)	рендѣнце (буг.)
пуцкање	ренчѣк
пѹчица	репчѣ
пѹшица	репчѣк
пчеличка (мак.)	репѣк
пчѣлка	рѣсе
пченичка	рѣска
пшеничка	рѣтачак
първолаче (буг.)	рѣтачѣк
рабѣтниче	рѣтъчак
раваншѣк	рѣтъчѣк
равнинка	рећѣица
равничка	рећѣјица
равништенце	рѣцкица
равчѣ	рженичка
рагѣшка	ржѣк
рагѹшче	рибѣрче (буг.)
рѣзказче (буг.)	рибичка
ракиица	рибичка (мак.)
ракијичка	рибка (буг.)
ракийка (буг.)	рибка (мак.)
рѣклица	ридѣк
рамуничка	ризка (буг.)
рѣница ¹	риљка
раница ²	рипка
раничка ¹	рипка (мак.)
раничка ²	рипкање
рањениче	рипна (буг.)
рањеничѣ	рипне
рањеничка	рипче
расадѣк	рипчѣ
расѣличка	рипче (мак.)
распадинка	ритка (буг.)
растѣк	рѣвинка
ребърце (буг.)	рѣвкав (буг.)
редѣ	рѣвне (буг.)
реденичка	рѣге
редѣк	рогѣжица
рѣзалце	рогѣшка
рѣкличе	рогѣшче

рог ^о шчица	руч ^е нце
рог ^у шче	ру ^ч ица ¹
ро ^г че (буг.)	ру ^ч ица ²
ро ^д нинка	руч ^и чка
род ^ѝ к	ру ^ч ка
рож ^ѝ к	ручка ^{ње}
рози ^{ња} в	руш ^ч е ^н це
рози ^њ ка ^в	рч ^к о ^љ че
рози ^н ка ^в	р ^џ чи ^ч ка (буг.)
рози ^њ ка ^в	р ^џ ч ^к о ^љ че
рози ^н ка ^в	са ^в е
ро ^з ович ^ѝ к (буг.)	сав ^е љчица
ро ^ј ѝк	са ^д не
ро ^к че	са ^ј ица
росичка (мак.)	сакат ^и нче
ро ^с не	сак ^у љчица
р ^с кавичка	сал ^ф етка (мак.)
руб ^ѝ к	сал ^ц е
ру ^ж ичка	са ^л че
рука ^в иче	са ^м ич ^ѝ к (буг.)
рука ^в иче	сам ^у нче
рука ^в ичка	самун ^ч ѝк
рука ^в че	сани ^ц а
рука ^в ѝк	сани ^ц е
рука ^н ичка	сан ^ч ѝк
ру ^к ица	сан ^њ к
ру ^к че	сапет ^љ ивче
ру ^к ченце	сап ^у ниче (буг.)
румен ^и ка ^в	сап ^у нче
румени ^ч ок (мак.)	сап ^у нче (буг.)
рун ^е нце	сапун ^ч ѝк
ру ^н ка	са ^р мичка
ру ^п ичка	сач ^е нце
ру ^п ка	сва ^ђ а ^ц и ^ч е
ру ^п ка (буг.)	сва ^{ст} иче
ру ^п че	сва ^{ст} иче
руп ^ч е	све ^т и ^л це
руп ^ч ѝк	све ^ч ица
руст ^е	свин ^а рче (буг.)
руст ^ѝ к	свин ^ч е (буг.)

свињџа	сестриџа
свињче	сестриче (буг.)
свињчѐ	сестриче (мак.)
сви́рка	сестричка
сви́ркалце	сестричка (буг.)
сви́ркам (буг.)	сестричка (мак.)
сви́ркање	сеђи́рка
сви́рне	сеђи́рченце
сви́рџиче	се́чивце
сви́тка	сивикав (мак.)
сви́ткање	си́вкав (буг.)
сви́тне	сикџи́рче
сви́раче	си́лничџк (буг.)
сви́рделче	сими́дџк
сви́рдлѐ	симиџи́че
сви́рдличе	си́нак
сви́ргџинка	си́нкав (буг.)
се́далце	си́нчѐ (буг.)
се́далцѐ	си́нче (мак.)
се́дељчица	си́нџи́рче
седењка́рче	си́нџк
се́дленце	си́пне
се́јка	сипнува́ње
се́јменче	си́раче (буг.)
се́јне	си́раченце (мак.)
се́јче	си́ренце
секи́рка	си́ренце (буг.)
секи́рче	си́рења́рче
секи́рче (буг.)	си́рењи́це
секирче (мак.)	си́рењце
се́лцѐ	си́рињи́це
се́лцѐ (буг.)	си́рне
се́лце (мак.)	си́ромаче
сеља́нченце	си́ромашче
се́менце (буг.)	си́ротџинка
се́мчица	си́ротџи́нка
се́нцѐ	си́ротџи́ња
сепе́ченце	си́рочѐнце
се́рмица	си́ручица
серми́че	си́рџиче

сирѝк	скуѝца
сисаљчица	скуцкање
сисарчѝ	слабачак
си́ска	слабачьк
си́счица	слабиња́в
сита́нце	слабичок (мак.)
си́тацак	слабичьк (буг.)
си́тацьк	слаботи́њка
си́тачак	слабужња́в
си́тачьк	слабуња́в
ситѝ́нце	славѝ́че
ситначак	славѝ́че (буг.)
ситначьк	сладка́рничка (буг.)
ситньчьк	сладни́кав (буг.)
ситъ́нце	сла́мчица
си́тъцьк	сла́начьк
си́тъчьк	сланина́рче
сиѝи́мче	слани́нка
сишчица	слањина́рче
сказаљчица	слањинѝ́рче
ска̀пличе	слбица
ска̀че	слезѝ́нка
сквицка́ње	слецуцка́ње
скитка се	слзи́ца
скљачкува́ње	сливѝ́нце
скóвранче	сливица
скóкавче	сли́вка
скопчѝ́нце	сливови́чка
скóрушче	сливче
скр̀жавче	сливчѝ́
скржли́че	сливченце
скржљи́вче	сликичка (мак.)
скробѝ́к	слободичка (мак.)
скрцка́ње	словѝ́че
ску̀бличе	слóнце (буг.)
ску̀бна (буг.)	слу̀бица
ску̀бне	слу̀биче
ску̀пачак	слу̀бичѝ́
ску̀пачьк	слу̀бичка
ску̀пчьк	слúкче

слукчѐ	сокóлка
слукчѐ	сòколче
слупче	сòкче
слуткање	соларченце
слуткање	соленичка
слѝзица	соленичѝк (буг.)
слнченце	сòлкав
мишкaње	сòльне
снажица	солњување
снаичка (мак.)	солча̀к
снајица	солчица
снајка	солчѝк
снајче	сомурѝнка
снајчѐ	сòпче
снајчица	сопче (мак.)
снаѝцица	сопчѐ
снашица	сòпченце
снашка	сочица
снашкица	сочкање
снашче	спа̀вне
снашчѐ	спањице
снежинка (буг.)	спрѝжичка
снежѝк	спрудѝк
сновицкање	спр̀шка
снопа̀к	ср̀бне
сноплѐ	сребриња̀в
снопчѐ	сребрничѐ
сно̀пче (буг.)	средѝнка
снопчѐнце	срејѝница
снопѝк	срнда̀че
собѐнце	ср̀не
сòбичка	ср̀нка
соброрѝче	ср̀нче
соврѐ	ср̀пка
соврѐнце	српчѐ
сòјица	српѝк
сòјче	срткање
сока̀че	срѝбна (буг.)
сокаче (мак.)	стабленце (мак.)
соколѐнце	стайчка (буг.)

стаклѐ	стѣбълцѐ (буг.)
стаклѐнце	стѣкълцѐ (буг.)
Стѧнче	стѣлбичка (буг.)
стапченце (мак.)	сѣблизан
стѧрачак	субџтка
стѧрачѣк	субрљичав
створењѣце	сѣвачак
стовнѐ	сѣвачѣк
стџвница	сѣвлажан
стовнѣчка	сугарѐнце
стожѐ ¹	судѐ
стожѐ ²	сѣкмиче
стожѣк	сѣкне
стокѧрче	сукнѐнце
стокчѐ	сукнѐнце (буг.)
столѣче	сѣкњиче
столѣченце	сукњиче
столѣчка	сукњѣ
стџлче (буг.)	сулуд (мак.)
столче (мак.)	сулѣдичав
стопѧрче	сунизок (мак.)
стрејѣца	сѣркас
стрелка (буг.)	сѣрче
стрелка (мак.)	сусѧмче (буг.)
стрѣнка	сѣцрѣс
стрѣнка (буг.)	сушеничка
стрмѣнка	сѣрнѐ (буг.)
стругалце	сѣрчицѐ (буг.)
струјкав	сѣндѣченце
струљкав	сѣнчица
струцкање	сѣнчѣк
стручѐ	сѣнѣк
стручица	тавичка (буг.)
стручѣк	тавче
студѧначѣк	талѣзинка
студенчѣк	тамњанчѣк
студеншѣк	таначѣк
студењѣкав	танбѣрица
студењѣкав	танѣрче
ступкање	тањѣрче

та̑и̑рченце	тепси̑че
та̑и̑рѣк	тепси̑ченце
та̑ра̑бица	тепсиче̑нце
та̑ра̑бичка	тера̑јешче
та̑ранка	терзи̑че
та̑рапка	те̑ркање
та̑сличка	те̑сацак
та̑сче (буг.)	те̑сацџк
та̑сџк	тесначџк
та̑те (буг.)	тесте̑нце (буг.)
та̑те̑нце	тести̑ица
та̑шњица	тести̑јче
та̑шњи́че	тести̑че
та̑шче	тести̑ченце
та̑шче̑	те̑сьцак
та̑шче̑нце	те̑сьцџк
твр̑дачак	те̑сьџк
твр̑дачџк	тетин̑че
твр̑дџак	тефт̑ерче (буг.)
твр̑дџџк	тига̑и̑чка
твр̑дџџџк	тига̑и̑че
те̑втерче	тига̑и̑чџк
тега̑ре	ти̑квиче
тега̑рче	ти̑квиче̑
те̑жачак	ти̑квичка
те̑жачџк	ти̑квичка (буг.)
те̑жичџк (буг.)	ти̑квичка (мак.)
те̑жџџк	ти̑че
текм̑иче	ти̑ченце
текм̑иче̑	ти̑ченце
тел̑е̑нце	ти̑чица
тел̑е̑нце (буг.)	ти̑чка (буг.)
те̑лче	ткан̑е̑нце (буг.)
тел̑че̑	ткани̑че̑
теме̑љче	ткани̑че̑нце
теме̑љџк	ткани̑чка
те̑менце (буг.)	тлцка̑ње
темер̑утка (буг.)	това̑ри̑нка
тен̑е̑чица	това̑шка
тепси̑јче	то̑ја̑жица

тоја́шка	трéпкоњче
тоја́шче	трéсне
то́кне	тречи́ца
толу́зинка	триво́ње
тоноби́лче	трка́лце
топи́лце	тркалце́
топка́ње	тркаљка́ње
топлачк	трлчé
топлé	трљени́чка
топо́лка	трмчи́ца
топчé	трнчé
топченце (буг.)	трнчѝк
топљчк	трњчé
торби́ца	троја́нчица
торби́че	тронóшчица
торбичé	троњче
торби́ченце	троњчé
торбичéнце	тро́пка
торби́чка	тро́пка (буг.)
торби́чка (буг.)	тро́пка (мак.)
тори́нка	тропка́ње
точи́лце	тро́пне
тоя́жка (буг.)	тро́ска
тра́вица	тро́скалце
трави́чка	троска́ње
тра́вка	трошени́чка
тра́вчица	троши́нка
трака́лце	трошкаре́ње
трака́лце	трошче
тракалце́	трошчи́ца
трапчѝк	трѝталце
трапѝк	тртка́ње
тра́скалче	тртрка́лце
траска́лче	трѝгчи́ца
трачка́ње	тру́дничѝк (буг.)
трба́љчица	тру́нчица
тревичка (мак.)	трупѝк
тревка (мак.)	трупка
трека́лце	трупка́ње
трепка́ње	труплé

трѹпне	ћелѹмче
трѹпче	ћеманче
трупчѐ	ћемѐрченце
трупчѐнце	ћепѐнче
трупчѹк	ћѐре
трућкање	ћеремѹтка
труцка	ћеремѹче
труцка се	ћѐрица
тручкање	ћѐркица
трчка	ћѐрче
трчка (мак.)	ћерчѐ
трчкање	ћѐсица
трчкорѐње	ћѹвлица
трѹнче (буг.)	ћѹвтица
тужѹца	ћилѐрче
тужњѹкав	ћилцѐ
тулбѐнце	ћиселѹнка
тулѐјчица	ћѹтица
тулѹмбичка (буг.)	ћѹтчица
тулумѹца	ћицѐљћа
тумбѐ	ћицкање
тупанче	ћѹшица
тупанчѹк	ћѹшкав
тѹпка	ћокавче
тѹпка (буг.)	ћопавче
тупкање	ћопе
тѹрне	ћопкање
тѹгавче	ћопличе
тѹтриче	ћосавче
тутуљѹца	ћошѐ
тутѹнчица	ћѹкавче
тѹцка	ћулавче
тѹниччѹк (буг.)	ћулумажче
тѹначчѹк	ћулѹмче
тѹњчѹк	ћумѐшче
тѹњчѹк	ћѹпе
тѹпкање	ћупѐ
ћѐбапче	ћупѐнце
ћѐвкање	ћупкање
ћелѐрче	ћупрѹица

ћупрѝчица	унѝчка
ћупчѝ	унѝчѝк
ћурулѝјче	ѝрвинка
ћѝрче	ѝручица
ћускѝица	ѝскратак
уѝленче	ѝскратан
ѝбавачак	ѝскратачѝк
ѝбавачѝк	усмивкување
убавѝца	ѝсница
убавичок (мак.)	ѝсничка
ѝбавшак	ѝстесан
ѝбавшѝк	устрепћување
ѝбавьчак	учѝстничка (буг.)
ѝбавьчѝк	учѝтельче
ѝбѝвьчѝк	ушѝенце (буг.)
уѝалце	фабриканче
ѝвце	фазѝанче
уживка	фѝјдица
уживкање	фанѝлче
ужмивкување	фанѝлченце
узбрѝдичав	фѝрбица
ѝзбрѝдичка	фѝрбичка
ѝзбрѝдничка	фѝћка
узбрѝдњичав	фаћкање
ѝзбрѝдњичка	фѝдерче
ѝзвлажан	федерчѝк
узврцкување	фелѝче
ѝзичка	фелѝченце
ѝзмал	фенѝрче (буг.)
узрипување	ферменѝ
ѝјче	фѝшче
ѝјченце	фидѝанче
укотњување	фидѝенце (буг.)
укошкување	филѝенце (буг.)
ѝлавичав	филийка (буг.)
ѝлавче	филѝченце
уларче	фѝлмче (буг.)
улулѝјче	филѝанче
унѝченце	фѝрка
унучѝенце	фирѝнгиче

фискáње	цврцáње
фистáнче	цвр̑це
фистáнченце	цеда̑ље
фишечé	цеди̑лце
фла̑шичка	цеди̑лче
фли̑нтиче	цеди̑љче
фљускáње	це̑дне
фун̑иче	цеду̑љка
фур̑унче	цеду̑љче
фу̑сикличе	цеду̑ркање
фустáнче	цели̑вка
фу̑тиче	цели̑чък (буг.)
фу̑фица	це̑рче
ха̑пче (буг.)	це̑рѝк
хле̑бче (буг.)	цивкáње
хле̑бченце (буг.)	ци̑вне
хра̑стче (буг.)	цив̑унчица
ху̑бавичък (буг.)	цигар̑енце (буг.)
цапкáње	ци̑мне
ца̑ревичка	ци̑нцарче
ца̑рче	цип̑елица
царчé	цип̑елка
ца̑рченце	ци̑пулка
ца̑царчица	цок̑на (буг.)
цацкáње	црв̑енкас
цац̑орче	црв̑енушкав (мак.)
цве̑јћенце	црв̑енч̑ѝк
цвекалцé	црв̑енш̑ѝк
цветáнка	црв̑ења̑с
цветáношка	црв̑ењ̑икав
цве̑тошка	црв̑ењу̑шкав
цветчé (буг.)	цр̑вче
цве̑ћенце	цр̑вчé
цве̑ћице	цр̑гица
цве̑ћиче	цр̑гичка
цве̑ћице (мак.)	цр̑евцé
цве̑ћцé	црепу̑љинка
цвр̑цка ¹	црепу̑љка
цвр̑цка ²	црепу̑тинка
	црепчé

црепчѝк	чара̀пка
црепѝк	чарка̀ње
црешничка (мак.)	часòвниче (буг.)
црѣшњица	часѝк
црѣшњи́че	ча̀шка ¹
црешњи́че	ча̀шка ²
црешњòвинка	ча̀шка (буг.)
црешњòвичка	ча̀шче
црџица	чворчѣ
црџичка	чевилачѣ
црџиче	чеврљу̀шче
црквиче (мак.)	чекичѣ
црквичка (мак.)	чекмечѣ
црни́ца	чѣкне
црнкав (мак.)	челцѣ
цр̀нкас	челу̀бѝнка
цр̀њи́кав	чени́чка
цр̀нишк̀ав	чеплѣ
црцòльче	чепчѣ
црцòрче	чера̀пка
цумбу̀рче	чера̀пче
цупка̀ње	чера̀пчица
цупне	червени́кав (буг.)
цурка ¹	червѣни́чѝк (буг.)
цурка ²	чергѣ́нце
цурка̀ње	черги́ца
цу́це	черги́че
цуцу̀льче	чергичѣ
чаврљу̀шче	черги́чка
чаву̀ринка	черни́кав (буг.)
чаву̀рка	чѣрни́чѝк (буг.)
чавурчѣ	чѣрчи́ца
ча̀вче	чесме́
чајчѣ́нце	чесми́чѣ
чајѝк	чесми́чка
чалцѣ	четвѣрти́нка (буг.)
чамушл̀ав	чѣчи́ца
чапка̀ње	чеши́рке
ча̀поњче	чешлѣ́
чап̀рњче	чешлѣ́че

чешљиче	чоркање
чешме	чршавче
чешмица	чубуркање
чешмиче	чукаре
чешмиче	чукарѐ
чешмичка	чукарче
чѐшне	чуклѐ
чѐшне се	чуклѐнце
чиву́че	чу́кне
чи́жмиче	чу́кче (буг.)
чижмичѐ	чукѐ
чи́змица	чулу́мчица
чикола́тка	чу́пе
чикула́тка	чупу́нчица
чинийка (буг.)	чури́лце
чирчѐк	чуриња́в
чистѐнка	чу́рка
чистѐнче	чуркање
чи́стичѐк (буг.)	чурљѐвица
чи́стьѐк	чу́рне
читкање	чурѐк
чкѐмбличе	чу́турка
чкѐбавче	чучкање
чкѐбличе	чу́чкица
чкѐљавче	чучу́љица
чобанчица	чу́чурче (буг.)
чобу́рче	чушлѐнце (буг.)
човечѐ	чѐпкање
човѐче (буг.)	чѐкѐльче
човеченце (мак.)	ѐабу́ркање
човечуле (мак.)	ѐавга́рче
чокање	ѐаклѐ
чокола́тка	ѐаку́љинка
чопрѐлка	ѐакуљѐнка
чопршкање	ѐакуљѐнче
чора́пка	ѐакури́нка
чора́пче (буг.)	ѐакчѐ
чорби́нка	ѐакчѐнце
чорби́ца	ѐањање
чорби́чка	ѐаркање

ца́че	ша́пичка
чаче́	шапка́ње
цго́лавче	ша́ргав
це́вка	ша́ре
цевка́ње	шаре́нкас
цезвѐ	шарењѝкав
цезвѐнце	ша́рица
це́звица	ша́ричка
це́звиче	ша́рка
цемпирѐ	ша́рне
цемпи́рче	шаруљи́ца
цемпирчѝк	ша́фольче
цемпирѝк	ша́че
цепичѐ	ша́ченце
цепчѐ	ша́чка
цепчѐнце	шашка́ње
цепѝк	шви́рка
дивца́нче	шви́ркање
циге́рчица	шви́чкање
цилитка́ње	швра́че
ци́нче	шврлѝ́ње
ципка́ње	шевтѝли́јѝа
цитка́ње	шегртлѐ
цо́љче	шени́чка
цо́љченце	шере́никав
цубѐнце	шерпѐ
цу́пица	шерпѐнце
цу́це	ше́рпиче
шалчѐ	ше́рпичка
ша́лче (буг.)	ше́тка
шалче (мак.)	ше́тка се
ша́лченце	шетка́ње
шалчѐнце	шећерѝ́че
ша́лченце (буг.)	шиблѝ́нка
шалчѝк	шибне
шамѝ́жа (мак.)	ши́вче
шамѝ́ѝа	ши́вченце
шамѝ́че	ши́ичка
шамѝ́ченце	ши́јиче
шамѝ́чка	

шијјичка	шоборкање
шијјћа	шоколадче (буг.)
шилѐнце (буг.)	шолъка
шилце	шолчѐ
шилѐже	шонкање
шилѐчица	шорка
шиниѐченце	шоркање
шипарѐ	шосѐнце (буг.)
шипарчѐ	шоткање
шипарчѐк	шоче
шипче	шпорече
ширинка	шталче
широкачѐк	штапчѐ
широчѐк (буг.)	штетинка
широчѐк	штипкање
широчѐк	штрапкање
шићерак	штрапне
шићерѐк	штрапче
шићерче	штрбличе
шићерчѐк	штрмка
шишѐ	штрпкање
шишѐнце	штрпне
шишѐнце (буг.)	штрчѐ
шишне	штрче
шишче (буг.)	штуркање
шишченце (буг.)	шубарка
шкѐличка	шубѐ (буг.)
шљапка	шугавче
шљапкање	шугличе
шљипка	шуленце
шљипкање	шуленце
шљопкање	шумица
шљускање	шумичка
шљусне	шумка ¹
шнајдерче	шумка ²
шнолка	шумоглавче
шнолка (буг.)	шумѐк
шнолче	шунтавче
шнолченце	шуњкање
шоборка	шупѐљче

шўпичка	щїпна (буг.)
шўпкав	щрѣкелче (буг.)
шупкање	юнàче (буг.)
шупљїнка	ядне (буг.)
шўпчица	якенце (буг.)
шўстерче	ямка (буг.)
шутàче	яренце (буг.)
шуткање	
шўшпица	

ПОПИС УПОТРЕБЉЕНИХ ИМЕНИЧКИХ СУФИКСА И ЊИХОВИХ ПРОШИРЕНИХ ВАРИЈАНТИ

-њк (-ак) (-чак);	-ле;
-е;	-це: -алце, -анце -енце, -ице -ченце,
-ица (-чица);	-њлце, -њнце;
-ка: -етинка, -етка, -ешка, -инка,	-че: -иче, -инче;
-ичка, -ишка, -очка, -ошка, -урка,	-њк (-чњк);
-ушка, -чинка;	

ПОПИС УПОТРЕБЉЕНИХ ПРИДЕВСКИХ СУФИКСА И ЊИХОВИХ ПРОШИРЕНИХ ВАРИЈАНТИ

-ав:	-ас:
-(а)кав, -икав, -икакав, -иња̀в, -иња̀кв,	-кас, -ичас, -час;
-ичав, -ичкав, -ишав, -ишкав,	-њк:
-ужња̀в, -уља̀в, -уња̀в, -ушка̀в);	-ањк, -њк, -њњк, -ачњк, -ечњк, -чњк,
-ак:	-њчак, -њњк, -шњк;
-ањак, -ачак, -ечак, -чак, -шак;	

ПОПИС УПОТРЕБЉЕНИХ ПРИДЕВСКИХ ПРЕФИКСА

на-: науз-	при-
(о)б-	про-
по-:	су-
попри-, поуз-	уз-

ПОПИС УПОТРЕБЉЕНИХ ГЛАГОЛСКИХ ПРЕФИКСА
И ЊИХОВИХ ПРОШИРЕНИХ ВАРИЈАНТИ

по-:

поз(а)-, поиз-, пона-, поо-, поод-,
попо-, попод-, попре-, попри-,
попро-, пораз-, пос(а)-, поу-;

при-

приза-, прина-, прио-, припо-;
про-

ПОПИС УПОТРЕБЉЕНИХ ГЛАГОЛСКИХ ИНФИКСА

-к-

-н-

-ује-

РЕГИСТАР ПОЈМОВА

- анализа
 семантичка ~ 18, 23, 34, 38, 49,
 51, 105, 106, 110, 115, 129,
 146, 152, 166, 181
 творбена ~ 18, 32, 34, 49, 72, 105,
 129, 152, 160, 166, 174, 181
- архаизација творбеног модела
 51, 67
- архаично стање призренско-
 тимочких дијалеката 31, 33, 47,
 49, 50, 52, 60, 68–70, 166, 167,
 182
- аугментација 73, 103
- вредносна оцена говорног лица
 негативна ~ 35, 36, 73, 83, 95,
 102, 111, 115, 116, 130
 позитивна ~ 13, 38, 39, 43, 44, 73,
 102, 111, 116, 130
- глагол
 деминутивни ~ *в. глаголски*
деминутив
 деминутивно-хипокористички ~
 144, 157, 175
 изведени ~ 25, 137, 140
 мотивни ~ 13, 136, 147, 157, 164,
 180
 несвршени ~ 138, 140, 142, 144,
 147, 156, 157, 163, 164, 177
 прост (неизведени) ~ 25, 137,
 144, 156, 160, 163, 164, 174,
 177
 свршени ~ 138, 140, 145, 147,
 153
 тренутно-свршени ~ 146, 158,
 164, 178
 хипокористички ~ 144, 157
- глаголски деминутив *в. деминутив*
 двопретфиксални ~ 145, 146, 147–
 152, 160–162, 173, 175, 176
- глаголски
 ~ вид 137, 147, 152, 153, 155,
 157, 164
 ~ радња 24, 137, 139–141,
 143–148, 150, 152, 155, 15815,
 160–163, 174–178, 180
 ~ деминутиви итеративи 25, 135,
 147, 155
- говорников комуникативни циљ
 13, 20, 34
- говорникова намера 20, 34
- говорно лице 20, 27, 35, 36, 38, 43,
 106
- дезактуализација творбених модела
 45, 74, 98, 133, 169
- деминутив
 глаголски ~ 17, 20, 21, 24–26,
 134–165, 174, 175, 177–180
 двопретфиксални глаголски ~ *в.*
глаголски деминутив
 именички ~ 14, 19, 27–101
 инфиксални глаголски ~ 155,
 156–165, 177, 182
 једнопретфиксални ~ *в. глаголски*
деминутив
 придевски ~ 13, 14, 23, 102–133,
 171–173
- деминуција
 ~ глаголске радње 157, 164, 179
 средства деминуције 144
 степен деминуције придева 38, 67,
 88, 99, 108, 143, 144, 163
- дериват
 деминутивни ~ 27, 50, 51, 52,
 60, 71, 74, 81, 97, 102, 166,
 167–170
 именички ~ 22, 32, 47, 50, 70, 73,
 80, 90

- другостепени ~ 22, 41, 42, 57, 58,
 60, 69, 72, 100, 170
 првостепени ~ 22, 40, 41, 42, 46,
 69, 90, 92, 99
 примарни ~ 40, 46, 166
 секундарни ~ 22, 41, 57, 58, 88,
 99
- дериватологија 18, 40
 деривација 13, 17, 19, 21, 22, 30, 31,
 49, 51, 70, 72, 92, 104, 167, 170,
 171
- детерминатор
 квантитативни темпорални ~ 147
 квантитативни количински ~ 147
 квалитативни ~ радње (стања)
 48, 150, 161, 162, 175, 176
- дефиниција
 граматичка ~ 16, 21–26, 79, 82
 лексикографска ~ 21, 41, 148,
 150
 описна ~ 22, 23, 79
 синонимска ~ 23–25
- призренско-тимочка дијалекатска
 зона 20, 28, 34, 36, 48, 53, 105,
 117, 182
- дијалекти призренско-тимочке
 дијалекатске зоне 15, 16, 31, 46,
 68, 71, 86, 98, 103, 136, 166, 169
- сврљишко-заплањски дијалекат
 64, 92, 93, 106, 136
- тимочко-лужнички дијалекат 64, 92,
 93, 106
- дијалекатски
 ~ речници 16, 20–24, 30, 48, 136
 ~ подручје 16, 20, 33–34, 40, 48,
 53, 68
- дијалекти српског језика 187
 диференцијација 32, 95, 96, 158
 диференцирати се 31, 73, 79, 112,
 115
- експресивна језичка средства 17,
 34, 39
- екстралингвистички фактори
 субјективна оцена 13, 18, 19, 27,
 31, 35, 36, 39, 40, 43, 51, 55,
 71, 73, 102, 111, 120, 130, 134,
 179
 субјективни став говорног лица
 31, 36, 38, 75, 92, 144, 150
 контекстуална условљеност 34,
 39
 значење
 аугментативно ~ 110
 деминутивно-пејоративно ~ 83,
 98, 168
 деминутивно-хипокористично ~
 31, 40, 95, 96, 100, 111, 169,
 170
 експресивно ~ 40, 120
 ~ умањене димензије 35, 73, 98
 ~ умањене количине 21, 39, 40,
 85
 именичко ~ 20, 46
 иронично ~ 31, 34, 35, , 9, 40, 71,
 73, 82, 96, 97, 100, 171, 179
 неутрално ~ 82, 107, 111, 115
 партитивно ~ 39
 пејоративно ~ 31, 32, 40, 72, 82,
 84, 96,
 периферно ~ 20, 31, 33, 34, 35,
 38, 39, 179
 погрдно ~ 34, 35, 36, 39
 придевско ~ 20, 46
 прототипско ~ 31, 34, 35, 39
 старо деминутивно ~ 46, 68
 терминолошко ~ 68
 хипокористичко ~ 39, 51, 62, 66,
 67, 69, 82, 86, 89, 90
- идиом
 дијалекатски ~ 29, 32, 103
 блиски језички идиоми 14, 15, 32,
 72
 јужнословенски језички идиоми 14,
 15, 47, 52, 70, 78, 98
 стандардно-књижевни ~ 29, 32,

- 103
- изведеница
именичка деминутивна ~ 20, 35, 40, 42, 62
придевска деминутивна ~ 20, 46
продуктивност изведеница 32
- именица
девербативна ~ 158, 164, 178
деминутивна ~ 28, 31, 33, 34, 51, 55, 68, 130
маркирана ~ 60, 88–91, 95, 99, 100
мотивна ~ 14, 27, 33, 35, 40, 57, 58, 74, 95, 96, 98, 168
права ~ 110
- имперфектизација 134
- индуковање прагматичких садржаја 28
- инфиксација 13, 156, 163, 177
- итеративност глаголске радње *в. глаголска радња*
- језик
савремени српски ~ 32, 33, 128, 146
стандардни српски ~ 25, 31, 40, 112, 123, 127, 129, 132, 139
бугарски ~ 16, 82, 85, 97, 101, 120, 143, 157, 161, 175, 182
македонски ~ 16, 96, 100, 140, 142, 143, 160, 161, 165, 175, 180, 182
- контактни језици 136, 163, 166, 176
разговорни ~ 72, 73, 97, 101, 122, 158
- језичка интерференција 72
- југоисточна Србија 33, 47, 49, 50, 105, 166
- јужнословенски језички ареал 46, 47, 68, 166, 179
- квалификативна ознака глаголског вида *в. глаголски вид*
- квалификатор 35, 36, 44
- двоструки ~ 35, 40
- квантитативно ограничење
глаголске радње *в. глаголска радња*
- комуникативни
~ контекст 34
~ ситуација 13, 17, 20, 114
- конкурентност творбених модела 66, 142
- лексикализација деминутивних деривата 68
- лексикографски опис 16, 20, 35, 36
- лексички
~ спојивост 38
немаркирани ~ слој 33
неутрални ~ слој 33
- маркирана форма архаичних говора 47, 68, 166
- модификатор семантике мотивне именице 28
- модификација значења =
модификација семантике 13, 33, 38, 71, 157, 164
- морфема
инфиксална ~ 144, 147, 154–156, 163, 176, 177
коренска ~ 137, 138, 142, 145, 156, 164
префиксна ~ 137–139
- морфолошка деблокираност
множинске форме 169, 181
- морфолошке варијанте деминутива *в. њворбене варијанте*
- мотивна лексема 16, 21, 24, 32, 38, 105
- мотивисаност 19, 63
- начин творбе речи *в. њворба речи*
инфиксални ~ *в. инфиксација*
префиксални ~ *в. њрефиксација*
префиксално-инфиксални ~ 13, 163, 177

- префиксално-суфиксални ~ 13,
 19, 123, 125–129, 131–133,
 173–174, 180, 182
 суфиксални ~ 118–120
 однос творбене основе и творбеног
 суфикса 19, 21, 52, 53, 72
 основински вокал 137, 142, 145,
 156, 164
 параметри физичке размере
 референтног појма 111, 130, 179
 прагматички параметри вредновања
 111
 партитивни генитив 39
 перфективизација глагола 134, 160,
 161, 174, 175
 подзначење 147, 148, 151, 161, 175
 квалитативно деминутивно ~
 двопрефиксалних глаголских
 деминутива 147, 148, 151,
 161, 175
 квантитативно деминутивно ~
 двопрефиксалних глаголских
 деминутива 147, 148, 151,
 161, 175
 полисемичност 98
 полугласник 31, 46, 85, 110, 112,
 118, 119, 166
 презентска основа 137
 префикс
 примарни ~ 152, 162
 секундарни ~ 152, 162
 синонимични префикси 141, 142
 префиксација 13, 19, 102, 104, 126,
 129, 132, 136, 137, 143, 144, 147,
 152, 153, 160–162, 174, 175
 двострука ~ 104, 124, 126, 129,
 132, 136, 152
 примарна ~ 162, 176
 секундарна ~ 162, 176
 придев
 ~ негативне конотације 83, 111,
 115, 116
 ~ позитивне конотације 111, 116
 неутрални ~ 107, 111
 основни ~ 108, 114
 прилошка квантитативна
 компонента 38
 промена глаголског вида 137, 147
 референт 31, 34, 36, 38, 39, 130
 референтни појам 13, 20, 102, 109–
 111, 115, 129, 171, 179, 180
 својство
 ~ позитивне конотације 102, 111
 ~ негативне конотације 102, 111
 карактерна својства особе 83, 102,
 111, 113, 115, 116, 129, 130, 171
 манифестативна својства особе 106,
 111, 112, 114–116, 129, 171
 сема
 доминантна ~ 89, 95, 110, 115
 семантичка анализа 18, 34, 51, 105,
 110, 115, 151
 семантичка категорија 19, 33, 103,
 134, 179
 ~ 'неживо', 'предмет' 27, 38,
 42, 43, 50, 53, 68, 71, 74, 75,
 78, 85–91, 93, 94, 96, 98, 99,
 102, 106, 109, 110, 115, 129,
 167–169, 171, 179
 ~ 'живо' 27, 28, 42, 50, 52, 61, 69,
 71, 79, 86, 88, 94, 96, 102, 106,
 110, 167, 169, 179
 ~ 'особа' 102, 106, 110, 111, 115,
 121, 129–131, 171, 172, 179
 семантичка компонента 19, 20, 27,
 35, 43, 61, 69, 82, 96, 146, 147
 квалитативна ~ 35, 42, 39, 43, 79,
 82, 110
 квантитативна ~ 35, 38, 39, 43,
 79, 110
 прилошка квантитативна
 компонента 38

- семантичка
 ~ модификација мотивног глагола 13, 134
 ~ реализација 20, 81, 83, 168
 ~ систематизација 50, 52, 70, 105, 136
 ~ структура 19, 20, 23, 28, 33, 38, 42, 46, 79, 95, 110, 145, 166
 ~ сфера = семантичка категорија
- семантички
 ~ аспект 47
 ~ еквивалент 15, 107, 114, 127, 132, 173
 ~ садржај 19–21, 23, 27, 35, 86, 90, 92, 102, 115
- семантичко поље 61, 115
 - сужено ~ 115
- синоним
 једнокоренски синоними 117
 творбени синоними 117
- синонимија
 лексичка ~ 117
 ~ глаголских деминутива 140, 151
- степен интензитета глаголске радње (стања) *в. глаголска радња*
- суфикс
 деминутивни ~ 20, 28, 35, 46, 61, 74, 108, 181
 осамостаљени ~ 40, 48, 59, 60, 67, 86, 90
 основни ~ 14, 31, 32, 47, 49, 52, 53, 57, 68, 86
 придевски ~ 110
 продуктиван ~ 32, 47, 49, 71, 120, 126, 130, 171
 прост ~ 31, 33, 40, 48, 55, 56, 70, 86, 98, 99, 167
 проширени ~ 42, 46, 48, 49, 57, 58, 60, 61, 69, 74, 84, 167
 сложени ~ 84, 87, 166
 проширена варијанта суфикса 32, 52, 63, 92
- сложена варијанта суфикса 53, 123
 суфиксација 17, 19, 33, 35, 55, 42, 82, 97, 163, 177, 180
 суфиксални начин творбе 118
 творба речи 18, 28, 29, 30, 32, 47, 49, 59, 72, 73, 103, 104, 117, 134, 135, 182
 аналошка творба 20, 59, 61, 67
 творбене варијанте 15, 110
 творбени
 ~ елемент 19, 45, 123, 134, 141, 143, 155, 161, 163, 174
 ~ модел 19, 20, 60, 61, 74, 86, 104, 105, 136, 143, 157, 161, 164, 166, 169, 175, 177, 181, 182
 ~ образац 55, 127, 143, 148, 153, 156, 163, 186
 ~ процес 52
 ~ синоним *в. синоним*
 ~ структура 19, 20, 22, 46, 72, 114, 126, 144, 147, 155, 182,
 ~ суфикс *в. суфикс*
 ~ тип 19, 45, 51, 55, 57, 58, 62, 70, 97, 168
 ~ формант 13, 19–21, 27, 70, 72, 108, 163, 177
 творбено-семантички тип 36, 40, 79, 86, 93, 96, 98, 99, 100, 137–146, 153, 155, 161–163., 169, 171, 174, 176
 твореница 19, 72, 108, 117
 трансформација глаголског вида 152
 умањење *в. деминуција*
 квантитативно ~ интензитета радње или стања мотивног глагола
 квалитативно ~ извршене радње мотивног глагола 134, 179
 ~ степена квалитативног својства референтног појма 134, 179

~ физичке размере референтног
појма 20, 27, 28, 50, 53, 73,
74, 85, 98, 102, 109, 110, 115,
116, 129, 130, 171

фонетске варијанте деминутива 15,
16, 106, 110, 116, 117
функционалностилско обележје
речи 34

РЕГИСТАР АУТОРА

- Белић, Александар 17, 18, 27, 47,48, 68, 145
Бечева, Ничка 188
Богдановић, Недељко 29, 103, 134, 135, 154, 155
Бојацијев, Тодор 45, 49–51, 55, 58, 59, 61, 73, 120
Бошковић, Радосав 17, 47, 49, 68,
Велева, Славица 16, 45, 51, 52, 56, 58, 60, 61, 67, 68, 73, 74, 86, 96, 97, 122, 128, 140, 141–143, 152, 156–158, 161, 162, 164, 165
Вељковић Станковић, Драгана 18, 27, 28, 40, 102
Вукадиновић, Вилотије 29, 103, 135
Гортан Премк, Даринка 184
Грицкат, Ирена 17, 146, 156
Дешић, Милорад 184
Динић, Јакша 15, 23, 25, 26, 30, 104, 108, 113, 114, 136
Докулил, Милош 19
Драгићевић, Рајна 40, 41, 72, 117, 146
Живковић, Новица 15
Жугић, Радмила 15, 21–25, 30, 39, 40, 47, 49, 71, 72, 78, 79, 84, 86, 96, 104, 105, 108, 110, 111, 115, 117, 119, 126, 136, 149, 151
Златановић, Момчило 15, 25, 26
Иванова, Најда 16, 122, 126, 143, 161, 175
Јовановић, Владан 17, 18, 28, 31, 33, 42, 49, 64, 65, 92
Јовановић, Властимир 15, 23, 25, 26, 30, 41, 104, 106–108, 135
Клајн, Иван 18, 31, 32, 40, 72, 94, 95, 146
Конески, Кирил 188
Лаброска, Веселинка 16, 143, 161, 175
Легурска, Палмира 188
Маретић, Томо 94
Марјановић, Слободан 188
Марков, Борис 73
Марковић, Јордана 30, 47, 104, 105, 135, 136, 142, 144, 154, 155, 158
Матијашевић, Јелка 189
Милановић, Александар 189
Митровић, Брана 15, 23, 25, 107, 112, 114
Младенов, Марин 16, 55, 57–59, 61–63, 86, 88–92, 96, 120, 127, 140, 150, 151
Мурдаров, Владко 16, 56–58, 60–63, 67, 71, 79, 81, 82, 86, 88–90, 92, 96, 120, 122, 126–128, 140, 150, 151, 157, 159
Остојић, Бранислав 189
Половина, Весна 34
Радева, Василка 16, 45, 49–51, 55, 58, 59, 61, 67, 73, 85, 93, 96, 97, 120, 122, 125–127, 140, 142, 143, 157, 159, 161, 164
Радић, Првослав 73
Радовић Тешић, Милица 18, 19, 70
Ристић, Олга 190

Ристић, Стана 17, 28, 111

Симић, Радоје 190

Стакић, Милан 17, 49

Стевановић, Михаило 31, 32, 47, 68,
87, 95, 119, 121, 123

Стијовић, Рада 128, 129

Стојановић, Радосав 15, 30, 41, 104,
136

Тејлор, Џон 34

Терзић, Александар 146

Тошовић, Бранко 146

Ћирић, Љубисав 29, 103, 135

Ћорић, Божо 18, 19, 27, 34

Ћупић, Драго 191

Фекете, Егон 191

Х. СКРАЋЕНИЦЕ

- агр. – аграрни
бот. – ботанички
в. – видети
вулг. – вулгарни, вулгаризам
дем. – деминутив, деминутивно
 значење
Дин. – Динић
др. – друго
експр. – експресивност, експресивно
 значење
Живк. – Живковић
ж. р. – женски род
Жуг. – Жугић
Злат. – Златановић
зоол. – зоолошки
зоон. – зооним
ир. – иронично значење
ј. Срб. – јужна Србија, југ Србије
Јабл. – Јабланица
Јов. – Јовановић
Кам. – Каменица (код Ниша)
КМ – коренска морфема
кул. – кулинарски
л. хип. – лични хипокористик
Леск. – Лесковац
Митр. – Митровић
мн. – множина
мтп. – микротопоним
нар. – народно
НГ – несвршени глагол
несвр. – несвршени глаголски вид
ОВ – основински вокал
Ок – основа глагола с формантом к-
ОР – Обратни речник
П–ЈМ – призренско-јужноморавски
 дијалекат
П–Т – призренско-тимочки
пеј. – пејоратив, пејоративно
 значење
Пир. – Пирот
подруг. – подругљиво значење
празн. – празнични
ПСГ – префиксирани глагол
 свршеног вида
Р. САНУ – Речник српскохрватског
 књижевног и народног језика
разг. – разговорни језик
С–З – сврљишко-заплањски
 дијалекат
свр. – свршени глаголски вид
сл. – слично
Стој. – Стојановић
стр. – страна
т. – тачка
Т–Л – тимочко-лужнички дијалекат
Тим. – Тимок
тј. – то јест
фит. – фитоним
хип. – хипокористик,
 хипокористично значење
Ц. Т. – Црна Трава

О АУТОРУ

Др Радмила Жугић, научни саветник у Институту за српски језик САНУ, рођена је 11. 9. 1952. године у селу Лугару код Лебана.

Гимназију је завршила у Лебану.

Дипломирала је, магистрирала и докторирала на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Ради у Институту за српски језик САНУ од 1979. године, на пројекту *Лингвистичка исцртавања савременог српског језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*.

Научна интересовања др Радмиле Жугић усмерена су на истраживање јабланичког говора у јужној Србији. Резултате истраживања овог говора, на фонетском, морфолошком и синтаксичком нивоу, објављени су у нашим најпрестижнијим часописима, као и у часописима научних центара у региону: Бања Лука, Љубљана, Никшић, Скопље, Софија.

Говори руски и служи се француским језиком.

У ЕДИЦИЈИ МОНОГРАФИЈЕ
ОБЈАВЉУЈУ СЕ РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА
КОЈА СЕ СПРОВОДЕ У СКЛОПУ НАУЧНИХ
ПРОЈЕКТА ЧИЈИ ЈЕ НОСИЛАЦ
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ.
ОНА ОБУХВАТА НАЈШИРУ
ПРОБЛЕМАТИКУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА,
КАКО КЊИЖЕВНОГ ТАКО И НАРОДНОГ,
У ПРОШЛОСТИ И У САДАШЊОСТИ.

После исцрпне анализе богате грађе, ексцерпиране из осам дијалекатских речника с подручја призренско-тимочке дијалекатске зоне, ауторка је, повремено одлазећи са синхроног у дијахрони аспект, донела низ добро утемељених и компетентно датих закључака. Овом монографијом Радмила Жугић је дала значајан допринос проучавању творбе речи у српским дијалектима, области која је слабо проучена у српској дијалектологији. Посебну вредност представљају смернице дате будућим ауторима дијалекатских лексикографских остварења, засноване на анализи досадашње лексикографске праксе, ауторкином богатом искуству у области дијалектологије и дијалекатске лексикографије и добром познавању савремених лингвистичких теорија у области семантике и лексикологије.

Др Рада Стијовић
научни саветник
Института за српски језик САНУ

